

Pr. Claudiu Dumea

DECALOGUL

Imprimatur:
+ Arhiepiscop Ioan Robu

Urcarea Sinaiului

Subiectul noii serii de meditații pe care o începem este Decalogul; cele zece porunci spunem noi, cele zece cuvinte cum spun evreii mult mai exact având în vedere etimologia cuvântului *decalog*: *deca*=zece și *logos*=cuvânt.

Să încercăm în această meditație să urcăm Muntele Sinai - Gebel Musa, cum îi spun arabii, adică *Muntele lui Moise* - și să ajungem pe piscul înalt unde, potrivit tradiției, Dumnezeu i-a înmânat lui Moise Tablele Legii. Vom face acest urcuș cu mintea, cu imaginația noastră, dar urcarea reală a Muntelui Sinai este o experiență extraordinară și de neuitat. O recomand celor care au posibilitatea să o facă măcar o dată în viață.

La poalele muntelui se află renumita mănăstire Sfânta Ecaterina. Nefiind nici un hotel în inima pustiei, pelerinii dorm sub cerul liber privind cu nesaț puzderia de stele luminoase, înțelegând ce îi promitea Dumnezeu lui Abraham când îi spunea: "*Voi face din tine un popor numeros ca stelele cerului*". Drumul care duce spre vârful muntelui pornește chiar de lângă zidurile mănăstirii. Pelerinii se scoală noaptea și pornesc la drum pe la ora trei ca să fie sus pe vârful muntelui la răsăritul soarelui. E un drum făcut din patru mii de trepte tăiate în stâncă de monahii primelor veacuri ale Bisericii. E un drum greu, pe alocuri treptele sunt înguste, neregulate, în loc, printre stânci cu forme apocaliptice, cu pietre tăioase. Ești nevoit din loc în loc să escaladezi stâncile pe brânci. Aceste trepte le avea sub ochi Sfântul Ioan Climac sau Scărarul, stareț la mănăstirea Sânta. Ecaterina pe la anul 600, când scria renumita sa lucrare ascetică "*Scara desăvârșirii*".

Pe la jumătatea urcușului este o poartă de piatră: *Poarta mărturisirii păcatelor*. Pelerinii primelor veacuri nu treceau de această poartă înainte de a se arunca în genunchi și a cere iertare, amintindu-și de cuvintele psalmistului:

"Cine va urca pe muntele Domnului?

Cine va sta în locul său cel sfânt?

Cel care are mâinile nevinovate și inima curată" (Ps 24,3-4).

Ajuns, după trei ore de mers, pe vârful muntelui, la o înălțime de 2.244 metri, la locul teofaniei, la răsăritul soarelui, în fața ochilor se deschide o priveliște cu neputință de descris. Cât vezi cu ochii, de la Canalul de Suez la vest, până la Eilat la est, piscurile munților mai mici și pereții uriași de granit parcă se nasc aici din veșniciile de piatră ale lui Dumnezeu. Totul parcă așteaptă un cuvânt din gura lui Dumnezeu. În acest loc, cum spune Origene "*aerul e mai curat, cerul mai accesibil și Dumnezeu mai aproape*". Fără să vrei, rostești cuvintele pe care le-a rostit aici Moise: "*Doamne, arată-mi fața ta!*"

Muntele acesta al lui Moise este un munte misterios; pare să fie pretutindeni și în nici un loc precis. În Biblie e numit când Sinai, când Horeb, întotdeauna este "*muntele cel sfânt al Domnului*". Aici locuiește "*Dumnezeul Sinaiului*" care este același cu Dumnezeul lui Abraham. Și oricine îl caută cu adevărat pe Dumnezeu, din orice parte a pământului ar veni aici la acest munte ajunge. Aici ajunge Moise venind dinspre Egipt, aici ajunge profetul Ilie, pornind din direcția contrară, dinspre Israel, după o călătorie grea de 40 de zile și 40 de nopți.

De fapt muntele acesta misterios al Domnului e mai presus de toate înlăuntrul nostru. Spune atât de frumos un poet mistic din Evul Mediu, Angelus Silesius:

"Eu sunt un munte în Dumnezeu și trebuie să fac urcușul în mine însumi pentru ca Dumnezeu să-mi dezvăluie chipul său drag".

Dumnezeu a revelat Decalogul nu o dată, ci de trei ori. Mai înainte de a-l săpa în tablele de piatră, l-a săpat în conștiința omului.

Când Cain săvârșește cea dintâi și cea mai bestială crimă din istoria omenirii, Decalogul nu

fusese dat încă lui Moise. Dar Cain purta porunca a cincea săpată în conștiința sa. După ce a încălcat-o s-a înspăimântat și a spus: "*Păcatul meu e prea mare, ca să poată fi iertat. Iată că tu mă izgonești astăzi de pe fața pământului; eu voi trebui să mă ascund de fața ta și să fiu pribeag și fugăr pe pământ; și oricine mă va găsi, mă va omori*" (Gen 4,13-14).

Pe vremea lui Noe, Decalogul nu fusese dat de Dumnezeu lui Moise. Dar oamenii corupți de pe vremea lui Noe aveau săpate poruncile a șasea și a noua în inimile lor și știau că le încalcă. Altminteri Dumnezeu ar fi fost nedrept să-i pedepsească atât de drastic, trimițând asupra lor potopul. Același lucru se poate spune despre Sodoma și Gomora.

Decalogul a fost revelat lui Moise cu circa 1 200 de ani înainte de Cristos. Dar preceptele Decalogului erau cunoscute cu 4.000 de ani înainte de Cristos în Orient. Le găsim scrise în *Codul lui Hammurabi*, în Mesopotamia, și în *Cartea mărturisirilor morților*, în Egipt.

Sinai-ul este așadar înlăuntrul nostru. E necesar un urcuș greu, obositor, care face să ne sângereze picioarele, pentru a ajunge la piscul muntelui din noi, ca acolo să-l descoperim pe Dumnezeu sau, mai exact, ca să descoperim chipul și asemănarea întipărite de Dumnezeu în noi și odată cu chipul lui Dumnezeu, întipărit Decalogul, Cele Zece cuvinte ale lui Dumnezeu.

Cea mai bună călăuză în călătoria spre noi înșine este Sfântul Augustin care scrie în *Confesiunile sale*: "*Intră din nou în inima ta, tu care ai devenit un străin pentru tine însuși, prin faptul că rătăcești în afara ta. Nu te cunoști pe tine însuși și îl cauți pe cel care te-a creat! Intră în inima ta; examinează acolo ceea ce poate percepi din Dumnezeu, pentru că acolo se află chipul lui Dumnezeu... În omul interior locuiește Adevărul*".

Cuvinte valabile mai ales pentru oamenii timpurilor noastre care trimit sonde spațiale spre extremitatea sistemului solar, dar nu sunt capabili să sondeze propriul lor interior; vor să-i descopere pe extraterestri, ființele de pe Marte, dar sunt străini sieși, nu se descoperă și nu se cunosc pe ei înșiși.

La fel de profunde sunt cuvintele Papei Ioan Paul al II-lea, rostite la Angelus, în ziua de 19 octombrie 1986:

"Iată adevărata dimensiune a omului. Omul este capabil să intre în el însuși. Omul e singura creatură din această lume care poartă în ea o interioritate, o conștiință, o responsabilitate. Toate acestea înseamnă dimensiunea spirituală a omului. Întrebați conștiința voastră. În ea Dumnezeu a scris codul valorilor autentice, pe baza cărora puteți să construiți în voi un bărbat adevărat, o femeie adevărată. Acest cod Dumnezeu l-a săpat într-o zi în piatră pe Muntele Sinai și l-a încredințat Poporului ales pe Tablele Decalogului. Acest cod Cristos îl propune din nou în Evanghelie, arătându-l, sintetizat, în porunca iubirii. Totuși el se află scris dintotdeauna în conștiința fiecărei ființe umane, chiar și a acelor care nu cunosc Legea revelată.

A reda forță glasului conștiinței, aceasta este prima și fundamentala exigență pentru a realiza o adevărată creștere umană. Aceasta este totodată principala contribuție pe care puteți și trebuie să o aduceți lumii. Istoria nu este făcută numai din evenimentele exterioare; ea este scrisă mai presus de toate din interior: este istoria conștiințelor umane, a victoriilor sau a înfrângerilor morale. Progresul omenirii nu se măsoară atât în termeni de cuceriri tehnologice cât mai ales cu metrul sensibilității morale realizate de membrii ei".

Știm cum definește Sfântul Toma de Aquino legea naturală, Decalogul scris de Dumnezeu în inima omului: *impressio divini luminis in nobis*. Legea naturală întipărită în noi e nedespărțită de chipul luminos al lui Dumnezeu întipărit în noi. Legea naturală e o rază a legii eterne oglindită în noi. În măsura în care întunecăm chipul lui Dumnezeu din noi, stingem și această lumină a legii lui Dumnezeu din noi. Rugăciunea lui Moise: *Doamne, arată-mi chipul tău din mine!* înseamnă : *Doamne, arată-mi legea, Decalogul tău din mine!*

Ca și urcușul Sinaiului adevărat, și în urcușul Sinaiului interior spre piscul unde Dumnezeu își revelează chipul și Decalogul este o poartă a mărturisirii păcatelor, unde cădem în genunchi și ne amintim de cuvântul psalmistului:

"Cine va urca pe muntele Domnului?... Cel care are mâinile nevinovate și inima curată".

Sfântul Pavel ne spune că în această lume noi îl vedem pe Dumnezeu "ca într-o oglindă" (1Cor 13,12). Oglinda e inima, e conștiința noastră. Dacă e curată, vedem chipul lui Dumnezeu și Decalogul oglindindu-se în conștiința noastră. Altminteri nu se vede nimic sau se vede complet deformat. Există lacuri de munte cu apa atât de curată, atât de liniștită, încât, într-o fotografie, nu-ți dai seama care sunt munții adevărați și care sunt cei ce se oglindesc pe suprafața apei. Nu același lucru se poate spune dacă apa e murdară sau tulbure.

Sfântul Pavel vorbește în scrisoarea către Romani despre legea scrisă în inima celor care nu au auzit niciodată de Legea dată lui Moise:

"Când păgânii, deși nu au lege, fac din fire lucrurile Legii, prin aceasta ei, care nu au lege, își sunt singuri lege. Și ei dovedesc că lucrarea Legii este scrisă în inimile lor; fiindcă despre lucrarea aceasta mărturisește cugetul lor și gândurile lor, care sau se învinovățesc, sau se dezvinovățesc între ele" (Rom 2,14-15).

Dar inima și gândurile lor s-au întunecat, glasul Legii scrise în conștiința lor a amuțit când a dispărut chipul lui Dumnezeu întipărit în ei. Mai exact, au schimbat chipul și slava Dumnezeului nemuritor cu chipul care seamănă cu omul muritor, cu păsări, cu dobitoace cu patru picioare și cu târâtoare. Au acoperit chipul lui Dumnezeu cu un strat de murdărie lăsându-se pradă necurăției, urmând poftele inimii lor, necinstindu-și singuri trupurile. În continuare, Apostolul dă o listă întreagă de patimi scârboase, cum le numește el, printre care homosexualitatea, desfrâul, lăcomia, viclenia, bârfa, trufia, obrăznicia, neascultarea (cf. Rom 1,18-32).

În biserica San Pietro in Vincoli din Roma se găsește impunătoarea statuie a lui Moise, capodopera lui Michelangelo. Cu fața radiind de lumina întâlnirii cu Dumnezeu, cu tablele Legii în mâini, figura lui Moise este atât de impresionantă și vie, încât se spune că Michelangelo, fascinat de statuia care a ieșit din mâinile sale, când a fost gata, a lovit cu ciocanul în genunchii statuii, strigând: *Vorbește Moise! De ce nu vorbești?*

Moise e înlăuntrul fiecăruia dintre noi. E în conștiința noastră. Noi putem face ce n-a reușit să facă Michelangelo cu Moise al său sculptat în marmură. Dacă glasul conștiinței din noi a amuțit, îl putem trezi, îl putem face să vorbească din nou.

Tablele Legii

Scria Sfântul Irineu în primele veacuri ale Bisericii: *"Încă de la început Dumnezeu întipărise în inima oamenilor preceptele legii naturale. Apoi s-a mulțumit să le reamintească: acesta a fost Decalogul"*.

Însuși Moise evocă în cartea *Deuteronom*-ului cum a fost promulgat Decalogul:

"Adu-ți aminte de ziua când te-ai înfățișat înaintea Domnului, Dumnezeului tău, la Horeb; când Domnul mi-a zis: «Strânge poporul la mine! Căci vreau să-l fac să audă cuvintele mele, ca să învețe să se teamă de mine tot timpul cât vor trăi pe pământ; și să-i învețe și pe copiii lor să le păzească».

Voi v-ați apropiat și ați stat la poalele muntelui. Muntele era aprins și flăcările se ridicau până în inima cerului. Era întuneric, nori și negură deasă.

Și Domnul v-a vorbit din inima focului; voi ați auzit sunetul cuvintelor lui, dar n-ați văzut nici un chip, ci ați auzit doar un glas.

El și-a vestit legământul său, pe care v-a poruncit să-l păziți, cele zece porunci; și le-a scris pe două table de piatră" (Deut 4,10-13).

E tradiția Bibliei, confirmată deja de Sfântul Augustin că pe prima din cele două table de piatră erau scrise poruncile referitoare la Dumnezeu, adică primele trei, iar pe a doua, cele referitoare la aproapele, adică următoarele șapte. Și tot Sfântului Augustin îi aparține formularea catehetică a Decalogului; cele zece porunci așa cum le-am învățat de mici copii pe genunchii mamei.

Decalogul, care în realitate este o sinteză a întregii Legi a Vechiului Testament, îl găsim în Sfânta Scriptură în două versiuni: prima în *Exod*, cap. 20, a doua în *Deuteronom*, cap. 5. Cele două versiuni sunt aproape identice. Există totuși două mici deosebiri. Prima cu privire la respectarea Sabatului. În *Exod*, Sabatul e memorialul odihnei Domnului în a șaptea zi, când Domnul și-a terminat lucrarea. În *Deuteronom*, Sabatul e memorialul eliberării din sclavia Egiptului: evreul să-și amintească sâmbăta că și el a fost sclav în țara Egiptului, de aceea să-și lase liber în această zi nu numai sclavul și servitorul, dar și animalul din bățatură. A doua deosebire se referă la ultima poruncă. În *Exod* primul lucru interzis de a fi poftit este casa, după care urmează femeia, sclavul, sclava, boul și măgarul. În *Deuteronom* ordinea se schimbă; pe primul loc trece femeia, după care urmează casa, sclavul, boul și măgarul.

Dar să revenim la cuvintele Sfântului Irineu de la început. Dumnezeu a voit să sape din nou în piatră Decalogul pe care l-a săpat de la început în conștiința fiecărui om. De ce? Ca să vedem mai bine, mai limpede, mai sigur ce purtăm în noi înșine. În voința noastră și în mintea noastră avem o rană ca moștenire lăsată de păcatul primului om. Fiindcă voința ne este bolnavă, spune Sfântul Augustin, poruncile lui Dumnezeu ne provoacă repulsie, așa cum o mâncare bună ne provoacă repulsie când suntem bolnavi, așa cum lumina devine insuportabilă când ochii ne sunt bolnavi.

Același lucru ni-l spune în cuvinte simple Sfântul Francisc de Sales:

"Mulți respectă poruncile, așa cum înghiți medicamentele, mai mult de teamă că se osândesc când vor muri, decât din plăcerea de a trăi pe placul Mântuitorului. Astfel, după cum sunt persoane care, oricât ar fi de plăcut un medicament, îl iau cu strângere de inimă numai pentru că poartă numele de medicament, tot astfel sunt suflete care se îngrozesc de faptele poruncite, numai pentru că sunt poruncite".

Sfântul episcop de Geneva ilustrează această realitate cu cazul unui cetățean din Paris care trăise fericit și mulțumit optzeci de ani în acest oraș, fără să iasă vreodată afară din el. Dar când regele i-a poruncit să rămână în Paris până la sfârșitul zilelor sale, omul a plecat imediat la țară, lucru pe care nu l-ar fi făcut niciodată dacă regele nu i-ar fi poruncit să rămână în oraș.

Mintea ne este și ea rănită. Și de aceea omul creat după chipul și asemănarea lui Dumnezeu își crează, își plăsmuiește un Dumnezeu după chipul și asemănarea sa, care nu este Dumnezeul adevărat, ci un dumnezeu fals, plăsmuit, adică un idol. Erich Fromm, unul dintre cei mai cunoscuți filosofi ai timpurilor noastre ne descrie cum se naște idolul:

"Omul își transferă patimile și calitățile în idol. Cu cât el se goleşte mai mult pe sine, cu atât idolul se mărește și se întărește. Idolul este înstrăinarea experienței pe care omul o face cu privire la el însuși. Adorând idolul, omul se adoră pe sine... El depinde de idol pentru că numai supunându-se lui își găsește, dacă nu substanța, cel puțin propria sa umbră. Idolul e un lucru și nu are viață. Dumnezeu, dimpotrivă, este un Dumnezeu viu".

Din cauza acestei gândiri false, mulți și-l imaginează pe Dumnezeu ca fiind un stăpân de sclavi autoritar, un tiran care vrea să-și domine, să-și țină în frâu supușii, un invidios care face din lege o barieră ce îl oprește pe om să intre într-un domeniu interzis și să guste și el un pic de fericire și care îl pedepsește aspru când trece bariera.

Să-l ascultăm din nou pe Sfântul Augustin vorbind și el despre idoli, nu despre idoli de lemn sau de piatră ai păgânilor, ci despre idoli creștinilor: *"Unul și-l imaginează pe Dumnezeu Creatorul ca pe un mare meșter care combină, aranjează, fixează, dă la strung, întoarce pe toate părțile: e un idol acesta, nu Dumnezeu! Altul și-l imaginează ca pe un mare monarh așezat pe tron: e un idol acesta, nu un Dumnezeu!... Sfârâmați idoli din inima voastră!"*

Dacă sfârâmăm idoli și credem ce spune apostolul Ioan, că Dumnezeu este iubire, atunci trebuie să admitem că poruncile lui Dumnezeu nu sunt altceva decât semnul iubirii nesfârșite a lui Dumnezeu față de oameni.

Ne spune un midraș (midraș=predică iudaică):

"S-au întrebat înțelepții (rabinii): Dacă cele zece cuvinte sunt atât de importante, de ce Domnul nu le-a încredințat imediat după ce evreii au ieșit din Egipt, dar a așteptat până în ziua când au ajuns la Sinai? Ei explică lucrul acesta printr-o parabolă. Un rege a venit să ia în stăpânire o cetate. I-a întrebat pe locuitori: «Vreți să domnesc peste voi?» Ei i-au răspuns regelui: «Ce ai făcut pentru noi tu care pretinzi să domnești peste noi?» Atunci ce a făcut acel rege? A construit ziduri noi pentru a apăra cetatea, a făcut canale pentru a o aproviziona cu apă. A luptat împotriva dușmanilor lor și i-a pus pe fugă. Atunci i-a întrebat din nou: «Vreți să domnesc peste voi?» Acum locuitorii cetății îl cunoșteau bine, de aceea au strigat: «Da, da!» La fel a făcut Domnul cu poporul său: l-a smuls pe Israel din mâinile egiptenilor, a împărțit pentru ei marea în două, a făcut să cadă mana și să iasă apa din stâncă, în sfârșit, a luptat pentru ei împotriva amaleciților. Când la Sinai i-a întrebat: «Vreți să ascultați de Legea (Tora) mea?», ei au răspuns: «Da, vrem!»"

Fiindcă Dumnezeu este iubire, poruncile sale nu sunt o îngrădire, o înăbușire a libertății, ci dimpotrivă, garanția libertății; dacă va ține poruncile, poporul său va trăi în libertate, nu se va mai întoarce în sclavia Egiptului. Comentează scriitorul Origene:

"Fiindcă omul, ca pedeapsă pentru păcat, ajunsese de la libertatea paradisiului la sclavia acestei lumi, primul cuvânt al Decalogului, adică cea dintâi dintre poruncile lui Dumnezeu, tratează despre libertate spunând: "Eu sunt Domnul Dumnezeul tău, care te-a scos din țara Egiptului, din starea de sclavie".

Spune Papa Ioan Paul al II-lea la Angelus în ziua de 31 octombrie 1993: *"Omul trăiește și este pe deplin liber în măsura în care observă poruncile lui Dumnezeu."*

Decalogul se situează în centrul istoriei poporului israelit. Este promulgat atunci când Dumnezeu încheie alianța cu Israelul, făcând din acesta un popor predilect, ales dintre toate popoarele. Decalogul pe care Dumnezeu îl dă e semnul acestei iubiri excepționale și unice, de aceea cele două table pe care e scris Decalogul vor rămâne permanent în Chivotul Legământului în mijlocul poporului, iar observarea Decalogului, cu bucurie și recunoștință, este semnul iubirii cu care Israelul răspunde la iubirea lui Dumnezeu.

Lucru care rămâne valabil și pentru noi cei care formăm noul Israel. Găsim scris în

Catehismul Bisericii Catolice: "*Poruncile... sunt răspunsul la inițiativa de iubire a Domnului. Ele sunt recunoștință, cinstire a lui Dumnezeu și cult de mulțumire. Sunt cooperare la planul pe care Dumnezeu îl urmărește în istorie*" (Cf. nr. 2062).

Dumnezeu ne-a dat Decalogul pentru ca să ne salvăm viața. Decalogul e o chestiune de viață și de moarte. Încălcarea lui coincide cu sinuciderea. De aceea Isus spune: "*Dacă vrei să intri în viață păstrează poruncile*".

E greșit să ne închipuim că Dumnezeu întâi l-a făcut pe om și apoi a venit și i-a impus poruncile sale. Poruncile țin de însăși structura ființei umane: le observi, trăiești; nu le observi, mori. Dacă ne vom convinge că Dumnezeu vrea doar binele nostru prin poruncile sale le vom iubi și vom înțelege ce vrea să spună dictonul: *ubi amatur, non laboratur*: dacă le iubești, nu le simți povara.

Decalogul și Fericirile

A treia promulgare a Decalogului a făcut-o Cristos. În predica de pe Munte care constituie *Magna Charta* a moralei evanghelice, Isus duce la împlinire poruncile lui Dumnezeu interiorizând și radicalizând exigențele Decalogului.

Scrive Sfântul Augustin: "*Începutul libertății constă în a fi lipsit de fărădelegi... cum ar fi omuciderea, adulterul, necurăția, furtul, înșelăciunea, sacrilegiul, și așa mai departe. Când cineva începe să nu mai aibă aceste fărădelegi (și nici un creștin nu ar trebuie să le aibă), începe să-și ridice capul spre libertate, dar acesta nu e decât începutul libertății, nu libertatea perfectă*" (In *Iohannis Evangelium Tractatus*, 41,10).

Într-o zi un tânăr îl întreabă pe Isus: "*Învățătorule, ce lucru bun trebuie să fac ca să am viața veșnică?*" Isus îi răspunde: "*Dacă vrei să intri în viață, păzește poruncile... Să nu ucizi, să nu săvârșești adulter, să nu furi, să nu dai mărturie falsă, să cinstești pe tatăl tău și pe mama ta...*" Dar tânărul, în căutare de perfecțiune morală, își dă seama că numai atât nu este suficient. Și atunci Isus îl învață ce trebuie să facă pentru a fi desăvârșit. Fără a aboli Legea lui Moise, căci n-a venit să desființeze, ci să desăvârșească fără a adăuga precepte exterioare noi, Isus transformă și reformează rădăcina din care pornesc faptele Legii lui Moise: această rădăcină este inima omului. Ați auzit că s-a spus celor de demult, în Decalog: Să nu ucizi. Eu însă vă spun: Nu numai să nu ucizi, dar nici măcar să nu spui un cuvânt insultător la adresa altuia. Ați auzit că s-a spus celor de demult, în Decalog: Să nu săvârșești adulter. Eu însă vă spun: Cine numai dorește o femeie în inima lui a săvârșit deja adulterul. Ați auzit că s-a spus: Să nu juri pe templu. Eu însă vă spun: Să nu juri pe nimic, ci să fie vorba voastră da, da; nu, nu. Ați auzit că s-a spus: Dinte pentru dinte, ochi pentru ochi. Eu însă vă spun: Iubiți-i pe dușmanii voștri, faceți bine celor care vă urăsc, rugați-vă pentru cei care vă prigonesc și vă calomniază (Cf. *Mt cap.5*).

Catehismul Bisericii Catolice ne prezintă foarte clar trăsăturile Legii noi confruntată cu Legea veche sau Legea lui Moise sintetizată în Decalog:

"*Legea cea nouă este numită legea iubirii, pentru că îl face pe om să acționeze prin iubirea pe care o revarsă Duhul Sfânt, mai degrabă decât prin frică, legea harului, pentru că prin credință și sacramente ea conferă puterea harului pentru a acționa; legea libertății, pentru că ne eliberează de observanțele rituale și juridice ale Legii vechi, ne înclină să acționăm în mod spontan sub impulsul iubirii și, în sfârșit, ne trece de la condiția servitorului «care nu știe ce face stăpânul» la cea de prieten al lui Cristos, «căci toate câte le-am auzit de la Tatăl meu, vi le-am făcut cunoscute» (In 15,15), sau la cea de fiu moștenitor". (nr. 1972).*

Din textul citat am reținut cele trei calificative ale Legii noi: legea iubirii, legea harului, legea libertății. Să le luăm pe rând și să le explicăm.

Legea iubirii. Decalogul împins de Isus în predica de pe munte la ultimele sale exigențe nu-l mai observăm cu frica sclavului, ci cu iubirea copilului.

Însuși locul pe care l-a ales Dumnezeu ca să proclame Legea veche e un munte care inspiră frică. Dimpotrivă locul ales de Isus ca să proclame Legea nouă, e tot un munte, dar nu e muntele spaimelor, ci muntele fericirilor, care inspiră liniște și bucurie. "*Voi v-ați apropiat și ați stat la poalele muntelui. Muntele era aprins și flăcările se ridicau până în inima cerului. Era întuneric, nori și negură deasă*" (*Deut 4,14*).

Muntele Sinai se înalță solitar, impunător, semeț dominând toți munții dimprejur. E un masiv uriaș de granit fără nici un fir de iarbă pe el, în mijlocul unui pustiu fără pic de vegetație, excepție făcând petecul de grădină de la poalele lui, unde călugării de la mănăstirea Sfânta Ecaterina au adus de departe pământ pe spatele măgarilor. Dar înspăimântător cu adevărat devine

Sinaiul la răsăritul soarelui. Partea de sus a muntelui e învăluită în nori. Când razele soarelui pătrund în acești nori albi, muntele pare cuprins de flăcări. Piscul muntelui se află deasupra norilor. Dacă te afli pe vârful muntelui la răsăritul soarelui ai senzația că muntele înoată într-un ocean de foc.

Cu totul altfel e Muntele fericirilor. De fapt nici nu e un munte; e o colină domoală ce se ridică solitară în mijlocul câmpiei de unde ochii pot privi lacul Tiberiadei. La poalele ei e o câmpie plină de flori și verdeață, străbătută de șapte izvoare; de aceea ținutul se numește Tabga, adică șapte izvoare. Muntele fericirilor e un colț de paradis plin cu flori și copaci veșnic verzi. Niciodată în jurul acestui munte nu s-a stabilit vreo așezare omenească. Ca zgomotul să nu tulbure bucuria și liniștea acestui colț de paradis. Numai păsările se aud veșnic ciripind fericite în ramurile copacilor pe acest munte al fericirilor. Făcând drumul de la Muntele Sinai la Muntele Fericirilor îți dai cel mai bine seama de diferența dintre Legea veche și Legea nouă.

Dacă în observarea poruncilor lui Dumnezeu nu am trecut de la frică la iubire, suntem încă în Vechiul Testament. Sfântul Toma de Aquino face o remarcă interesantă:

"Au existat... sub regimul Vechiului Legământ, oameni care aveau iubirea și harul Duhului Sfânt și aspirau înainte de toate la făgăduințele spirituale și veșnice, lucru prin care aparțineau la Legea cea nouă. Dimpotrivă, există sub Noul Legământ oameni trupești încă îndepărtați de desăvârșirea Legii celei noi: pentru a-i îndemna la faptele de virtute au fost necesare teama de pedeapsă și anumite făgăduințe vremelnice, chiar sub Noul Legământ".

Legea harului. Explică foarte bine Catehismul Bisericii Catolice în altă parte: Legea lui Moise este, după cum se exprimă apostolul Pavel, *"ca un pedagog. Ea arată ce trebuie făcut, dar nu dă prin sine puterea, harul Duhului, pentru a fi împlinită. Din cauza păcatului, pe care nu-l poate înlătura, ea rămâne o lege a robiei. După Sfântul Pavel, ea are mai ales drept funcție să denunțe și să vădească păcatul, care se naște dintr-o «lege a poftelor», în inima omului. Totuși, Legea rămâne o primă etapă în drum spre împărăție"* (nr. 1963). *"Legea a fost dată prin Moise, harul și adevărul prin Isus Cristos"*, scrie Sfântul Ioan (1,17).

Remarca și Sfântul Augustin la vremea sa: Moise, dând legea sa poporului evreu, îi dădea tot ce-i stătea în putință, nici nu putea să-i dea mai mult. Îl arăta cu degetul pe dușman, dar nu îl înarma cu forță ca să-l învingă; îi descoperea boala, dar nu îl vindeca; îi pune sub ochi păcatele, dar nu i le ștergea. Legea lui era un leac, dar un leac care avea nevoie la rândul lui să fie lecuit; cel care a lecuit-o a fost Isus Cristos. *Medicamentum nondum medicatum erat; adventu Domnini medicatum est* (leacul nu era încă lecuit; a fost lecuit prin venirea Domnului).

Legea libertății, nu numai pentru că ne eliberează de observanțele rituale și juridice ale Legii vechi și de nenumăratele și sufocantele datini și tradiții omenești care se adăugau pe deasupra, dar pentru că ne smulge din condiția sclavului care execută poruncile stăpânului de frică, gemând, tremurând, blestemând și ne aduce la starea de oameni liberi, de copii care observă poruncile din iubire, cu bucurie, pentru a-i face tatălui plăcere. Decalogul rămâne în continuare un jug, o povară. Dar promulgat de Isus, în noua condiție de copii ai lui Dumnezeu, Decalogul devine un jug dulce și o povară ușoară. *"De nu va întrece dreptatea (sfințenia) voastră pe aceea a cărturarilor și a farizeilor nu veți intra în împărăția cerurilor"* (Mt 5,20) spune Isus. Dar nu observau fariseii și cărturarii cu fanatism cele mai mici prescripții ale legii? Cum ar putea fi întrecută sfințenia lor? Ba da, le observau. Și totuși sfințenia lor nu valora nimic în ochii lui Cristos fiindcă observau poruncile fără iubire și fără bucurie, triști, nefericiți, cătrăniți, nemulțumiți, schimonosindu-și fețele de durere, ca niște sclavi amenințați cu biciul.

Un scriitor bisericesc arată cum aceeași Lege a Domnului poate fi pentru unii povară zdrobitoare, pentru alții bucurie nestăvilă, evocând scena din capitolul al XIII-lea din cartea I a Cronicilor: Chivotul Legământului având în el Decalogul scris pe cele două table de piatră a fost

dus de la Chiriat-Iearim în casa lui Obed-Edom. A fost pus într-un car. Boii trăgând, gemeau, se smuceau, la un moment dat erau gata-gata să răstoarne carul. David în schimb și tot Israelul se bucurau, jucau înaintea lui Dumnezeu cu toată puterea lor, cântând și zicând din harfe, din lăute, din tobe, din chimvale și din trâmbițe.

"Vă voi da o inimă nouă și voi pune în voi un duh nou; voi scoate din trupul vostru inima de piatră și vă voi da o inimă de carne. Voi pune Duhul meu în voi și vă voi face să urmați poruncile mele și să păziți și să împliniți legile mele" (Ez 36,26-27).

Implorăm în rugăciune acest duh nou și această inimă nouă pentru ca, prin lucrarea Duhului, Decalogul să devină legea lăuntrică a iubirii.

PORUNCA I

Eu sunt Domnul Dumnezeuul tău.
Să nu ai alți dumnezei în afară de mine.
Să nu-ți faci chip cioplit
casă te închini lui.

"Eu sunt Domnul Dumnezeu tău"

Primele trei porunci ale Decalogului scrise pe prima tablă de piatră, întrucât se referă la Dumnezeu, pot fi sintetizate în cuvintele lui Isus: "*Să iubești pe Domnul, Dumnezeul tău, din toată inima ta, din tot sufletul tău și din tot cugetul tău. Aceasta este cea dintâi și cea mai mare poruncă*" (Mt 22,37-38). Iar sinteza celorlalte șapte porunci scrise pe a doua tablă de piatră, care se referă la aproapele, o avem în cuvintele pe care Isus le rostește în continuare: "*Iar a doua (poruncă), asemenea ei (celei dintâi), este: Să iubești pe aproapele tău ca pe tine însuși! În aceste porunci se cuprinde toată Legea și Profeții*" (Mt 22,39-40).

După cum cele două porunci ale lui Isus care exprimă o singură iubire sunt de nedespărțit, de nedespărțit sunt și cele două table ale unicului Decalog. Ordinea priorităților e clară: Dumnezeu, apoi omul. Și nu numai că ultimele șapte porunci decurg din primele trei, dar trebuie să spunem că ultimele nouă porunci emană din prima poruncă: "*Eu sunt Domnul Dumnezeul tău*".

Un sociolog francez, Jean Stoetzel, a făcut în anul 1981 o anchetă asupra religiozității în nouă țări din Europa. Rezultatele anchetei prezentate în cartea sa "*Valorile timpului de față*" arată, printre altele, că în mentalitatea europenilor, ordinea priorității în ceea ce privește poruncile Decalogului e cu totul alta decât cea pe care ne-o prezintă Biblia. Pentru cei mai mulți, primele trei porunci nu contează nimic sau aproape nimic. Sunt luate în considerare ultimele șapte. În ordine: pe primul loc se situează porunca a cincea: Să nu ucizi; exclus fiind avortul care nu intră în nici o poruncă. Pe locul doi, porunca a șaptea: Să nu furi. Pe locul trei, porunca a patra: Să-ți respecti părinții. Pe următorul loc porunca a opta: Să nu mărturisești strâmb. Apoi a zecea: Să nu dorești lucrurile aproapelui. Pe ultimele locuri poruncile a șasea și a noua: Să nu faci fapte necurate; Să nu dorești femeia aproapelui tău.

"*Eu sunt Domnul Dumnezeul tău*". Porunca întâi a lui Dumnezeu ne atrage atenția mai presus de toate asupra celei mai grave probleme a timpurilor noastre, problemă nemaiîntâlnită nicidecum în istoria omenirii: ateismul, ateismul în masă. E însuși Conciliul cel care trage semnalul de alarmă când afirmă: "*Mulți dintre contemporanii noștri nu percep în nici un fel legătura intimă și vitală cu Dumnezeu, sau o resping în mod explicit, așa încât ateismul se numără printre cele mai grave aspecte ale timpului nostru*" (GS 19).

Credința în Dumnezeu este un dar, o comoară pe care ne-o dă Dumnezeu, dar o comoară pe care omul trebuie să o caute și să o dezgroape. Acest lucru îl ilustrează Mircea Eliade prin anecdota pe care o găsim în cartea sa "*Mituri, vise și mistere*":

"Evlaviosul rabin Eisik din Cracovia a avut un vis în care i se poruncea să meargă la Praga unde, sub marele pod care duce la castelul regal, va găsi o comoară ascunsă. Visul s-a repetat de trei ori și rabinul a decis să plece. Ajuns la Praga, a găsit podul, dar cum era păzită zi și noapte de santinele, Eisik nu a îndrăznit să sape. Fiindcă continua să dea târcoale podului, a atras atenția căpitanului gărzii care l-a întrebat cu amabilitate dacă pierduse ceva. Cu toată simplitatea rabinul i-a povestit visul. Ofițerul a izbucnit în râs: «Ah! sârmanul de tine!, i-a zis, tu ți-ai tocit pingelele făcând atâta drum pur și simplu pentru un vis? Oare un om cu capul pe umeri crede într-un vis?» Dar și ofițerul auzise un glas care îi spunea în vis: «Îmi vorbea din Cracovia, îi mărturisește rabinului, și îmi poruncea să merg acolo și să caut o comoară prețioasă în casa unui rabin cu numele de Eisik, Eisik fiul lui Iekel. Ar fi trebuit să descopăr comoara într-un ungher prăfuit unde era îngropată îndărățul sobei». Dar ofițerul nu a dat crezare glasului auzit de mai multe ori în vis, era un om cu capul pe umeri. Rabinul s-a înclinat profund și s-a grăbit să se întoarcă la Cracovia. A săpat în ungherul părăsit al casei și a descoperi comoara care a pus capăt sărăciei sale".

Unde e ascunsă această comoară? Unde îl descoperim pe Dumnezeu? În cele două locuri spre care, privind, filosoful Kant era cuprins de uimire și respect: în cerul înstelat de deasupra noastră și în legea morală dinlăuntrul nostru, în Decalogul săpat de Creator în inima noastră. Cuvinte lăsate de filosoful german să fie scrise pe mormântul său după moarte.

Mai întâi cerul înstelat, armonia cosmică, miliardele de corpuri cerești care se mișcă după legi precise și care reclamă neapărat un Legislator.

La Congresul internațional medical ținut în Vatican zilele trecute (28-30 noiembrie 1996) Dr. Ermanno Pavesi, profesor la două universități din Germania și Elveția, a făcut o extrem de interesantă și documentată expunere intitulată "*Inteligența universului*" în care a arătat clar că, potrivit calculelor rigurose științifice, este absolut exclus ca universul să aibă ca explicație a funcționării sale hazardul, întâmplarea: universul nu se explică fără o inteligență care să-l fi proiectat, să-l fi programat.

Într-una din poeziile sale Charles Péguy pune pe buzele lui Dumnezeu aceste cuvinte:

"Credința (zice Domnul) nu mă miră. Eu strălucesc atât de puternic în creația mea - în soare, în lună și în stele, în aștrii firmamentului și în peștii mării -, încât, pentru a nu crede e necesar ca acei sărmani oameni (ateii) să se siluiască, să se tortureze, să se chinuiască, să se împotrivescă lor înșiși. Să se înțepenească. Să meargă de-a'ndărățălea" (Porticul misterului celei de a doua virtuți).

În al doilea rând, pe Dumnezeu îl descoperim în noi înșine, în acest cosmos interior pe care puțini oameni îl explorează.

"Într-o bună zi lui Dumnezeu i s-a făcut silă de oameni. Prea îi rodeau urechile cerându-i neconținut tot felul de nimicuri și de lucruri stupide. Și atunci a hotărât să se ascundă pentru puțin timp. I-a chemat pe toți sfinții săi și i-a întrebat: «Unde trebuie să mă ascund? Care e locul cel mai potrivit?» «Pe piscul celui mai înalt munte de pe pământ», i-au răspuns unii. «Nu, ascunde-te în adâncul mării, acolo nimeni nu te va găsi», i-au răspuns alții. «Ascunde-te pe partea întunecoasă a lunii, acesta e locul cel mai bun. Cine va reuși să te găsească acolo?», și-au dat cu părerea alții. Atunci Dumnezeu s-a îndreptat către îngerul său cel mai inteligent și l-a întrebat: «Tu ce mă sfătuiești? Unde să mă ascund?» Îngerul inteligent i-a răspuns zâmbind: «Ascunde-te în inima omului! E singurul loc unde oamenii nu merg!»" (Anthony de Mello).

La Conciliul I din Vatican s-a definit: "*Dumnezeu, începutul și sfârșitul tuturor lucrurilor poate fi cunoscut în mod sigur cu lumina naturală a minții omenești prin intermediul lucrurilor create*" (Ses. III, cap. 2).

Și atunci cum se explică ateismul? De fapt, în general, nu e vorba de un ateism în adevăratul înțeles al cuvântului. Nu e vorba de un act al minții, ci de un act al voinței prin care Dumnezeu este refuzat: Doamne, tu existi, dar nu am nevoie de tine. Iată rugăciunea ateului. E rugăciunea blasfemă cântată de celebrul cântăreț francez Jacques Prévert: "*Tatăl nostru care ești în ceruri, rămâi acolo unde ești*".

Ateismul este de fapt idolatrie. Omul se autoidealizează luând locul lui Dumnezeu. Păcat luciferic pe care modernii îl numesc umanism ateu despre care Conciliul vorbește astfel: "*omul își este sieși scop, se declară singurul făuritor și creator al propriei istorii*" (GS 20).

Această atitudine de autonomie luciferică, absolută a creaturii care ia locul Creatorului apare în special în timpurile noastre în marxism și existențialism. Pentru marxiști omul se realizează ca om recuperându-și substanța divină înstrăinată și pusă în Dumnezeu: cu cât omul pune mai mult în Dumnezeu, cu atât mai mult se goleşte pe sine. Numai un om sărac are un Dumnezeu bogat. Iar J. P. Sartre, existențialistul, pune pe buzele unui personaj din romanul său "*Muștele*" aceste cuvinte: "*Nu mai e nimic în cer, nici bine nici rău, nici cineva care să-mi dea ordine*".

Pe Dumnezeu îl descoperim cu mintea noastră: dar aceasta e filosofie și nu credință. Credința apare atunci când îl acceptăm pe Dumnezeul revelat nouă în Cristos. Un mare număr de ateii nu-l resping pe Dumnezeul adevărat, ci un idol, adică pe dumnezeul imaginat și făurit de mintea

lor, după chipul și asemănarea lor.

Or, Dumnezeuul adevărat, descoperit de Cristos este, cum se exprimă D. Bonhoeffer un *"Dumnezeu care se lasă izgonit din lume, pe cruce, un Dumnezeu neputincios și slab în lume care așa și numai așa rămâne cu noi și ne ajută... Aici se află diferența hotărâtoare față de toate celelalte religii ale lumii. Simțul religios al omului îl împinge, la nevoie, către puterea lui Dumnezeu în lume, Dumnezeu este Deus ex machina. Biblia îi împinge pe oameni către neputința și suferința lui Dumnezeu: numai un Dumnezeu care suferă ne poate veni în ajutor"*.

Sfântul Augustin ne descrie cum Dumnezeu l-a eliberat de idolii minții sale în momentul când i-a dat harul credinței: *"Când, fără să-mi dau seama, mi-ai luat capul în brațele tale și mi-ai închis ochii ca să nu mai văd lucrurile deșarte, nesăbuiința mea a dispărut. M-am trezit în tine și te-am văzut, infinit dar diferit, o vedenie ce nu venea de la carne"* (Conf 7,14).

În sfârșit, să fim conștienți că o anumită răspundere pentru fenomenul ateismului o putem avea noi înșine, căci în geneza și răspândirea ateismului, ne spune iarăși Conciliul: *"credincioșii pot avea un rol deloc neglijabil, în măsura în care prin neglijarea educării credinței sau prin prezentarea falsă a doctrinei sau chiar prin deficiențele vieții lor religioase, morale și sociale se poate spune că mai degrabă acoperă decât descoperă adevăratul chip al lui Dumnezeu și al religiei"* (GS 19).

Să nu ai alți dumnezei în afară de mine

Inima omului e o fabrică de idoli. Această tristă realitate ne-o amintește Papa Ioan Paul al II-lea:

"Omul se prosternă în fața a o mie de idoli și sfârșește prin a fi dezbinat în el însuși, devine sclavul lucrurilor. Și ne mai mirăm apoi că omenirea este un teatru trist de război, de violențe, de tragedii fără sfârșit? «Eu sunt Domnul, Dumnezeuul tău..., să nu ai alți dumnezei în afară de mine» (Ex. 20.2). Prima poruncă a Decalogului stă la temelia tuturor celorlalte și este fundamentul vieții umane. Nu e vorba, preaiubiților, de pretenția unui tiran, nici de capriciul unui despot; e vorba mai degrabă de glasul îndurerat al Creatorului care, în ciuda infidelităților noastre, nu încetează să ne trateze ca pe niște copii. A-l recunoaște de stăpân e, prin urmare, prima noastră datorie; e însăși condiția mântuirii noastre" (Angelus, 14.03.1993).

La popoarele în mijlocul cărora trăia poporul evreu, cerul și pământul erau pline de forțe supranaturale, de divinități: sus, soarele, luna, stelele; jos, copacii, stâncile, râurile, marea, munții. Armata aceasta de zei sufocau viața oamenilor. Capricioși și iuți la mânie cum erau, pretindeau nenumărate rituri, exorcisme, jertfe, chiar jertfe omenești, spre a se lăsa îmbunați. Oamenii erau sclavi ai multor tabu-uri, legați cu mii de interdicții, de inhibiții, de superstiții. Cerând monoteismul și monolatria prin porunca întâi a Decalogului, Dumnezeu nu vrea să-și impună hegemonia asupra celorlalte divinități, nici nu vrea să îngrădească libertatea cuiva. Nu e vorba, cum spunea Sfântul Părinte în citatul de mai sus, de pretenția unui tiran sau de capriciul unui despot. Dimpotrivă, el iubește și prețuiește libertatea poporului său și a fiecăruia în parte. Nu vrea ca poporul său, abia eliberat din sclavia Egiptului, să cadă din nou în sclavia idolilor, a falselor divinități: "Să nu ai alți dumnezei în afară de mine, să nu-ți faci chip cioplit la care să te închini dacă vrei să-ți păstrezi libertatea pe care ți-am dăruit-o".

Dar lucru paradoxal și de neînțeles! Omul nu iubește libertatea, dimpotrivă, iubește sclavia, lanțurile. Sunt puțini, o elită, cei care iubesc libertatea și se străduiesc să trăiască liberi. Mulțimea preferă sclavia. Eram copil când a murit Stalin, unul din cei mai mari tirani pe care i-a cunoscut omenirea. Dar nu pot să uit lacrimile celor care plângeau dezolați la moartea lui. Ne sunt încă proaspete imaginile de la televizor la moartea altui mare dictator: Mao-Țe-Dun. Am văzut coloana nesfârșită de chinezi care plângeau nemângâiați trecând pe lângă sicriul tiranului. Cadavrul lui Lenin n-a fost nici acum aruncat din mausoleul din Kremlin, deși conservarea lui costă sute de milioane de dolari pe an; zilnic, de șaptezeci și ceva de ani e tratat, scăldat cu soluții speciale. Nu se poate renunța; poporul s-ar revolta dacă ar fi scos de la locul lui.

Libertatea are riscurile ei. Sclavia are avantajele ei: tragi la jug, dar ești în siguranță, ai un stăpân. Abia eliberat de sclavie evreii au și fost cuprinși de nostalgia vremurilor bune când erau sclavi în Egipt. Aveau acolo existența asigurată. Își aminteau de oalele cu carne, de ceapa și usturoiul din Egipt, dar uitaseră de munca forțată și de bicele care le loviseră spinarea.

N-au putut suporta multă vreme libertatea. După ce abia gustase libertatea, ajuns la poalele Sinaiului, poporul ales cade în păcatul idolatriei. "Poporul, văzând că Moise întârzie să coboare de pe munte, s-a strâns în jurul lui Aaron și i-a zis: «Haide! Fă-ne un dumnezeu care să meargă înaintea noastră, căci Moise, omul acela care ne-a scos din țara Egiptului, nu știm ce s-a întâmplat cu el". Aaron a cerut cerceii din urechile femeilor și fetelor și a făcut din ei un vițel turnat. "Și ei au zis: «Israele, iată dumnezeul tău, care te-a scos din țara Egiptului!» Aaron a zidit un altar înaintea lui... A doua zi s-au sculat dis-de-diminează și au adus arderi de tot și jertfe de mulțumire. Poporul a șezut de a mâncat și a băut. Apoi s-au sculat să danseze" (Ex 20).

Vițelul acesta turnat era în realitate un tăuraș. Taurul era în Orientul antic idolul și simbolul

fecundității și al forței. Și astăzi se spune în satele noastre despre un bărbat cunoscut ca mare desfrânat că e taurul satului. Și azi toreadorii la coridă se luptă cu taurul, cunoscut pentru forța și violența sa.

Tăurașul acesta turnat de evrei în pustiu este simbolul celor trei forme principale de idolatrie antică și modernă: idolul sexualității, idolul puterii și idolul banului.

Idolul sexualității. Filosofia, literatura dominantă, filmele, comportamentul general al lumii divinizează sexualitatea, văzând în descătușarea fără limite a acestui instinct eliberarea totală a omului și realizarea lui deplină. Totul e sacrificat pe altarul acestui idol: trupul, sufletul, sănătatea (să ne gândim numai la milioanele de victime ale SIDA), onoarea, familia, mântuirea veșnică fiindcă, spune Apostolul Pavel, "*desfrânații n-au loc în împărăția lui Dumnezeu*". Idolul promite eliberarea și aduce în schimb cea mai rușinoasă formă de sclavie. E sclavia despre care Sfântul Pavel le scria Romanilor: "*După cum odinioară v-ați făcut mădularele voastre sclave ale necurăției și fărădelegii, astfel încât săvârșeați fărădelegea, tot astfel acum trebuie să vă faceți mădularele voastre sclave ale curăției ca să ajungeți la sfințenia voastră*" (Rom 6,19).

Idolul puterii, al dorinței de a domina asupra altora. Împărații și regii antichității se divinizau pe ei înșiși. Împăratul Constantin și urmașii lui, multă vreme, deși creștini, chiar dacă nu s-au divinizat, purtau titlul de Pontifex Maximus (Mare Preot). Toți tiranii moderni de tip fascist sau stalinist, chiar dacă au fost ateii, s-au divinizat, au considerat că au o misiune divină, mesianică în lume, au pretins cult idolatric, cult al personalității sau liturgie a neantului, cum se mai numește. Ne mai stăruie pe retină imaginea procesiunilor și mitingurilor cu icoana idolului, iar în urechi osanalele înălțate celui mai iubit fiu al poporului.

Toți acești idoli, întruchipând forța divinizată a taurului, se proclamă eliberatori ai omenirii, așezându-se în locul lui Dumnezeu.

Ascultați cuvintele lui Hitler:

"Noi luptăm împotriva celui mai vechi blestem pe care omenirea l-a luat asupra sa. Noi luptăm împotriva pervertirii sfintelor noastre instincte. Acest Dumnezeu al deșertului, acest despot asiatic, prost, stupid, gelos, cu puterea sa de a dicta legi!... Acest diabolic: «tu trebuie, tu trebuie!» Și acest ridicol: «nu trebuie». Afară din sângele nostru acest blestem al muntelui Sinai!... Să nu furi? Fals! Toată viața e o hoție... va veni ziua când, împotriva acestor porunci voi ridica tablele unei noi legi. Iar istoria îi va recunoaște mișcării noastre meritul de a fi înfăptuit cea mai mare bătălie pentru eliberarea omenirii... Noi luptăm... împotriva blestemului așa-zisei morale... Noi luptăm împotriva așa-zisului Decalog" (Eine Unterhaltung mit Hitler). Iar Hitler a eliberat omenirea exact ca și tiranii comuniști.

Idolul banului, al aurului. Vițelul căruia i s-au închinat evreii și în jurul căruia au dansat era de aur. La ora actuală acest idol: banul, aurul, capitalul dictează destinul popoarelor și al indivizilor. Totul e sacrificat pentru ban. Nu mai contează ce ești, contează numai cât ai. Mamona, idolul prin excelență pe care îl condamnă Cristos: "*Nimeni nu poate sluji la doi stăpâni... Nu puteți sluji și lui Dumnezeu și Mamonei*" (Mt 6,24). E idolatrie. Le spune Sfântul Pavel și Efesenilor și Colosenilor: cel lacomi de bani, de avere e închinător la idoli (Cf. Ef 5,5; Col 3,5).

Sfântul Părinte, în textul citat, vorbește de o mie de idoli în fața cărora se prosternă omul. Toate realitățile acestei lumi când sunt absolutizate, divinizate, când din realități penultime devin realități ultime, se transformă în idoli. Găsim scris în Catehismul Bisericii Catolice: "*Idolatria nu se referă numai la cultele false ale păgânismului. Ea rămâne o tentație constantă a credinței. Ea constă în a diviniza ce nu este Dumnezeu. Este vorba de idolatrie atunci când omul cinstește o creatură în locul lui Dumnezeu, fie că e vorba de zei sau demoni (de exemplu, satanismul), fie de putere, plăcere, rasă, strămoși, stat, bani, etc..." (2113).*

Dacă întotdeauna omul s-a închinat la un idol sau altul, timpurile noastre cunosc o formă de idolatrie nemaîntâlnită în trecut: o idolatrie globală, totală. Închinarea la toți cei o mie de idoli, închiși ca într-un panteon al tuturor idolilor în cuvântul «lume». Spune iarăși Papa Ioan Paul al II-lea: "*Lumea, în special lumea complexă a produselor omului, devine, într-un fel, un dumnezeu*

pentru om. Secularismul divinizează, spre a spune așa, lumea. Ca atare omul trăiește ca și cum Dumnezeu nu ar fi Creatorul lumii cu tot ce cuprinde ea, cu toate bogățiile și resursele sale" (1.03.1987).

Fabrica de idoli poate funcționa foarte bine și în interiorul Bisericii la cei la care nu ne-am aștepta. Aspectul cel mai șocant al idolatriei de la poalele Sinaiului e faptul că cel care a făcut vitelul de aur a fost tocmai un preot: Aaron, preotul Dumnezeului unic și adevărat.

Cum vom putea să ne salvăm de idolatrie?

Mai întâi eliberându-ne de iluzie, fiind realiști, rezistând tentației idolatriei, fascinației falsei libertăți. Logica lui Dumnezeu este opusă logicii idolului în ceea ce privește libertatea. Dumnezeu cu îngrădirile, cu poruncile sale, garantează, salvează libertatea. Idolul, ridicând îngrădirile lui Dumnezeu, dă iluzia libertății și aduce sclavia. Asupra acestui lucru Sfântul Pavel le atrăgea atenția Galatenilor: "*Fraților, voi ați fost chemați la libertate. Numai să nu faceți din libertate un pretext ca să trăiți după firea pământească (după poftele trupului)... Rămâneți, așadar, tari și nu vă plecați iarăși grumazul sub jugul sclaviei" (Gal 5,13; 5,1).*

Apoi, rugăciunea permanentă către unicul Dumnezeu viu și adevărat este de a ne feri de idoli. "*Binecuvântat să fii tu Dumnezeul meu, fiindcă m-ai eliberat de idoli, fiindcă ai făcut să te ador numai pe tine și nu pe Isis sau pe Osiris, sau Dreptatea, sau Progresul, sau Adevărul, sau Divinitatea, sau Umanitatea, sau legile Naturii, sau Arta, sau Frumusețea... sau Vidul lăsat de absența ta" (P. Claudel, Cinci ode mari).*

Să nu-ți faci chip cioplit

"Vegheați... ca nu cumva să vă stricați și să vă faceți un chip cioplit, sau o înfățișare a vreunui idol, sau chipul unui om, sau chipul vreunei femei, sau chipul vreunui dobitoc de pe pământ, sau chipul vreunei păsări care zboară pe cer... Blestemat să fie omul care va face un chip cioplit sau un chip turnat, căci este o urâciune înaintea Domnului" (Deut 27,15; 4,15-20.23-30).

Templul din Ierusalim era ținta săgeților și proiectilelor legiunilor romane, sângele victimelor pentru jertfe se amesteca cu cel al preoților uciși, rezistența ebraică era de acum disperată. După trei luni de asediu Templul a fost cucerit de către Pompei. Era în toamna anului 63 a.Ch. când la Roma era consul M. Tullius Cicero. În acea zi, anticipând gestul lui Titus care în anul 70 p. Ch. avea să distrugă definitiv Ierusalimul, Pompei a hotărât să intre în Sfânta Sfințelor a Templului, locul în care numai marele preot putea să intre numai o dată pe an. La aflarea acestei vești toată lumea iudaică a încremenit, cuprinsă de groază și cutremurare. Scrie istoricul Iosif Flaviu: *"Dintre atâtea nenorociri cea care a lovit cel mai mult națiunea a fost faptul că Templul, sustras până atunci privirii, a fost dezvăluit străinilor"*. Odată îndepărtat vălul de la intrarea în Sfânta Sfințelor, Pompei își închipuia că va vedea cine știe ce statuie monstruoasă a vreunui idol oriental. Or, notează Tacitus, a găsit *"un scaun gol, lipsit de orice statuie divină și un sanctuar inutil"*. Dumnezeu cel viu, Stăpânul cerului și al pământului nu se lăsa închis, încătușat, transferat, manipulat, instrumentalizat. Nici o imagine, nici o statuie nu-l poate cuprinde, nu-l poate închide, nu-l poate imobiliza.

Dacă Dumnezeu iubește atât de mult libertatea omului, iar prin porunca întâi a Decalogului apără libertatea omului, el își iubește și propria libertate și prin aceeași poruncă el caută să și-o salveze, să și-o apere.

Charles Péguy descrie într-o poezie a sa întâlnirea dintre Dumnezeu și om ca fiind întâlnirea dintre două libertăți care se iubesc și se respectă reciproc:

"Eu însumi sunt liber - zice Domnul - și l-am creat pe om după chipul și asemănarea mea... (Liber ca și mine)... Libertatea acestei creaturi este oglindirea cea mai frumoasă a libertății Creatorului care există în lume... Când ai simțit odată că ești iubit de mine în mod liber, prosternările tale nu mai au pentru tine nici o valoare" (Misterul Sfinților Nevinovați).

Cunoscutul biblist Gianfranco Ravasi găsește o seamănare între Dumnezeu care interzice orice imagine a sa și atitudinea femeilor la arabi, care refuză să se lase fotografiate. Mi-a fost dat să văd la arabi turiști imprudenți care, încercând să fotografieze o femeie sau să o filmeze, s-au trezit cu capul spart sau cu aparatul distrus. Femeile arabe fotografia sau tabloul lor nu-l oferă decât bărbaților lor. Pentru o femeie arabă, a se lăsa fotografiată, pictată înseamnă o sărăcire, o împrumutare a lor, e ca și cum ar da ceva din ele însele de care toți se pot folosi cum vor.

Pentru popoarele păgâne, idolii materiali erau ca niște marionete la dispoziția tuturor. Cine deținea idolul, deținea forța lui și dispunea de ea după bunul plac. A sechestra sau a captura idolii inamicului într-un război, însemna a câștiga războiul. Aceasta e magia: încercarea de a capta forțele supranaturale și de a profita de ele după bunul plac.

Moise va aminti mai târziu experiența de la poalele Sinaiului: *"Domnul v-a vorbit din mijlocul focului. Voi ați auzit sunetul cuvintelor lui, dar n-ați văzut nici un chip, ci ați auzit doar un glas" (Deut 4,10)*. Iată ce i-a împins pe evrei la actul de idolatrie, la turnarea vițelului de aur. Dumnezeu e spirit, e invizibil. El li s-a descoperit doar prin sunetul unui glas. Fiind invizibil, cum să pui mâna pe el, cum să-l ții, cum să-l manipulezi? Și atunci evreii și-au făcut ceva palpabil, un vițel de aur, un idol de forțele căruia pot dispune cum vor. Îl vor pune în frunte, iar el îi va călăuzi, îi va ocroti; n-are încotro, de acum e la dispoziția lor, altminteri dau cu el de pământ. Unicul Dumnezeu, Dumnezeul cel adevărat ține la libertatea sa, nu se lasă manipulat. Dar idolatria nu

înseamnă numai vițeii de aur. De idolatrie țin o mulțime de păcate pe care le enumără Catehismul Bisericii Catolice: ghicitul, vrăjitoria, spiritismul, superstiția.

"Dumnezeu poate arăta profeților săi sau altor sfinți viitorul. Totuși, atitudinea creștină corectă constă în a se încredința în mâinile Providenței în ceea ce privește viitorul și a evita orice curiozitate nesănătoasă în această privință" (2115).

"Trebuie respinse toate formele de divinație (ghicitorie): recurgerea la Satana sau la demoni, evocarea morților sau alte practici presupuse în mod greșit că «dezvăluie» viitorul. Consultarea horoscoapelor, astrologia, chiromanția, interpretarea prezicerilor și a sorților, fenomenele de clarviziune legate de viitor, recurgerea la medium-uri ascund o voință de dominare asupra timpului, asupra istoriei și, în sfârșit, asupra oamenilor și în același timp o dorință de a câștiga favoarea puterilor ascunse. Acestea sunt lucruri în contradicție cu cinstirea și respectul, unite cu teamă iubitoare, pe care le datorăm numai lui Dumnezeu" (2116).

"Toate practicile de magie sau vrăjitorie, prin care se urmărește acapărarea puterilor oculte pentru a le pune în serviciul propriu și a obține o putere supranaturală asupra aproapelui - chiar pentru a-i reda sănătatea - sunt în mod grav contrare virtuții religiei. Aceste practici sunt și mai condamnabile când sunt însoțite de intenția de a face rău altuia sau când recurg la intervenția demonilor. Purtarea amuletelor este și ea reprobabilă. Spiritismul implică adesea practici divinatorii sau magice. De aceea Biserica îi avertizează pe credincioșii săi să se păzească de acestea" (2117).

Toate aceste practici constituie un atentat la libertatea lui Dumnezeu. E încercarea de a capta și manipula forțele supranaturale, de a obține ceea ce Dumnezeu nu acordă. E magie idolatrică. Recurgând la asemenea practici, creștinii sunt mult mai vinovați decât păgânii. La păgâni zeii, ca și oamenii, nu aveau libertatea de voință. Erau și ei supuși destinului implacabil. Numai magia putea schimba ce hotăra destinul și voința zeilor. Prin practicile amintite, creștinii vor să forțeze mâna lui Dumnezeu, să-i înfrângă voința, recurgând la magie.

Și un alt păcat care ține tot de magia idolatrică despre care scrie Catehismul este superstiția: *"Superstiția este pervertirea sentimentului religios și a practicilor pe care le impune acesta. Ea se poate înfățișa și sub masca de cult adus adevăratului Dumnezeu, de exemplu când se atribuie o importanță oarecum magică anumitor practici, altfel legitime sau necesare. A lega eficacitatea numai de materialitatea rugăciunilor sau a semnelor sacramentale, în afara dispozițiilor interioare pe care acestea le reclamă, înseamnă a cădea în superstiție"* (2111).

Mască de cult, materialitate a rugăciunilor și a semnelor sacramentale de la care se așteaptă eficacitatea, interesul, profitul urmărit după, voința omului, nu a lui Dumnezeu: dorința de captare și manipulare a forțelor supranaturale. Devoțiuni populare, bune în sine, Sfântul Anton, închinarea la statui și icoane la care se recurge numai pentru avantaje materiale, pământești. Nu se împlinesc aici dorințele, se rezolvă în altă parte: la babe prin descântece. Rugăciuni, semne materiale sacramentale, bune și chiar necesare, dar utilizate pentru a capta puterea lui Dumnezeu, pentru a realiza voința, interesele noastre pământești, fără a ține cont de voința lui Dumnezeu, refuzând cultul unei vieți sfinte, conforme cu voința lui Dumnezeu, devin mască de cult adus adevăratului Dumnezeu. Să ne gândim numai la bunii și evlavioșii noștri credincioși: în masă la liturghie, în masă la cârciumă după liturghie.

La apropierea lui Dumnezeu, Adam căzut în păcat a simțit nevoia să se ascundă printre copacii din paradisul pământesc. Filistenii au îndepărtat arca Domnului zicând: *"Cine poate sta în prezența Domnului, înaintea acestui Dumnezeu atât de sfânt?"* (1Sam 6,20). Isaia scrie: *"Păcătoșii sunt îngroziți în Sion, un tremur i-a apucat pe cei nelegiuiți care zic: «Cine dintre noi va putea să rămână lângă un foc mistuitor? Cine dintre noi va putea să rămână lângă niște flăcări veșnice?"* (Is 33,14). Rugăciunile, imaginile, formulele, celebrările liturgice pot deveni un strat izolator care protejează de acest foc mistuitor, așa cum este îmbrăcămintea pompierilor făcută din material izolator, refractar la foc. De curând la o emisiune italiană la televizor o bătrână care a făcut în tinerețe munca de prostituată spunea, cu multă părere de rău, că la bordelul în care a lucrat era atât

de mult de muncă încât angajatele nici nu aveau timp să-și spună rugăciunile de dimineață și de seară. La multe case de toleranță la intrare se află statuia Maicii Domnului. E nevoie și în aceste case de protecția cerului ca să nu se abată asupra lor mânia lui Dumnezeu.

Toată lumea își revendică libertatea, toți vor să fie recunoscute libertățile și drepturile omului! Să-i recunoaștem și lui Dumnezeu libertatea, să-i apărăm și drepturile lui. Să-i lăsăm libertatea de a interveni, potrivit iubirii sale de de tată, în lume și în viața noastră.

"Tată, mă arunc în brațele tale.

Fă cu mine ce-ți place.

Orice ai face din mine, îți mulțumesc.

Sunt pregătit pentru orice, accept totul,

pentru ca voința ta să se facă,

în mine și în toate creaturile tale.

Dumnezeul meu nu doresc altceva...

În mâinile tale încredințez sufletul meu.

Ți-l dăruiesc cu toată iubirea inimii mele.

Fiindcă te iubesc, e pentru mine o exigență a iubirii

să mă dăruiesc ție fără rezerve, cu încredere nelimitată.

Fiindcă tu ești Tatăl meu" (Ch. Peguy).

Idolii minții

Ne oprim în această meditație asupra altei categorii de chipuri cioplite. Cioplite nu în lemn, nici în piatră. E vorba de chipurile cioplite ale minții, de idolii turnați în tiparele minții omenești.

Apostolul Pavel, scriind Romanilor despre idolatria păgânilor, spune că aceștia "*s-au fălit că sunt înțelepți și au înnebunit. Au schimbat slava Dumnezeului nemuritor într-un chip care seamănă cu omul muritor, cu păsări, cu dobitoace cu patru picioare și târătoare*" (Rom 1,22-23). Găsim în acest text o aluzie indirectă la descrierea creației (Gen 1,26-27) unde ni se spune că Dumnezeu l-a făcut pe om după chipul și asemănarea sa. Păgânii, dimpotrivă, l-au făcut pe Dumnezeu cel nemuritor după chipul omului muritor. Cu alte cuvinte, în idolatrie e o inversare de roluri: dacă Dumnezeu l-a făcut pe om după chipul său, omul îl face pe Dumnezeu după chipul său.

Are dreptate Xenofan, filosoful antic, când scrie: "*Dacă boii și caii și lei ar avea mâini și ar putea să picteze și să facă cu mâinile lor operele pe care le fac oamenii, caii i-ar picta pe zei după chipul cailor, boii după chipul boilor și le-ar da trupurile pe care le au ei înșiși*". Aduă filosoful: "*Este un Dumnezeu mai presus de toți zeii și de toți oamenii: forma și gândirea lui nu au nimic comun cu forma și gândirea oamenilor*".

Ideea de Dumnezeu, imaginea, chipul lui Dumnezeu turnat în tiparul minții se poate ușor transforma în idol. Scrie Sf. Grigore Nisenul: "*Cine și-a făcut o idee cu privire la natura divină pe baza raționamentului minții sale și-a construit un idol al lui Dumnezeu, nu l-a înțeles pe Dumnezeu*".

Cuvântul idol (*eidolon*) și cuvântul idee (*eidola*) au aceeași etimologie în limba greacă. Idolii sunt niște imagini vizibile care se interpun între închinători și forțele supranaturale invizibile. Ideile sunt și ele imagini ale minții care se interpun între omul care gândește și realitățile ideate sau imaginate.

Care este deosebirea între Dumnezeul adevărat și unic și idoli? Dumnezeu este viu, idolii sunt morți, lipsiți de viață. "*Eu sunt cel care sunt*" - așa își definește Dumnezeu identitatea. Idolii sunt deșertăciune, adică nimic. Cum spune psalmistul: "*Idolii sunt lor sunt argint și aur, făcuți de mâini omenești. Au gură, dar nu vorbesc, au ochi, dar nu văd, au urechi, dar nu aud, au nas dar nu miroase, au mâini, dar nu pipăie, au picioare, dar nu merg, nu scot nici un sunet din gâtulejul lor*" (Ps 115,4-7). Între Dumnezeul cel viu și ideea despre Dumnezeu este deosebirea dintre apă și formula chimică a apei, H₂O. Apa îți potolește setea, formula apei nu. Când ideea despre Dumnezeu se desparte de Dumnezeul cel viu și dătător de viață, devine un idol mort, un zid care ne separă de Dumnezeu.

Pentru a înțelege mai bine acest lucru, să ne imaginăm că un rege acceptă să pozeze în fața unui pictor care îi pune pe pânză chipul. Dar pe măsură ce trăsăturile chipului se aștern pe pânză, artistul este din ce în ce mai încântat de lucrarea mâinilor sale. Când termină de pictat este atât de entuziasmat, încât uită de rege, îi întoarce spatele și merge să le arate tabloul ucenicilor săi. Aceștia fac copii, modificând chipul potrivit cu stilul și gustul fiecăruia. După aceste copii se fac alte copii. Acum tabloul regelui e în toate ungherele, dar nu mai are nimic de a face cu regele viu și adevărat. Această comparație ilustrează soarta imaginii lui Dumnezeu făurită de filosofi în timpurile moderne, începând cu Cartesiu. Sfântul Pavel zicea că în Dumnezeul cel viu "*noi trăim, ne mișcăm și existăm*" (Fapte 17,28). Cartesiu pornește de la ideea lui Dumnezeu, celebra idee a lui Dumnezeu înăscută omului. După Cartesiu este Dumnezeu cel care trăiește, se mișcă și există în mintea omului. Această idee, această imagine a lui Dumnezeu a fost copiată și recopiată, a trecut prin filosofia lui Kant, prin dialectica lui Hegel până ce s-a dizolvat în ateismul filosofilor din secolul trecut și din secolul nostru. Aceasta este soarta dumnezeului filosofilor, despre care vorbește Pascal, dumnezeul teiștilor, al raționaliștilor, al iluminiștilor, al masonilor, un Dumnezeu care nu mai este

Dumnezeul cel viu, Dumnezeul lui Abraham, al lui Isac, al lui Iacob, adică Dumnezeul revelației biblice.

Ca și în cazul păgânilor Sfântului Pavel care au schimbat chipul Dumnezeului nemuritor cu chipul omului muritor, idolul fiind o proiecție a omului asupra lui Dumnezeu, idolatrul devine autolatru, își adoră propriul chip, propria imagine. Omul modern, observă Charle Peguy, se adoră pe sine sub chipul lui Dumnezeu. I se întâmplă lui Dumnezeu ceea ce i s-a întâmplat bătrânului rege din tragedia lui Shakespeare, *Macbeth*. Regele e primit în castel cu toate onorurile. Odată intrat înăuntru, porțile sunt încuiate, punțile de legătură cu exteriorul ridicate, neînarmat și fără escortă, regele este eliminat iar Macbeth i-a locul regelui său. Așa se substituie omul Dumnezeului celui adevărat.

Din cele spuse până acum nu aș vrea să se tragă concluzia greșită că, atunci când e vorba de cunoașterea lui Dumnezeu, mintea omenească trebuie blocată. După harul lui Dumnezeu, capacitatea de a judeca, de a concepe idei, este tot ce are omul mai prețios. Eliminarea judecății în cunoașterea lui Dumnezeu se numește fideism, iar fidesimul este condamnat de Biserică. E vorba de a nu subordona cunoașterea naturală a lui Dumnezeu cunoașterii supranaturale pe care Dumnezeu ne-o oferă prin revelație și prin harul său pentru ca Dumnezeul nostru să nu fie un idol mort al minții omenești, ci să fie Dumnezeul cel viu al lui Abraham, al lui Isac și al lui Iacob.

Pentru creștinii obișnuiți, care nu se ocupă prea mult cu studiile filosofice și teologice, acest pericol nu e prea mare. În schimb pericolul mare este pentru studenții în teologie, pentru teologii de profesie, pentru preoți, ca să-l înlocuiască pe Dumnezeul cel viu cu un idol produs de mintea lor. Oamenii lui Dumnezeu sunt cei mai expuși să rămână fără Dumnezeu și nimic nu este mai de plâns, spune un autor antic, Diodoc din Foticeea, decât gândul ca cel care cercetează lucrurile lui Dumnezeu, să rămână fără Dumnezeu.

Pentru a evita o asemenea situație trei lucruri sunt necesare. Primul: umilința intelectuală. Mintea omenească limitată și supusă greșelii să accepte cuvântul lui Dumnezeu, revelația sa. Dumnezeu se descoperă celor mici: *"Te preamăresc pe Tine Tată, Stăpânul cerului și al pământului că ai ascuns acestea celor înțelepți și le-ai descoperit celor mici"* (Mt 11,25). Orgoliul intelectual a dus treptat-treptat la pierderea lui Dumnezeu în timpurile noastre. Lessing, iluministul, scria: *"Dacă Dumnezeu ar ține strâns în mână sa dreaptă tot adevărul iar în stânga numai aspirația veșnic vie spre adevăr, și mi-ar zice: «Alege!», chiar dacă ar trebui să greșesc mereu, o veșnicie aș îngenunchea în fața mâinii stângi și aș zice: «Aceasta, Tată! Adevărul pur îți aparține, fără îndoială, numai ție»"*. După ce Dumnezeu s-a umilit luând chip de sclav, omul nu mai are dreptul să fie orgolios. Primilor eretici, gnosticilor, care nu-l acceptau pe Dumnezeul revelației, un Dumnezeu care suferă, fiindcă nu intra în schemele lor filosofice, Tertulian le scria: *"Dacă vreți neapărat să aveți un Dumnezeu invizibil, imperturbabil și liniștit, ei bine, rețineți că acesta este Tatăl, Dumnezeul filosofilor, spre a spune așa, și puneți pe seama Fiului întrupat sau pe punctul de a se întrupa tot ce vi se pare nedemn de Dumnezeu"*.

În al doilea rând, dacă vrem să fim în contact permanent cu Dumnezeul cel viu și nu cu un chip cioplit fără de viață al minții noastre, să nu neglijăm rolul și acțiunea Duhului Sfânt în viața noastră. *"E Duhul cel care dă viață, scrie Sfântul Ioan, carnea nu ajută la nimic"* (In 6,63). Iar apostolul Pavel: *"Nimeni nu a putut cunoaște tainele lui Dumnezeu, afară de Duhul lui Dumnezeu"* (1Cor 2,11), afară de *"Duhul Dumnezeului celui viu"* (2Cor 3,3). *"Dacă îl înlăturăm pe Duhul Sfânt, scrie Sfântul Grigore Nisenul, ceea ce rămâne nu mai este Dumnezeul cel viu, ci cadavrul lui"*, iar îngerii din zorii zilei învierii ne întrebă și pe noi: *"De ce îl căutați pe cel viu printre cei morți?"* (Lc 24,5).

În sfârșit, în cunoașterea lui Dumnezeu nu ajung cercetările, raționamentele, studiile despre Dumnezeu. E necesară rugăciunea pentru a ne ține în contact viu și personal cu Dumnezeul cel viu. Cine nu se roagă, cine nu trăiește intens viața sacramentală, poate fi savant, poate face discursuri, predici, emisiuni, poate scrie cărți teologice savante, dar nu oferă altora decât ideile sale, surrogate ale lui Dumnezeu și nu pe Dumnezeul cel viu. Teologia lui e ideologie sau idiologie. E un lucru

formulat perfect de Evagriu în secolul al IV-lea: "*Dacă ești teolog, te vei ruga cu adevărat și dacă te rogi cu adevărat vei fi teolog*".

Iată, în încheiere, rugăciunea pe care o rostea Sfântul Toma de Aquino înainte de a începe studiul:

"Dumnezeule îndurător, te rog, ajută-mă să doresc cu înfocare ceea ce îți este plăcut ție, să cercetez cu prudență, să descopăr fără greșală și ceea ce descopăr să pun în practică cu ferveare. Spre lauda și mărirea numelui tău. Amin."

Numai lui să te închini

Să aprofundăm în această meditație cuvintele Sfântului Pavel din Scrisoarea către Romani, capitolul 1,18-32. Păgânii idolatri "au schimbat slava Dumnezeului nemuritor cu un chip care seamănă cu omul muritor, cu păsări, cu dobitoace cu patru picioare și târâtoare". După învățătura aceluiași apostol, idolatria, fie cea antică, fie cea modernă, are în ea ceva tragic și tulburător, ceva satanic. "De aceea, preaiubiții mei, le scrie Sfântul Pavel Corintenilor, *fugiți de închinarea la idoli... Deci ce zic eu? Că un lucru jertfit idolilor este ceva? Sau că un idol este ceva? Dimpotrivă, eu zic că ce jertfesc păgânii, jertfesc diavolilor și nu lui Dumnezeu. Și eu nu vreau ca voi să fiți în comuniune cu dracii*" (1Cor 10,14.19-20).

Vrăjitoria, ghicitoria, spiritismul, superstiția este domeniul în care diavolul este ca la el acasă, se mișcă în voie. Fiindcă în toate acestea este vorba de magie, de captarea forțelor oculte spre a se dobândi ceea ce nu se speră să se dobândească de la Dumnezeu și, deci, împotriva voinței lui Dumnezeu. Or, dacă aceste forțe oculte nu sunt de la Dumnezeu, de unde pot proveni dacă nu de la Satana?

Dar pe lângă toate acestea există un păcat cu adevărat cutremurător. **Mysterium iniquitatis**, l-ar numi Sfântul Pavel, misterul nelegiurii. E vorba de închinarea directă la diavol care se naște din ura împotriva lui Dumnezeu; e satanismul cu liturghiile sale negre, cu jertfele de animale și chiar de oameni.

S-a lansat în ultima vreme o idee pe care o găsim în multe cărți de teologie, și anume, că mării propagatorii ai ateismului modern, filosofii "*morții lui Dumnezeu*", de fapt nu l-au ucis pe Dumnezeul adevărat, ci idolii, imaginile, ideile false despre Dumnezeu; au ucis un surogat, o sosie a lui Dumnezeu. Dumnezeul pe care au voit ei să-l ucidă ar fi putut să strige, dacă ar fi avut gură, cum a strigat călăului său cea victimă străpunsă de multe lovituri de cuțit înainte de a primi ultima lovitură: "*Tu omori un om deja mort!*" "*Tu omori un dumnezeu care nu a avut niciodată viață!*" Cunoscutul predicator și scriitor R. Cantalamessa ne aduce și o asemănare. Să ne imaginăm că într-o bună zi un dezechilibrat mintal începe să lovească în statuia lui David a lui Michelangelo care se află în fața palatului Signoriei din Florența și apoi strigă triumfător: "*L-am distrus pe David al lui Michelangelo! David nu mai e!*" Sărmanul, nu și-a dat seama că de fapt originalul statuii a fost dus într-un muzeu, la un loc sigur și că el a distrus o copie a statuii pusă în loc pentru a satisface curiozitatea turiștilor ignoranți! Același lucru l-ar fi făcut toți ucigașii lui Dumnezeu care în timpurile moderne au strigat prin glasul unui dezechilibrat mintal cu numele de Nietzsche: "*L-am ucis pe Dumnezeu! Noi suntem asasinii!*" Ucigând idolii, imaginile false ale lui Dumnezeu, ar fi rezultat o credință purificată, autentică în Dumnezeu. De fapt, realitatea ne arată că a rezultat în lume ateismul în masă și satanismul care cunoaște astăzi în lume o răspândire nemaipomenită. Hitler, după cum ați reținut din citatul pe care l-am dat într-o meditație anterioară, nu a intenționat să elimine un idol, o sosie a lui Dumnezeu, ci pe Dumnezeul cel viu al Sinaiului. Știm că Hitler și generația lui făceau parte dintr-o sectă satanică. Marx nu a luptat împotriva unei sosii a lui Dumnezeu. Își cunoștea bine ținta. Când a terminat liceul, în certificatul său de absolvire, la rubrica "*Cunoștințe de religie*" s-a scris: "*Cunoștințele sale despre credința și morala creștină sunt destul de clare și bine întemeiate*". Ura lui luciferică nu se îndrepta împotriva unui idol mort, ci împotriva Dumnezeului celui viu. Iată, pentru exemplificare câteva versuri din poeziile lui:

*"Cu dispreț îmi voi arunca mânușa drept în fața lumii
Ca să văd prăbușirea acestui uriaș pitic,
A cărui cădere nu-mi va înnăbuși înflăcărea.
După aceea voi pribegi asemenea unui dumnezeu biruitor
printre ruinele lumii.*

*Și, dând cuvintelor mele o forță activă,
Mă voi simți deopotrivă cu Creatorul"*

(Memillan, *Marx înainte de marxism*).

Sunt indicii suficiente că Marx, ca și Engels și Lenin și Stalin și alți capi ai marxismului și bolșevismului, au fost sataniști; adică închinători la Satana.

Să ne întoarcem la textul Sfântului Pavel din scrisoarea către Romani. Ce i-a făcut pe păgâni să-l părăsească pe unicul și adevăratul Dumnezeu spre a se închina idolilor? Ce le-a întunecat mintea? Păcatul, patimile rele de care s-au lăsat stăpâniți. "*Mânia lui Dumnezeu se descoperă din cer împotriva... oricărei nelegiuiri a oamenilor, care înăbușă adevărul în neleguirea lor*". Și, în continuare, Apostolul dă o listă de vreo 30 de vicii în care s-au cufundat idolatrii. Printre altele ei sunt: vicleni, lacomi, invidioși, certăreți, bârfitori, obraznici, trufași, neascultători, lipsiți de cuvânt, dar mai presus de toate curvari. "*De aceea Dumnezeu i-a lăsat pradă necurăției, să urmeze poftele inimilor lor... i-a lăsat în voia unor patimi scârboase - e vorba de homosexualitate - ...Fiindcă n-au căutat să-l păstreze pe Dumnezeu în conștiința lor, Dumnezeu i-a lăsat în voia minții lor blestемate... Și s-au închinat creaturii în locul Creatorului*". De aici s-a inspirat Sfântul Augustin când a dat cunoscuta definiție a păcatului: "*aversio a Deo et conversio ad creaturas*" - întoarcerea spatelui lui Dumnezeu spre a te îndrepta spre creaturi. Iubirea de sine, iubirea propriilor patimi împinsă până la disprețul și ura față de Dumnezeu. Idolii sunt proiecții și personificări ale propriilor patimi.

Idolii, cum spune psalmistul, au ochi dar nu văd ce fac închinătorii lor. Au urechi dar nu aud ce vorbesc ei. Au mâini dar nu le mișcă spre a-i pedepsi. Abandonarea Dumnezeului celui viu pentru a trece de partea idolilor orbi și surzi cunoaște o logică foarte simplă: "*Dacă există un Dumnezeu viu eu trebuie să-i dau cont de toate faptele mele, chiar de gândurile cele mai secrete!... Ce bine ar fi să nu existe! Dar poate că nu există!... De fapt chiar că nu există! Cu siguranță că Dumnezeu nu există!*"

În filosofie și în literatura universală găsim nenumărate mărturii care confirmă vorba Sfântului Augustin din antichitate: "*Nemo incredulus, nisi impurus*" (Necurăția, mama necredinței).

Libertinului care spunea: "*Dacă aș fi crezut în Dumnezeu aș fi părăsit plăcerile*", B. Pascal îi răspundea: "*Dacă ai fi părăsit plăcerile ai fi crezut în Dumnezeu*".

La Bruyère scria: "*Aș vrea să găsesc un singur om modest, cast, cumpătat care să nege existența lui Dumnezeu și nemurirea sufletului. Părerea sa ar putea fi luată în considerare, cel puțin ca un caz individual. Dar un asemenea om eu nu am găsit*".

Poetul francez, François Coppée mărturisea după convertire în cartea sa *La bonne souffrance*: "*Când am ajuns la tinerețe și mi-a fost rușine să-mi spovedesc păcatele, mi-am pierdut credința*".

Chiar J. J. Rousseau nu ezita să scrie: "*Păstrați-vă sufletul în așa fel încât să doriți ca Dumnezeu să existe și nu vă veți îndoi niciodată de existența lui...*".

"*Domnii mei, a zis într-o zi Chateaubriand în mijlocul unei societăți elegante, puneți mâna pe inimă și mărturisiți pe onoarea voastră: Nu ați avea curajul să credeți, dacă ați avea curajul să trăiți în castitate?*"

Deosebit de frumos tratează această problemă Julien Green în jurnalul său din care redau câteva fraze: "*Păcatul provoacă în suflet o singurătate pe care nici un cuvânt nu este în stare să o exprime. El îl îndepărtează pe Dumnezeu de la noi; și absolut nu există o prezență adevărată afară de prezența lui Dumnezeu după cum nu există o singurătate adevărată decât aceea de a fi singur fără Dumnezeu. Iubirea și uneori prietenia pot da iluzia că umplu singurătatea obișnuită, dar singurătatea supranaturală numai Dumnezeu poate să o umple. O dorință rea alungată provoacă poate o mare îngenunchere în tot paradisul... Când se instalează în noi păcatul, e cu neputință să te rogi. Sufletul simte dureros singurătatea sa. De fapt el e mort: păcatul l-a ucis... Senzualitatea așterne patul necredinței*".

Duhul Sfânt cu lumina sa îl face pe om să vadă chipul și asemănarea lui Dumnezeu cel viu

din inima sa. Când păcatul îl izgonește pe Duhul Sfânt, intră întunericul și dispare chipul lui Dumnezeu, care nu e chip cioplit, ci e un strop din însăși viața lui Dumnezeu. Scrie Sfântul Vasile cel Mare:

"Odată curățați de noroiul cu care ne-am murdărit prin păcat și reîntorși la frumusețea dintru început, e posibil să ne apropiem de Duhul Sfânt. Atunci el, ca un soare, găsind ochiul purificat, îți va arăta în el însuși chipul celui invizibil. În fericita contemplare a acestui chip, vei vedea nespusa frumusețe a Arhetipului. Și așa cum corpurile curate și transparente, când o rază le lovește, devin ele însele strălucitoare și reflectă la rândul lor lumina, la fel sufletele care îl poartă pe Duhul Sfânt devin ele însele spirituale și reflectă harul asupra altora".

Închinarea

Porunca întâi a lui Dumnezeu ne cere să-i aducem adorație Creatorului. Încercăm în această meditație să descoperim relația dintre cunoașterea personală a lui Dumnezeu, adorație și tăcere. *"Fiindcă ce se poate cunoaște despre Dumnezeu, le este descoperit în ei (în păgânii idolatri), căci le-a fost arătat de Dumnezeu. Într-adevăr, însușirile lui nevăzute, puterea lui veșnică și dumnezeirea lui, se văd lămurit din crearea lumii; când te uiți cu băgare de seamă la ele în lucrurile făcute de el. Așa că nu se pot dezvinovăți"* (Rom 1,19-20). Dumnezeu a scris două cărți prin care se face cunoscut oamenilor: prima este lumea creată, a doua este Biblia.

Firmamentul de deasupra noastră este o carte permanent deschisă în care pot citi și analfabeții. Galaxia numită Calea Lactee numără circa o sută de miliarde de stele, mai exact de sisteme solare. Cu telescoapele de care dispune astăzi știința se pot observa vreo zece miliarde de asemenea galaxii. Lumina stelei celei mai îndepărtate pe care o privim a pornit la drum acum patru miliarde de ani în urmă. Omul e ca un fir de praf în univers. Înțelegem strigătul psalmistului: *"Doamne, Dumnezeul nostru, cât de minunat este numele tău pe tot pământul! Când privesc cerurile, lucrarea mâinilor tale, luna și stelele pe care le-ai făcut, îmi zic: "Ce este omul ca să te gândești la el? Și fiul omului, ca să-l bagi în seamă?"* (Ps 8,1.3-4).

Universul îi aduce Creatorului închinarea cuvenită: *"Cerurile proclamă slava lui Dumnezeu și întinderea lor vestește lucrarea mâinilor lui"* (Ps 19,1).

Și nu numai că îl preamărește pe Creator, dar universul i se supune, îl ascultă cu bucurie: *"Dumnezeu trimite lumina și ea merge, și o cheamă înapoi și ea se întoarce și îl ascultă cu cutremur. De dragul lui stelele strălucesc la locul lor și se veselesc. Le cheamă și ele răspund: "Iată-ne!" Ele strălucesc cu bucurie pentru cel care le-a făcut"* (Baruch 3,33-35).

Dintre toate cunoștințele omului, scrie Kant în *"Rațiunea critică"*, cea mai importantă este aceasta: că Dumnezeu există. Și Providența nu a voit ca ea să se întemeieze pe subtilitățile raționamentului filosofic, ci a încredințat-o minții naturale obișnuit. Când aceasta nu este pervertită, îl descoperă cu ușurință pe Creator.

Nu numai existența lui Dumnezeu, dar și unele din însușirile lui, cum este atotputernicia, măreția, frumusețea, bunătatea lui, le descoperim când privim cu băgare de seamă la lucrurile făcute de el.

A doua carte prin care Dumnezeu ni se dezvăluie este Sfânta Scriptură. Dumnezeu rămâne în continuare un mister de necuprins, dar o breșă în acest mister ni s-a deschis. Ne putem potoli setea și foamea de Dumnezeu. Agnosticismul, teologia negativă a cunoașterii absolute a lui Dumnezeu, nu-și are nici o justificare. Scrie în această privință Sfântul Kiril din Ierusalim: *"E adevărat că nu pot bea toată apa uni fluviu. Dar pentru aceasta oare trebuie să mor de sete? E adevărat că intrând într-o livadă nu pot mânca toate fructele care sunt acolo. Dar pentru aceasta vrei oare să ies de acolo flămând?"*

Dar citind aceste două cărți, cartea naturii și Biblia, încă nu am ajuns la adevărata cunoaștere a lui Dumnezeu, suntem doar în drum spre el. Putem cunoaște la perfecție argumentele filosofice ale existenței lui Dumnezeu, putem cunoaște pe de rost Biblia și toată știința exegetică, și să nu-l cunoaștem cu adevărat pe Dumnezeu și să dăm altora argumente filosofice și exegeză savantă dar să nu-l dăm pe Dumnezeu pe care nu-l avem, pe care nu l-am întâlnit și nu-l cunoaștem cu adevărat. Un cunoscut scriitor contemporan spune că cuvintele Scripturii sunt ca niște indicatoare, spre Dumnezeu, care nu îl au în ele pe Dumnezeu. Sunt ca indicatoarele de la marginea drumurilor. Închipuiți-vă, zice el, că plec la Bombay și când văd primul indicator spre Bombay mă întorc acasă. *"Ai văzut Bombayul?"* - sunt întrebat la întoarcere. *"L-am văzut"*. *"Și cum arată?"* *"E din scândură de culoare albă, cu litere mari de culoare neagră"*. Sau, imaginați-vă, zice autorul, că într-o noapte

îi arăt cu degetul luna unui om cu minte puțină. "Aceasta e luna?" - întreabă omul. "Aceasta". "E frumoasă", și privește fix degetul.

Până acum am vorbit despre ceea ce Sfântul Pavel numește "cunoaștere carnală" a lui Dumnezeu căreia Apostolul îi opune cunoașterea spirituală, cea cunoaștere pe care Duhul Sfânt o trezește în adâncul inimii și care constă în întâlnirea personală cu Dumnezeu cel viu și adevărat. De abia în acest moment are loc actul autentic de adorație a lui Dumnezeu, închinare și aducere de mulțumire pe care păgânii idolatri ai Sfântului Pavel nu i-au adus-o lui Dumnezeu. Tocmai de aceea au căzut în idolatrie, închinându-se creaturii în locul Creatorului.

În cartea *Exodului* citim că Dumnezeu i-a arătat lui Moise pe muntele Sinai o crăpătură în stâncă în care să se ascundă și de unde va putea să-i contemple slava, când va trece, fără să moară (Cf. Ex 33,21). Comentând acest episod, Sfântul Vasile cel Mare scrie: "*Ce este astăzi, pentru noi creștinii, acea crăpătură, acel loc, unde să ne putem ascunde pentru a-l contempla și adora pe Dumnezeu? Este Duhul Sfânt. De unde știi? De la însuși Isus care a spus: "Adevărații închinători îl vor adora pe Tatăl în Duh și adevăr".*

Sfântul Pavel nu credea în puterea și eficacitatea cunoașterii carnale a lui Dumnezeu, adică a cunoașterii raționale, pentru a-i converti pe necredincioși - el avea experiența eșecului în discuția cu filosofii din areopagul din Atena - de aceea le scrie Corintenilor: "*Deși trăim în firea pământească totuși nu luptăm călăuziți de firea pământească. Căci armele cu care luptăm noi, nu sunt supuse firii pământești ci sunt puternice, întărite de Dumnezeu ca să surpe întărirurile. Noi răsturnăm izvodirile minții și orice obstacol care se ridică împotriva cunoașterii lui Dumnezeu" (2Cor 10,3-5).*

Obstacolul care se ridică împotriva acestei cunoașteri a lui Dumnezeu este zgomotul. Cunoașterea în Duh a lui Dumnezeu nu e o cunoaștere abstractă, ci e un contact direct, personal cu Dumnezeu care se dezvăluie pe sine în adâncul sufletului numai în tăcere. E o cunoaștere care nu poate fi descrisă în cuvinte: o înțelege numai cine o experimentează, după cum, descriind, nu poți face pe cineva să înțeleagă ce miros are trandafirul sau ce gust are mărul: aceste lucruri le poate cunoaște numai cine miroase trandafirul, numai cine mănâncă mărul. Această cunoaștere se naște în tăcere, te lasă fără cuvinte și declanșează în inimă adorația. E o percepere a prezenței lui Dumnezeu, a măreției, a maiestății, frumuseții și bunătății sale care îți taie respirația și îți ia graiul. Aceasta e adorația. De fapt cuvântul adorație provine din două cuvinte latine: *ad* = la și *os, oris* = gură. Înseamnă a duce degetul la gură, gestul impunerii tăcerii. Tăcerea e adorație și adorația e tăcere. Tăcerea e actul de adorație al lui Iob după ce a eșuat în încercarea de a pătrunde cu mintea sa misterul lui Dumnezeu: "*Iată, eu sunt prea mic; ce să-ți răspund? Îmi pun mâna la gură" (Iob 40,4).* A adora, spune admirabil Sfântul Grigore Nazianzenul, înseamnă a-i înălța lui Dumnezeu un "*imn de tăcere*".

Sunt două feluri de tăcere. Există o tăcere nefericită, în care urlă pustiul, o tăcere pe care omul o umple cu zgomot, cu agitație spre a nu se întâlni cu el însuși și cu propria conștiință; o tăcere esențialmente "*monstruoasă*" cum se exprimă J. P. Sartre, fiindcă, scrie filosoful existențialist, omul "*se găsește singur, rătăcind în această tăcere monstruoasă, liber și singur, fără ajutor și fără scuze, condamnat să decidă, fără vreun sprijin de undeva, condamnat pentru totdeauna să fie liber*".

Și există o tăcere fericită, plină de Dumnezeu. După cum cuvântul e limbajul cu care vorbim oamenilor, tăcerea e limbajul cu care sufletul vorbește lui Dumnezeu și limbajul cu care Dumnezeu vorbește sufletului, dezvăluindu-i tainele pe care el le dezvăluie numai pruncilor, adică celor care nu știu să vorbească. Vorba e de argint, tăcerea e de aur.

Nicicând n-au fost în Biserică atâtea congrese, întruniri, simpozioane, discuții, dezbateri pe teme teologice și biblice ca în zilele noastre; vorbe, vorbe și iarăși vorbe. Rezultatul? Mulți, mai ales tineri, se îndreaptă spre sectele orientale, spre budism, acolo unde este cultivată tăcerea ca mijloc de întâlnire cu divinitatea. Scria nu de mult un misionar italian din Africa: "*Noi suntem chemați să răspundem unei nevoi fundamentale a oamenilor, nevoii profunde de Dumnezeu, setei de Absolut, să le arătăm calea spre Dumnezeu, să-i învățăm să se roage. Iată pentru ce musulmanii*

în părțile acestea câștigă atâția adepți: ei îi învață pe oameni, imediat și într-o manieră simplă, să-l adore pe Dumnezeu".

"Veniți să ne închinăm și să ne smerim, să ne plecăm genunchiul înaintea Domnului, Creatorul nostru!" - ne îndeamnă Psalmistul. La imnul Mărire, la liturghie, spunem: "Te lăudăm, te binecuvântăm, te adorăm, te preamărim, îți mulțumim ție pentru slava ta cea mare".

Toate creaturile își unesc glasurile și înalță un imn de adorație, o simfonie Creatorului. În acest concert omul este chemat să fie dirijorul. Scrie fericitul Henric Suso, misticul medieval: *"Cântând liturghia, când ajung la cuvintele Sursum corda, îmi imaginez că am în fața mea toate ființele create de Dumnezeu în cer și pe pământ: apa, aerul, focul, lumina și toate elementele, fiecare cu numele său, ca și păsările văzduhului, peștii mării și florile pădurii, toate ierburile și plantele câmpiei, nesfârșitele țărături acoperite cu nisip ale mării, firișoarele de praf care se văd în razele soarelui, picăturile de apă căzute sau care sunt gata să cadă, boabele de rouă, care, ca niște nestemate, împodobesc pajiștea. Atunci îmi imaginez că sunt în mijlocul acestor creaturi ca un dirijor în mijlocul unui cor uriaș".*

Kepler, celebrul astronom, își încheia lucrarea sa intitulată *Armonia cosmică* cu această rugăciune:

*"Mare este Domnul și mare este puterea sa,
înțelepciunea sa nu are margini.
Lăudați-l ceruri, soare, lună, planete,
oricare vă este limba pe care o folosiți
spre a-l lăuda pe Creatorul vostru.
Laudă-l și tu, suflete al meu,
Căci de la el, pentru el și în el sunt toate lucrurile,
atât cele pe care le ignorăm cu desăvârșire,
cât și cele pe care le cunoaștem,
care sunt o părticică neînsemnată.
Lui să-i fie laudă, cinste și mărire
în vecii vecilor! Amin".*

Adorație și jertfă

Catehismul Bisericii Catolice notează cu privire la adorație: "*Adorația este actul principal al virtuții religiei. A-l adora pe Dumnezeu înseamnă a-l recunoaște ca Dumnezeu, Creatorul și Mântuitorul, Domnul și Stăpânul a tot ce există, Iubirea nemărginită și îndurătoare. A-l adora pe Dumnezeu înseamnă a recunoaște, în respect și supunere absolută, «nimicnicia creaturii» care nu există decât prin Dumnezeu. A-l adora pe Dumnezeu înseamnă a-l lăuda, a-l preamări și a se smeri pe sine, ca Maria în Magnificat... Adorarea Dumnezeului unic îl eliberează pe om de închiderea în sine, de sclavia păcatului și de idolatria lumii*" (2096-2097).

Păgânii Sfântului Pavel, pentru care Apostolul nu găsește scuză, au căzut în idolatrie și în sclavia păcatului tocmai fiindcă nu l-au adorat pe Dumnezeu care li s-a făcut cunoscut și nu i-au adus slavă. Așadar, a-l adora pe Dumnezeu înseamnă a te smeri și a-ți recunoaște nimicnicia. În această privință Kierkegaard scrie niște cuvinte admirabile: "*Omul, al cărui trup stă ridicat către cer, este o ființă care adoră. Poziția lui verticală este semnul care îl deosebește de celelalte animale, dar capacitatea lui de a se arunca la pământ în adorație e o caracteristică și mai înaltă încă. Gloria lui supremă constă în a fi un nimic care adoră. Unii consideră asemănarea cu Dumnezeu în puterea de a domina. Dar omul nu e asemenea lui Dumnezeu dominând ca Dumnezeu. Asemănarea se găsește într-o deosebire infinită. Mă explic: omul și Dumnezeu se aseamănă într-un raport nu direct, ci invers proporțional. Pentru ca între ei să fie asemănare e necesar ca Dumnezeu să devină obiect de adorație eternă și omniprezentă, iar omul să devină o creatură care adoră fără încetare. Dacă omul pretinde să devină asemenea lui Dumnezeu dominând, el uită de Dumnezeu și, odată dispărut Dumnezeu, o face, în absența lui, pe suveranul. Tocmai acesta este păgânismul: viața omului lipsit de Dumnezeu*" (Discursuri edificatoare). Iar în spațiul lăsat gol de Dumnezeu intră idolii.

Dacă Dumnezeu ne cere adorație, adică ne cere să ne smerim recunoscând că suntem nimic, în acest caz nu este el un tiran "*oriental însetat de onoruri în tronul său, ceresc*" așa cum afirma Nietzsche? Nu, căci la drept vorbind, Dumnezeu nici nu are nevoie de adorația noastră. Spunem la una din prefețele liturghiei: "*Cu umilință recunoaștem că tu nu ai nevoie de preamărirea noastră, dar credem că este un mare dar al tău ca să-ți arătăm recunoștință căci, deși lauda pe care ți-o aducem nu adaugă nimic maiestății tale nemărginite, ea ne obține harul mântuirii*".

Dumnezeu, spune Sfântul Augustin, e fericit și ne face fericiți. Dacă ne-a creat după chipul și asemănarea sa, înseamnă că vrea să fim fericiți ca și el. Și dacă ne asemănăm cu Dumnezeu în raport invers proporțional, cum zice Kierkegaard, înseamnă că beneficiarul adorației care înseamnă smerenie și aruncare cu fața la pământ - termenul biblic pentru a adora în limba greacă e **proskyneo**, adică a se arunca cu fața la pământ - e omul. Bucuria sfinților, pe pământ și mai ales în cer, e aceea de a-l adora pe Dumnezeu.

La moartea lui B. Pascal a fost găsit un bilețel cusut în interiorul hainei sale în dreptul inimii. Filosoful a purtat toată viața bilețelul cu aceste cuvinte scrise într-o noapte în care a făcut experiența de foc a prezenței Dumnezeului celui viu: "*Dumnezeul lui Abraham, Dumnezeul lui Isaac, Dumnezeul lui Iacob: nu al filosofilor și al învățaților. Certitudine. Certitudine. Sentiment. Bucurii. Pace. Dumnezeul lui Isus Cristos. Dumnezeul tău va fi Dumnezeul meu. Uitare a lumii și a toate, afară de tine. Îl găsim numai pe calea învățată de Evanghelie. Măreție a sufletului omenesc. Părinte drept, lumea nu te-a cunoscut, dar eu te-am cunoscut. Nimic să nu mă despartă de el în veci. Bucurie, bucurie, lacrimi de bucurie*".

La toate popoarele, în toate religiile, adorația este exprimată prin aducere de jertfe. "*Este drept să i se ofere jertfe lui Dumnezeu, în semn de adorație și de recunoștință, de implorare și de comuniune*" - scrie Catehismul Bisericii Catolice (2099). Sunt două categorii de jertfe prin care îi aducem lui Dumnezeu adorația noastră. Mai întâi este jertfa interioară prin care sacrificăm și îi

oferim lui Dumnezeu eu-l propriu, autosuficiența noastră. Astfel prin credință îi sacrificăm și îi oferim lui Dumnezeu mintea noastră, prin speranță voința noastră, prin iubire inima noastră.

Acceptând misterul, supranaturalul, revelația lui Dumnezeu, îi aducem lui Dumnezeu omagiul, adorația minții.

Vizitând în februarie 1985 Peru, Sfântul Părinte Ioan Paul al II-lea a vizitat și cartierul cel mai sărac al capitalei, Lima, în care toți locuitorii trăiesc în barăci. Adresându-i cuvântul de bun-venit, un tânăr i-a amintit Papei marile suferințe ale poporului său: foamea, șomajul, bolile, mortalitatea infantilă, exploatarea. "*Și totuși*, a strigat în încheiere tânărul, *noi credem în Dumnezeul vieții*". În aceeași perioadă de timp un medic ilustru a publicat o carte de mare succes în care afirma că a văzut în viața lui de medic atâta suferință - a văzut-o la alții, nu la el - încât nu poate crede în existența lui Dumnezeu. Credință la omul mic și smerit, necredință la omul înțelept și priceput. Necredința e mândrie, e pretenția minții de a înțelege totul, drept care respinge misterul lui Dumnezeu. Filosofilor păgâni, remarcă Sfântul Augustin, în substanță le-a lispit umilința. De aceea nu au acceptat Întruparea Fiului lui Dumnezeu, considerând-o absurdă și ridicolă. La greci și la păgâni, în general, umilința nu figura în lista virtuților. Și dacă nu se umilea omul, cum să se umilească Dumnezeu până acolo încât să ia chipul sclavului?

Prin speranță îi jertfim lui Dumnezeu voința noastră. Conștienți de slăbiciunea și neputința voinței noastre, ne încredințăm cu totul lui Dumnezeu, sperând de la el iertarea, mântuirea și ajutoarele necesare pentru a ne mântui.

Sunt două păcate împotriva speranței. Mai întâi e disperarea. Omul nu mai speră iertarea și mântuirea personală. E păcatul lui Iuda. Păcatul lui de disperare, își dă cu părerea Sfântul Augustin, a fost mult mai grav decât păcatul de a-l fi vândut pe Cristos. Iar la extremitatea cealaltă este păcatul prezumpției; supraaprecierea capacităților tale: că poți să fii bun și să te mântuiești cu puterile tale, că poți să eviți păcatul, deși te expui pericolului, sfidând cuvântul lui Dumnezeu care spune clar că cine iubește pericolul va cădea în el, de pildă, prezumpția că poți citi orice, poți privi orice, chiar filme murdare, poți discuta cu oricine orice, și să rămâi totuși cast, căci ești doar matur și lucrurile astea nu te afectează! Mândria își spune cuvântul atât în prezumpție cât și în disperare deși conștient că nu se poate salva cu propria voință, omul refuză să se arunce în brațele lui Dumnezeu.

Prin iubire îi sacrificăm lui Dumnezeu inima noastră. Pe lângă păcatul urii directe împotriva lui Dumnezeu pe care îl practică cei care intră în sectele satanice, Catehismul enumără la păcatele împotriva iubirii lui Dumnezeu lăncezeala, lenea spirituală, mediocritatea care înseamnă refuzul de a te lăsa purtat de dinamismul iubirii. Păcatul celor nici calzi, nici reci, care provoacă greață pentru stomacul lui Dumnezeu. Păcatul celor comozi și nepăsători, minimaliști, care fac calcule meschine: ăsta e păcat de moarte, ăsta e păcat mic. E păcatul cerlo care care drămluiesc cu grijă ce-i dau lui Dumnezeu, ca să nu-i scape prea mult. A refuza dinamismul iubirii. Adică a primi de la Dumnezeu aripi spre a zbura spre înălțimi și totuși a fi incapabil să-ți iei zborul de la pământ. Ca vulturul din povestea lui Anthony de Mello: "*Un războinic indian a găsit un ou de acvilă pe vârful unui munte și l-a pus laolaltă cu ouăle de găină pe care trebuia să le clocească o cloșcă. La vremea convenită, odată cu puii de găină a ieșit din găoace și puișorul de vultur. După o bucată de vreme a învățat să cotcodăcească, să scurme, să caute vermișori și să urce cel mult pe un gard, ca toate găinile. Așa își petrecea viața, convins că e o găină și nu altceva. Era de acum bătrân când, într-o zi, privind în sus a văzut ceva extraordinar. Acolo sus, în azurul nesfârșit al cerului, a văzut o pasăre maiestuoasă care făcea rotoacele, fără cel mai mic efort. Bătrânul vultur a rămas impresionat. Se întoarce spre găina cea mai apropiată și o întreabă: "Cine e pasăre aceea?" Găina privește spre cer și îi răspunde: "Ah! E vulturul auriu, regele văzduhului. Dar nu te mai uita la el. Tu și cu mine suntem aici, pe pământ". Vulturul nu a mai privit spre cer și a murit convins că e găină. Așa îl tratau toți. Așa a crescut, așa a trăit, așa a murit" (Instrucțiuni de zbor pentru vulturi și găini). E povestea vieții noastre lipsită de glorie, meschină, trăită în mediocritate.*

În afară de cultul interior, de adorația dusă lui Dumnezeu prin jertfa minții, a voinței și a

inimii, porunca întâi a lui Dumnezeu ne cere cultul exterior, cultul liturgic public, ca expresie vizibilă a cultului interior. Cultul exterior fără cultul interior - am vorbit despre acest lucru deja - nu e altceva decât formalism, ipocrizie, superstiție, mormânt spoit. Este ipocrizia condamnată de Isus fără menajamente la farizeii. "*Poporul acesta mă cinstește cu buzele, dar inima lui este departe de mine*".

Motivul pentru care se cere adorația publică, cultul exterior, noul Catehism ni-l amintește din nou: creștinii trebuie să dea mărturie publică pentru credința lor. De aceea li se cere să facă cunoscut cultul singurei religii adevărate care subzistă în Biserica catolică și apostolică (cf. nr. 2105, Vatican II, *Dignitatis Humanae* 1). Dar mai este și un alt motiv foarte important, care nu trebuie trecut cu vederea. Adorația interioară a creștinului e unică, neîntâlnită în nici un sistem religios. Ea este adusă lui Dumnezeu prin Cristos, își găsește valoarea întrucât este inclusă în actul de adorație adus Tatălui de Cristos. Iar adorația, Cristos o aduce Tatălui în celebrarea cultului liturgic, în special în Euharistie. Parafrazând puțin cuvintele Sfântului Augustin, adică schimbând cuvântul "se roagă" cu cuvântul "adoră", putem spune că "*Isus Cristos, Domnul nostru, Fiul lui Dumnezeu e cel care adoră pentru noi, cel care adoră în noi, cel care este adorat de noi. Adoră pentru noi întrucât este preotul nostru, adoră în noi întrucât este Capul nostru, este adorat de noi întrucât este Dumnezeuul nostru*".

La Sfânta Liturghie sunt două ofertorii și deci două acte de adorație. La prezentarea darurilor, când sacrificăm și oferim mintea, voința și inima noastră. Acesta e actul nostru de adorație. Și al doilea, la doxologia finală, când este oferit trupul și sângele lui Cristos: este actul de adorație al lui Cristos în care își găsește plinătatea și valoarea actul nostru de adorație. Să fim cu băgare de seamă ce sacrificăm și ce oferim la primul ofertoriu, pentru ca la al doilea ofertoriu să avem dreptul să spunem: "*Prin Cristos, cu Cristos și în Cristos, ție Dumnezeule, Tată atotputernic, în unire cu Duhul Sfânt, toată cinstea și mărirea, în toți vecii vecilor. Amin*".

Impietatea

"Să nu ai alți dumnezei în afară de mine... să nu-ți faci chip cioplit ca să te închini lui". Dacă așa sună porunca, se pune întrebarea: Cultul adus sfinților, în special Sfintei Fecioare Maria, cultul imaginilor, al icoanelor, al statuilor, nu este o încălcare a poruncii I a lui Dumnezeu? Răspunsul îl găsim în cuvintele Conciliului II Vatican care în Constituția liturgică reafirmă învățătura Bisericii: "*Conform Tradiției, Biserica îi cinstește pe sfinți și venerază relicvele lor autentice și icoanele lor*". În continuare, Conciliul atrage atenția care sunt cele două scopuri principale pe care le vizează cultul sfinților: "*Sărbătorile sfinților proclamă faptele minunate ale lui Cristos în slujitorii săi și oferă credincioșilor exemple vrednice de imitat*" (SC 111). Să le tratăm pe rând.

Mai întâi, deci, în sfinți noi îl cinștim pe Cristos, izvorul a toată sfințenia. O realitatea pe care Sfântul Ambroziu o descrie printr-o frumoasă comparație: "*Toată sfințenia vine de la Isus Cristos și prin el ne este dăruită. Când sunt expuse la soare mai multe oglinzi, deși toate răspândesc o mare strălucire, deși toate răspândesc raze și văzându-le ai impresia că sunt tot atâția sori, nu există totuși decât un singur soare care strălucește în toate aceste oglinzi cărora le transmite toată strălucirea sa. Astfel încât unul singur este Sfântul, cel care este gloria Tatălui, de la care toți oamenii primesc toată sfințenia lor. Vreau să spun că este Isus Cristos Domnul nostru. Noi toți am primit din plinătatea sa, suntem bogați cu bunurile sale, suntem puternici cu forțele sale*".

Și în al doilea rând, cultul sfinților vizează imitarea exemplului de viață, de virtute pe care ei ni-l dau. Ce fel de logică e aceasta, se întreabă Sfântul Ioan Gură de Aur, să-i cinștești pe sfinți și să disprețuiești sfințenia?

Când aceste două aspecte lipsesc și se recurge la sfinți numai pentru a dobândi avantaje pământești, materiale, cultul sfinților ușor poate degenera în superstiție, în magie, întrucât iarăși e vorba de captarea forțelor supranaturale, spre a le manipula, spre a dispune de ele după bunul plac. Așa poate fi cazul leneșului care nu se dă la treabă, dar se roagă la Maica Domnului să câștige la loterie ca să aibă din ce trăi, sau a bețivului care își distruge sănătatea cu alcoolul și cu țigara și se roagă sfinților pentru sănătate, a elevului trândav care pierde vremea iar la examen se roagă cu foc la Sfântul Anton și plătește acatiste ca să primească lumină și ajutor.

Un bătrân rabin îi slujise toată viața lui Dumnezeu. Într-o zi s-a rugat lui Dumnezeu: "*Doamne, m-am închinat ție și m-am supus legii tale. Am fost un evreu de treabă, dar acum sunt bătrân și am nevoie de ajutor. Doamne, ajută-mă să câștig la loterie, ca să-mi petrec liniștit bătrânețea!*" S-a rugat, s-a rugat și iar s-a rugat... Nimic. Au trecut două săptămâni, au trecut două luni, trei, cinci, un an. Tot nimic. După trei ani, rabinul a strigat disperat: "*Doamne, fă ceva!*" Dumnezeu i-a răspuns: "*Mizerabile, fă tu mai întâi ceva. Cumpără măcar biletul de loterie*".

Cât privește cultul imaginilor, în Vechiul Testament interdicția oricărei reprezentări a lui Dumnezeu făcută de mâna omului este severă. Dumnezeu a voit să traseze precis hotarul între Creator și creatură: o bucată de lemn sau de piatră cioplită nu poate fi Dumnezeu, iar Dumnezeu nu poate fi o bucată de lemn sau de piatră cioplită. Atracția popoarelor idolatre în mijlocul cărora trăiau evreii, și știm că păgânii nu aveau noțiunea de creație, pentru ei întregul cosmos era în întregime divin, era puternică. După aventura cu vițelul de aur de la poalele Sinaiului, regele Ieroboam face doi viței de aur: "*Regele a făcut doi viței de aur și a zis poporului: "Destul v-ați suit la Ierusalim. Israele, iată Dumnezeul tău care te-a scos din țara Egiptului!"*" (2Regi 12,28).

Singura imagine permisă de Dumnezeu în Vechiul Testament a fost aceea făcută de el și întipărită în omul creat după chipul și asemănarea lui Dumnezeu, un chip necioplit de mâini omenești. În plus, au fost permise câteva imagini care prefigurau întruparea Cuvântului, precum

șarpele de aramă, chivotul legământului și heruvimii. Dar în Noul Testament situația se schimbă. Precizează foarte bine Catehismul Bisericii Catolice: "*Întrupându-se, Fiul lui Dumnezeu a inaugurat o nouă economie a imaginilor. Bazându-se pe misterul Cuvântului întrupat, al șaptelea Conciliu ecumenic de la Niceea (787) a justificat, împotriva iconoclaștilor, cultul icoanelor: cele ale lui Cristos, dar și cele ale Maicii Domnului, ale îngerilor și ale tuturor sfinților*" (2131).

Cunoaștem influența iudaismului la curtea bizantină și contribuția pe care iudaismul a avut-o mai târziu la apariția protestantismului. De aceea împărații bizantini iconoclaști și iconoclaștii protestanți, în special Zwingli și Calvin, n-au făcut altceva decât să se reîntoarcă la concepția, la economia Vechiului Testament.

Întrupându-se Cristos, a devenit imaginea, icoana lui Dumnezeu, cum se exprimă Apostolul Pavel: "*imaginea și gloria lui Dumnezeu*" (1Cor 11,7). Imaginile, sunt o continuare a misterului întrupării Fiului lui Dumnezeu, sunt o prelungire pe pământ a trupului înviat și glorios al lui Isus din cer. Prin imagini înțelegem în primul rând partea vizibilă a liturgiei, riturile liturgice numite simboluri, dar și eicon (icoană) și immago (imagine, chip). Pe același plan cu riturile liturgice stau icoanele, statuile, obiectele de artă sacră. Cu privire la acestea Conciliul ne spune în Constituția liturgică: "*Obiectele care aparțin cultului, deci și statuile și icoanele, să fie într-adevăr demne, armonioase și frumoase, semne și simboluri ale realităților supranaturale*". Semne și simboluri în înțelesul liturgic al cuvântului: semnele, simbolurile, ca și riturile liturgice, semnifică și conțin ceea ce semnifică.

Rituri, ceremonii, persoane consacrate, icoane, statui, biserici, vase sfinte, toate intră în categoria de imagini sfinte, simboluri ale realităților divine. Catehismul Bisericii Catolice vorbește despre păcatul de impietate, prin care ele sunt profanate; e vorba de sacrilegiu.

Cu privire la sacrilegiu Catehismul notează: "*Sacrilegiul constă în a profana sau a trata cu nevreddnicie sacramentele și celelalte acțiuni liturgice, precum și persoanele, lucrurile și locurile consacrate lui Dumnezeu. Sacrilegiul este un păcat grav, mai ales când este săvârșit împotriva Euharistiei*" (2120). Așadar, sacrilegiul nu se reduce la primirea cu nevreddnicie a sacramentelor. Cu nevreddnicie sunt tratate sacramentele și celelalte acțiuni liturgice, și deci e sacrilegiu, atunci când nu sunt celebrate conform dispozițiilor normelor liturgice. Exegeții notează faptul că porunca întâi a lui Dumnezeu condamnă în primul rând nu politeismul, ci cultul adus idolilor. De aceea în Vechiul Testament a aduce cult lui Dumnezeu în afara sau împotriva prescripțiilor stabilite de Dumnezeu era un păcat mai grav decât idolatria. În liturgia creștină, cultul adus împotriva legilor liturgice stabilite de autoritatea Bisericii nu este cult adus lui Dumnezeu. Morala îl numește "*superstitio cultus superflui*" (superstiția cultului inutil).

Sacrilegiu deosebit de grav este profanarea Euharistiei prin primirea ei sacrilegă, cu păcatul de moarte pe suflet. Cunoaștem avertismentul sever făcut de Sfântul Apostol Pavel Corintenilor: "*Oricine mănâncă pâinea aceasta sau bea paharul Domnului în chip nevrednic, va fi vinovat de trupul și sângele Domnului. Căci cine mănâncă, își mănâncă și își bea propria osândă dacă nu deosebește trupul Domnului* (adică dacă nu ține cont de faptul că e vorba de trupul Domnului și nu de o bucată de pâine oarecare). *Fiecare, așadar, să se examineze pe sine și așa să mănânce din pâinea aceasta și să bea din paharul acesta. În această privință sunt între voi mulți infirmi și bolnavi, și nu puțini dorm* (1Cor 11,26-30). La fel de șocantă este remarca Sfântului Ioan Gură de Aur care spune: "*Mult mai vinovat și mai temerar decât diavolul este cel care se apropie de altar conștient fiind de păcat grav pe suflet. Diavolii tremură în preajma altarului. Sacrilegul se apropie de altar fără să tremure*".

Sacrilegiu este, de asemenea, a profana și a trata cu nevreddnicie imaginile sfinte: icoanele, statuile. Nu numai imaginile din lemn, din lut sau din piatră, dar și imaginea pe care Dumnezeu și-a întipărit-o în fiecare om. Iar această imagine este distrusă și profanată la tot pasul. Lumea e plină de iconoclaști: iconoclaști care sărută icoanele din Biserici și de pe pereți, dar profanează icoana lui Dumnezeu din semenii lor. În special cu limba. Observă Sfântul Iacob în scrisoarea sa: limba "*este un rău care nu se poate înfrâna, este plină de o otravă de moarte. Cu ea îl binecuvântăm pe*

Domnul și Tatăl nostru și tot cu ea îi blestemăm pe oameni care sunt făcuți după asemănarea lui Dumnezeu" (Iac 3,8-9). Apelative ca: bou, măgar, catâr, porc, animal și altele luate din limbajul zoologic și adresate mai ales copiilor sunt profanări ale chipului lui Dumnezeu. Chipul lui Dumnezeu este transformat în chipul dobitoacelor cu patru picioare și al târâtoarelor, cum spune Sfânta Scriptură.

Cuvintele scriitorului G. Ebeling din cartea sa consacrată celor zece porunci merită să fie reținute: "A-l idolatriza pe om e idolatria cea mai rea. Dar este esența cea mai pură a slujirii lui Dumnezeu a crede în prezența lui Dumnezeu în semenii noștri și a-i lua în serios ca imagini ale lui Dumnezeu și reprezentanți ai săi și a face în așa fel încât în raporturile noastre cu ei să se învedereze frica, iubirea și încrederea datorate lui Dumnezeu".

PORUNCA A II-A

Să nu spui numele
Domnului Dumnezeuului tău în zadar.

Numele lui Dumnezeu

"Să nu spui numele Domnului, Dumnezeului tău în zadar. Căci Domnul nu va lăsa nepedepsit pe cel care va lua în zadar numele lui" (Ex 20,7).

Numele, *onoma* în grecește. Pentru noi modernii nu are nici o importanță ce nume poartă o persoană. Oricine se poate numi oricum. E o chestie de sentiment și de modă. Pot fi nume de sfinți, pot fi nume botanice: Lăcrimioara sau Viorica sau Crenguța sau Lămâiță, nume zoologice: Mioara, nume astronomice: Stela sau Stelian, nume de sportivi: Eusebiu, Nadia, sau de vedete de film, sau de muzică ușoară, nume de politicieni - cu ani în urmă unii copii au primit la botez numele de Kennedy -, numele de Lenin și de Stalin se puneau numai la câini și la cai. Cineva poate să aibă numele de Ion sau Vasile pentru că așa se chema și bunicul.

Dar pentru omul antic al Orientului și pentru Biblie, numele era cu totul altceva. Numele cuiva exprima esența persoanei, se identifica cu persoana însăși. Numele exprima destinul, vocația, misiunea omului. Și a-i schimba numele însemna a-i schimba destinul și misiunea în lume.

"Tu nu te vei mai numi Avram, ci numele tău va fi Abraham, căci te fac tatăl multor neamuri" (Gen 17,5). "Să nu mai chemi pe nevastă-ta Sarai, ci numele ei să fie Sara. Eu o voi binecuvânta și îți voi da un fiu din ea. Da, eu o voi binecuvânta și ea va fi mama unor neamuri întregi. Chiar împărați de popoare vor ieși din ea" (Gen 17,15).

"Numele tău nu va mai fi Iacob (adică cel, care ține cu mâna călcâiul altuia), ci te vei chema Israel (cel care luptă cu Dumnezeu), căci ai luptat cu Dumnezeu și cu oamenii și ai fost biruitor" (Gen 32,28). Rahela pe când își dădea sufletul în chinurile nașterii "i-a dat copilului numele de Ben-Oni (fiul durerii mele), dar tatăl l-a numit Benjamin (fiul dreptei)" (Gen 35,18). Simon devine Petru când primește din partea lui Cristos misiunea de a fi piatra de temelie a Bisericii. Saul devine Pavel.

Mai mult, numele unei persoane sau al unei divinități are proprietăți și potențialități magice. A cunoaște și a invoca numele divinităților însemna a-i capta forța, a o domina, a o manipula după bunul plac, în folosul propriu, în scopuri bune sau rele.

Și iată că, de fapt, porunca a doua a lui Dumnezeu reia porunca întâi și o completează, o dezvoltă sub alt unghi. Dacă porunca întâi condamnă folosirea magică a chipurilor cioplite devenite idoli, porunca a doua condamnă folosirea magică a numelui lui Dumnezeu. Și numele lui Dumnezeu poate fi transformat într-un idol. Ca și în porunca întâi, Dumnezeu își apără propria libertate. Așa cum Dumnezeu nu poate fi capturat și închis într-o bucată de piatră sau de lemn cioplit, el nu poate fi capturat și închis într-o formulă, într-un cuvânt, într-un nume, apoi manipulat după bunul plac. Că porunca a doua interzice să se facă din numele lui Dumnezeu un idol, rezultă și din felul cum este formulată ea. Formularea exactă este: *Să nu faci deșert, van, pustiu, numele Domnului Dumnezeului tău.* Aluzie directă la idoli numiți în Biblie deșertăciune, pustiiciune, nimic.

Iahve, numele pe care Dumnezeu îl dezvăluie lui Moise vine, după interpretarea bibliștilor, de la pronumele posesiv Iau sau Iahu care înseamnă "*al meu*", subînțelegându-se prietenul meu, vecinul meu, însoțitorul meu, sprijinitorul meu. Exact cum se exprimă femeile la țară: "*Când o să vină al meu acasă o să-i spun*". Se înțelege bărbatul meu.

În cazul acesta, a invoca numele lui Dumnezeu în rugăciune înseamnă a-l avea pe Dumnezeu aproape, a-l avea ca apărător, însoțitor, sprijinitor. Toate rugăciunile pot fi condensate în această exclamație: "*Domnul meu și Dumnezeul meu!*"

Însuși Dumnezeu ne-o spune în Cartea Exodului: "*În orice loc în care îmi voi aduce aminte de numele meu, voi veni la tine și te voi binecuvânta*" (20,24).

Dar când devine însăși rugăciunea păcat împotriva poruncii a doua a lui Dumnezeu? Atunci când se abuzează de numele lui Dumnezeu, atunci când este folosit într-o manieră magică, atunci

când se încearcă să se forțeze mâna lui Dumnezeu, atunci când atentăm la libertatea lui, atunci când încercăm să-i captăm forța împotriva lui și să o instrumentalizăm impunându-i voința noastră, după bunul nostru plac. Atunci când refuzăm să fim slujitorii lui Dumnezeu, încercând să facem din el slujitorul nostru, când ne folosim de numele lui Dumnezeu pentru interese care nu au nimic de a face cu interesele lui Dumnezeu.

Câteva cazuri de invocație magică a numelui lui Dumnezeu și de abuz în folosirea lui la rugăciune le găsim în Evanghelie. Astfel sunt cei pentru care voința lui Dumnezeu nu contează nimic în viața lor. Dar Dumnezeu e bun totuși la ceva: să le dea ceva când îi cer, să le stea la dispoziție. *"Nu cine îmi zice mie: "Doamne, Doamne", va intra în împărăția cerurilor, ci cel care face voia Tatălui meu care este în ceruri" (Mt 7,21).*

Magie e rugăciunea celor care se roagă ca păgânii care cred că forța rugăciunii constă în numărul de cuvinte pe care le rostesc și nu în iubirea de tată a lui Dumnezeu: *"Când vă rugați, să nu bolborosiți aceleași vorbe, ca păgânii, căroră li se pare că, dacă spun o mulțime de vorbe, vor fi ascultați. Să nu vă asemănați cu ei, căci Tatăl vostru știe de ce aveți nevoie, mai înainte ca să-i cereți voi" (Mt 6,7-8).*

Magie este rugăciunea ipocriților pentru care rugăciune este ocazie de exhibiționism, un simplu pretext de a se da în spectacol, de a-și etala evlavie în ochii oamenilor: *"Când vă rugați să nu fiți ca fățarnicii, căroră le place să se roage stând în picioare în sinagogi și la colțurile ulițelor, pentru ca să fie văzuți de oameni. Adevăr vă spun, că și-au luat răsplata. Tu însă când te rogi, intră în camera ta și roagă-te Tatălui tău care este în ascuns. Și Tatăl tău care vede în ascuns te va răsplăti" (Mt 6,5-6).*

Tot în acest exhibiționism farizeic și găunos intră acele celebrări și ceremonii făcute cu mult fast care însă nu au nimic de a face cu slava și cu interesele lui Dumnezeu; acele liturghii pompoase care servesc ca simplu pretext de etalare a megalomaniei, a vanității și a ambițiilor omenești: *"ut videat Deus gloriam hominum" și nu "ut videat homines gloriam Dei" (ca să vadă Dumnezeu slava oamenilor și nu ca să vadă oamenii slava lui Dumnezeu). Și acesta e un abuz în folosirea numelui lui Dumnezeu în rugăciune. E ācatul în care pot cădea foarte ușor clericii și politicienii.*

Abuz și instrumentalizare magică a numelui lui Dumnezeu găsim și la cei care în rugăciune cer de la Dumnezeu ceea ce pot face ei, căutând în rugăciune o soluție pentru lenea lor.

Un tânăr, dornic de desăvârșire, merge într-o zi pentru direcțiune spirituală la un bătrân sufi (sufi înseamnă mistic musulman). Abia intrat, tânărul spune cu însuflețire: *"Învățătorule, încrederea mea în Dumnezeu este atât de mare încât nici nu mi-am legat cămila pe care am lăsat-o afară". "Nesăbuitule, îi răspunde bătrânul, ieși imediat și leagă-ți cămila. Nu-l deranja pe Dumnezeu cu lucruri pe care le poți face tu singur".*

Dar porunca a doua nu se reduce la a abuza de numele lui Dumnezeu. Ea are o arie mai largă. Scrie Catehismul Bisericii Catolice: *"Porunca a doua interzice să se abuzeze de numele lui Dumnezeu, adică folosirea altfel decât se cuvine a numelui lui Dumnezeu, al lui Isus Cristos, al Fecioarei Maria și al celorlalți sfinți" (2146).*

Așadar poate exista un cult greșit, magie al sfinților nu numai în ce privește imaginile dar și în ceea ce priveștem folosirea numelui lor în rugăciune. Când? Atunci când îi invocăm în rugăciune fără a urma viața și virtuțile lor. Căutăm să le acaparăm forța spre a trage profit din ea, profit material, bineînțeles.

În timpuri foarte îndepărtate, cu mult înainte de Prometeu, un om a descoperit secretul aprinderii focului. După această descoperire, și-a luat uneltele și a plecat spre nord, unde trăiau, în munți, niște triburi care tremurau de frig și i-a învățat pe oameni să aprindă focul. Mare fericire pentru acei oameni, să se poată încălzi, să-și poată pregăti mâncarea. După ce le-a descoperit acest lucru, omul s-a dus în altă parte, și apoi în altă parte, neașteptând nici un fel de recunoștință. Toată lumea era entuziasmată și omul devenea tot mai celebru și mai popular. Doi preoți, din acele ținuturi, temându-se să nu le scadă propria popularitate, l-au otrăvit. Ca să nu trezească bănuiala poporului, preoții au făcu o icoană mare a acelu om, au pus-o pe altarul principal al templului, l-au

declarat sfânt și au spus poporului să-l cinstească și să-l venereze pe descoperitorul focului. Cu timpul au alcătuit un ritual și o liturgie pentru venerarea lui și a uneltelor sale sfinte puse și ele pe altar ca relicve spre a fi sărutate șienerate. Zeci de ani, sute de ani s-au rugat oamenii, au venerat acel sfânt și obiectele folosite de el. Templul devenise neîncăpător pentru mulțimea pelerinilor, dar focul nu mai exista, fiindcă oamenii uitaseră de mult secretul aprinderii focului.

Citind această anecdotă a lui Anthony de Mello ne gândim la atâtea congregații religioase care fac eforturi mari să-și ridice fondatorii la cinstea altarelor, să li se aducă cult liturgic, la venerează moaștele, dar care sunt în agonie, pe cale de dispariție, fiindcă focul care mistuia inima lor și pe care ei l-au aprins în lume s-a stins. Ne zbatem și noi acum și dorim din toată inima ca fericitul Ieremia și episcopul martir Anton Durcovici să fie înălțați la cinstea altarelor, dar descoperim în noi ceva din focul iubirii de Dumnezeu și de oameni care au ars în inima lor și care i-a împins să-și sacrifice viața pentru Dumnezeu? Avem măcar o vagă dorință de a imita sfințenia, curajul, tăria de caracter și celelalte virtuți care au strălucit în viața lor?

Manipularea numelui lui Dumnezeu

Când vorbim de păcatele împotriva poruncii a doua a lui Dumnezeu ne gândim imediat la înjurătură, eventual la sperjur. De fapt este un păcat despre care se vorbește prea puțin când se tratează această poruncă, păcat pe care îl săvârșim cei care nu-l înjurăm pe Dumnezeu, dar care totuși îi necinstim numele ca și cei care îl înjură: este vorba de instrumentalizarea și manipularea religiei, a slujbelor religioase, a lucrurilor sfinte pentru bani sau alte interese care nu au nimic de a face nici cu mântuire sufletului propriu, nici cu mântuirea sufletelor altora, nici cu slava lui Dumnezeu.

Marea preocupare a vieții lui Isus a fost aceea de a apăra numele lui Dumnezeu împotriva oricărei instrumentalizării umane. Primele ispite cu care Satana îl încearcă pe Isus la începutul activității sale mesianice sunt tocmai de această natură.

"Ispititorul s-a apropiat de el și i-a zis: "Dacă ești Fiul lui Dumnezeu poruncește ca pietrele acestea să se prefacă în pâini..." Apoi Diavolul l-a dus în sfânta cetate, l-a așezat pe sprânceana templului și i-a zis: Dacă ești Fiul lui Dumnezeu, aruncă-te jos, căci este scris: El va porunci îngerilor săi să vegheze asupra ta și ei te vor lua pe mâini ca nu cumva să-ți lovești piciorul de vreo piatră" (Mt 4,3-4).

Pietre prefăcute în pâini! Isus care sare fără parașută în prăpastia Cedronului de la aproape două sute de metri înălțime fără să-și scrântească piciorul! Asemenea minuni ar fi entuziasmat poporul care l-ar fi proclamat imediat rege și mesia și acesta ar fi pornit imediat la izgonirea cotropitorului roman și la instaurarea împărăției Israelului peste toate popoarele pământului. Dumnezeu instrumentalizat în scopuri politice. De fapt, cauza adevărată a condamnării lui Isus la moarte aceasta a fost: refuzul de a se pune, bineînțeles în numele lui Dumnezeu, în slujba mesianismului politic, așa cum îl înțelegeau contemporanii săi.

A te folosi de Dumnezeu, de religie, de Biserică, de slujitorii altarelor, de slujbele religioase în scopul de a domina pe alții, pentru interese politice, e păcat de hulă sau de blasfemie împotriva numelui lui Dumnezeu. Scrie Catehismul Bisericii Catolice tratând despre porunca a doua a lui Dumnezeu: *"E blasfemie să recurgi la numele lui Dumnezeu pentru a acoperi practici criminale, pentru a înrobi popoare, pentru a tortura sau a ucide"* (2148).

Istoria e plină de astfel de blasfemii. Să ne gândim numai la războaiele numite sfinte, purtate în numele lui Dumnezeu. Intențiile imperialiste ale țărilor ruși aveau acoperire religioasă. Ei pretindeau că au misiunea divină de a proteja creștinătatea de turci atunci când cucereau popoarele din jurul lor. Bolșevicii le-au continuat misiunea. Hitler se credea și el trimisul lui Dumnezeu, investit cu misiunea divină, mesianică, de a salva omenirea și de a îmbunătăți rasa umană când și-a propus să cucerească lumea și să elimine rasele inferioare.

Blasfemi și necinstitori ai numelui lui Dumnezeu sunt toți acei politicieni care își pun masca religiozității, se fac văzuți la slujbele religioase cu lumână în mână cu scopul de a-și face capital politic, de a-și câștiga simpatia alegătorilor. Blasfemi sunt și acei slujitori servili ai altarelor care fac slujbe religioase în asemenea scopuri murdare în loc să spună ce i-a spus Isus ispititorului: *"Retro Satana"* - pleacă de la mine Satană! când li se cere așa ceva.

Sunt și alte forme de blasfemie, adică de a-l manipula pe Dumnezeu și cele sfinte pentru interese personale, pentru profit meschin. De pildă, a intra în preoție fără vocație, fără intenție cinstită, a vedea în preoție o meserie rentabilă, posibilitatea de a face carieră, de a avea bani și alte avantaje materiale, de a duce o viață parazitară, la adăpost de griji și având de toate: de la țigară la mașină de ultimul tip. A avea veșnic numele lui Dumnezeu pe buze la rugăciune și la sfintele slujbe și a avea inima închisă, complet insensibilă la suferințele, mizeria și sărăcia în care se zbate lumea în jurul nostru, a nu simți o strângere de inimă văzând atâția copii care rabdă de foame, care nu au

cu ce să se îmbrace și cu ce să se încălțe, e un lucru la care trebuie să reflectăm foarte serios. Cinstește cu adevărat numele lui Dumnezeu în rugăciune și în celebrările sfintelor slujbe numai cine se străduiește să aibă inima Sfântului Francisc de Assisi pe care o descoperim în întâmplarea consemnată în cronicile timpului.

Împăratul Federic al II-lea (1194-1250) îi bătuse pe mauri în Sicilia și se odihnea în palatul său din Bari tocmai când Sfântul Francisc era în trecere prin acest oraș. Auzind acest lucru, tânărul împărat, care se ținea de tot felul de extravagante, l-a invitat la un ospăț în palatul său, ca să vadă cum se comportă un cerșetor în zdrențe ca Francisc la un ospăț imperial. Trei mii de servitori mauri purtători de torțe flancau trecerea împăratului și a curții sale având un cerșetor zdrențeros în mijloc. Imensa sală de recepție a palatului luminată de două mii de lumânări părea un ocean de lumină. Mesele încărcate cu tot ce poate inventa mintea omenească pentru plăcerea ochilor și a stomacului aveau în jurul lor numai prinți, baroni, înalți demnitari bisericești. Un murmur de uimire s-a auzit în sală când Francisc, sărmanul cerșetor, a fost invitat să ia loc la dreapta împăratului. Împăratul îl lua de bufon. Tineri sclavi mauri au dat semnalul începerii mesei sunând din trompete de argint. Fete maure au început dansurile. Barzii și cântăreții înveseleau atmosfera. Vinurile și bucatele se revărsau cu îmbelșugare. Veselia, voia bună, nu cunoștea margini. Numai Francisc stătea tăcut, adâncit în gânduri. La un moment dat împăratul îl întreabă: "*Călugăre, la ce te gândești?*". "*Maiestate, mă gândesc în acest moment cât de fericit trebuie să fie fratele Marsiliu care în singurătatea pădurii meditează la iubirea lui Dumnezeu*". Împăratul nu-i răspunde nimic. După un timp îl întreabă din nou: "*Călugăre, la ce te gândești?*". "*Maiestate, mă gândesc la fratele Aggeu care în aceste momente îngrijește leproșii din Cremona*". Împăratul mai tace un timp și văzând că fastul banchetului nu-l impresionează câtuși de puțin pe Francisc, îl întreabă din nou: "*Călugăre, la ce te mai gândești?*". "*Maiestate, mă gândesc cât de fericit trebuie să fie fratele Bernard care în aceste clipe face curățenie în grajdul unei femei neajutorate ca apoi să le dea copiilor învățătura Evangheliei lui Cristos*". Împăratul s-a lăsat păgubaș. De data aceasta gluma nu-i reușise.

În cele din urmă trebuie să mai amintesc un păcat împotriva poruncii a doua a lui Dumnezeu săvârșit mai frecvent, fără îndoială decât înjurătura. Mai abuzăm de numele lui Dumnezeu atunci când, folosindu-l în rugăciune, nu-i respectăm voința lui Dumnezeu cu privire la noi, voim să subordonăm voința lui voinței noastre. Cu alte cuvinte, nu-l lăsăm pe Dumnezeu să fie Dumnezeu. Abuzăm de numele lui Dumnezeu atunci când rugăciunile noastre nu depășesc orizontul preocupărilor și așteptărilor noastre pământești. De unde expresia pe care o auzim la tot pasul: "*Am cerut cutare lucru de la Dumnezeu, dar m-am rugat degeaba. Nu mă mai rog. Dumnezeu nu mă ascultă*". E blasfemie. Încercăm să facem din rugăciune un instrument de eliminare absolută a încercărilor, a suferințelor, a persecuțiilor din viața noastră, deși știm că purtarea crucii e obligatorie și esențială în viața creștinului. Și atunci ce rost are să mai spunem: "*Facă-se voia ta*" după ce am spus: "*Sfințească-se numele tău!*"? Avem dreptul să ne rugăm ca și Isus: "*Tată, dacă e cu puțință, îndepărtează de la mine paharul acesta*". Dar în mod obligatoriu trebuie să adăugăm: "*Totuși, nu voia mea ci a ta să se facă*".

Pentru a ne ruga lui Dumnezeu la timp de suferință cu totală încredere și totodată cu totală resemnare la voința lui Dumnezeu, ne poate ajuta această admirabilă rugăciune a lui Michel Quoist. E o rugăciune autentică, adică rugăciune dialog, nu rugăciune monolog, în care ce ne spune Dumnezeu nouă e mai important decât ce spunem noi lui Dumnezeu:

"Doamne, suferința îmi dă neplăcere, mă apasă.

Nu înțeleg pentru ce o îngădui?

De ce, Doamne?

De ce acel copilăș nevinovat care geme cumplit de o săptămână plin de arsuri?

De ce acel bărbat care de trei zile și de trei nopți agonizează chemându-și mama?

De ce acea femeie lovită de cancer, pe care o găsesc îmbătrânită într-o lună cât în zece ani?

De ce acel muncitor căzut de pe schelă, epavă, om terminat când nu a împlinit nici douăzeci

de ani?

*De ce acel străin, sărac, părăsit, izolat, redus la o rană care puroiază?
Acea fată pusă în ghips și întinsă pe o scândură de mai bine de treizeci de ani?*

De ce, Doamne?

Nu înțeleg.

*De ce în lume atâta suferință
care lovește, închide în sine, produce greață, sfărâmă?*

*De ce această monstruoasă și oribilă suferință,
care lovește orbește, fără să dea explicații?*

*Se abate nedreaptă asupra celui bun,
cruțându-l pe cel rău?*

Pare că dă înapoi, respinsă de știință, dar se întoarce în altă formă, mai puternică, mai subtilă?

Nu înțeleg. Suferința e odioasă și mă înspăimântă,

De ce ei, Doamne, și nu alții? De ce ei și nu eu?"

*"Fiul meu, suferința nu am voit-o eu, Dumnezeuul tău,
oamenii au voit-o.*

Ei au introdus-o în lume introducând păcatul. Fiindcă păcatul este o dezordine și dezordinea face rău. Vezi, oricărui păcat îi corespunde într-o anumită parte a lumii și într-un anumit timp o suferință.

Și cu cât mai multe sunt păcatele cu atât mai multă e suferința. Dar eu am venit în lume, eu am luat asupra mea toate suferințele voastre după cum am luat asupra mea toate păcatele voastre. Eu le-am luat și le-am îndurat înaintea voastră.

Eu le-am schimbat, le-am transfigurat.

Am făcut din ele o comoară.

*Ele sunt încă un rău, dar un rău care aduce folos,
căci cu suferințele voastre eu am înfăptuit Răscumpărarea".*

Înjurătura

Suprema profanare a numelui lui Dumnezeu, este, fără îndoială, înjurătura care constă în a pune alături de cuvântul cel mai sublim care poate fi rostit, alături de numele lui Dumnezeu, al sfinților, al lucrurilor sfinte, un cuvânt sordid, spurcat, trivial. Împăratul Iosif al doilea pe cei care înjurau îi interna în spitalul de nebuni, căci, judeca foarte logic împăratul, cel care înjură nu poate să iasă din această dilemă: dacă cel care înjură nu crede în Dumnezeu îl înjură pe cineva care nu există și un asemenea om, evident, nu poate fi cu mintea întreagă. Dacă totuși crede în Dumnezeu și îndrăznește să-l insulte pe Creatorul și pe Binefăcătorul său de la care are toate inclusiv limba cu care îl înjură, iarăși nu poate fi zdravăn la minte.

Cum se explică această oribilă profanare a numelui lui Dumnezeu? E la mijloc ceva satanic. E un reziduu al mentalității magice păgâne care subzistă în subconștientul oamenilor chiar dacă sunt botezați și care poate răbufni oricând. În mentalitatea păgână antică, mășcările, cuvintele triviale rostite aveau puterea magică de a capta forțele supranaturale ale divinităților. Faceți legătura între trei cuvinte care au aceeași origine: mășcări, mască, mascaradă. Cine rostea mășcări la o mascaradă capta forțele zeului a cărui mască o purta. Dar înjurătura poate fi o expresie a urii directe, satanice împotriva lui Dumnezeu: omul, considerându-se un fel de Prometeu, îl înfruntă pe Dumnezeu, insultându-l în față.

Având în vedere înspăimântătoarea răspândire a acestui păcat, tocmai la popoarele creștine - înjură copilul care abia știe să vorbească, înjură femeile care altădată aveau mai mult bun simț, înjură intelectualii care odată aveau o anumită educație, înjură bătrânii care au înjurat toată viața și coboară în mormânt cu o înjurătură în gură - ne dăm seama cât de adevărată e vorba latinilor: "*Corruptio optimi pessima*". Se adevărește cuvântul lui Isus care arată dimensiunile pervertirii la un creștin: "*Când Duhul cel rău a ieșit dintr-un om (iar din creștin iese la botez), dacă se întoarce înapoi, aduce cu sine alte șapte duhuri mai rele ca el și vor fi cele de pe urmă ale aceluia om mai rele decât cele dintâi*". Evreii nu înjură; pentru cel care înjură este prevăzut în Vechiul Testament pedeapsa cu moartea. Musulmanii nu-l înjură nici pe Allah, nici pe Mahomed; pedeapsa este la fel de severă. Este încă actual cazul cu autorul *Versurilor satanice*. Autorul cărții trebuie să stea ascuns și sub pază serioasă. Tribunalul islamic suprem l-a condamnat la moarte și orice musulman îl poate omorî pe autorul cărții care a scris lucruri înjurătoare la adresa lui Allah și a Coranului.

Cu ani în urmă un italian care se afla într-o țară musulmană l-a înjurat pe Mahomed într-o manieră italiană de a înjura: *Cane di Mahometto!* Denunțat de un arab, a fost judecat și condamnat la treizeci de zile de închisoare grea. La proces creștinul s-a apărat cu candoare: "*Cum vine asta? L-am înjurat pe Dumnezeu, pe Maica Domnului, pe toți sfinții din calendarul creștin și nu am pățit nimic. Acum pentru un câine de Mahomed, proces, arest, închisoare cu pâine și apă!*"

Desigur că înjurătura nu-l poate lovi pe Dumnezeu. Scrie teologul R. Laurentin: "*Dumnezeu este mai puțin lovit de înjurăturile noastre decât am fi noi dacă o furnică s-ar ridica pe cele două labe din spate și ar striga la noi pe limba ei: porc de om!*"

Înjurătura nu-l lovește și nu-și degradează pe Dumnezeu, în schimb îl lovește și-l degradează pe omul care înjură. Sunt foarte cunoscute cuvintele Sfântului Ioan Gură de Aur: "*După cum o piatră aruncată în sus împotriva stelelor nu provoacă nici un rău stelelor ci, căzând înapoi, îl lovește pe cel care a aruncat-o, tot astfel cine îl înjură pe Dumnezeu, nu-i face lui Dumnezeu nici un rău, ci își provoacă sieși moartea veșnică*".

"*Nihil horribilius blasphemia quae ponit os suum in caelum*" scrie Sfântul Ieronim (nimic nu este mai oribil decât înjurătura, decât gura care insultă cerul).

Gravitatea insultei depinde de calitatea persoanei insultate. Una este să insulti un copil, alta este să-ți insulti tatăl sau mama, mai grav este să insulti un înalt demnitar, extrem de grav este să insulti un conducător de stat, infinit de grav este să-l insulti pe Dumnezeu cel infinit, care nu este

numai stăpânul, creatorul, binefăcătorul suprem, dar este Tatăl cel bun și iubitor de oameni. Bine a spus cine a spus, că omul care înjură nu are demnitatea unui câine. Câinele nu-și mușcă niciodată stăpânul ci îl apără, iar când turbează, câinele din instinct, fuge de acasă, ca nu cumva, atunci când nu-și mai dă seama pe cine mușcă, să muște mâna stăpânului.

Scuzele pe care le aduc cei care înjură sunt absolut puerile și nu au nici o valoare: am fost nervos, am fost beat, m-am obișnuit să înjur, n-am intenționat să-l ofensez pe Dumnezeu. Cine insultă pe un semen al său și este dat în judecată pentru ultraj nu se poate justifica la proces spunând: am fost nervos, am fost beat, m-am obișnuit să insult, n-am intenționat să ofensez; răspunde de fapta sa și trage pedeapsa. Când e vorba de Dumnezeu lucrurile nu stau altfel.

Pentru extirparea înjurăturii s-au folosit diferite metode. În primul rând, sancțiuni legale dintre cele mai diferite. Împăratul Carol cel Mare a prescris pentru înjurătură pedeapsa cu moartea. Împăratul Frederic al IV-lea bătaia cu vergi. Sfântul Ludovic al Franței celui care înjura îi marca buza de jos cu fierul roșu. O ordonanță din anul 1347 prevedea tăierea buzei superioare la a doua înjurătură și tăierea limbii la a patra. Această legislație a rămas în vigoare în Franța până la Ludovic al XV-lea. În celelalte țări ale Europei i se aplicau celor care înjurau cele mai variate pedepse: smulgerea limbii, perforarea limbii cu ace, trimiterea la galere, bătaia cu vergi. În unele părți, cei care înjurau erau închiși în coșuri și lăsați de mai multe ori la fund în apă, în alte părți erau purtați goi pe stradă în timp ce erau loviți cu biciul. În alte părți erau expuși public în timpul liturghiei la poarta bisericii cu funia la gât, în alte părți erau însemnați pe frunte cu fierul roșu, pe vremea lui Mussolini în Italia înjurătura în public se amenda cu 500 de lire (lira era mult mai puternică decât astăzi).

Pentru eliminarea înjurăturii s-au încercat și diferite metode de transfer, adică de înlocuire a înjurăturii cu alte cuvinte și expresii nevinovate. Mult succes a avut în Franța încercarea Pr. Coton, iezuit, duhovnicul regelui Henric al IV-lea. Una din înjurăturile francezilor era *Jarnidieu* - prescurtarea lui *Je renie Dieu* (mă lepăd de Dumnezeu). Coton a propus, și cu ajutorul regelui a reușit să o înlocuiască în popor, cu înjurătura nevinovată *Jarnicoton* - prescurtarea lui *Je renie Cotton* (mă lepăd de Coton).

Metodele bazate pe frică pot descuraja înjurătura. Se spune că metodele drastice impuse de Mussolini au avut efecte bune la italieni. Dar adevărata metodă este alta: trebuie educați creștinii la o adevărată cunoaștere și la o adevărată iubire a lui Dumnezeu. Cine îl iubește pe Dumnezeu și se roagă lui cu sinceritate nu simte nevoia de a-l înjura.

Înjurătura la poporul nostru, inclusiv la catolici, a luat proporții incredibile în ultima vreme, dar se pare că toată lumea s-a imunizat, s-a obișnuit, s-a resemnat, a devenit insensibilă la această tristă realitate. E ca și cum nu ar exista problema înjurăturii, ca și cum aceasta nu ar fi o problemă. În ultimii nouă ani de când Biserica a dobândit libertatea de expresie a apărut vreo carte, s-a scris vreun articol în ziarele și revistele religioase, s-a adus discuția la emisiunile de radio și televiziune, s-a luat vreo atitudine, vreo inițiativă oficială împotriva înjurăturii? Un exemplu vrednic de laudă avem în această privință în Italia anilor `20-`30: marea cruciadă de dimensiune națională împotriva înjurăturii. O uriașă mișcare patronată de Pius al XI-lea în care s-a angajat guvernul, generali de armată, intelectuali, artiști, o mișcare ce a mobilizat toate clasele sociale. Inițiative pe toate planurile: rugăciuni, congrese, publicații, conferințe, instrucții mai ales în școli. Marconi a pus la dispoziție stația sa de emisie radio - de abia se inventase - pentru a sensibiliza și conștientiza poporul întreg în fața flagelului înjurăturii. Inițiativa a pornit de la un laic din Verona: Amedeo Balzaro, un mason convertit, autorul unei celebre cărți: *Guerra alla blasfemia!*. Ideea acestei cruciade i-a venit la o audiență generală cu directorii Apostolatului Rugăciunii la Papa Benedict al XV-lea, când în discursul său, Papa a deplâns acest viciu foarte răspândit și a propus o contraofensivă de ispășire și de rugăciune.

Ne pregătim pentru intrarea în mileniul al treilea. Vă invit să reflectați la tot ce se poate face concret pentru ca tot poporul nostru să intre în mileniul al treilea fără înjurături. Ar fi păcat ca acești ultimi trei ani de pregătire pentru mileniul al treilea să fie ani de vorbe goale, de demagogie sterilă.

Jurăminte și voturi

"Numele lui Dumnezeu este mare acolo unde este rostit cu tot respectul datorat măreției și maiestății sale. Numele lui Dumnezeu este sfânt acolo unde este invocat cu venerație și cu teama de a nu-l ofensa"

Sfântul Augustin

Sunt două acte religioase în care numele lui Dumnezeu este rostit cu tot respectul datorat măreției și maiestății sale: aceste acte sunt jurământul și votul.

A face un jurământ înseamnă a invoca numele lui Dumnezeu, adică pe Dumnezeu, luându-l drept martor și garant că ceea ce se spune și se promite este adevărat.

Numele lui Dumnezeu poate fi invocat în jurământ direct sau indirect, cerând o pedeapsă a lui Dumnezeu în caz că se jură fals. Sunt expresiile pe care le auzim rostite la tot pasul cu atâta ușurătate: să mor, să crăp, să-mi sară ochii, să mă trăsnească Dumnezeu, să mă bată Dumnezeu, să-nțepenesc, să nu văd ziua de mâine, să n-ajung, să n-am parte, și așa mai departe. Adesea jurământul este întărit printr-un gest solemn și spectacular: se jură cu mâna pe piept, sau pe cruce, sau pe Biblie. Evident că jurământul ateilor, în care nu se invocă numele lui Dumnezeu, care se face, de pildă, cu mâna pe drapel, sau pe constituție, nu are nici o valoare, e un simulacru, afară de cazul că se face din drapel un dumnezeu.

La toate popoarele pământului (antice și moderne), civilizate sau barbare, jurământul este considerat drept lucru sacru: sacramentum, cum spuneau romanii. Termen preluat de creștinism cu referire la jurămintele făcute la botez. Grecii antici jurau pe zeii din Olimp, romanii pe Jupiter Capitolinul. Respectarea jurământului era la romani semnul nobleței supreme, încălcarea lui era semnul infamiei supreme. A rămas celebru cazul generalului Marcu Attilius Regulus care a fost luat prizonier de către cartaginezi în primul război punic. A fost condamnat la șase ani de temniță, supus la cele mai grele umiliri. Între timp, soarta războiului s-a schimbat și cartaginezii sunt nevoiți să trimită o delegație la Roma spre a cere armistițiul. L-au însărcinat tocmai pe Regulus cu misiunea de a merge și de a cere pacea. Înainte de a pleca la Roma, cartaginezii i-au cerut să facă jurământ că se va întoarce în închisoare după ce își va fi încheiat misiunea. Ajuns la Roma, generalul, în loc să negocieze pacea, i-a îndemnat pe senatori să continue războiul până la victoria definitivă. Propunerea lui a fost primită. Toți au încercat să-l convingă să nu se mai întoarcă la Cartagina unde îl aștepta cu siguranță moartea. Dar generalul a răspuns rudelor, prietenilor, Marelui Preot: *"Știu că la Cartagina mă așteaptă moartea. Dar nu mă tem de chinuri cât mă tem de infamia sperjurului. Am jurat că mă voi întoarce la Cartagina și trebuie să mă întorc. Restul, las în grija zeilor"*. Și fără să-și vadă măcar soția și copiii, s-a îmbarcat pe corabie și s-a întors la Cartagina unde îl aștepta condamnarea la moarte.

Sfânta Scriptură este plină de jurăminte. Iosif, în Egipt, i-a promis cu jurământ tatălui său Iacob că, după moarte, va duce trupul tatălui său și îl va înmormânta în țara sa. David și Ionatan și-au întărit cu jurământ alianța dintre ei. David i-a promis cu jurământ Bersabeei că Solomon îi va urma în scaunul de domnie. E adevărat că Isus a spus în predica de pe munte: *"Ați auzit că s-a zis celor din vechime: Să nu juri strâmb, ci să împlinești față de Domnul jurămintele tale. Dar eu vă spun: Să nu jurați nicidecum; ... Felul vostru de a vorbi să fie: da?, da; nu?, nu. Ce este mai mult vine de la Cel Rău"* (Mt 5,33-37).

Prin aceste cuvinte Isus nu a interzis cu desăvârșire jurământul, ci a voit să spună că ucenicii săi trebuie să fie atât de sinceri, să iubească până într-atât adevărul încât să nu fie nevoiți niciodată să recurgă la jurământ. Sfântul Pavel în mai multe rânduri îl ia pe Dumnezeu martor că spune adevărul: *"Dumnezeu și Tatăl Domnului nostru Isus Cristos care este binecuvântat în veci îmi este martor că nu mint"* (2Cor 11,31). *"Martor îmi este Dumnezeu că vă iubesc pe toți cu dragoste"*

nespusă în Isus Cristos" (Fil 1,8).

Condițiile unui jurământ corect le pune însuși Dumnezeu prin cuvintele profetului Ieremia: "*Jurabitis in veritate, in iudicio et in iustitia*" (Ier 4,2). (Veți jura într-un adevăr, într-o judecată și dreptate). A-l chema pe Dumnezeu ca martor la o minciună, fie că ceea ce juri nu este adevărat, fie că nu a de gând să duci la îndeplinire ceea ce juri, se cheamă sperjur. A jura cu mâna pe Biblie, cum fac șefii de stat, miniștrii, înalții demnitari și a practica lucruri condamnate de Biblie, e sperjur. Faptul că Dumnezeu îi pedepsește adesea chiar în lumea aceasta pe cei care jură fals, întreține o anumită teamă și reținere în sufletele oamenilor. E foarte cunoscut în istorie cazul Sfântului Narcis, patriarhul bisericii din Ierusalim. Trei desfrânați l-au acuzat pe patriarh de un păcat oribil pe care îl săvârșiseră ei înșiși și s-au jurat: "*Să dea Dumnezeu să mă ardă focul dacă mint*" - a spus unul. "*Să dea Dumnezeu să mă lovească epilepsia dacă mint*" - a spus al doilea. "*Să dea Dumnezeu să-mi pierd amândoi ochii dacă mint*" - a spus al treilea. Patriarhul a fost izgonit din Ierusalim. La puțină vreme celui dintâi i-a ars casa și a murit în flăcări el și toată familia lui. Pe cel de-al doilea l-a lovit epilepsia. Cel de-al treilea, văzând ce li s-a întâmplat celorlalți doi, a fost cu prins de frică și remușcare și a plâns până ce și-a pierdut vederea.

Întru judecată. Adică cu prudență, cu discernământ, pentru lucruri serioase, nu pentru nimicuri. În trecut creștinii jurau numai în biserică, în fața altarului, ținând post înainte de a depune jurământul, acordând acestui act religios un respect asemănător cu cel datorat Euharistiei.

Întru dreptate. Ceea ce juri trebuie să fie drept, corect, onest, îngăduit. Nedrept a jurat Irod când i-a promis fiicei Irodiadei că orice îi va cere îi va da, chiar și capul unui om nevinovat. În această categorie intră jurământul de răzbunare, jurământul depus la intrarea în societăți secrete: în masonerie, în secte satanice.

Cât privește votul, acesta nu se deosebește mult de jurământ și adesea în Sfânta Scriptură le găsim împreună. Deosebirea cea mai importantă este că prin jurământ promitem ceva oamenilor, prin vot promitem ceva lui Dumnezeu. Cele mai cunoscute voturi sunt cele de a observa cele trei sfaturi evanghelice: ascultarea, sărăcia și castitatea desăvârșită. De foarte multe ori, voturile sunt făcute lui Dumnezeu condiționat: promisiunea este împlinită în cazul că o rugămintă este ascultată. Un asemenea vot a făcut Iacob când fugea în Mesopotamia din fața fratelui său Esau; îl va îndeplini caz că se întoarce teafăr și sănătos înapoi; deasemeni locuitorii Betuliei înconjurați de armata asiriană, Iona în pânțele balenei, Ana, soția lui Elcana, în caz că primește un copil. Domnitorii noștri făceau vot să construiască o biserică sau o mănăstire în cazul în care câștigau un război. Bisericile și sanctuarele sunt pline de ex-voturi. Desigur că nu trebuie promis lui Dumnezeu un lucru care este rău. În acest sens avem un exemplu clasic în Sfânta Scriptură. E cazul generalului Iefte care, pornind la război împotriva amoniților, a promis că, dacă câștigă războiul, îi sacrifică lui Dumnezeu prima ființă pe care o întâlnește în cale după victorie. Cea dintâi care îi iese în cale după victorie, cântând și dansând fericită, este propria fiică, unica lui fiică pe care o jertfește (*Judita* 1,10-11).

Înainte de a-i promite ceva lui Dumnezeu trebuie să reflectăm bine, ca să nu ne punem în situația de a nu respecta promisiunea. Un tânăr evlavios intenționa să facă lui Dumnezeu votul de a recita zilnic rozariul. Vine să ceară sfat de la Sfântul Francisc de Sales. Acesta îi laudă intenția bună, dar îl sfătuiește să nu facă votul. Tânărul rămâne surprins și îi zice: "*Dar dumneavoastră nu ați făcut când erați tânăr votul de a recita zilnic rozariul? Dacă l-ați făcut dumneavoastră de ce nu l-aș face și eu?*" "*Vezi, spune sfântul, e tocmai acel cuvânt: tânăr. Tinerețea hotărăște nu prudența. Eu l-am făcut când eram tânăr. Acum, că am îmbătrânit, ție nu-ți recomand să-l faci. Nu zic să nu spui rozariul în fiecare zi. Dar dacă nu-l vei spune într-o zi nu vei face nici un păcat. În schimb, altfel stau lucrurile dacă faci vot*".

Sfântul episcop îi spunea tânărului ceea ce însuși Dumnezeu ne spune în Cartea Ecleziastului: "*Nu te grăbi să deschizi gura ta și inima ta să nu se pripească să scoată o vorbă înaintea lui Dumnezeu, că Dumnezeu este în ceruri iar tu pe pământ; pentru aceasta să fie cuvintele tale puține... Dacă ai făcut un jurământ lui Dumnezeu, nu pierde din vedere să-l împlinești, că*

nebunii nu au nici o trecere; tu însă împlinește ce ai făgăduit. Mai bine să nu făgăduiești, decât să nu împlinești ce ai făgăduit" (5,1-4).

PORUNCA A III-A

Adu-ți aminte să sfințești
ziua Domnului.

Ziua bucuriei

Formularea completă a poruncii a III-a, așa cum o găsim în Cartea Exodului, este după cum urmează: "*Adu-ți aminte de ziua sabatului ca să o sfințești. Șase zile lucrează și fă-ți toate treburile; dar a șaptea zi este un sabat pentru Domnul Dumnezeuul tău. Să nu faci în acea zi nici un lucru*" (Ex 20,8-10).

Încă din perioada apostolică, duminica a înlocuit și a dus la desăvârșire sabatului iudaic. Sfântul Ignațiu din Antiohia scria pe la anul 109:

"Cei care trăiau după vechea rânduială a lucrurilor au ajuns la speranța cea nouă; ei nu mai respectă sabatul, ci ziua Domnului, în care viața noastră este binecuvântată prin el (prin Domnul Cristos) și prin moartea lui" (Ad Magn. 9,1).

Pentru a înțelege bine duminica creștină și a ne da seama cum ea a dus la desăvârșire sabatul iudaic, e necesar să cunoaștem bine sabatul iudaic și cum a voit Dumnezeu să fie trăită această zi.

Am intitulat această meditație ziua bucuriei. Ceea ce caracterizează în primul rând sabatul iudaic este tocmai bucuria. O bucurie debordantă, nestăvilită.

Savanții sunt în general, de acord în a admite că evreii au preluat ziua de sărbătoare, sabatul, de la babiloneni. Dar sărbătoarea iudaică este diametral opusă sărbătorii babilonene. La babiloneni fiecare a șaptea zi numită "*umu limnu*" era o zi nefastă - dies nefas -, o zi de rău augur. O zi în care zeii erau prost dispuși și, ca atare, oamenii se așteptau din partea lor la tot felul de șicane, surprize neplăcute, nenorociri. O zi tristă. Era zi de cult întrucât în această zi oamenii se vedeau nevoiți să aducă jertfe zeilor năbădăioși spre a-i îmbuna. Era zi de odihnă întrucât în această zi nefastă munca nu le mergea și erau expuși la tot felul de riscuri și nenorociri. Dimpotrivă, pentru evrei sabatul este o zi norocoasă în care este celebrat un Dumnezeu al bunătății, al îndurării, al iubirii.

Numele cel mai cunoscut al sabatului iudaic este: desfătare, deliciu, bucurie. Nume inspirat din cuvintele lui Isaia: "*Dacă sabatul va fi desfătarea ta ca să-l sfințești pe Domnul și dacă îl vei cinsti... neîndeletnicindu-te cu treburile tale, atunci te vei putea desfăta în Domnul*" (58,13-14).

Evreul mănâncă în cursul săptămânii ce dă Dumnezeu, dar are grijă ca în zi de sabat masa să-i fie îmbelșugată pentru ca bucuria lui să fie completă.

De unde izvorăște bucuria sabatului? Mai întâi din contemplarea lucrărilor minunate ale creației. Sabatul este un memorial al creației. Așa acum Dumnezeu a muncit șase zile iar când și-a încheiat creația, a șaptea zi s-a oprit - în evreiește sabat înseamnă "s-a oprit" - și a admirat tot ce crease și s-a bucurat de lucrările mâinilor sale, la fel și omul după șase zile de muncă se oprește, încetează munca în ziua a șaptea și, asemenea lui Dumnezeu, contemplă lucrările minunate ieșite din mâinile lui Dumnezeu și-l preamărește pe Creator.

Această bucurie la vederea lucrărilor creației apare, de pildă, în Psalmul 92 care în textul ebraic și cel grec poartă titlul de: "Cântarea pentru ziua de sabat", psalm care, după cum ne informează Talmudul, era cântat de către leviți la templu, sâmbătă dimineața:

"Frumos lucru este să-l laudăm pe Domnul și să mărim numele tău, Preaînalte, să cinstim dimineața bunătatea ta și noaptea fidelitatea ta cu instrumentul cu zece coarde și cu alăuta, în sunetul harfei. Căci tu mă înveselești cu lucrările tale Doamne, și eu cânt cu veselie când văd lucrarea mâinilor tale. Cât de mari sunt lucrările tale, Doamne și cât de adânci sunt gândurile tale!" (1-5).

Al doilea motiv principal al bucuriei în zi de sabat este salvarea și eliberarea poporului evreu din robia Egiptului. Această eliberare a fost o nouă creație. Poporul evreu condamnat de faraon la exterminarea totală era ca și mort. Eliberarea sa de către Dumnezeu, cu mână tare și braț puternic, a fost o adevărată înviere din morți. Sabatul este memorialul acestei noi creații, acestei învieri din morți. E Paștele săptămânal.

Motiv de bucurie în zi de sabat este de asemenea gândul și speranța fericirii totale, depline, definitive, pe care Dumnezeu a promis-o pentru timpurile mesianice. În ziua de sabat se trăiește anticipat această bucurie escatologică descrisă de profetul Isaia prin imaginea reîntoarcerii din exilul babilonean.

"Cei răscumpărați de Domnul se vor întoarce, vor veni în Sion cu cântări de biruință și o bucurie veșnică le va încunună capul. Îi va cuprinde veselia și bucuria, iar durerea și gemetele vor pieri..." (51,11) "Pustiul și țara fără de apă se vor bucura. Pustietatea se va veseli și se va bucura ca trandafirii. Se va acoperi cu flori și va sări în sus de bucurie, cu cântece de veselie și strigăte de biruință, căci i se va da slava Libanului și strălucirea Carmelului și a Sionului. Vor vedea slava Domnului, măreția Dumnezeului nostru" (35,1-2).

Bucuria sabatului își găsește plinătatea în bucuria duminicii creștine. Conciliul II Vatican subliniază în Constituția Liturgică această trăsătură fundamentală a duminicii: bucuria. *"Duminica este sărbătoare primordială care trebuie prezentată pietății credincioșilor și întipărită bine în ea, astfel încât să devină o zi de bucurie (SC 106). Rămânem impresionați cât de mult insistă Sfinții Părinți și scriitorii Bisericii asupra bucuriei duminicale. "Noi petrecem într-o bucurie această a opta zi în care Isus a înviat" - scria către anul 135 autorul Epistolei lui Barnaba.*

Tertulian: *"În această zi de sărbătoare nu trebuie să postim, iar la slujbă nu trebuie să îngenunchem nici măcar o singură dată".*

Didascalia Apostolilor: *"Cel care se întristează în zi de duminică săvârșește un păcat".* Și așa cum prescripțiile rabinice prevedeau pentru sabat și manifestarea exterioară a bucuriei: haina curată de sărbătoare, ospăț diferit de masa zilnică, părul pieptănat, unghiile tăiate, baie cu apă caldă, aceeași grijă o cer Sfinții Părinți cu privire la îmbrăcăminte, mâncare, igienă în ziua de duminică. De altfel, legătura strânsă între sentimentul inimii și manifestarea exterioară a bucuriei ne-o arată cuvântul bucurie în grecește - *"agalliasis"* - care etimologic înseamnă *"a face strălucitor, a împodobi"*.

Motivele creștinului de a se bucura duminica sunt tot trei.

Mai întâi creștinul se bucură și îl preamărește pe Creator pentru frumusețile creației. Scrie Sfântul Iustin pe la anul 150: *"Noi ne adunăm cu toții în ziua sabatului pentru că este prima zi în care Dumnezeu, scoțând din întuneric materia, a creat lumea și pentru că tot în această zi Isus Cristos, Mântuitorul nostru, a înviat din morți" (Apol. I, 67).*

În cuvintele Sfântului Iustin găsim și al doilea motiv al bucuriei duminicale: noua creație, Învierea Domnului. Duminica e Paștele săptămânal, memorialul eliberării din sclavia păcatului, a morții și a Satanei.

La *Angelus* din 28 martie 1993, Papa Ioan Paul al II-lea a vorbit foarte frumos despre aceste două izvoare ale bucuriei duminicale:

"Adu-ți aminte să sfințești ziua Domnului". Biblia pune această poruncă în legătură cu lucrarea de creație a lui Dumnezeu (Cf. Ex 20,11). Sabatul, odihna religioasă la care este chemat omul este ecoul sabatului lui Dumnezeu după zilele creației: În ziua a șaptea Iahve a contemplat cu ochi plini de admirație și bucurie capodopera mâinilor sale. Întreaga creație și omul care este culmea acesteia au fost îmbrățișați de acea privire plină de dragoste: i-au simțit căldura bucurându-se de ea așa cum se bucură un copil de surâsul mamei sale. Adevărul spiritual al sabatului biblic își găsește plinirea în duminica creștină, ziua învierii lui Cristos, «ziua Domnului» prin excelență, în care viața a triumfat asupra morții, punând sămânța noii creații".

Nu lipsește nici al treilea izvor al bucuriei duminicale: speranța bucuriei totale de la sfârșitul veacurilor. Ospățul euharistic la care participăm duminica este o anticipare a ospățului escatologic pe care Sfântul Ioan îl descrie în Apocalipsă: *"Să ne bucurăm, să ne veselim și să-i dăm slavă! Căci a venit nunta Mielului; mireasa lui s-a pregătit... Fericți cei chemați la ospățul nunții Mielului!" (Ap 19,7-9).*

"Aceasta e ziua pe care a făcut-o Domnul; să ne bucurăm și să ne veselim într-însa" (Ps

118,24).

Așa a voit-o Dumnezeu: zi de bucurie și de veselie. În realitate însă duminica nu este așa cum a voit-o Dumnezeu. Pentru foarte mulți creștini nu mai este ziua bucuriei, ci ziua tristeții. Confundând bucuria cu plăcerea, ei fac din această zi cea mai tristă zi a săptămânii. E ziua cea mai profanată de plăcerile păcătoase care nu aduc bucurie ci tristețe. E ziua în care se comit cele mai multe beții, cele mai multe fapte de desfrâu, certuri, scandaluri, crime, în care se rostesc cele mai multe înjurături, e ziua discotecii, a distracțiilor păcătoase. Ziua Domnului devine o zi tristă, pustie, goală de Dumnezeu; ziua Domnului e transformată în ziua Diavolului.

Cu veacuri în urmă circula o legendă care spune că o dată diavolii au ținut un sinod în care au pus problema ce să facă pentru a scoate din calendar duminicile și sărbătorile, căci aceste zile, ziceau ei, sunt un adevărat dezastru pentru noi: i se aduce slavă lui Dumnezeu, păcatele sunt iertate și o mulțime de suflete scapă din mâinile noastre.

Dacă ar mai ține și astăzi un sinod diavolii ar pune altfel problema: cum să facă să introducă și alte sărbători în calendar?

Noi cum petrecem duminica? Duminica este pentru noi într-adevăr zi de bucurie spirituală? Este ea într-adevăr ziua pe care a făcut-o Domnul? Ne bucurăm și ne veselim într-însa mai mult decât în celelalte zile?

Bucuria pascală

Ne aflăm în timpul pascal, mai exact în Duminica mare, care e timpul bucuriei prin excelență. Bucuria învierii Domnului este atât de mare încât ea nu poate fi exprimată într-o singură zi, în Duminica Paștelui, deoarece Biserica s-a văzut nevoită să orânduiască o sărbătoare de cincizeci de zile, de la Paști la Rusalii, Duminica mare, cum o numea Sfântul Atanasie adică o duminică formată din cincizeci de zile, în care răsună cântecul bucuriei pascale "Aleluia".

De fapt, bucuria Învierii Domnului nu poate fi exprimată nici în cincizeci de zile. Ea este izvorul tuturor bucuriilor noastre, de aceea trebuie celebrată și cântată permanent de la naștere până la moarte. Același sfânt Atanasie spunea: "*Cristos înviat face din viață o sărbătoare neîntreruptă*".

Duminica este, așadar, Paștele săptămânal. E celebrarea săptămânală a Învierii Domnului. De aceea bucuria în zi de duminică e obligatorie. Ne oprim astăzi asupra acestei bucurii pascale, care bucurie de fapt trebuie să însoțească permanent viața noastră, de la naștere până la moarte.

Cunoscutul călugăr rus, Serafim din Sarov, Sfântul Serafim din Sarov pentru ortodocși, saluta pe toată lumea care îi ieșea în cale cu aceste cuvinte: "*Bună ziua. Cristos, bucuria mea a înviat! Bună dimineața. Cristos, bucuria mea a înviat din morți! Bună seara. Cristos, bucuria mea a înviat din morți!*" Voia să spună: ziua e bună, dimineața e bună, seara e bună fiindcă Cristos a înviat din morți și în inima omului e permanent bucurie, indiferent dacă afară plouă sau e vreme bună, dacă e dimineață sau e seară.

Trăsătura fundamentală a vieții creștine e bucuria. În cunoscutul său roman "*Jurnalul unui paroh de țară*", scriitorul francez Georges Bernanos pune pe buzele unui personaj aceste cuvinte: "*Ți-o spun eu care este contrariul unui popor creștin. Contrariul unui popor creștin este un popor trist*".

Apostolul Pavel îi îndemna mereu pe creștini la bucurie. "*Bucurați-vă mereu în Domnul. Și iarăși vă spun, bucurați-vă. Nu vă neliniștiți de nimic*" (Fil 4,4.6).

Unul din papii secolului nostru, întrucât a luat numele apostolului neamurilor, Paul al VI-lea, s-a simțit dator să atragă atenția creștinilor că ei sunt singurii deținători ai bucuriei în lume. În primul său mesaj de Paști la radio spunea: "*Creștinismul e bucurie. Credința e bucurie. Harul e bucurie. Oameni buni, fiii mei, frații mei, prietenii mei, nu uitați acest lucru. Cristos e bucuria, adevărata bucurie a lumii. Viața creștină, ce-i drept, e austeră. Ea cunoaște durerea și renunțarea, cere pocăință, își însușește sacrificiul, acceptă crucea și, când e nevoie, înfruntă suferința și moartea. Dar, în expresia ei ultimă, viața creștină e fericirea. Amintiți-vă de discursul-program al lui Cristos, care are în centru tocmai fericirile*".

De fapt, ce e bucuria? Răspunsul cel mai bun la această întrebare e cel pe care l-a dat Sfântul Augustin când a fost întrebat ce este timpul: "*Mă întrebi ce este timpul? Dacă mă întrebi, nu știi ce este. Dacă nu mă întrebi, știi ce este*". Eu nu pot să fac pe cineva să înțeleagă ce este bucuria, oricâte teorii i-aș face, oricâte explicații i-aș da. Bucuria o înțelege numai cel care o gustă, care o trăiește. E o stare de fericire care cuprinde și învăluie întreaga ființă umană, lin, fără să șocheze, ca un parfum care vine neobservat, ca lumina care pătrunde înăuntru fără să spargă ferestrele.

Dacă e totuși să dau o definiție a bucuriei, sunt nevoit să mă opresc la definiția Sfântului Toma de Aquino:

"Gaudium est fruitio conscia de bono stabili".

Bucuria este deci o stare de delectare, de fericire, de mulțumire, legată de un bine pe care îl posezi. Binele de care te bucuri poate să fie de ordin intelectual: știința, cunoștințele care îți împodobesc mintea. Binele poate să fie de ordin moral obținut prin efortul voinței. Așa sunt virtuțile. E bucuria unei conștiințe curate, a stăpânirii de sine, bucuria pe care o simți după ce ai învins o ispită, după un act de renunțare la propriul egoism, după o faptă bună pe care ai făcut-o.

Bucuria poate fi provocată de sentimentele frumoase ale inimii: o iubire curată, o prietenie frumoasă, iubirea părinților, a fraților și a surorilor.

Bucuria poate fi legată de unele satisfacții ale simțurilor: o masă îmbelșugată, contemplarea unui peisaj al naturii, viața intimă a celor căsătoriți.

Aici trebuie să subliniem bine un lucru: plăcerea nu e totuna cu bucuria. Plăcerea e în simțuri, bucuria e în suflet. De plăcere e capabil și animalul, de bucurie e capabil numai omul. Mai mult, omul poate să simtă o bucurie fără margini când nu simte nici o plăcere, când simte o suferință fără margini. În om bucuria poate sta foarte bine împreună cu suferința. E ce ne spune Isus în predica de pe munte: poți să fii însetat și totuși fericit, să plângi, să fii prigonit, și totuși să te bucuri și să te veselești.

Corintenilor, Sfântul Pavel, lovit de tot felul de necazuri, nu găsea cuvinte să-și exprime bucuria ce o simțea în sufletul său: "*Sunt plin de mângâiere, îmi saltă inima de bucurie în ciuda tuturor necazurilor*" (2Cor 7,4). Sfântul Francisc de Assisi, omul bucuriei desăvârșite, cum a fost numit, a scris extraordinarul imn al bucuriei *Cântarea Creaturilor*, când zăcea în coliba de la Porțiuncula, sărac, orb, abandonat, șobolanii mâncau din el, nu mai era în stare să se apere.

Chiar o plăcere legitimă la om e întotdeauna bucurie.

Animalul își smulge cât poate din mâncare, se retrage, o devorează de unul singur, apoi se culcă sătul și mulțumit. Pentru om, a mânca înseamnă nu doar plăcerea stomacului, ci bucuria de a fi împreună, de a face sărbătoare. O pisică, privind o pajiște înflorită, un apus sau un răsărit de soare, nu va simți bucuria pe care o simte omul contemplând frumusețile naturii.

Când omul schimbă bucuria cu plăcerea, când face din plăcere scopul vieții sale, nu numai că se coboară la starea de animal, dar devine un animal nefericit. Animalul e satisfăcut de plăcerea pe care i-o cere instinctul, la om plăcerea se transformă în tristețe. Poetul italian G. Leopardi se întreba: "*De ce orice animal care stă culcat e mulțumit de tihna lui liniștită, pe când eu când mă întind ca să mă odihnesc sunt cuprins de plictiseală?*" Animalul nu e conștient, nu-și dă seama că plăcerea lui e trecătoare. Când și-a umplut stomacul e mulțumit: nu se tulbură, nu se întristează la gândul că va flămânzi din nou. În schimb, omul e conștient că orice satisfacție, orice plăcere e trecătoare; nimicul, neantul, inutilul, absurdul are ultimul cuvânt. Animal trist nu există. Singurul animal trist e omul.

Sfântul Augustin vorbea despre un dublu cancer al sufletului: teama și durerea. Când te bucuri de ceva, bucuria e otrăvită de teama că vei pierde acel ceva; și când l-ai pierdut, vine durerea. Nu poți să te bucuri de sănătate la gândul și teama că o vei pierde și când o pierzi vine durerea. Nu poți să te bucuri de tinerețe și de frumusețe când știi că vine bătrânețea și moartea. Nu poți să te bucuri de bătrânețe când știi sigur că o pierzi și pe aceea. Nu poți să te bucuri de viață când știi sigur că într-o zi o vei pierde. Nu poți să te bucuri de știința agonisită, de frumusețile naturii, de funcțiile și celebritatea agonisite, de averile adunate, când știi că la moarte pierzi totul. Nu poți să te bucuri de părinții, frații, surorile, prietenii pe care îi iubești, știind că într-o zi îi vei pierde cu siguranță. Faptul că omul e conștient de această situație, face ca el să fie singura ființă tristă și nefericită. Ceea ce îl făcea pe filosoful Nietzsche să spună că "*omul este animalul cel mai nereușit din univers*".

Gândul că totul se pierde cu moartea, cu dispariția în neant, face ca în loc să te bucuri mai mult cu cât aduni și posezi mai mult, să fii mai trist și mai nefericit. Cunoaștem pesimismul deprimant, pustiul interior, vidul existențialist descris în *Cartea Eccleziastului*. Eccleziastul, omul care a avut tot ce-și poate imagina și dori mintea omenească: bogății imense, o mie de femei, toată știința lumii. Concluzia: "*Deșertăciunea deșertăciunilor, toate sunt deșertăciune. M-a cuprins o mare disperare de toată munca pe care am făcut-o sub soare. Un avorton care nu a văzut niciodată lumina soarelui e mai fericit ca mine*".

Dezgustul, sila de viață, dorința de a dispărea cât mai curând în neant, în Nirvana, decât să trăiești obsedat și torturat de ideea morții, a prăbușirii în neant, este esența înțelepciunii budiste exprimată în cunoscuta formulă: "*Decât să mergi, mai bine să stai. Decât să stai în picioare, mai*

bine să stai jos. Decât să stai jos, mai bine să stai culcat. Decât să stai culcat, mai bine dormi. Decât să dormi, mai bine mori. Decât să mori, mai bine nu te naști". Înțelegem pentru ce, în timpurile noastre, atâția creștini apostatați bântuiți de psihoze, care au pierdut bucuria și gustul vieții, mai ales în țările bogate, simpatizează și îmbrățișează budismul nihilist. Necrofilia, dragostea de moarte, caracterizează astăzi culturile descreștinate ale Occidentului bogat.

Învierea lui Cristos salvează bucuria în lume. Învierea lui a învins moartea, marele dușman al bucuriei. Bucuria e "*fruitio conscia de bono stabili*" - după definiția Sfântului Toma. Dacă moartea este învinsă, bunurile de care ne bucurăm în această viață devin stabile, consistente, nepieritoare, veșnice. De știința de care mă bucur în viață mă voi bucura toată veșnicia. De virtuțile și faptele bune de care mă bucur în viață mă voi bucura toată veșnicia. Nimic nu se pierde, nimic nu dispare în neființă. Cei dragi, de iubirea și prietenia cărora mă bucur în viață, nu vor dispărea în neant; de ei mă voi bucura toată veșnicia. Frumusețile naturii de care mă bucur pe pământ, le voi contempla și mă voi bucura de ele toată veșnicia. Nu mai e motiv de tristețe, de neliniște, de tulburare. Din mormântul lui Cristos înviat izvorăsc toate bucuriile lumii, căci moartea nu mai are ultimul cuvânt.

Acum câțiva ani în urmă un arheolog american a lansat o veste senzațională. Făcând săpături în zona Calvarului a găsit mormântul lui Iosif din Arimateea în care a fost înmormântat Isus. Dar mormântul nu era gol. A găsit în el trupul lui Isus. Deci, Isus nu a înviat. Vestea s-a răspândit ca fulgerul în toată lumea prin ziare, radio, televiziune. A fost ca o bombă. Lumea venea de pretutindeni și arheologul arăta tuturor cadavrul lui Isus. Așadar, creștinismul e întemeiat pe o minciună, totul a fost o impostură. Ca atare, să fie închise și dărâmate sau transformate în muzee toate bisericile, preoții să-și găsească altă meserie, seminariile să se închidă, mănăstirile să se golească, misionarii să se întoarcă acasă, crucile să dispară din casele oamenilor, de la marginea drumurilor și de la pieptul creștinilor. Dar s-a întâmplat că arheologul s-a îmbolnăvit grav și pe patul de moarte a făcut această mărturisire publică: "*Am mințit. Mormântul de pe Calvar, de fapt, era gol. Dar eu am adus un cadavru și l-am pus în el*". Și atunci omenirea întreagă a răsuflat ușurată. Creștinii au început să se îmbrățișeze cu bucurie. Preoții și misionarii și-au văzut de munca lor, seminariile și mănăstirile au funcționat mai departe, crucile au rămas la locurile lor.

Întâmplarea aceasta nu s-a petrecut cu adevărat. S-a petrecut într-un film american care a rulat acum câțiva ani în urmă și care și-a propus să arate că dacă Cristos nu a înviat, toată bucuria lumii s-a stins definitiv. Toate bucuriile lumii sunt ca ramurile unui copac uriaș care își are rădăcinile înfipte în mormântul din care Cristos a înviat glorios din morți.

Ca un creștin să fie cuprins de un moment de tristețe trecătoare e normal. Un asemenea moment l-a experimentat și Isus în Grădina Măslinilor, în agonia sa când a spus: "*Sufletul meu e cuprins de o tristețe de moarte*". Dar un creștin, fie el preot, seminarist, persoană consacrată, dacă trăiește permanent într-o stare de tristețe, de nemulțumire, de pesimism, de melancolie, de acreală a inimii, de încruntare a feței, incapabil de bucurie, dă dovadă că ori nu are credință - iar credința creștinului e Învierea lui Cristos, spunea Sfântul Augustin - ori nu are nici o tangență cu Cristos cel Înviat, izvorul tuturor bucuriilor. Drept încheiere vă fac îndemnul pe care Maica Tereza de Calcutta îl repeta mereu surorilor sale: "*Nu îngăduiți niciodată, orice s-ar întâmpla, ca durerea și tristețea să vă pătrundă în inimă și să vă facă să uitați bucuria lui Cristos cel Înviat*".

Artizani ai bucuriei

Spune un proverb: cum ți-a fost duminica așa îți va fi moartea. Tristă ți-a fost duminica, tristă îți va fi moartea.

Dar la fel de bine putem să spunem: cum îți este duminica, așa îți este viața. Tristă îți este duminica, tristă îți este viața și toate zilele vieții tale.

"*Prietenii mei*, scrie Dostoievski în romanul *Frații Karamazov, cereți de la Dumnezeu bucuria. Fiți veseli asemenea copiilor și asemenea păsărilor cerului*". Are dreptate scriitorul rus. Bucuria este atmosfera care se respiră în paradis. E darul pe care Cristos cel Înviat l-a promis ucenicilor prin Duhul Sfânt Mângâietorul trimis în lume după Înălțarea sa la cer. Bucuria e darul ce trebuie cerut mereu în rugăciune. "*Este cineva trist? Să se roage*" - scrie apostolul Iacob.

Dar bucuria nu e numai darul cerului. Ea cere și efortul omului.

Un om cu barbă se ruga la flacăra unei lumânări. Cum era pierdut în rugăciune și se ruga cu ochii închiși, la un moment dat, apropiindu-se de lumânare, i-a luat foc barba. "*Fii atent, ți-a luat foc barba!*" - au strigat cei din jur. "*De ce mă deranjați de la rugăciune?*" - a spus omul supărat. "*Nu vedeți că mă rog pentru ploaie?*" Dar până să cadă ploaia și să stingă focul, a rămas fără barbă. Nu trebuie urmată logica acestui om. Bucuria trebuie cerută în rugăciune, dar rugăciunea nu ne scutește de efort. Bucuria cere o autoeducație în acest sens.

În toată istoria papalității, Papa Paul al VI-lea e singurul care a consacrat un document pontifical temei bucuriei. E vorba de exortația apostolică *Gaudete in Domino* în care ne arată cum trebuie să ne facem educația bucuriei:

"E nevoie de un efort de educație plin de răbdare, pentru a învăța sau a învăța din nou să gustăm simplu de tot numeroasele bucurii umane pe care Creatorul le așază în calea noastră: bucuria nestăvilită a existenței și a vieții; bucuria iubirii caste și sfinte; bucuria aducătoare de pace a naturii și a tăcerii; bucuria uneori austeră a muncii făcută cu conștiinciozitate; bucuria și satisfacția datoriei împlinite; bucuria transparentă a curăției, a slujirii, a dăruirii; bucuria exigentă a sacrificiului. Creștinul poate să purifice aceste bucurii, să le desăvârșească, să le înobileze; nu are dreptul să le disprețuiască. Bucuria creștină presupune un om capabil de bucurii naturale. Foarte adesea de la acestea a pornit Cristos pentru a vesti Împărăția lui Dumnezeu" (1).

Să reflectăm asupra câtorva lucruri practice de care trebuie să ținem cont dacă vrem să fim oamenii bucuriei.

Mai întâi să fim convinși că cel mai mare dușman al bucuriei în sufletul și viața noastră e păcatul. Păcatul are două nume: primul nume e păcat; al doilea e tristețe. Sunt niște canale, prin care intră bucuria în inima omului. Păcatele astupă aceste canale împiedicând-o să intre. "*Fiți veseli asemenea copiilor, asemenea păsărilor cerului!*" - scria Dostoievski. Copiii sunt veseli, fericiți, poartă permanent bucuria în inimă și pe față, tocmai fiindcă sunt nevinovați. Păcatul presupune întotdeauna o plăcere vinovată, iar plăcerea păcătoasă întotdeauna elimină, distruge bucuria. Prin aceasta omul care păcătuiește se coboară la starea animalului incapabil de bucurie, pentru care suprema satisfacție a vieții e plăcerea. Dar, cum spuneam în meditația precedentă, omul, în mod inevitabil, devine un animal trist când caută plăceri păcătoase, numai el fiind capabil să aleagă între bucurie și tristețe. Și cum păcatele sexualității aduc plăcerea cea mai mare, tot ele aduc tristețea cea mai mare. E un lucru cunoscut că stările de melancolie, de permanentă nemulțumire sufletească, de depresiune nervoasă, de tulburări psihice care pot merge până la nebunie și sinucidere, se datorează de multe ori păcatelor de necurăție. Apostolul Pavel știa foarte bine că acestea sunt păcatele care îl izgonesc cel mai frecvent pe Duhul Sfânt din om. Și când este izgonit Duhul Sfânt aducător de mângâiere și bucurie, nu mai poate să rămână altceva decât tristețea, neliniștea, remușcarea,

deprimarea. De aceea le scria Corintenilor: *"Nu știți că trupul vostru este templul Duhului Sfânt, care locuiește în voi? ... Fugiți de desfrâu! Orice alt păcat pe care îl face omul, este un păcat săvârșit afară din trup; dar cine săvârșește desfrăul, păcătuiește împotriva trupului său... Trupul nu este pentru necurăție; el este pentru Domnul și Domnul pentru trup" (1Cor 12-20).*

În al doilea rând ceea ce înfundă canalele bucuriei este egoismul, tendința de a ține totul pentru tine, incapacitatea de a împărți cu altul. Egoistul nu înțelege marele secrete al bucuriei: că cea mai mare bucurie este aceea de a-l îmbucura pe altul. Dar pentru aceasta e necesar să renunți la propria plăcere. E o admirabilă alchimie: arta de a preface plăcerea în bucurie. Nu întâmplător în limba greacă aceste două cuvinte: dăruire - charis - și bucurie - chara - au aceeași origine etimologică.

"Fericirea - spunea B. Pascal - e o marfă minunată; cu cât o dai mai mult, cu atât o ai mai mult".

Același lucru îl spunea cu alte cuvinte Mark Twain: *"Durerea o poți suporta de unul singur. Dar bucuria, dacă vrei să o gusti cu adevărat, trebuie să o împarți cu altul".*

"A fi fericit înseamnă a-i face fericiți pe alții", afirma Raoul Follereau, marele erou care și-a sacrificat viața îngrijirii leproșilor. La fel se exprimă un alt erou al carității din timpurile noastre, medicul misionar A. Schweitzer: *"Puteam să fiu fericit, dar am văzut că nu sunt vrednic de fericire atâta vreme cât prea mulți frați ai mei suferă. Prin urmare, am hotărât să iau pe spatele meu o parte din suferințele altora și în felul acesta am schimbat fericirea în bucurie".*

În literatura orientală găsim descrisă o întâmplare care vrea să arate că există o singură tristețe îngăduită: tristețea de a nu-i putea îmbucura îndeajuns pe alții. Maestrul zen Ryokan trăia la poalele unui munte și ducea o viață foarte săracă. Când era plecat de acasă a venit un hoț, i-a cotrobăit prin casă, dar n-a găsit nimic să fure. Pe când încă mai cotrobăia, maestrul s-a întors acasă și l-a surprins pe hoț la treabă. I-a zis: *"Ai făcut un drum lung ca să mă furi. Nu poți pleca cu mâinile goale"*. I-a dat hainele de pe el și pătura de pe pat. Hoțul, complet derutat, le-a luat și a plecat. Maestrul, după ce hoțul a plecat, s-a așezat pe pragul casei și, privind luna strălucitoare de pe cer, se gândea în mintea lui: *"Bietul de el! Ce mult aș fi dorit să-i dau luna aceasta frumoasă de pe cer!"* Acest om trăia ce scrie Tolstoi: *"Cunosc un singur mod de a fi fericit: acela de a-i face pe alții fericiți"*.

Găsim în Scrisoarea către Evrei un verset important căruia nu i-am dat niciodată poate atenția cuvenită: *"Să privim țință la Isus. Pentru bucuria care îi era pusă înaintea el a îndura crucea, a disprețuit rușinea și șade de-a dreapta tronului lui Dumnezeu" (2,2).* Când Isus ne spune să luăm crucea, să acceptăm suferința, nu ne-a condamnat la tristețe, ci ne-a arătat cum să mergem pe drumul bucuriei pe urmele lui. Prin cruce, prin jertfă, se ajunge la bucurie.

Se știe că apogeul frumuseții muzicale este imnul bucuriei din Simfonia a V-a a lui Beethoven. Autorul l-a compus când a ajuns la culmea nefericirii: era complet surd. Beethoven enunța un principiu creștin când spunea: *"Prin suferință, la bucurie"*.

Un alt mare secret al bucuriei este acela de a renunța la propria voință, a te arunca în brațele lui Dumnezeu și a-l lăsa pe el să hotărască ce e bine pentru noi, așa cum un copil e fericit și vesel tot timpul, nu e tulburat și neliniștit de nimic, știind că are un tată care îl iubește. El lasă totul pe seama tatălui.

Un om îi rodea mereu urechile lui Dumnezeu cu tot felul de cereri. Într-o zi Dumnezeu i-a zis: *"Ajunge! Mă scoți din răbdări! Te las să ceri trei lucruri. Te ascult, ți le dau, dar după aceea nu-ți mai dau nimic. Hai, prezintă-mi trei cereri"*. Omul a rămas blocat. *"Cum? - zice - pot să-ți cer orice?"* Dumnezeu: *"Da, dar numai trei cereri. Atât"*. Omul și-a făcut curaj: *"Doamne, știi? Parcă nu îndrăznesc, dar te-aș ruga să mă scapi de nevastă-mea. E proastă și insuportabilă. Nu mai pot trăi cu ea. Mă scapi de ea?"* *"Bine - zice Dumnezeu - dorința îți este împlinită"*. Și i-a murit femeia. La înmormântare, pe când rudele și prietenii se rugau pentru moartă și boceau, omul a fost cuprins de jale și a exclamat: *"Doamne, ce femeie grozavă am avut și nu am știut să o prețuiesc când trăia"*. S-a îndreptat către Dumnezeu și s-a rugat: *"Doamne, dă-mi-o înapoi! Redă-i viața!"* *"Bine, - zice*

Dumnezeu - *ți-am împlinit și a doua cerere*". Mai rămânea una. Omul se gândea: "*Ce să mai cer?*" Cere părerea prietenilor: "*Cere bani*" - i-au zis unii. "*Ai bani, ai totul*". "*La ce îți folosesc banii dacă nu ai sănătate?*" - îi zic alții. Unul îi zice: "*La ce îți slujește sănătatea dacă într-o zi vei muri? Cere nemurirea*". "*La ce îți slujește nemurirea dacă nu ai pe nimeni pe care să-l iubești? Cere iubire*". Omul e încurcat de tot. Stă se gândește, se gândește, dar nu se poate hotărî. Trec cinci ani, trec zece. Și Dumnezeu îi zice: "*N-am auzit a treia cere. Cât să te mai aștept?*". "*Doamne - zice omul - nu mai știu ce să cer. Ai putea tu să mă sfătuiești ce să-ți cer?*" "*Bine, îți spun eu ce să ceri. Cere să fii fericit, orice ți s-ar întâmpla*".

Izvorul tuturor tristeților și decepțiilor e o iluzie: iluzia că bucuria e în afara ta, în lucrurile pe care ai putea să le ai. Bucuria e în inima ta. Dacă nu o ai în inima ta nu o găsești nicăieri și în nimic.

"*Fiți veseli asemenea copiilor, asemenea păsărilor cerului*". Nu vă preocupați, nu vă tulburați de nimic. Priviți păsările cerului și florile câmpului. Și de ele are grijă Tatăl vostru ceresc - ne spune Isus.

Dar nu numai grija exagerată, teama pentru viitor îți poate distruge bucuria vieții. Trebuie să te eliberezi de ceea ce psihiatrul numesc complexe. S-a întâmplat în trecut, în copilărie, un necaz, un deces, o nedreptate care ți s-a făcut, un eșec, o cădere în păcat. Nu te bloca, nu te inhiba, nu te lăsa obsedat toată viața de gândul la ce s-a întâmplat, moccind supărarea și tristețea în inima ta, rumegând-o tot timpul și plângându-te la toată lumea cât ești de nefericit. Dacă a fost fără voia ta necazul care s-a întâmplat, mulțumește lui Dumnezeu care toate le îndreaptă spre binele omului; dacă a fost din vina ta, mulțumește-i lui Dumnezeu care te-a iertat și amintește-ți din trecut numai ce a fost frumos. Bucuria inimii se cultivă văzând ce e frumos la tine și la alții, nu ce e urât. Privește jumătatea plină a sticlei și bucură-te pentru ce este încă în ea, nu privi și nu te întrista pentru jumătatea goală. Nu cultiva pesimismul, victimismul, nu te autocompătimi și nu te căina tot timpul cât de năpăstuit și nenorocit și nedreptățit și nefericit ești, cum nu mai este altul pe lume. Gândește-te că sunt alții pe lume care suferă mult mai mult și care merită cu adevărat compătimire.

La un rabin vine într-o zi nu om și-i spune disperat: "*Rabi, trebuie să mă ajuți, nu mai pot trăi. Casa mea e un iad! Într-o singură casă trăiesc eu, soția mea, copiii mei și familia soției mele. E un infern! Nu e loc pentru toți!*" "*Bine, zice rabinul, te ajut, dar trebuie să-mi promiți că faci ceea ce îți poruncesc*". "*Îți promit, îți promit solemn!*" "*Câte animale ai în curte?*" - îl întreabă rabinul. "*O vacă, o capră și șase găini*". "*Bine, zice rabinul. Închide toate aceste animale în camera în care locuiești și întoarce-te la mine peste o săptămână*". Omul nu prea a înțeles, dar fiindcă și-a dat cuvântul, a făcut cum i s-a spus. Peste o săptămână vine din nou la rabin și mai disperat: "*Rabi, simt că înnebunesc. Fac infarct. Fă ceva pentru mine*". "*Bine, mergi acasă, dă drumul animalelor în curte și întoarce-te la mine peste o săptămână*". Omul face întocmai. Peste o săptămână omul se întoarce fericit, în al nouălea cer. "*Ei, cum merge?*" "*Rabi, e minunat, e frumos, casa mea e un paradis. Sunt ca omul acela care se credea că e cea mai nefericită ființă de pe pământ fiindcă nu avea încălțăminte în picioare și care și-a dat seama că sunt alții și mai nefericiți când a văzut un om care nu avea deloc picioare*".

Întrucât ne aflăm în luna mai, lună dedicată Sfintei Fecioare Maria, ne îndreptăm privirea spre aceea pe care o numim "*causa nostrae laetitiae*" (pricina bucuriei noastre). Pe buzele ei Biserica așează cuvintele profetului Isaia: "*Mă bucur în Domnul și sufletul meu este plin de veselie în Dumnezeul meu. Căci m-a îmbrăcat cu hainele mântuirii, m-a acoperit cu mantia izbăvirii, ca pe un mire împodobit cu o cunună împărătească și ca pe o mireasă împodobită cu bijuteriile ei*" (61,10).

Oriunde apare ea, Maria, acolo înflorește bucuria. Mergând s-o ajute pe bătrâna Elisabeta, duce bucuria în casa acesteia, făcându-l pe Ioan să tresalte de bucurie în sânul mamei sale. Atentă la necazul mirilor din Cana, intervine la Fiul ei, ca bucuria ospățului să poată continua.

De la ea să învățăm secretul bucuriei: nu e bucurie mai mare decât aceea de a face bucurie altora.

Martorii bucuriei

Femeilor venite dis-de-dimineață cu mirese ca să ungă trupul lui Isus, îngrozite când au găsit piatra răsturnată și mormântul gol, îngerii îmbrăcați în haine strălucitoare le-au zis: "*De ce îl căutați pe cel viu printre cei morți? Nu este aici, a înviat*" (Lc 24,5-6).

Nouă celor care îl căutăm permanent pe Cristos printre cărțile moarte de istorie, de exegeză, de teologie, îngerii ne-ar putea spune aceleași cuvinte: "*De ce îl căutați pe cel viu printre cei morți?*" Locul unde îl putem găsi pe cel viu e acolo unde se celebrează Euharistia. De aceea, chiar din timpurile apostolilor, participarea în zi de duminică, în ziua în care e celebrat Paștele săptămânal, a însemnat și înseamnă întâlnirea săptămânală cu Cristos înviat.

Bucuria pe care suntem obligați să o trăim deosebit de intens în ziua de duminică, este legată și cauzată tocmai de această întâlnire cu Cristos cel înviat.

Dușmanul numărul unu al bucuriei, spuneam în meditațiile precedente, e îndoiala, teama, tulburarea care ni se strecoară în inimă.

Marea preocupare a lui Isus a fost de a salva bucuria din inimile ucenicilor săi în timpul celor trei ani cât i-a avut în preajma sa, de a nu-i lăsa să cadă pradă tulburării, descurajării, demoralizării, tristeții. "*Nu te teme, turmă mică*" (Lc 12,32). "*De ce aveți frică, oameni cu puțină credință? Nu vă temeți, voi sunteți mai de valoare decât multe păsări*" (Lc 12,7). "*Curaj, eu am învins lumea*" (In 16,33). Dar efortul lui Isus de a izgoni teama și tristețea din inimile ucenicilor săi se întetește înainte și după Învierea sa. "*V-am spus aceste lucruri pentru ca bucuria mea să rămână în voi și bucuria voastră să fie deplină*" (In 15,11). "*Întristarea voastră se va preface în bucurie*" (In 16,20). "*Dacă m-ați iubi, v-ați bucura*" (In 14,28). "*Nu vă voi lăsa orfani, mă voi întoarce la voi*" (In 14,18). "*Vă voi vedea din nou, inima voastră se va bucura și bucuria voastră nimeni nu o va lua de la voi*" (In 16,22). Femeilor, mâhnite și preocupate de îndepărtarea pietrei de pe mormânt, Isus le ia și de pe inimă o piatră de mormânt: "*Nu vă temeți! Femeie, de ce plângeți?*" Celor doi ucenici în drum spre Emaus, demoralizați și fără nici o speranță: "*Ce sunt cuvintele pe care le vorbiți și de ce sunteți triști?*" În toate aparițiile după Înviere, mereu același îndemn: "*Nu vă temeți!*"

Învierea lui Isus a fost ca o explozie puternică: răsunetul acestei explozii trebuie să ajungă până la marginile pământului și să se prelungească până la sfârșitul veacurilor. Cunoașteți, fără îndoială, teoria cu privire la crearea universului, aparținând Monseniorului Jules Lemaître, profesor la Universitatea din Louvain, teorie acceptată de aproape toții oamenii de știință. E vorba de acel bing-bang inițial care s-a petrecut acum vreo cinsprezece miliarde de ani în urmă. Așa-zisul atom primar care conținea în el toată materia și toate energiile universului a explodat ca o bombă și așa s-au format pământul, stelele, galaxiile. Toate corpurile cerești, toate galaxiile, se mișcă ca schijele unei bombe dinspre centru spre periferie cu o viteză uluitoare. Zicem că Dumnezeu a creat lumea. Corect trebuie spus că Dumnezeu crează lumea. Nu a terminat-o încă de creat. Universul e în continuă expansiune. Biserica întotdeauna a considerat că Învierea lui Cristos este o nouă creație, mult mai mare și mai importantă decât prima creație. Învierea lui Isus a fost o adevărată explozie, de aceea arta creștină ni-i reprezintă pe soldații puși de pază la mormântul lui Isus, răsturnați la pământ. Se crează un nou univers în permanentă expansiune. Vibrațiile acestei explozii se propagă pretutindeni, până la sfârșitul lumii. E o explozie de bucurie. Ucenicii sunt trimiși în lumea întregă să ducă această veste, această bucurie a Învierii în lume. Ei sunt martori ai Învierii, martori ai bucuriei. Dar ei nu pot purta bucuria, vestind-o cu buzele, dacă în inimi și pe fețe poartă tristețea. În acest caz, mărturia lor devine contra-mărturie și ipocrizie: încearcă să dea lumii o bucurie pe care ei nu o posedă. De aceea marea preocupare a lui Isus, de a izgoni teama, tristețea, tulburarea din inimile ucenicilor și de a sădi în ele bucuria.

Această misiune a primilor ucenici trebuie să o continue celelalte generații de ucenici până la sfârșitul veacurilor. Conciliul II din Vatican reamintește această chemare și această misiune când afirmă că orice botezat trebuie să fie în lume *"un martor al Învierii lui Cristos și un semn al Dumnezeului celui viu"* (LG 38). Martor al Învierii în lume este același lucru cu martor al bucuriei în lume. Creștini triști și mai ales slujitori ai altarului triști și veșnic nemulțumiți, ei care sunt martori calificați ai Învierii, înseamnă martori în lume ai unui Dumnezeu trist, ai unui Cristos trist, ai unei Biserici triste.

Papa Ioan Paul al II-lea le adresa acum câțiva ani în urmă francezilor această întrebare patetică: *"Franța, ce ai făcut din botezul tău?"* La fel de bine ar fi putut să întrebe: *"Creștinilor, ce ați făcut din bucuria botezului vostru?"*

Tristețea creștinilor, liturghiile lor triste la care vin adesea forțați, amenințați, la care participă cu plictiseală și neplăcere, în care nu se vede entuziasmul întâlnirii cu Cristos cel Înviat, a creat la mulți necredincioși convingerea că religia creștină e o religie a pesimismului radical, incapabil de a aduce omenirii o rază de bucurie. Mulți scriitori contemporani îi aplică lui Cristos, Sfintei Fecioare Maria, sfinților, masca pe care o văd pe fața creștinilor.

G. Carducci i se adresează lui Cristos cu aceste cuvinte: *"Martir răstignit, tu răstignești sufletele și contaminezi cu tristețe atmosfera"*. Ibsen îl numește pe Cristos *"Galileanul care zdrobește bucuria umană și care întunecă soarele cu templele sale"*, *"dușman al bucuriei având mâinile însângerate"*. G. D'Annunzio o numește pe Maria *"Fecioara înveșmântată în tristețea absolută"*. Creștinii, spunea Nietzsche *"ar trebui să-mi cânte un cântec mai vesel ca să pot crede în salvatorul lor. Ucenicii lui trebuie să aibă fețe de salvați"*.

Tristețea, nemulțumirea de pe fețele creștinilor, poate contribui mult la răspândirea și la consolidarea ateismului. Odată un ateu făcea unui grup de credincioși această mărturisire: *"Eu am nevoie de tristețea voastră pentru a-mi alimenta ateismul meu. Numai așa pot rămâne neclintit în ateismul meu. Bucuria voastră mă face să mă clatin în convingerile mele ateiste. Bucuria voastră îmi provoacă criză"*.

Papa Paul al VI-lea sublinia în exortația sa apostolică *Evangelii Nuntiandi* că lumea de astăzi are nevoie să primească vestea cea bună *"nu de la evanghelizatori triști și descurajați, ci de la slujitori ai Evangheliei, din viața cărora să iradieze entuziasmul, care să fi primit ei mai întâi bucuria lui Cristos"*.

Tristețea creștinilor desfigurează adesea chipul adevărat al sfinților, proiectând asupra acestora propria tristețe, și acreditând convingerea că sfinții nu sunt altceva decât oameni care postesc, se biciuiesc, disprețuiesc orice bucurie umană. Creștinii triști prezintă un Cristos trist, de pildă, prin faptul că îl iubesc pe Cristos în Postul Mare, 40 de zile, cu suferințele sale. La calea Sfintei Cruci bisericile sunt neîncăpătoare, se fac predici speciale de Postul Mare, dar după Paști nu-l mai însoțesc pe Cristos, 40 de zile, până la Înălțare, în bucuriile sale, nu se mai aud predici speciale și nu s-a compus vreo Căntec a Sfintei Învieri pentru această perioadă.

Ne oprim o clipă asupra cuvintelor Papei Paul al VI-lea din documentul amintit: lumea de astăzi nu are nevoie de evangheliști triști și descurajați, ci de vestitori ai Evangheliei din viața cărora să iradieze entuziasmul. Trăim în acești ani de după tele-revoluție o situație extrem de periculoasă care amenință să ucidă entuziasmul mai ales la cei chemați să fie martori calificați ai Învierii și ai bucuriei în lume. Înainte, pe vremea prigoanelor comuniste, când preoții și episcopii sufereau și mureau prin pușcării, domnea entuziasmul, speranța, bucuria. Acum, de când cu libertatea, începe să se instaleze un climat de demoralizare fatalistă, de capitulare neputincioasă în fața răului. Găsim oameni ai Bisericii pesimiști care se lamentează veșnic, declamându-și neputința totală: lumea s-a stricat de tot, tineretul e pierdut, nu mai e nimic de făcut, asta e mersul, nu ne mai putem întoarce înapoi, mai curând sau mai târziu se va ajunge și la noi ca în Occidentul apostat și corupt. Am auzit pe unii oameni ai Bisericii veniți din Occident care predică același fatalism: *"Nu vă faceți iluzii. Asta e mersul. Veți ajunge și voi unde am ajuns și noi"*. Profeți ai pesimismului care parcă vor să ne dea o mână de ajutor, să lichidăm mai rapid, să ajungem mai repede unde au ajuns

ei, spunându-ne cuvintele lui Isus către Iuda la Cina de Taină: "*Ce ai de gând să faci, fă mai repede!*" Fatalismul acesta ne poate ucide orice entuziasm, orice speranță, orice bucurie, orice succes, orice șansă, poate să facă din noi apărătorii unei cauze pierdute, căci a porni la război fără să fii sigur că vei câștiga războiul, ci cu convingerea că îl pierzi, înseamnă să pierzi sigur războiul. Pe vremea lui Isus, lumea nu era mai bună și mai dispusă să-i primească mesajul; nici pe vremea Sfântului Pavel ironizat în Areopagul din Atena când a început să vorbească despre învierea morților.

Romanele lui Graham Greene ne prezintă trei categorii de oameni care locuiesc pământul. Cei dintâi, peste 90% sunt fataliștii, care acceptă lumea așa cum este, se acomodează, se instalează bine, acceptă totul, înghit totul, fără nici o ambiție, mergând pe drumurile bătătorite, făcând o muncă pe care nu o iubesc, dar n-au încotro. Își omoară timpul și plictiseala cu tot felul de ocupații și distracții meschine: televizor, sport, țigară, băutură și mâncare bună, lucruri mărunte care le dau totuși acestora impresia că trăiesc. De fapt, nu trăiesc, ci vegetează și împing plictiseala de pe o zi pe alta.

A doua categorie: cei care în tinerețe au avut idealuri, au luptat, dar la un moment dat au capitulat, s-au demoralizat zicând: nu e nimic de făcut, lumea își are mersul ei. Și s-au refugiat într-o lume a lor, iluzorie, în care își rumegă amărăciunea, tristețea și neputința.

În sfârșit, categoria puțin numeroasă, a acelor care luptă cu entuziasm, cu curaj, cred în victorie. În ciuda tuturor împotrivirilor și eșecurilor aparente, merg împotriva curentului fără teamă. Unii îi consideră nebuni, alții sfinți, iar ei au o singură tristețe și un singur regret: că nu sunt nici destul de nebuni, nici destul de sfinți. Ei sunt cei care țin aprinsă în lume flacăra speranței și a bucuriei. Vai de ucenicii lui Isus care ar accepta să se instaleze în una din primele două categorii, să se resemneze să trăiască sau să vegeteze o viață inutilă, parazită, tristă, pesimistă, fatalistă; lipsită de bucurie și entuziasm!

Iată îndemnul pe care îl adresez fiecăruia dintre voi: Nu cădea în utopie; fii realist. Tu nu ești chemat să smulgi toată neghina din lume, nici să culegi roadele. Lucrul acesta îl vor face îngerii lui Dumnezeu la sfârșitul lumii. Tu ești chemat să semeni cu hărnicie Cuvântul lui Dumnezeu, să răspândești în lume vestea cea bună. Atât. Nu condamna, nu te lamenta, nu pretinde să schimbi tu fața pământului, ci urmează entuziasmul realist al Sfintei Tereza cea Mare care spunea: "*Am hotărât să fac puținul pe care-l pot face și care stă în puterea mea să-l fac, adică să urmez sfaturile evanghelice în modul cel mai perfect posibil și ca puținele persoane care sunt aici să facă același lucru*".

Să ascultăm cuvintele Păstorului lui Hermas, care ne spune clar că tristețea nu poate locui în sufletul nostru împreună cu Duhul Sfânt, Duhul lui Cristos cel Înviat, Duhul Bucuriei și al mângâierii:

"Izgonește de la mine tristețea, pentru că este soră cu îndoiala și cu mânia. Tu ești un om fără judecată dacă nu reușești să înțelegi că tristețea este cea mai rea dintre toate patimile și cea mai dăunătoare pentru slujitorii lui Dumnezeu. Ea îl ruinează pe om și îl izgonește pe Duhul Sfânt. Înarmează-te cu bucurie care e întotdeauna plăcută și primită de Dumnezeu. Desfătează-te întru-înșă. Omul liniștit înfăptuiește binele și îl iubește, evitând din răspuțeri tristețea. În schimb, omul trist săvârșește mereu răul mai întâi de toate pentru că îl întristează pe Duhul Sfânt care este pentru om izvor de bucurie nu de tristețe. Așa cum oțetul și vinul amestecate împreună, își pierd aroma, de la început, tot așa tristețea alături de Duhul Sfânt, nu mai poate da o rugăciune bună și eficace. Eliberează-te, așadar, de această tristețe ucigătoare, și vei trăi în Dumnezeu. Vor trăi în el toți aceia care, izgonind-o se vor înveșmânta în bucurie".

Liturghia duminicală

Dacă în sabbatul iudaic accentul cădea pe odihnă, în duminica creștină accentul cade pe adunarea destinată cultului. De altfel, până la Împăratul Constantin, ziua de duminică era zi de lucru în tot Imperiul Roman, inclusiv pentru creștini. Dacă nu puteau respecta odihna, în schimb creștinii erau nelipsiți de la adunarea liturgică. Nu se adunau noaptea pentru a celebra Euharistia, întrucât adunările de noapte au un caracter conspirativ, în general, și erau interzise de legile imperiale. Creștinii se adunau pentru celebrarea Euharistiei duminica dis-de-diminează, înainte de a pleca la muncă, după cum ne informează Pliniu cel Tânăr, în scrisoarea sa către împăratul Traian.

Cum prigoanele nu s-au terminat cu primele trei secole, creștinii, dacă sunt nevoiți să muncească duminica, trebuie să salveze esențialul: întrunirea liturgică. Scrie Catehismul Bisericii Catolice: "*... Creștinii trebuie să lupte pentru recunoașterea duminicilor și sărbătorilor legale... Dacă legislația țării sau alte motive obligă la muncă duminica, această zi să fie trăită totuși ca ziua eliberării noastre, care ne face să participăm la întrunirea sărbătorească, la această «adunare a celor întâi născuți, care își au numele înscrise în ceruri» (Evr 12,22-23)*" (2188).

De altfel, și pentru sărbătorile iudaice era prevăzută o adunare de cult. În lista sărbătorilor din cartea Leviticului, capitolul 23, la fiecare sărbătoare este porunca: "*Să aveți în această zi o adunare sfântă*".

În creștinism, practica adunării liturgice, duminica, datează din vremea apostolilor. Apostolul Pavel duminica celebrează Euharistia pentru comunitatea adunată la Troada. Scrisoarea către Evrei avertizează: "*Nu părăsiți adunarea, așa cum au unii obiceiul, ci încurajați-vă unii pe alții*" (10,25). *Didascalia Apostolorum* în secolul al treilea considera că a lipsi din neglijență de la adunarea duminicală înseamnă a mutila trupul lui Cristos care este Biserica: "*Dispune și convinge poporul... să fie fidel în a se întruni, pentru ca nimeni să nu împuțineze Biserica, lipsind, și să nu lipsească Trupul lui Cristos de un mădular... Nu vă disprețuiți, așadar, pe voi înșivă, și nu-l mutilați pe Mântuitorul de mădulele sale. Nu-i sfâșiați și nu-i împrăștiați trupul*".

Sfântul Leon cel Mare sublinia caracterul trinitar al duminicii ca memorial al creației Tatălui, al Învierii Fiului, al coborârii Duhului Sfânt: "*Când Tatăl a început lucrarea creației era duminică. Când Cristos a înviat învingând moartea și începând o viață nouă era duminică. Iar când Duhul Sfânt a coborât asupra apostolilor era tot într-o duminică*". Adunarea creștinilor duminica începe chiar din ziua de Paști și de Rusalii. Când Tatăl își începe creația nu poate fi vorba de vreo adunare, fiindcă oamenii nu existau încă. În schimb, Fiul Înviat apare duminica și Duhul Sfânt coboară asupra ucenicilor pe când aceștia erau adunați în Cenacol.

În mai multe meditații v-am arătat că duminica este ziua bucuriei. Adunarea duminicală nu este altceva decât o manifestare a bucuriei. Dacă universul a început printr-o explozie enormă, a doua creație, Învieria lui Cristos, a fost tot o explozie care s-a repetat în ziua de Rusalii. Bubuitura acestei explozii a făcut să se cutremure casa în care se aflau ucenicii. O explozie de bucurie, bucuria Învierii pe care apostolii, acuzați de euforie alcoolică în ziua de Rusalii, au pornit să o ducă în lumea întreagă.

E o lege a firii pe care a formulat-o foarte bine Mark Twain: "*Suferința o poți suporta de unul singur, dar bucuria, ca să o trăiești cu adevărat, trebuie să o împarți cu alții*".

Îmi amintesc cu ani în urmă, când eram la Roma, echipa națională a Italiei a câștigat campionatul mondial de fotbal. Meciul s-a jucat seara târziu. Ei bine, când s-a terminat meciul, toată Roma era în stradă. Bucuria victoriei i-a scos pe toți din casă. Toți simțeau nevoia să se întâlnească, să împărtășească bucuria cu ceilalți. Oameni care nu se cunoșteau, nu se văzuseră niciodată, se îmbrățișau, se sărutau, plângeau. Era o beție, un delir de bucurie. Claxoanele mașinilor sunau. Și așa, toată noaptea au cântat, au strigat, au străbătut străzile Romei agitând steaguri. Abia

dimineata s-au potolit. Aşa şi-au manifestat locuitorii Romei bucuria unei victorii sportive. La fel creştinii au simţit întotdeauna nevoia ca duminica, ziua în care sărbătoresc Paştele săptămânal, să se adune şi să celebreze împreună victoria asupra păcatului, a satanei şi a morţii: îmbrăţişarea, sărutul păcii, cântările, aclamaţiile, participarea activă, entuziasă, cu trup şi suflet a tuturor la celebrare, fără solişti, toate aceste elemente pe care noua reformă liturgică încearcă să le repună în valoare, sunt menite să exprime bucuria victoriei care se celebrează. Liturgia citită care apare în Occident în Evul Mediu, liturgia spectacol la care credincioşii asistă ca spectatori pasivi, evident, nu este expresia unei bucurii debordante colective aşa cum se cere.

Faptul că în toate riturile liturgice, inclusiv în ritualul roman până în Evul Mediu, nu se celebrează decât o singură liturghie pe duminică într-o biserică, faptul că iniţial porunca de a participa duminica la liturghie o îndeplinea numai cine lua parte la liturghia episcopului la catedrală, ulterior în biserica parohială proprie, arată preocuparea Bisericii ca la întrunirea duminicală comunitatea să nu fie fragmentată, fărâmiţată, dispersată. Din Evul Mediu, odată cu apariţia ordinilor mendicante, Biserica a aprobat ca preceptul duminical să fie satisfăcut în anumite biserici şi capele ale mănăstirilor, seminarii, şi aşa mai departe, rămânând totuşi obligaţia de a participa măcar de câteva ori pe an la liturghia duminicală din propria parohie. Conciliul vrea să refacă celula primordială a Bisericii care e parohia şi să revină la disciplina veche. În acest scop documentele recente, în special *De cultu mysterii eucharistici*, prevede măsurile ce trebuie luate pentru ca tot poporul lui Dumnezeu să ia parte la liturghia comunitară parohială. De pildă, congregaţiile religioase, orfelinatele, casele care au capele şi oratorii proprii să renunţe la liturghiile lor particulare duminica şi să participe la liturghia parohială; în biserica parohială să nu se celebreze mai multe liturghii decât o cer nevoile pastorale; dacă e de ajuns una singură la care ia parte toată lumea, cu atât mai bine; liturghiile pentru diferite grupuri sau categorii: tineri, copii, asociaţii, studenţi, medici, etc., sunt bune, dar în zilele de lucru, nu duminica. Poporul lui Dumnezeu care se adună duminica nu poate fi numai un popor de bătrâni, nici numai de copii, nici numai de tineri, nici numai de studenţi, nici numai de o anumită profesie.

"*Celebrarea duminicală a zilei şi a euharistiei Domnului este în centrul vieţii Bisericii*" - scrie Catehismul Bisericii Catolice. Şi în continuare: "*De aceea credincioşii sunt obligaţi să participe la liturghie în sărbătorile de poruncă... Cei care cu bună ştiinţă încalcă această obligaţie comit un păcat grav*" (2180-2181).

Problema că satisface preceptul şi nu face păcat grav cel care ia parte la liturghie de la ofertoriu, Catehismul nu o mai pune, de vreme ce Constituţia Liturgică (56) spune: "*Cele două părţi din care este alcătuită liturghia, adică liturgia Cuvântului şi liturgia euharistică, sunt atât de strâns unite între ele încât constituie un singur act de cult. De aceea Conciliul îndeamnă insistent pe păstorii sufleteşti să-i înveţe cu stăruinţă pe credincioşi că trebuie să participe la Sfânta Liturghie întregă*". E logic. Un legământ, o alianţă, un pact, un contract, partenerii îl sigilează, îl parafrazează numai dacă cei doi au fost prezenţi la încheierea legământului sau pactului. În Vechiul Legământ încheiat la poalele Sinaiului, Dumnezeu a dat Legea, poruncile, iar celălalt partener, poporul evreu s-a legat cu jurământ: Tot ce ne-a spus Domnul vom face şi vom împlini (Cf. *Ex cap. 24*). Apoi Moise a validat legământul stropind cei doi parteneri - altarul şi poporul - cu sângele animalelor sacrificate. La fiecare liturghie se reînnoieşte Noul Legământ. Ce poate valida la liturgia euharistică cel care nu a luat parte la încheierea legământului, adică la liturgia Cuvântului? Cât de conştienţi erau primele generaţii de creştini de această realitate profundă a liturghiei, ne-o arată guvernatorul Bitiniei, Pliniu cel Tânăr în scrisoarea trimisă în 112 împăratului Traian, unde notează: Ei, creştinii "*obişnuiesc să se întrunească în ziua stabilită, înainte de răsăritul soarelui ... şi se leagă cu jurământ să nu săvârşească vreo crimă, să nu fure, să nu jefuiască, să nu comită fapte de desfrâu, să-şi respecte cuvântul dat, să nu-şi reţină un lucru care nu le aparţine*".

Liturghia este punctul culminant al bucuriei duminicale întrucât ea nu este altceva decât întâlnirea cu Cristos Înviat. De aceea îi cântăm de fiecare dată: "*Binecuvântat este cel care vine în numele Domnului*". Spre acest izvor al bucuriei adevărate vrea să-i îndrepte apostolul Pavel pe toţi

creștinii care își caută bucuria în zi de duminică în alcool, droguri și alte plăceri păcătoase. Le scrie efesenilor: *"Nu vă îmbătați cu vin întru care este destrăbălare. Ci întrețineți-vă între voi cu psalmi, cu cântări de laudă și cu cântări duhovnicești, cântați și aduceți din toată inima laudă Domnului. Aduceți mereu mulțumiri lui Dumnezeu Tatăl pentru toate, în numele Domnului nostru Isus Cristos"* (5,18-20).

Tot ce am spus în această meditație se poate rezuma în cuvintele cu care episcopul Bossuet saluta duminica: *"Binecuvântat ești tu, Doamne, în prima zi a luminii... zi în care a apărut lumina pentru ochii trupului. «Să fie lumină!» și a apărut lumina spirituală în Învierea Mântuitorului și în coborârea Duhului Sfânt când s-a născut în lume lumina predicării apostolice. Să fie deci pentru noi aceasta prima zi. Această zi să ne umple de bucurie. Să fie zi de bucurie sfântă în care să spunem cu David: "Aceasta este ziua pe care a făcut-o Domnul; să ne bucurăm și să ne veselim într-însa".*

Zi de odihnă

Tratând despre porunca a III-a a lui Dumnezeu, Catehismul Bisericii catolice scrie:

"După cum Dumnezeu «s-a odihnit în ziua a șaptea după toată lucrarea pe care o făcuse» (Gen 2,2), viața umană este ritmată de muncă și odihnă. Instituția Zilei Domnului oferă tuturor posibilitatea de a se bucura de un timp de odihnă și răgaz suficient ca să-și cultive viața familială, culturală, socială și religioasă.

Duminica și în celelalte sărbători de poruncă, credincioșii trebuie să se abțină de la munci sau activități care îi împiedică de la cultul datorat lui Dumnezeu, de la bucuria proprie Zilei Domnului și de la cuvenita destindere a minții și a trupului (2184-2185).

Așadar, viața umană este ritmată de muncă și odihnă. Munca e obligație și poruncă. Nu ai dreptul să te odihnești dacă nu muncești. După ce să te odihnești dacă nu obosești muncind?

"Du-te la furnică, leneșule - spune Dumnezeu în cartea Proverbelor - uită-te cu băgare de seamă la căile ei și înțelepțește-te! Ea nu are nici căpetenie, nici supraveghetor, nici stăpân; totuși își pregătește hrana vara și strânge de ale mâncării în timpul secerișului. Până când vei sta culcat, leneșule? Când te vei scula din somnul tău? Să mai dormi puțin, să mai ațipești puțin, să mai încrucișezi puțin mâinile ca să dormi!" (6,6-10).

Dar și odihna e necesară și chiar obligatorie dacă muncești. *"Boul - scria Chateaubriand - nu poate munci nouă zile fără întrerupere. La sfârșitul zilei a șasea mugetele lui par să ceară ora stabilită de Creator pentru odihna generală a creaturilor".*

Când Revoluția franceză a încercat să desființeze săptămâna și să o înlocuiască cu decada, țăranii din Vendée ziceau: *"Nici boii noștri nu vor să știe de legea aceasta căci, când sosește ziua a șaptea, se revoltă scuturând jugul și refuzând să mai tragă plugul".*

"Adu-ți aminte de sabat ca să-l sfințești". După spusele Talmudului, sabatul este darul cel mai mare pe care Dumnezeu l-a făcut poporului său. Observarea sabatului este caracteristica principală a evreului credincios, după cuvântul profetului Isaia: *"Fericit omul... care păzește sabatul, care nu îl pângărește și care își stăpânește mâna ca să nu facă nici un rău" (Is 56,1).*

Sabatul este la fel de important ca și Scriptura. Și cum Scriptura este numită "foc", este drept ca cei care nu au respectat focul să fie pedepsiți cu focul infernului, care nu se va stinge niciodată. Rabi Iehuda zicea: *"Păgânii care nu au respectat sabatul în viața lor pe pământ respectă cu forța sabatul în timpul șederii lor în infern, căci ei se bucură de odihnă în acea zi. În fiecare vineri seara, din clipa în care începe sabatul sfânt, în toate încăperile infernului răsună voci care fac auzite aceste cuvinte: «Pedepsa vinovaților să fie suspendată căci Regele sfânt sosește și ziua este sfințită». Imediat pedeapsa încetează și vinovații se odihnesc.*

Totuși israeliții care nu au respectat niciodată ziua sabatului nu-și află odihna nici în acea zi. Ceilalți damnați ai infernului se miră de aceasta și întrebă: "De ce aceia nu se odihnesc ca noi?" Îngerii însărcinați cu pedepsele le răspund: "Pentru că aceia au comis crima de a nega existența Celui Preasfânt, binecuvântat fie numele lui, și de a nu respecta poruncile Scripturii, profanând sabatul. Iată de ce ei sunt singurii care nu-și află odihna nici măcar în această zi.

Cei pedepsiți sunt autorizați să-și părăsească locul și să contemple acest spectacol. Un înger, cu numele Santariel, scoate din pământ trupurile celor care au profanat sabatul și le aduce în infern. Sufletele care au animat aceste corpuri își contemple atunci rămășițele trupului roase de viermi și nu-și află odihna în flăcările infernului. Ceilalți osândiți înconjoară acest trup și strigă: "Acesta este trupul lui cutare care nu a avut grijă de gloria Dumnezeului său și care a negat existența lui Dumnezeu și a Scripturii. Vai lui! Ar fi fost mai bine pentru el să nu se nască, spre a nu fi expus acestei pedepse și acestei rușini". Acesta este sensul cuvintelor: "Ei vor ieși pentru a vedea corpurile moarte ale celor care au păcătuit împotriva mea. Viermele din ei nu va muri și

focul lor nu se va stinge și va fi obiectul dezgustului și ororii în ochii tuturor" (Is 66,24). (Zoharul - Cartea splendorii).

Atât sabbatul iudaic cât și duminica creștină e ziua eliberării, sărbătoarea libertății. E memorialul unei duble eliberări. Această dublă eliberare rezultă din cele două texte biblice prin care este enunțată porunca a treia.

Primul text îl găsim în *Exod 20,8-11*: "*Adu-ți aminte de ziua de odihnă ca să o sfințești... Căci în șase zile a făcut Domnul cerurile, pământul și marea și tot ce este în ele, iar în ziua a șaptea s-a odihnit: de aceea a binecuvântat Domnul ziua de odihnă și a sfințit-o*". Aici ziua Domnului e legată de lucrarea creației pe care a împlinit-o Dumnezeu.

În ziua a șasea Dumnezeu l-a făcut pe om, numit regele creației. Dar cu asta creația nu s-a încheiat. Dumnezeu a pus în mâinile omului creația începută, pentru ca acesta s-o continue și să o ducă la desăvârșire. Dumnezeu s-a arătat a fi o ființă liberă întrerupându-și munca în a șaptea zi. Omul a fost făcut după chipul și asemănarea lui Dumnezeu, adică ființă liberă. Întrerupându-și lucrul, după șase zile, el face dovada libertății sale, arată că nu e sclavul muncii și al câștigului.

Omul a fost făcut în ziua a șasea. Numărul șase în mistică iudaică e simbolul imperfecțiunii. Deși rege al creației, omul trebuie să recunoască faptul că nu este stăpânul, ci administratorul lumii create. Numărul șapte e simbolul perfecțiunii. Închinând ziua a șaptea lui Dumnezeu, întrerupându-și munca și aducând cult lui Dumnezeu în această zi, omul își ajunge plenitudinea, recunoscându-l pe Dumnezeu ca Stăpân și Creator, și participând cu anticipație la comuniunea cu Dumnezeu rezervată la sfârșitul vieții celor care intră în odihna veșnică. Munca făcută șapte zile e o muncă neraportată la Dumnezeu, prin urmare, inutilă, și viața e un faliment: "*Nebunule, chiar în noaptea aceasta voi cere de la tine sufletul, și tot ce-ai adunat cui va folosi?*"

Al doilea text biblic, din Deuteronom, face din ziua Domnului ziua eliberării din altă sclavie: sabbatul e ziua eliberării din sclavia Egiptului, duminica e ziua eliberării din sclavia Satanei, a păcatului și a morții prin misterul pascal al lui Cristos.

"Adu-ți aminte că și tu ai fost sclav în țara Egiptului și Domnul Dumnezeuul tău te-a scos din ea cu mână tare și cu braț întins; de aceea ți-a poruncit Domnul Dumnezeuul tău, să fii ziua de sabbat" (Deut 5,15).

Sclavul, odată eliberat, trebuie să îngăduie și sclavilor săi, și străinilor, ba chiar și animalelor să ia parte la sărbătoarea libertății.

"Ziua a șaptea e ziua de odihnă a Domnului Dumnezeului tău. Să nu faci nici o lucrare în ea, nici tu, nici fiul tău, nici fiica ta, nici sclavul tău, nici sclava ta, nici boul tău, nici măgarul tău, nici vreunul din dobitoacele tale, nici străinul care este în locurile tale, pentru ca sclavul și sclava ta să se odihnească întocmai ca și tine" (Deut 5,14).

Dintre toate poruncile lui Dumnezeu, aceasta, a treia, se pretează cel mai ușor la interpretări greșite. Să ne gândim numai la farizeii de pe vremea lui Isus care cu cazuistica lor complicată, cu numeroase interdicții și prescripții, făcuseră din ziua libertății o zi apăsătoare și insuportabilă, o zi a sclaviei.

Încălcarea duminicii, cu odihna obligatorie, e posibilă chiar și pentru slujitorii Bisericii în special pentru cei care sunt foarte zeloși, dar nu suficient de luminați. Un scriitor german, H. G. Fritzsche, ne descrie cum își trăia viața un paroh cu numele de Philipspener. "*Dormea puțin, dar întotdeauna bine. Visa rar, și numai de două ori în viață a petrecut o parte din noapte fără să-l prindă somnul, și asta s-a întâmplat din cauza preocupărilor pentru comunitatea sa. Se scula cu regularitate la ora șase, iar duminica la patru. Dimineața și în primele ore ale după-amiezii stătea la birou. Numai timpul pe care îl petrecea la masă îl consacra conversației și pentru ca masa să nu dureze prea mult, cu prea mari pierderi de timp, de trei ori pe săptămână își lua cina în cameră de unul singur. A ajuns atât de zgârcit cu timpul său încât numai de două ori în toată viața sa a coborât, doar pentru câteva minute, în grădina din spatele casei sale din Berlin. Pentru a face puțină mișcare, obișnuia să facă câțiva pași înainte și înapoi în timp ce discuta cu vizitatorii săi. În acest scop profita și de vizitele pastorale pe care le făcea mergând pe la filialele sale de la țară,*

duminica după-amiaza. Dar chiar în aceste deplasări, ca în toate celelalte călătorii, avea întotdeauna o carte cu el".

Iată un stil de viață inspirat nu de Evanghelie ci de filosofia capitalist-liberală a economiei de piață, a randamentului maxim, uitând de Tatăl ceresc care are grijă de păsările cerului și de crinii câmpului.

Pregătind această meditație mi-am descoperit un păcat pe care l-am săvârșit în anii cât am muncit în pastorație și pe care nu l-am spus niciodată la spovadă: încălcarea poruncii a III-a: Adu-ți aminte să sfințești ziua Domnului! Mi-am amintit de duminicile și sărbătorile când mă sculam la trei dimineața ca să-mi pregătesc predicile, de orele de spovezi, catehezele, întâlnirile, bălciurile la cimitir, înmormântările, drumurile la filiale cu ceasuri de așteptare la ocazie, căci nu aveam mașină, și o mulțime de alte activități care se puteau face în alte zile, ca seara târziu, frânt de oboseală, să deschid breviarul și să mă trezesc luni dimineața cu el deschis în mâini fără să-mi amintesc cât am spus din el.

Să încercăm să facem din ziua Domnului o zi a bucuriei și a libertății, în care să devenim conștienți de formele de sclavie care ne oprimă și să sfărâmăm toate lanțurile sclaviei care ne țin legați.

Ziua carității

Duminica este ziua prin excelență a carității. Destinatarul carității duminicale nu este doar aproapele. Este vorba de o triplă caritate: caritate, iubire, față de creația lui Dumnezeu, caritate, milă față de noi înșine, caritate, iubire față de semenii noștri în suferință.

Mai întâi, este vorba de caritate, de milă, pentru creația care a ieșit din mâinile lui Dumnezeu. De remarcat că Dumnezeu are grijă să fie scutit de suferința muncii sâmbăta nu numai evreul, nu numai străinul și sclavul, nu numai animalele din bățatură, dar și pământul trebuie lăsat să se odihnească și să-și tragă sufletul. Mai mult, odată la șapte ani, în anul sabatic, pământul trebuie lăsat nelucrat, deci trebuie lăsat să se odihnească un an întreg.

Dacă sabbatul, în creștinism duminica, este memorialul creației și ziua în care este sfințită creația ieșită din mâinile lui Dumnezeu, aceasta este ziua de sărbătoare pentru întreaga creație.

Celebrând memorialul creației, duminica creștinii sunt invitați să respecte mai mult ca în orice zi natura și să celebreze pe Creator împreună cu întreaga creație. În realitate, duminica este ziua în care creștinii dau dovadă de totală lipsă de caritate și milă față de natură: e ziua în care pângăresc, mutilează, murdăresc, necinstesc creația lui Dumnezeu uneori prin adevărate acte de vandalism. Știm cum arată locurile cele mai frumoase ale naturii - pădurile, pajiștile, apele - după ce pleacă cei care petrec duminica la iarbă verde. Dezolant. În minte ne vin cuvintele barbarului Attila: *"Unde calcă copita calului meu nu mai crește iarbă"*.

Gândindu-se la profanarea creației lui Dumnezeu, tocmai în ziua de duminică, Papa Ioan Paul al II-lea la rugăciunea Angelus din 19.10.1986 spunea aceste cuvinte:

"Adesea omul tratează natura în mod egoist, distrugându-i multe bogății, murdărindu-i frumusețile și poluând mediul natural în care este chemat să trăiască. E necesar ca omul să-și îndrepte privirea spre natură ca spre un obiect de admirație și de contemplație, văzând în ea oglinda iubirii Creatorului! Natura e o carte. Omul trebuie să o citească, nu să o murdărească. În paginile ei există un mesaj care așteaptă să fie descifrat: e un mesaj de iubire, prin care Dumnezeu vrea să ajungă la inima fiecăruia pentru a o deschide la speranță".

A doua formă de caritate duminicală: caritatea față de noi înșine.

Spuneam într-una din meditații că ziua Domnului e ziua libertății: ziua eliberării din sclavia Egiptului în iudaism, ziua eliberării din sclavia păcatului în creștinism. Ne întrebăm: cum sărbătorește ziua libertății creștinul care își petrece duminica legat cu lanțurile păcatului, sclav sufletește? Preceptele Bisericii ne cer să ne abținem, duminica, de la muncile servile. Ce sunt muncile servile? Sunt muncile pe care le făceau în antichitate sclavii. Explică Sfântul Augustin cum putem petrece duminica făcând muncă de sclav: *"Ce vrea să spună să te abții de la munci servile? Înseamnă să te abții de la păcat. Și cum putem noi face muncă de sclavi? Ne-o spune Domnul: «Oricine săvârșește păcatul e sclavul păcatului»"*.

În dialogul său cu Trifon, Sfântul Iustin afirmă cu tărie primatul libertății și odihnei sufletești asupra libertății și odihnei trupești în ziua Domnului, reproșându-le iudeilor: *"Legea nouă cere ca să respectați mereu sabbatul iar voi, fiindcă stați fără să faceți nimic o zi întreagă, vă închipuiți că sunteți pioși. Voi nu reflectați asupra naturii preceptului. Domnul nu-și găsește plăcerea în aceste lucruri. Dacă există între voi un sperjur sau un hoț, să înceteze de a mai fi. Dacă există un desfrânat să facă pocăință și atunci va observa sabbatele desfrântărilor, sabbatele adevărate"*. Cuvinte care trebuie spuse și repetate acelor creștini care își închipuie că observă odihna duminicală stând toată ziua pe marginea șanțului sau în cârciumă. Odihna trupească fără odihna sufletească duminica înseamnă trândăvie. Și ce este odihna sufletească? Ne-o explică foarte frumos Sfântul Augustin: *"Adu-ți aminte de ziua sabbatului ca să o sfințești. E porunca a treia. Ea pare să se impună o odihnă care este liniștea inimii și a sufletului, rodul unei conștiințe curate. Această*

odihnă ne sfințește fiindcă e prezent Duhul lui Dumnezeu. Neliniștiții se sustrag acțiunii Duhului Sfânt, ca și iubitorii de certuri, răspânditorii de calomnii, dornici mai mult de dispute decât de adevăr. Neliniștea lor îi face incapabili de odihna sufletească a sabatului. Sabatul (odihna) poruncită să o celebrăm e în inima noastră sub acțiunea sfințitoare a Duhului lui Dumnezeu, menită să îndepărteze orice fel de neliniște" (Sermo 8,4.4).

Programul de spovezi sâmbăta seara. Un obicei existent în toate bisericile noastre, dacă a dispărut ici, colo, el trebuie reintrodus. Dar și duminica este zi de spovadă și penitență. Nu vine aceasta în contradicție cu bucuria zilei de duminică? Nu, dimpotrivă. Aducând eliberarea sufletească, spovada, pocăința, e poarta prin care intră în inimă bucuria și îi dă creștinului dreptul de a se așeza la ospățul euharistic, asemenea fiului risipitor care, după ce s-a căit și s-a mărturisit, a putut să se bucure de banchetul pregătit de tatăl său.

În sfârșit, duminica este ziua carității față de aproapele. Scrie Catehismul Bisericii Catolice: *"Creștinii care dispun de timp liber să-și amintească de frații lor care au aceleași trebuințe și aceleași drepturi și nu se pot odihni din cauza sărăciei și a mizeriei. Prin tradiție, duminica este consacrată faptelor bune și slujirii smerite a bolnavilor, infirmilor și bătrânilor" (2186).*

Dacă ziua Domnului e ziua bucuriei, nu poți să te bucuri în mod egoist, văzând că alții nu se bucură, din cauza bolii sau a sărăciei. Acesta este motivul pentru care Isus îi vindeca pe bolnavi, de preferință, sâmbăta, spre scandalul și indignarea fariseilor. Dacă ziua Domnului e ziua eliberării și a salvării, Isus îi elibera în această zi pe cei legați de suferință. De aici cuvintele "a salva", "a elibera" pe care le repetă mereu în replicile date farizeilor: *"Vă întreb, e permis în zi de sâmbătă să faci binele sau răul, să salvezi o viață sau să o pierzi?" (Lc 6,9). "Femeie, ești eliberată de neputința ta... Femeia aceasta, care este o fiică a lui Abraham, și pe care Satana o ținea legată de 18 ani, nu trebuia oare să fie dezlegată de legătura aceasta în ziua sabatului?" (Lc 13,12.16).*

Urmând exemplul lui Isus, creștinii au dedicat în mod deosebit duminica practicării faptelor de caritate. Așa proceda apostolul Pavel, după cum rezultă din îndemnul făcut Corintenilor: *"Cât privește strângerea de ajutoare pentru sfinți (creștini), să faceți și voi cum am rânduit Bisericii Galației. În ziua întâi a săptămânii (duminica), fiecare din voi să pună deoparte acasă ce va putea, după câștigul lui, ca să nu se strângă ajutoarele când voi veni eu. Și când voi veni, voi trimite cu scrisori pe cei pe care îi veți socoti vrednici ca să ducă darurile voastre la Ierusalim" (1Cor 16,1-3).*

Era normal ca acest gest de caritate - colecta - să se facă în cadrul Euharistiei, devenind astfel rit liturgic; acest gest de iubire față de săraci este răspunsul concret la gestul de iubire al lui Cristos care își sacrifică viața pentru noi. Sfântul Iustin, descriind desfășurarea liturghiei pe la anul 150, descrie astfel colecta: *"Cei bogăți, care au bunăvoință, dau după bunul plac cât vor și ce se adună este așezat în fața celui care prezidează. Acesta îi ajută pe orfani, pe văduve, pe cei care duc lipsă din cauza bolii sau din alt motiv, pe cei din închisoare, pe oaspeții care vin din alte localități, într-un cuvânt, îi avem la inimă pe toți cei care se află în nevoi" (Apol. I, 67).*

Între timp, colecta sau strângerea de ajutoare la ofertoriu a dispărut. A mai rămas ceva la liturghia canonizării sfinților, erau aduse păsări ale căror culori întruchipau virtuțile sfinților canonizați. Acesta nu mai era simbolism liturgic, ci alegorism medieval.

Noua reformă a reintrodus ritul ofertoriului, nu ca o reînviere a alegorismului medieval, ci în toată simplitatea și autenticitatea de la început. Ritul este descris astfel la numerele 49-50 din **I.G.M.R.** *"La începutul liturghiei euharistice sunt aduse la altar darurile care vor deveni Trupul și Sângele lui Cristos... Se pot oferi de asemenea bani sau alte daruri pe care le aduc credincioșii sau sunt adunate în biserică pentru săraci sau pentru biserică. Acestea sunt așezate într-un loc potrivit, nu pe masa euharistică. Procesiunea de prezentare a darurilor este însoțită de cântarea de la ofertoriu. Cântarea se prelungește cel puțin până când darurile sunt așezate pe altar".* E vorba de cântarea care exprimă caritatea. Ce păcat însă că acest moment liturgic în multe biserici e transformat în show, în montaj! Se aduc la ofertoriu tot felul de lucruri, de pildă, porumbei care sunt lăsați să zboare spre distracția credincioșilor, se recită tot felul de texte, de alegorii forțate. Putem fi

siguri că Dumnezeu nu se distrează văzând un asemenea spectacol.

Iarși ne întrebăm: a sacrifica banul, timpul, efortul pentru cei în suferință, duminica, în cadrul liturghiei sau în afara ei, nu e o suferință și prin aceasta bucuria duminicală este umbrită? Nu, dimpotrivă, este sporită. Căci bucuria adevărată se naște din suferință. E o realitate pe care a exprimat-o astfel Beethoven când a compus Simfonia a IX-a:

"Ah, să celebrați bucuria! Să o cântați, să o cântați mereu!... Noi muritorii cu suflet nemuritor, noi ne-am născut nu numai pentru suferință, dar și pentru bucurie și putem spune că cei mai buni dintre noi prin suferință ajungem la bucurie".

PORUNCA A IV-A

Cinstește pe tatăl tău și pe mama ta
ca să-ți fie ție bine și să trăiești mult pe pământ.

"Cinstește pe tatăl tău și pe mama ta"

Importanța poruncii a IV-a a fost bine scoasă în evidență de către vechii învățători ai Israelului. Potrivit unei tradiții rabinice, porunca de a da cinstea cuvenită părinților este superioară poruncii de a da cult lui Dumnezeu, fiindcă Scriptura pe sărac nu îl obligă să plătească zeciuială și să aducă jertfe la templu, în schimb, spuneau rabinii, pe părinți trebuie să-i cinstești *"indiferent că ești sărac sau bogat, chiar dacă ești nevoit să cerșești din poartă în poartă"*.

Dacă întreg Decalogul a fost săpat de Dumnezeu în inima omului, mai înainte de a fi fost scris de degetul lui Dumnezeu pe cele două table ale Legii dată lui Moise pe muntele Sinai, dacă întreg Decalogul face parte din zestrea genetică cu care orice om vine pe lume, această poruncă, a IV-a, care consfințește legătura intimă dintre părinți și copii, este cel mai adânc săpată nu numai în inimile oamenilor, dar și în inimile animalelor și ale păsărilor. Nu s-a auzit vreodată ca o fiară, oricât de crudă și flămândă ar fi ea, să-și mănânce propriul pui sau puiul părinții. Respectul, grija față de părinți, este o lege prezentă în toate codurile scrise sau nescrise de conduită umană pe care le găsim la toate popoarele din toate timpurile. În civilizațiile antice găsim exemple admirabile de respect față de părinți din partea copiilor.

Ne amintim de cazul celebru a lui Eneas, când flăcările au cuprins Troia. Cetățenii încercau să salveze și să scoată din cetate lucrurile mai de preț pe care le aveau. Eneas iese și el din Troia cu comoara sa cea mai prețioasă pe umeri, pe care voia să o salveze : era bătrânul său tată Anchise. Din instinct copilul, în cazul în care nu e un copil degenerat, vrea să-și aibă părinții alături în momentele cruciale ale vieții sale. Famosul general al grecilor din antichitate, Epaminonda, după o răsunătoare victorie, spunea: *"Bucuria mea cea mare în aceste momente este să mă gândesc ce vor simți părinții mei când vor afla vestea unei victorii atât de mari"*.

Când Papa Ioan al XXIII-lea, abia ales Papă, a urcat pe "*sedea gestatoria*" (tronul papal portabil) pentru prima oară și era purtat pe umeri de garda elvețiană, părea foarte absent, purtat cu gândurile departe: *"Sanctitatea Voastră"* - l-au întrebat cei din anturaj la sfârșitul ceremoniei - *"păreați foarte gânditor. La ce vă gândeați când erați purtat pe "sedea gestatoria"?* Răspunde Papa: *"Gândurile mele erau la Sotto il Monte, satul meu natal. Și mă întrebam: "Ce ar zice mama dacă m-ar vedea în aceste clipe?"*

Pe câmpul de luptă, soldații răniți, în agonie, în delir nu-și cheamă nici soția, nici logodnica, ci mama. Exemplul cel mai strălucit este exemplul lui Isus care în clipele supreme ale agoniei și morții sale pe cruce, pe Calvar, a voit să o aibă alături pe mama sa.

Cinstea datorată părinților se datorează pe faptul că Dumnezeu cedează părinților calitatea sa de Creator. Un vechi învățător al Israelului, când auzea pașii mamei sale, se ridica în picioare și spunea: *"Mă ridic în picioare când mă aflu în prezența lui Dumnezeu"*.

Nu făcea literatură când spunea așa ceva. Și fiindcă autoritatea respectată în părinți nu este a părinților, ci este a lui Dumnezeu, porunca a IV-a este apodictică, adică necondiționată, nu e legată de calitățile sau defectele părinților. Nu spune: Cinstește pe tatăl și pe mama ta dacă merită cinste, dacă sunt buni și ireproșabili. Dar dacă sunt decăzuți, bețivi, înjură , nu se îngrijesc de familie, blestemă și se ceartă, ce altceva pot aștepta decât dispreț? În spiritul Decalogului și în gândul lui Dumnezeu, este exclusă ipoteza că ar exista tați și mame care nu ar fi vrednici de cinste.

Am citit un caz impresionant petrecut la Viena pe vremea împăratului Iosif al II-lea. Un grup de pușcăriași condamnați la muncă forțată lucrau în marea piață Graben din fața palatului imperial. Baronul Kressler, consilier imperial, vede la un moment dat pe fereastra palatului, în piață, un lucru care îl șochează: un student se apropie de un pușcăriaș și îi sărută mâna. Îl cheamă imediat la el și îl dojenește: *"Nu se cuvine să săruți în public mâna unui pușcăriaș"*. *"Dar Excelență"*, se

scuză tânărul cu lacrimi în ochi, "e tatăl meu". Faptul ajunge la urechile împăratului Iosif al II-lea care îl grațiază imediat pe deținut, spunând: "*Un tată care își educă atât de bine copilul nu poate fi un delicvent de rând*".

În general, nu păcatele, nu imoralitatea părinților îi fac să-și piardă în ochii copilului autoritatea și respectul cuvenit, ci faptul că părinții sunt bătrâni, nu mai au frumusețea fizică și prospețimea judecății care, în mod firesc, slăbesc odată cu anii. Acesta este motivul pentru care adesea copiii își disprețuiesc părinții, se rușinează de ei, nu vor să se facă de râs cu ei. De unde avertismentul pe care Dumnezeu îl face în cartea lui Ben Sirah: "*Fiule, sprijină pe tatăl tău la bătrânețe și nu-l mâhni în viața lui. Și chiar de i se va împușina mintea, fii îndurător și nu-l disprețui când tu ești în putere... Ca un hulitor este cel care își părăsește tatăl și blestemat de Domnul este cel care o ocărăște pe mama sa*" (Sir 3, 12-13 16).

Am vorbit până acum de relația copii - părinți. Dar nu este de ajuns. Găsim scris în Catehismul Bisericii Catolice: "*Porunca a patra se adresează în mod expres copiilor în relațiile cu tatăl și cu mama lor, pentru că această relație este cea mai universală. Ea se referă, de asemenea, la relațiile de rudenie cu membrii grupului familial. Ea cere să se acorde cinstire, afecțiune și recunoștință bunicilor și străbunilor. În sfârșit, se extinde la îndatoririle elevilor față de profesori, ale angajaților față de patroni, ale subordonaților față de șefii lor, ale cetățenilor față de patria lor, față de cei care o administrează sau o guvernează*" (nr. 2199).

Cu alte cuvinte, cinstire, afecțiune și recunoștință datorăm nu numai celor care ne transmit de la Dumnezeu viața biologică, dar tuturor celor care ne ajută să păstrăm această viață și celor prin care ni se transmite viața supranaturală, morală, spirituală, intelectuală. În acest sens, spune Catehismul mai departe: "*Creștinii datorează o recunoștință deosebită celor de la care au primit darul credinței, harul Botezului și viața în Biserică. Poate fi vorba de părinți, de alți membri ai familiei, de bunici, de păstori, de cateheți, de alți învățători sau prieteni*" (nr. 2220).

Din libertate se naște bucuria cea mai mare. Dar când tata și mama, în loc să garanteze libertatea pe care o voiește Dumnezeu, o blochează?

Un fiu care nu-și ascultă tatăl pământesc

Sfântul Francisc de Assisi ne dă răspunsul la această întrebare: trebuie să ne salvăm libertatea și bucuria ascultând mai mult de Dumnezeu decât de oameni. Nu e libertatea anarhicului aceea pe care o salvăm punând pe primul loc voința lui Dumnezeu, ci libertatea copilului lui Dumnezeu. Pentru Pietro di Bernardone, bogatul negustor din Assisi, era limpede că fiul său, Francisc, își pierduse mințile.

Mersese în pelerinaj la Roma, la mormântul Sfântului Petru și acolo își schimbase hainele noi și frumoase, cu care plecase de acasă, cu zdrențele unui cerșetor. Bani pe care îi avea, primiți în ascuns de la maică-sa, îi împrăștiă la săraci. Dar Francisc a făcut una care le întrecea pe toate și care l-a exasperat pe tatăl său. Dus cu marfă la Foligno, după ce vinde marfa, la întoarcere, intră în bisericuța Sfântului Damian unde Răstignitul, prinzând glas, i-ar fi zis: "*Du-te, Francisc, du-te și repară-mi casa pe care o vezi cum cade în ruină*". Îl caută pe preot și îi lasă punga cu banii câștigați pe marfa vândută la Foligno. Dar nu mai îndrăznește să dea ochii cu tatăl său. Se refugiază într-o grotă prin apropiere. După vreo lună de zile, se reîntoarce în oraș. Când apare în piața publică îmbrăcat în zdrențe, cu fața trasă de postul și mizeria în care trăise, este primit cu hohote de râs și cu strigăte de batjocură: "*Nebunul! Nebunul!*" Auzind zarvă afară, Pietro di Bernardone iese din prăvălie și își recunoaște fiul. Se repede la el, îl înjură, îl bate, îl aduce cu forța acasă și îl închide într-un fel de pivniță de sub scările casei. Profitând de plecarea bărbatului într-o călătorie, mamă-sa îl face scăpat. Tatăl este disperat: Francisc nu poate fi dat la brazdă. De bătut îl bătuse, de înjurat îl înjurase, legat îl ținuse. Încearcă ultima șansă: îl dă în judecată la tribunalul episcopului, cerându-i să renunțe la moștenire și să-i predea tot ce poseda.

Francisc acceptă citația la proces. Judecata se ține în public, în piața Santa Maria Maggiore, în fața palatului episcopal. În ziua fixată pentru proces tot orașul e în piață. Chiar și episcopul era curios să-l vadă pe acest zurbagiu în jurul căruia se făcea atâta zarvă. Tatăl și fiul său se aflau deja în fața tribunalului când episcopul Guido, îmbrăcat cu toată pompa, cu pluvial cu fire de aur, cu mitra și cârja episcopală, cu toate însemnele autorității sale de episcop și judecător, se așează și declară deschisă ședința.

Bernardone, tatăl, iese în față și cu glas plin de amărăciune și furie își acuză fiul de furt, de neascultare, de dispreț față de autoritatea părintească. Episcopul pare să rețină numai prima acuză și, îndreptându-se spre Francisc, îl ia părintește: "*Dacă vrei să slujești lui Dumnezeu și Bisericii, trebuie să începi bine. Nu ai dreptul să reții banii pe care i-ai luat pe nedrept, nici măcar pentru a da de pomană. Prin urmare, dă-i înapoi tatălui tău banii care îi aparțin*". Acuzatul face un semn de aprobare, ia punga cu bani de jos, înaintează și zice: "*Bucuros, stăpâne, ba îi voi da ceva mai mult*". Și după ce așează punga pe care o luase înapoi de la preotul bisericii Sf. Damian, la picioarele tatălui său, se dezbracă complet de hainele sale rămânând numai cu ciliciul de pe el, și ridicându-și brațele zice: "*Iată, îi restitui nu numai banii, dar și hainele pe care le-am primit de la el. De acum încolo nu voi mai zice: tatăl meu Pietro di Bernardone, ci tatăl meu care ești în ceruri*".

Episcopul, pentru o clipă rămâne descumpănit. Apoi se ridică, îl înfășoară pe Francisc cu mantia sa aurită și așa, ca într-o îmbrățișare, îl conduce în palatul episcopal. I se dă să îmbrace haina unui grădinar de la episcopie.

Francisc este acum absolut liber, e complet în mâinile lui Dumnezeu. Iese pe o porțiță din dosul palatului și se afundă în pădure. Înaintează pe o potecă și cum o bucurie nestăvilită îi cuprinde sufletul, începe să cânte. Pădurea răsună de cântarea lui. Dar dintr-odată trei tâlhari cu cuțite în mâini ies de după copaci și îi blochează trecerea. "*Cine ești?*", îl întreabă unul, apucându-l de braț. Francisc, zâmbind și privindu-l în ochi pe bandit îi răspunde: "*Sunt crainicul marelui*

Rege!". Crezând că își bate joc de el, banditul se repede asupra lui, îl pune la pământ și începe să-l lovească cu pumnii și picioarele. Apoi îi cheamă și pe ceilalți doi, îi fac vânt și îl aruncă într-o prăpastie unde se mai afla un strat de zăpadă netopită. În adâncul prăpastiei Francisc cântă fericit.

Poate sunteți surprinși că am adus în tratarea poruncii a patra care ne cere respect și ascultare față de părinți, un exemplu care seamănă a neascultare și a lipsă de respect față de părinți. Am spus că seamănă fiindcă despre neascultare și lipsă de respect față de părinți la Sfântul Francisc de Assisi nu poate fi vorba.

Cu privire la porunca a IV-a trebuie să avem în vedere două lucruri. Mai întâi, porunca a IV-a nu poate fi separată de primele trei porunci de pe prima tablă a legii care ne cere adorație, cult, cinste adusă lui Dumnezeu. Cinstește pe tatăl tău și pe mama ta vrea să spună: cinstește-l pe Dumnezeu în tatăl tău și în mama ta. Cinstește-l pe Dumnezeu care prin părinți îți transmite darul vieții, îți transmite legile sale, voința sa. "*Netrebnicia copiilor, este rușinea lor!... Nu este el (Domnul) oare Tatăl tău care te-a făcut, te-a întocmit și ți-a dat ființă? Adu-ți aminte de zilele din vechime. Socotește anii, generație de oameni după generație de oameni, întreabă-l pe tatăl tău și te va învăța, pe bătrânii tăi și îți vor spune*" (Deut 32, 5...7). Dar când tatăl tău și mama ta și toți cei care sunt asimilați lor: învățători, profesori, tutori, educatori, autorități civile sau bisericești în loc să fie un canal sunt un obstacol în calea legii și a voinței lui Dumnezeu, atunci cinstește-l pe Dumnezeu trecând peste ei. Așa a făcut Francisc, așa a făcut Isus la vârsta de 12 ani când a fost vorba de interesele Tatălui său, așa au făcut apostolii când în fața sinedriului au spus răspicat: trebuie să ascultăm mai mult de Dumnezeu decât de oameni, așa trebuie să facă acei tineri care sunt chemați de Dumnezeu la preoție sau la viața consacrată și părinții se împotrivesc, sau acei tineri care nu se simt chemați, iar părinții vor să-i bage cu forța în preoție sau în mănăstire.

Și al doilea lucru de care trebuie să ținem cont. Spuneam în meditațiile de la început că Decalogul a fost dat Israelului nu ca un jug, ca o îngrădire a libertății, ci ca un mijloc și o condiție de a-și păstra libertatea, spre a nu cădea din nou în sclavia din care tocmai poporul fusese eliberat. Porunca a IV-a e poate cea mai insuportabilă dintre toate. Dumnezeu știa acest lucru. De aceea e singura de care el leagă o promisiune - promisiunea libertății. Cinstește pe tatăl tău și pe mama ca să-ți fie ție bine și să trăiești mult în țara pe care ți-o va da ție Domnul Dumnezeuul tău. Când nu o vei observa, vei pierde libertatea, va urma sclavia.

Familia se întemeiază pe iubire

Ca introducere la tratarea poruncii a IV-a a lui Dumnezeu, Noul Catehism al Bisericii Catolice pune aceste cuvinte: *"Isus le-a spus ucenicilor săi: "Să vă iubiți unii pe alții așa cum v-am iubit eu pe voi" (In 13,34). Ca răspuns la întrebarea pusă despre cea dintâi dintre porunci, Isus spune: "Cea dintâi este: "Ascultă, Israele ! Domnul Dumnezeu nostru este singurul Domn; să-l iubești pe Domnul Dumnezeu tău din toată inima ta, din tot sufletul tău, din tot cugetul tău și din toată puterea ta!". Iar a doua este aceasta: "Să-l iubești pe aproapele tău ca pe tine însuși". Nu există poruncă mai mare decât aceasta" (Mc 12, 29-31).*

Apostolul Pavel reamintește: *"Cel care iubește pe semenul său a împlinit legea. Căci porunca: "Să nu săvârșești adulter; să nu ucizi; să nu furi; să nu râvnești", și toate celelalte se rezumă în aceste cuvinte: "Să-l iubești pe aproapele tău ca pe tine însuși" (nr. 2196).*

Porunca de a-l iubi pe Dumnezeu e cuprinsă în primele trei porunci de pe prima tablă a Decalogului. Porunca de a-l iubi pe aproapele e cuprinsă în celelalte șapte porunci scrise pe a doua tablă.

Așadar, înainte de a vorbi despre îndatoririle copiilor și ale părinților impuse de porunca a IV-a, trebuie să vorbim despre suprema îndatorire și a copiilor, și a părinților, care este aceea de a crea o atmosferă de dragoste, de afecțiune, de unitate și armonie în familie. Luăm cuvântul familie nu numai în înțelesul restrâns al termenului, dar și în înțelesul larg, adică orice comunitate umană în care unii dețin autoritatea de la Dumnezeu ca să conducă, iar alții se lasă conduși. Iubirea într-o familie, într-o comunitate, e o chestiune vitală. Așa cum o plantă nu poate crește, nu se poate dezvolta, nu poate ajunge la maturitate fără soare, fără căldură, la fel într-o familie fără căldura iubirii din partea părinților, copiii nu se pot dezvolta normal, nu pot ajunge la maturitate umană și creștină. Și invers: fără căldura iubirii copiilor, nici părinții nu se pot dezvolta normal ca părinți. Spune iarăși Catehismul: *"La rândul lor, copiii vor contribui la creșterea și la sfințenia părinților lor" (nr. 2227). Nu numai părinții își cresc copiii, dar și copiii, în felul lor, își cresc părinții. Și așa cum pot fi copii ratați din cauza părinților, tot astfel pot fi părinți ratați din cauza copiilor. Despre importanța vitală a iubirii vorbește deosebit de frumos Papa Ioan Paul al II-lea într-o omilie din 4 noiembrie 1979:*

"Chemarea cea mai mare a omului este chemarea la iubire. Iubirea dă vieții umane semnificația ei definitivă. Ea este condiția esențială a demnității omului, dovada nobleței sale sufletești. Sfântul Pavel spune că este "legătura desăvârșirii" (Col 3,14). E lucrul cel mai mare în viața omului, fiindcă iubirea adevărată poartă în sine dimensiunea veșniciei. E nemuritoare: "iubirea nu se va sfârși niciodată", citim în Prima Scrisoare către Corinteni (1 Cor 13,8). Omul moare în ceea ce privește trupul, fiindcă aceasta este soarta fiecărui om pe pământ, cu toate acestea moartea nu afectează iubirea care s-a dezvoltat în viața sa".

Fiindcă familia, după cum spune Conciliul II Vatican, este *"biserica familială"*, semn și imagine a comuniunii dintre Tatăl și Fiul în Duhul Sfânt, în timpurile noastre toate forțele iadului sau dezlănțuit împotriva familiei pentru a lovi în Dumnezeu și în Biserică, la dispoziția acestor forțe punându-se marile finanțe ale lumii și mass-media care în cea mai mare măsură sunt în mâinile dușmanilor lui Dumnezeu. Această campanie a ajuns de-a dreptul furibundă în anul 1994, an pe care Sfântul Părinte Ioan Paul al II-lea l-a declarat Anul Familiei. La 20 februarie a anului 1994, Sfântul Părinte spunea la Angelus:

"Din nefericire, trebuie să constatăm tocmai în acest An al Familiei inițiative întreprinse de o parte însemnată a mijloacelor de comunicare în masă, care în substanța lor se dovedesc a fi "anti-familiale". Sunt inițiative care dau prioritate la ceea ce provoacă descompunerea familiilor, căderea ființei umane: bărbat, femeie, copii. Căci numesc bine ceea ce în realitate este rău; și

anume, despărțirile făcute cu ușurătate, infidelitățile conjugale care nu numai că sunt tolerate, dar sunt ridicate în slăvi, divorțurile, amorul liber, sunt uneori propuse ca modele de imitat. La ce servește această propagandă și cui îi servește? Din ce izvoare se nasc? "Tot pomul bun - spune Isus - face roade bune, și tot pomul rău face roade rele" (Mt 7, 17). Așadar, e vorba de un pom rău pe care omenirea îl poartă în ea, și pe care îl cultivă cu ajutorul unor uriașe cheltuieli financiare și cu sprijinul puternicelor mijloace de comunicare în masă".

Membrii familiei au o obligație cu totul aparte de a pune în practică porunca lui Cristos: "*Să iubești pe aproapele tău*". Căci cine-ți este mai aproape decât cei cu care trăiești împreună în casă, în comunitate, sub același acoperiș? Însă în foarte multe cazuri iubirea este o simplă lozincă fără acoperire în practică. Filosoful Bertrand Russell scria despre un prieten al său că nutrea o mare dragoste pentru omenire și în același timp avea o ură plină de dispreț față de cei mai mulți dintre indivizi: "*Iubea omenirea, dar nu putea să suporte lumea*".

Ceea ce distruge climatul de iubire și armonie într-o familie, într-o comunitate, este faptul că iubirea se întemeiază pe iluzie, pe utopie, nu pe realitate. Adică pe iluzia că există o familie, o comunitate perfectă în care toți sunt desăvârșiți ca îngerii lui Dumnezeu. Așa poți ajunge să-ți iubești iluzia ta, nu lumea reală. Dietrich Bonhoeffer, înainte de a fi închis la Auschwitz, a fost director de seminar la Finkenwalde. Din propria experiență el și-a dat seama cât de distrugătoare poate să fie utopia unei comunități ideale, desăvârșite, desăvârșit fiind numai Dumnezeu. Scria: "*Cine iubește propriul ideal de comunitate creștină mai mult decât comunitatea creștină însăși, va distruge orice comuniune creștină*".

La un preot vine odată un bărbat tânăr, abia căsătorit, și se plânge că e cu desăvârșire deziluzionat de femeia cu care se căsătorise. Ce sperase și ce aflase! Și fusese femeia viselor sale! "*Dă divorț*", îi spune preotul. Bărbatul rămâne mirat și chiar scandalizat de un asemenea sfat venit de la un preot. "*Cum așa?*". "*Uite, continuă preotul, ți-ai făcut o imagine, o icoană idealizată a femeii perfecte. Dă divorț de femeia din icoană, pune icoana pe perete, închină-te la ea și recăsătorește-te cu soția ta adevărată, reală, cu defecte și calități ca toți oamenii*". Aceeași deziluzie născută din iluzii utopice o pot trăi și cei care intră într-o comunitate religioasă, în seminar, în mănăstire, și văzând că nu găsesc acolo numai îngeri, se întâmplă ca unii să umble din seminar în seminar, din mănăstire în mănăstire, după cum cei căsătoriți trec din divorț în divorț, căutând ceea ce nu există decât în imaginația lor.

Dar la fel de distrugător ca și idealismul utopic este contrariul acestuia: fatalismul cinic. Ultra-realiștii care zic: nu se poate face nimic; s-a încercat totul; nu merge; n-au schimbat lucrurile cei dinaintea noastră, nu o să le schimbăm noi. Și atunci se trece la privatizare în familie, în comunitate. Fiecare cu buticul lui, cu viața lui, cu interesele lui, cu egoismul lui, nutrind dispreț față de toată lumea. O atitudine de pesimism radical născut din principiul. "*Cu cât cunosc mai bine oamenii, cu atât iubesc mai mult câinii*".

Acestea sunt cele două cauze pentru care toți în familie, în comunitate, se critică reciproc, se judecă, se condamnă, se acuză unii pe alții; toată lumea e nemulțumită de toată lumea. Iubirea într-o familie, într-o comunitate, se întemeiază pe un realism sănătos, pe recunoașterea sinceră că fiecare are limite, slăbiciuni, scăderi omenești. Se întemeiază pe încercarea de a-și vedea fiecare și de a-și corecta propriile greșeli, pe suportarea și iertarea reciprocă, pe corijarea fraternă făcută fără a răni. "*Înainte de a te plânge că strada e murdară, zice un proverb oriental, fă curat în dreptul porții casei tale*". Într-o zi se prezintă un tânăr la un eremit și îi cere sfat: cum ar putea să schimbe lumea aceasta atât de rea și mizerabilă în mijlocul căreia e condamnat să trăiască? "*Tinere, răspunde sfântul monah, nu există decât o cale destul de ușoară și la îndemâna tuturor: tu să devii bun și sfânt, eu voi încerca, de asemenea, să fiu bun și sfânt și în felul acesta lumea aceasta nenorocită și mizerabilă va avea cu doi mizerabili mai puțin*".

Frumoasă este parafrizarea Psalmului 127 pe care o face psihologul Don Piero Balestro în cartea sa *Parlare di amore*:

"Dacă temelie unei familii nu este iubirea, puțin contează să construiești o casă frumoasă!

Dacă temelia unei familii nu este iubirea, puțin contează să faci proiecte mari și să ai inițiative multe!

Dacă temelia unei familii nu este iubirea, puțin contează să întărești forțele polițienești!

Dacă temelia unei familii nu este iubirea, atunci autoritatea nu este slujire, ci samavolnicie: fără iubire poți fi autoritar, dar nu poți avea autoritate.

Dacă într-o familie lipsește iubirea, puțin contează să te zbați ca să agonisești și să trăiești având mulți bani. Dacă într-o familie lipsește iubirea, puțin contează să te îmbraci bine și să te arăți, în exterior, fericit; îți va lipsi întotdeauna bucuria inimii, care este darul lui Dumnezeu".

Îndatoririle copiilor față de părinți

Deosebit de grele sunt cuvintele pe care Sfânta Scriptură le are la adresa copiilor care nu-și respectă părinții. *"Cel ce se poartă rău cu tatăl său și alungă (din casă) pe mama sa, este fiu aducător de ocară și de rușine"* (Prov 19,26). *"Cel ce blestemă pe tatăl său și pe mama sa stinge sfeșnicul în mijlocul întinericului"* (Prov 20,20). Cartea Leviticului prevede pedeapsa cu moartea nu numai pentru cine își lovește părinții, dar și pentru cei care îi blestemă: *"Cel ce va bate pe tatăl său sau pe mama sa, acela să fie omorât"* (21, 15.17). *"Ca un hulitor este cel care își părăsește tatăl și blestemat de Domnul este cel care o ocărăște pe mama sa"* (Sir 3, 16).

Apostolul Pavel îi scrie lui Timotei că neascultarea de părinți va fi unul din semnele care prevestesc sfârșitul lumii. *"Să știi că în zilele din urmă vor fi vremuri grele. Căci oamenii vor fi iubitori de sine, iubitori de bani, lăudăroși, trufași, hulitori, neascultători de părinți, nerecunoscători, fără evlavie... clevetitori, desfrânați..., obraznici, îngâmfați..."* (3, 1-5).

Trebuie spus că porunca de a cinste pe tata și pe mama era dată de Dumnezeu în primul rând nu pentru copiii mici, pentru minori. Pentru aceștia ajunge nuiua ca părinții să-și facă simțită autoritatea. Porunca a patra este dată în primul rând pentru copilul adult care este, la rândul său, tată și mamă.

În familia patriarhală trăiau laolaltă mai multe generații. Autoritatea și răspunderea pentru viața clanului le aveau bărbații și femeile care aveau între 40 și 50 de ani. În cartea Leviticului, cap.27, aflăm cât prețuia omul la diferite vârste. Aici ni se vorbește de prețul ce trebuia plătit când se făceau jurăminte. De la o lună la cinci ani, prețul era de cinci sicli pentru un băiat și de trei sicli pentru o fată. De la cinci la douăzeci de ani, prețul unui băiat era de douăzeci de sicli, al unei fete de zece sicli. Prețul unui bărbat între douăzeci și șaiszeci de ani era de șaiszeci de sicli, al unei femei de cincizeci. După șaiszeci de ani, prețul scădea brusc: cincisprezece sicli pentru un bărbat, zece pentru o femeie. Era pentru bătrâni pericolul unei devalorizări și pe plan moral. De unde nevoia de a li se consolida autoritatea printr-o poruncă specială: cinstește pe tatăl și pe mama ta. *"Fiule, sprijină pe tatăl tău la bătrânețe și nu-l mâhni în viața lui"* (Sir 3,12). *"Nu o disprețui pe mama ta când va îmbătrâni"* (Prov 23, 22).

Cinstea sau respectul datorat părinților înseamnă, așa cum frumos scrie Catehismul Bisericii Catolice: *"recunoștință față de cei care, prin dăruirea vieții, a iubirii și muncii lor, și-au adus copiii pe lume și i-au ajutat să crească în statură, în înțelepciune și har. "Din toată inima cinstește-l pe tatăl tău și nu uita durerile mamei tale. Amintește-ți că ei te-au adus pe lume; ce le vei da în schimb pentru ceea ce au făcut ei pentru tine?"* (Prov 13, 1) (nr. 2216).

Suprema formă de nerecunoștință, și în același timp suprema suferință pentru părinți, este reproșul pe care unii copii degenerați îl aruncă în fața părinților de a-i fi adus pe lume. Scrie cunoscutul teolog Herman Pesch: *"Astăzi putem face înspăimântătoarea experiență a unor tineri care, în loc să le mulțumească părinților pentru darul vieții, le reproșează faptul de a-i fi adus pe lume. Se întâmplă ca fiii și fiice să spună în bătaie de joc despre părinții lor: m-au adus pe lume fiindcă au voit să se distreze, n-au fost atenți și acuma te pomenești că așteaptă să le fim recunoscători pentru aceasta"*.

Dar respect nu înseamnă numai recunoștință. Mai înseamnă a evita tot ce ar putea întrista, ar putea indispuce pe părinți și pe cei care le țin locul, le-ar leza onoarea: cuvinte lipsite de cuviință și de bun simț, porecle, epitete, glume deplasate, bășcălii pe seama lor, expresii spuse în prezența sau în absența lor ca: *"băi, tatule!"*, *"babacul"* ș.a.m.d.; gesturi lipsite de bun simț, de pildă, a fuma în fața părinților sau a educatorilor care nu fumează și te-au îndemnat să nu faci acest lucru. A respecta pe părinți înseamnă a le cere iertare atunci când, prin cuvinte sau prin comportarea ta, ai dat dovadă de lipsă de respect.

În acest sens Sfântul Alfons de Liguori ne dă un exemplu admirabil. Era dintr-o familie nobilă din Napoli, avea douăzeci și cinci de ani și era deja un avocat faimos. Tatăl său, Giuseppe, ofițer superior în marina militară, era un om extrem de coleric și orgolios. Într-o seară a dat o recepție strălucită. Dar s-a întâmplat că, în momentul în care invitații au plecat de la recepție, un servitor nu a fost punctual, nu a fost prezent cu făclia aprinsă pentru a le lumina domnilor și doamnelor din înalta societate calea. Eticheta a suferit și ofițerul a fost grav rănit în amorul propriu. Când musafirii au plecat, l-a luat deoparte pe servitor și, făcând o criză de furie, a început să-l certe cu strășnicie. Mergând înainte și înapoi, îl ocăra și îi arunca în față tot felul de cuvinte: și dă-i, și dă-i! Alfons se simțea prost și la un moment dat n-a mai putut răbda. A zis: "*Ce istorie! Tată, când începi, nu mai termini!*". Replica: tatăl i-a ars o palmă zdravănă. Fără să spună un cuvânt, Alfons s-a retras în camera sa. La cină locul său la masă era gol. Mama sa s-a dus în cameră ca să-l cheme și l-a găsit plângând la picioarele răstignitului. Pentru palma primită? Pentru brutalitatea tatălui său? Nu, ci fiindcă fusese lipsit de respect față de tatăl său. "*Mamă, zice, n-am făcut bine. Te rog, obține-mi iertare de la el*". Amândoi se prezintă în fața irascibilului ofițer. Alfons își cere iertare cu umilință. Tatăl îl îmbrățișează și îl binecuvântează, bucuros dar în același timp rușinându-se în inima lui de el însuși (Paolo Tammi, *Onora il padre a la madre*).

Dar respectul față de părinți, de educatori, de profesori, impune și anumite fapte pozitive, anumite atenții: măcar o urare, un buchet de flori de onomastică, de ziua de naștere, cu ocazia anumitor evenimente importante din viața lor, a nu te rușina să-i ai alături în anumite împrejurări. Ce frumos exemplu a dat în această privință fostul episcop de Iași, Mihai Robu, de fericită pomenire, care la instalarea sa ca episcop a ținut să-l aibă la dreapta sa la masa festivă pe bătrânul său tată, țăran din Săbăoani, îmbrăcat în port țăranesc, iar la stânga sa pe prefectul Iașilor!

În al doilea rând, "*respectul filial, ne spune Catehismul, se arată prin supunere și ascultare adevărată... "Păzește, fiule, povața tatălui tău și nu disprețui îndemnul mamei tale... Ele te vor călăuzi când vei vrea să mergi, în vremea somnului te vor păzi, iar când te vei deștepta vor grăi cu tine"* (Prov 6, 20-22). "*Fiul înțelept ascultă de învățătura tatălui său, dar cel batjocoritor nici de muștrare"* (Prov 13,1). "*Copii, ascultați în toate de părinții voștri, căci acest lucru este plăcut Domnului"* (Col 3, 20). După căsătorie, eventual după preoție, pentru copii ascultarea încetează, dar nu încetează niciodată respectul care li se datorează. Și chiar după emancipare, ei vor cere cu plăcere sfaturile și le vor accepta muștrările îndreptățite.

Oricât de înaltă ar fi poziția noastră socială și oricât ar fi de multă știința noastră de carte, nu ne putem dispensa de sfaturile înțelepte ale părinților noștri. Îngăduiți-mi să vă dau două exemple din viața mea personală.

Eram deja preot când am observat că mama mea din când în când încărca într-o desagă haine care erau prin casă și de-ale gurii și mergea să le împartă la țigani dintr-un cartier din Roman. Îi zic: "*Mamă, nu faci bine. Sunt hoți, sunt leneși, nu muncesc, nu merită*". "*Dragul mamei, îmi zice, tu ai învățat multă carte, eu nu știu multă carte ca tine. Eu atât știu: îi văd goi și flămânzi, mi-e milă de ei și îi ajut cum pot*". Cuvintele ei m-au obligat să-mi pun întrebarea: Eu când am dat ultima dată ceva de pomană? Aproape că nu-mi mai aminteam. Aveam într-adevăr multă știință de carte. Mai ales cunoșteam filosofie, aveam la îndemână suficiente raționamente și argumente care să mă convingă că nimeni nu merita de la mine pomană. Altă dată, eram paroh, o persoană în slujba Bisericii, a reușit să-mi ridice parohia în cap cu minciunile și calomniile ei. N-aveam cui să mă plâng. Mi-am deschis sufletul mamei și i-am cerut sfat. "*Ce să fac cu nenorocita aceasta?*". Răspunsul a fost scurt: "*Iart-o, dragul mamei*". A fost ca un trăsnet. Parcă pentru prima dată auzeam cuvintele acestea. Și doar aveam studii înalte de teologie și predicasem de atâtea ori despre iertare.

E o tristă realitate a timpurilor noastre: anarhiștii, dușmanii lui Dumnezeu au introdus lupta de clasă și în familii, nu numai în țările comuniste, dar pretutindeni în lume. Comentează cardinalul Giuseppe Caprio: "*S-ar spune că în piață se aud la unison glasurile tinerilor: "Nu vrem ca aceștia (se înțelege, în primul rând părinții) să domnească peste noi!"*". Ideologii trâmbițate prin toate

mijloacele de comunicare pe care le are omul astăzi la dispoziție favorizează, predică și provoacă această revoltă împotriva părinților, profetizând abolirea definitivă a instituției matrimoniale și familiale.

Porunca "Cinstește pe tatăl tău și pe mama ta" e atât de delicată, atât de importantă, atât de fundamentală, încât criza ei se reflectă în mod negativ asupra întregului țesut social civil și bisericesc, creând o preocupantă indispoziție generală care aruncă o lumină sinistră asupra viitorului atâtor tineri de astăzi.

Acest fenomen al contestării autorității tatălui și mamei, călcată în picioare cu atâta nerușinare, se răspândește și se lățește ca o pată de ulei în afara familiei, dând naștere la așa-zisul "conflict dintre generații" care îi cuprinde punându-i în tabere diverse pe tineri și bătrâni, asmuțându-i la modul general pe unii împotriva altora".

În sfârșit, porunca a IV-a le amintește copiilor deveniți adulți datoria de a-i ajuta pe părinți material și moral în anii bătrâneții și în timp de boală, de singurătate sau de suferință (CBC nr. 2218). Onorează pe tatăl tău și pe mama ta. Cuvântul a onora și onorariul care se plătește, de pildă, avocatului sau medicului au aceeași origine. Iar cuvântul ebraic "*kibbed*" folosit în textul biblic pentru a onora are un suport pecuniar - economic. Porunca a IV-a se poate traduce și așa: Plătește onorariu tatălui tău și mamei tale. Este o vorbă care se adevărește în multe cazuri: un părinte poate să țină șapte copii, șapte copii nu pot să țină un părinte. Eutanasia care prinde rădăcini și începe să fie legalizată în tot mai multe țări aici își are explicația: părinții bătrâni și bolnavi, abandonati de copiii lor, preferă să fie uciși.

"Cel care își cinstește tatăl se va curăți de păcat. Și ca unul care strânge comori, așa este cel care își cinstește mama" (Sir 3, 3-4).

Îndatoririle părinților față de copii

În ziua de 15 mai 1992 a fost găsită moartă în W.C.-ul gării Tiburtina din Roma o fată cu numele de Francisca. A avea 21 de ani. Se spânzurase. Motivul? A avea de toate, era frumoasă, în față i se deschidea un viitor promițător. Un singur lucru îi lipsea: nu avea un ideal în viață și nici valori morale. În bilețelul pe care l-a lăsat părinților erau scrise aceste cuvinte: "*Mi-ați dat totul, dar nu mi-ați dat ce era absolut necesar. Nu m-ați sfătuit niciodată, nu m-ați îndrumat, nu m-ați îndemnat la bine cu nici o ocazie. Despre mine, voi părinții, nu cunoșteți decât cum mă cheamă*".

Educația copiilor, spune Papa Ioan Paul al II-lea într-una din catehezele sale, este o artă dificilă, o misiune grea pentru părinți căci pentru a aduce un om pe lume sunt suficiente câteva luni. Pentru a-l face să crească în bine și în virtute nu e de ajuns o viață întreagă.

Pentru a izbuti în această misiune dificilă, două lucruri sunt necesare, spune Sfântul Părinte: pedagogia iubirii și forța exemplului. În emisiunea "*Orizonturi creștine*" radio Vatican a proclamat acum câțiva ani în urmă cele zece fericiri ale părinților. Pe acestea le voi expune, în continuare, parafrazându-le și explicându-le.

1. Fericțiți părinții care își educă copilul chiar de la venirea lui pe lume. Copilul e ca o plantă, ca un copac. Un copac la început e flexibil, maleabil, îl poți îndrepta. Când a crescut mare, când a îmbătrânit, devine dur, inflexibil. Strâmb a crescut, strâmb rămâne. Nu-l mai îndrepti.

Așa e cu copilul: nu este educat, modelat de mic, îmbătrânește și moare cu apucăturile și cu viciile lui. Spune o vorbă din bătrâni: picioarele calului bătrân nu le mai îndrepti.

2. Fericțiți părinții care nu dau copilului tot ce vrea el, nu-i fac toate mofturile și capriciile. Două lucruri îi pot conduce pe copii la ruină: să nu aibă nimic și să aibă totul. A avea totul este mult mai rău decât să nu aibă nimic. Copilul care are totul devine un egoist. Mai târziu trăiește cu mentalitatea că el are numai drepturi pe lume, nu și obligații. Iar mai târziu, dacă nu are totul, e în stare să le dea în cap și părinților ca să aibă totul.

3. Fericțiți părinții care nu iau întotdeauna apărarea copiilor lor. Dacă copilul greșește, nu numai că nu trebuie să-i ia apărarea, dar trebuie să-l corijeze, muștrându-l sau chiar pedeapsându-l.

Când Mussolini era copil, dacă îl bătea cineva și se plângea tatălui său, tatăl său îl mai bătea o dată și el zicându-i: "*Dacă te-a bătut, înseamnă că ai făcut ceva, ești vinovat și n-ai primit destulă pedeapsă*".

Iubirea adevărată față de copil nu constă în a-i lua apărarea când greșește, ci a-l obișnui cu umilința, adică cu recunoașterea sinceră a greșelii, cu căința din care se naște dorința de îndreptare. Altminteri, copilul crește cu convingerea că este desăvârșit și niciodată în viață nu va admite că are vreun defect sau că poate greși. El va avea întotdeauna dreptate. El va cădea întotdeauna în picioare.

Când G. Washington era mic, a găsit odată un cuțit în casă. A voit să-l încerce, să vadă dacă taie. Ce să taie? Taie în piciorul unei mese monumentale din salonul casei părintești. Catastrofă! Când tatăl său vede ce s-a petrecut, este cuprins de toate furiile și vrea să afle cine a fost vandalul. În timp ce se desfășoară ancheta, copilul se aruncă la picioarele tatălui său plângând: "*Tăticule, eu sunt vinovatul. Nu mi-am dat seama că o să-ți fac o supărare atât de mare*". Tatăl se potolește. Merge în bucătărie, ia cuțitul cel mai ascuțit și îl dă copilului spunându-i: "*Ciopește toată masa. Aceasta este răsplată pentru curajul sincerității tale*".

Bătaia, pedeapsa nu are nici o valoare dacă nu este recunoașterea sinceră a greșelii și căința. Cu bătaia părinții, educatorii, pot face dresură, dar nu educație. De unde marea importanță a spovezii în educație. Importanța pe care a cunoscut-o bine marele educator al timpurilor moderne, Sfântul Ioan Bosco.

4. Fericțiți vor fi părinții care nu se vor lansa în critici sterile și continui la adresa altora, a societății, a Bisericii, care nu se critică unul pe altul, nu se vorbesc de rău reciproc în fața copiilor

creând partide în familie: băieții cu tata, fetele cu mama, dacă vor ca mai târziu copiii lor să nu ajungă niște anarhici și niște potențiali criminali.

5. Fericiți părinții care nu-și caină copiii pentru orice mic neajuns care li se întâmplă, dar îi vor ajuta să profite de inevitabilele necazuri, mici sau mari, pentru a-și întări și căli voința, făcându-o capabilă să înfrunte mai târziu numeroasele dificultăți ale vieții. Un copil cocolit, crescut în puf, neobișnuit de mic cu munca și cu greutățile, va fi mai târziu în mod inevitabil un ratat.

6. Fericiți părinții care, cu răbdare și încredere, îi ajută pe copiii lor să-și dezvolte propriul "eu", propria personalitate, să facă să îmbobocească, să înflorească, să crească acele calități, acele valori, acele virtuți, acele talente pe care copiii le au deja potențial, în germen, în zestrea genetică cu care vin pe lume.

Rolul părinților, al educatorilor, nu este acela de a înăbuși darurile lui Dumnezeu puse în copil, ci de a-l ajuta pe copil să devină ceea ce este. Ei vor face educație dacă nu se vor limita doar să certe și să pedepsească, ci se vor strădui, în primul rând, să încurajeze, să stimuleze, să aprecieze, să laude, să răsplătească ce este bun la copii.

Un faimos psiholog american a făcut o experiență interesantă. La sfârșitul anului școlar a mers într-o școală și a făcut un test de măsurare a inteligenței elevilor. A ales din fiecare clasă zece elevi și apoi le-a spus profesorilor: "*Ocupați-vă în mod deosebit de acești copii. La testul de inteligență au ieșit ca fiind supra dotați. Dar lor să nu le spuneți nimic cu privire la capacitățile lor ieșite din comun. Ar putea să le dăuneze*". În anul următor psihologul a vizitat din nou școala și s-a interesat de supra dotați. Într-adevăr, aceștia aveau rezultate excepționale. Întrebați de psiholog cum merg supra dotații, toți profesorii au avut cuvinte elogioase: inteligenți, dinamici, vioi, interesați ș.a.m.d. Ei formau elita clasei. De fapt, psihologul simulase un test de inteligență, dar nu făcuse nici un test. A ales la întâmplare zece nume din fiecare clasă și le-a prezentat profesorilor. Profesorii au luat-o de bună. I-au privit și i-au tratat pe acei copii ca pe niște supra dotați și au făcut, fără să-și dea seama, din niște copii obișnuiți, normali, niște supra dotați.

Psihologul a repetat experiența pe animale. Le-a dat studenților de la psihologie care studiau comportamentul animalelor niște șobolani și le-a spus: "*Uitați-vă, aveți un soi superior de șobolani, ei se vor comporta cu totul diferit față de ceilalți*". Studenții, fără să-și dea seama că sunt șobolani obișnuiți, i-au tratat în mod cu totul deosebit, lucru pe care animalele l-au simțit și s-au comportat în mod cu totul diferit față de celalte. S-au dovedit a fi un soi superior.

Un renumit preot american, Pr. Flennagan, întemeietorul *Cetății copiilor*, a ajuns un personaj de legendă. A reușit să transforme, să scoată oameni de valoare din copii abandonati, delicvenți, criminali, incorigibili care treceau din închisoare în închisoare și cu care poliția nu știa ce să mai facă. Când era întrebat; "*Cum poți să schimbi acești copii răi?*", răspunsul era: "*Nu există copii răi*". Vedea în copii numai bunătatea și când nu o descoperea, o crea. Îi trata ca pe niște copii valoroși și scotea din ei oameni valoroși.

E o lege pe care puțini o cunosc: copilul va fi mai târziu ceea ce i s-a spus că este când era mic. Dacă i s-a spus tot timpul că este un bou, un măgar, un porc, un animal, un tâmpit, un huligan, un cretin de care nu se va alege nimic în viață, asta va fi mai târziu.

7. Fericiți părinții care cultivă bunătatea, dărnicia, compătimirea față de alții în inimile copiilor. Înțelepți și buni educatori sunt acei părinți care, de pildă, dau pomană la săraci sau pun banul la colectă în biserică prin mânuțele copiilor.

8. Fericiți părinții care vor pune în practică ceea ce scrie pentru ei Noul Catehism al Bisericii Catolice: "*Prin harul sacramentului Căsătoriei, părinții au dobândit răspunderea și privilegiul de a-și evangheliza copiii. Ei îi vor iniția din primii ani ai vieții în tainele credinței, fiind pentru copiii lor "primii vestitori" ai ei. Din fragedă copilărie îi vor asocia la viața Bisericii. Modul de viață în familie poate hrăni dispozițiile afective care în timpul întregii vieți rămân preliminarii autentice și temeiuri ale unei credințe vii*" (nr. 2225).

9. Fericiți părinții care, urmând exemplul Sfintei Familii din Nazareth, se străduiesc să trăiască în mod concret împreună cu copiii lor Evanghelia iubirii, atenți permanent la șaptele

Duhului Sfânt.

10. În sfârșit, fericiți părinții și educatorii care, în pofida tuturor greutăților, vor avea permanent fața senină și zâmbetul pe buze, creând astfel o atmosferă de bucurie și de pace, căci zâmbetul de pe buzele părinților este semnul vizibil al credinței, speranței și iubirii creștine, este sărutul lui Dumnezeu întipărit pe fruntea copiilor. Fiindcă nu bătaia e ruptă din rai, ci zâmbetul părinților, al educatorilor e rupt din rai.

PORUNCA A V-A

Să nu ucizi.

Dumnezeu este unicul stăpân al vieții

În primele trei porunci ale Decalogului ni se cere cinstitoare, supunere față de Dumnezeu, Creatorul și Părintele suprem. După ascultare și respect față de Dumnezeu, vine imediat, în porunca a patra, ascultare, respect față de părinții pământești. Era normal ca să urmeze imediat porunca a cincea, porunca de a respecta viața pe care Dumnezeu o dăruiește și o transmite prin părinți: "*Să nu ucizi*". Ordinea este logică, fiindcă dacă Dumnezeu nu există, primele trei porunci sunt anulate; în acest caz totul este permis, după cum se exprimă un personaj al lui Dostoievski, tentat să-șiucidă tatăl. Eliminate primele trei porunci, automat dispar următoarele două: părinții îșiucid copiii, prin avort, drept replică copiii îșiucid părinții, prin eutanasiere.

Viața este darul exclusiv al lui Dumnezeu: nimeni nu-și dă singur viața, prin urmare, nimeni nu are dreptul să-și ia singur viața sau să ia viața altuia. "*Domnul Dumnezeu l-a făcut pe om din țărâna pământului, i-a suflat în nări suflare de viață și omul s-a făcut astfel suflare de viață*" (Gen 2,7).

S-a făcut o numărătoare a tuturor titlurilor care s-au atribuit lui Dumnezeu în toate religiile lumii; s-au găsit circa o mie de titluri. Dar este un titlu pe care în afară de noi, creștinii, nimeni nu-l mai atribuie lui Dumnezeu: e titlul de Tată pe care l-a învățat Cristos. Și fiindcă e Tată, chipul, asemănarea lui Dumnezeu, este întipărită în toți oamenii care formează marea familie a lui Dumnezeu. Cine ucide viața unui om atentează la viața lui Dumnezeu, nimicește chipul lui Dumnezeu. "*Să nu ucizi*" - spune Dumnezeu, căci cine ucide un om, pe mine mă ucide.

Crima este un act de revoltă împotriva Creatorului suprem, a dătorului vieții. Cine își arogă dreptul de a dispune de viața altuia, se așează în locul lui Dumnezeu, singurul stăpân asupra vieții și a morții, se autoidolatrizează. E un act de uzurpare a autorității pe care numai Dumnezeu o are. E păcatul lui Lucifer. Isus îl numește pe Satana "*ucigaș de la început*". Cine ucide e o ființă satanizată. Scrie Apostolul Ioan referindu-se la primul criminal pe care l-a înregistrat istoria: "*Să ne iubim unii pe alții, să nu fim cum a fost Cain care era de la Cel Rău și l-a ucis pe fratele său. Și pentru ce l-a ucis? Pentru că faptele sale erau rele, iar ale fratelui său erau bune*" (1 In 3, 11-12).

Satanizate sunt statele, guvernele, parlamentele care legalizează, autorizează crima: avortul, eutanasierea, sau o impun prin războaiele pe care le declanșează, dând autorizația, licența de a ucide așa cum dau licența pentru deschiderea unui abator sau cum dau autorizația de vânatoare sau de pescuit.

Satanizate sunt popoarele criminale. În Olanda 15 % din decese sunt prin eutanasiere -uciderea bătrânilor, a bolnavilor incurabili, a celor considerați povară pentru societate.

Satanizat a ajuns poporul nostru în ultimii ani. România este țara cu cele mai multe avorturi din lume; peste un milion de copii nevinovați uciși în fiecare an. Record mondial absolut în istoria tuturor timpurilor. Ați auzit expresia: mândria de a fi român. Această lozincă ce s-a trâmbițat atâta vreme și care se mai aude încă, trebuie schimbată în: rușinea de a fi român, rușinea de a aparține unui popor de criminali. "*Voi cere înapoi sângele vieților voastre... voi cere înapoi viața omului, și sângele lui să fie vărsat de om: căci Dumnezeu l-a făcut pe om după chipul lui*" (Gen. 9,5-6).

Viața omului este sacră, inviolabilă, intangibilă. În Instrucțiunea *Donum vitae* ni se spune: "*Viața umană este sacră pentru că încă de la originea sa, ea comportă acțiunea creatoare a lui Dumnezeu și rămâne pentru totdeauna într-o relație deosebită cu Creatorul, unica sa finalitate. Numai Dumnezeu este stăpânul vieții de la începutul și până la sfârșitul ei: nici o împrejurare, nimeni nu-și poate revendica dreptul să nimicească direct o ființă umană nevinovată*". Orice viață este sacră, inviolabilă și intangibilă. Ne spune Papa Ioan Paul al II-lea în enciclica sa *Familiaris Consortio*: "*Biserica crede cu tărie că viața umană, chiar dacă este slabă și suferindă, este întotdeauna un dar minunat al Dumnezeului bunătății; ea (Biserica) stă de partea vieții*" (nr. 30).

Biserica condamnă nu numai crima, distrugerea vieții, dar tot ce lovește și degradează viața. Spune mai departe Sfântul Părinte în enciclica amintită: *"Respectul față de viața umană și ocrotirea ei cer să se respingă și alte forme de violență cum sunt, de pildă, violența asupra copiilor, maltratarea minorilor, violența sexuală, pornografia, prostituția, comportamentele care facilitează răspândirea SIDA, folosirea și răspândirea drogului, lipsa de sisteme de asigurare corespunzătoare la locurile de muncă..., poluarea mediului înconjurător, războiul și orice altă agresiune nedreaptă"* (nr. 23).

Să nu ucizi! Textul ebraic folosește aici un cuvânt special, "rasah", care înseamnă să nu ucizi un om nevinovat sau să nu ucizi în mod nelegitim, din proprie inițiativă, făcându-ți tu singur dreptate. Dumnezeu vrea să pună stavilă violenței și dorinței de răzbunare care se manifestă în mod obișnuit din partea familiei celui ucis. Ca să țină în frâu dorința de răzbunare personală în cazul crimei involuntare, Dumnezeu înființează instituția cetății cu drept de azil: *"Aceste cetăți să vă slujească drept cetăți de scăpare împotriva răzbuătorului sângelui, pentru ca ucigașul să nu fie omorât înainte de a se înfățișa în fața adunării ca să fie judecat... Aceste șase cetăți să fie cetăți de scăpare pentru copiii lui Israel, pentru străini și pentru cel ce locuiește în mijlocul vostru: acolo va putea să scape orice om care va ucide pe cineva fără voie"* (Num 35, 12.15).

Nu există un blestem mai cumplit decât cel pe care Dumnezeu îl aruncă asupra lui Cain, primul criminal: *"Ce ai făcut? Glasul sângelui fratelui tău strigă din țărână la mine. Acum blestemat să fii tu, izgonit din ogorul acesta, care și-a deschis gura ca să primească din mâna ta sângele fratelui tău!... Pribeag și fugar să fii pe pământ"*. Dar așa criminal, vinovat și blestemat cum este Cain, Dumnezeu îl apără împotriva oricărei tentative de răzbunare personală. *"Cain a zis Domnului: ..."Iată că tu mă izgonești azi de pe fața pământului; eu va trebui să mă ascund de fața ta și să fiu pribeag și fugar pe pământ; și oricine mă va găsi mă va omorî". Domnul i-a zis: "Nicidecum; ci dacă va omorî cineva pe Cain, Cain să fie răzbunat de șapte ori". Și Domnul a hotărât un semn pentru Cain, ca oricine îl va găsi să nu-l omoare"* (Cf Gen 4, 10-15).

Isus desăvârșește porunca a cincea, condamnând nu numai crima, dar și rădăcinile ei din inima omului: ura, dorința de răzbunare, mânia, nervozitatea, căci crima, înainte de a fi săvârșită în afară, e săvârșită în inima omului și chiar dacă e săvârșită numai în inimă, e tot crimă. Scrie Sfântul Ioan: *"Cine urăște pe fratele său este un ucigaș"* (1 In 3,15). *"Ați auzit că s-a zis celor din vechime: "Să nu ucizi; oricine va ucide va cădea sub pedeapsa judecării". Dar eu vă spun că oricine se mânie pe fratele său va cădea sub pedeapsa judecării"* (Mt 5, 21-22).

Spuneam la început că nesocotirea primelor trei porunci ale lui Dumnezeu duce la anularea poruncii a patra, iar anularea poruncii a patra duce la anularea poruncii a cincea. Mai pe înțeles: când nu este Dumnezeu, familia se prăbușește, iar prăbușirea familiei produce criminali. Cifrele arată în ultima vreme o creștere nemaiîntâlnită a violenței și criminalității la o vârstă din ce în ce mai mică. După adulți și tineri intră în scenă minorii, adolescenții. Asistăm la evenimente zguduitoare: copii careucid alți copii sau care îșiucid părinții. Iar criminalitatea se înregistrează, de regulă, la copiii provenind din familii dezorganizate. Necredința a condus la degradarea familiei. Familia nu mai este locul ideal pentru educația umană și religioasă a copiilor. Tabloul social e dezolant: părinți divorțați, copii abandonați, influența nefastă a cinematografului, presei și mai ales, a televiziunii asupra familiei și asupra copiilor. Striptesele din filmele pornografice și criminalii din filmele de violență au devenit modele de imitat pentru copii și tineri.

În Mesajul pentru Ziua Comunicațiilor Sociale din 1994 Sfântul Părinte Papa Ioan Paul al II-lea scria aceste cuvinte:

"Televiziunea poate să îmbogățească viața de familie, dar poate și să-i dăuneze... difuzând... modele de comportament false și degradante, emițând pornografie și imagini de violență brutală; răspândind relativismul moral și scepticismul religios; difuzând fapte deformate sau informații manipulate cu privire la evenimente și la probleme de actualitate; transmițând, pentru profit, o publicitate bazată pe cele mai josnice instincte; exaltând viziuni false despre viață care împiedică practicarea respectului reciproc, a dreptății și a păcii.

Televiziunea poate, de asemenea, să aibă efecte negative asupra familiei și atunci când programele de televiziune nu sunt în sine criticabile din punct de vedere moral: ea îi poate face pe membrii familiei să se izoleze fiecare în lumea lui, rupând legăturile unor autentice raporturi interpersonale și poate chiar să dezbină familia, îndepărtându-i pe părinți de copii și pe copii de părinți.

Părinții care se servesc în mod obișnuit și timp îndelungat de televiziune ca de un fel de crescătorie electronică de copii, dezertează de la rolul lor de primi educatori ai propriilor copii. O asemenea dependență de televizor îi poate lipsi pe membrii familiei de posibilitatea comunicării unii cu alții prin discuții, activități și rugăciune în comun. Părinții înțelepți sunt conștienți de faptul că și programele bune trebuie să fie integrate cu alte izvoare de informație, de discuție, educație și cultură".

Televiziunea cu filmele imorale și de violență chiar dacă nu duce întotdeauna la crimă, provoacă stări de tulburare, de neliniște, de remușcare, de indispoziție, de nemulțumire, de nervozitate, care, reflectându-se asupra celor din jur, creează în familie sau în comunitate stări insuportabile de tensiune, de conflicte, de nemulțumire. Otrăvesc atmosfera, în acest caz sunt tot atâtea păcate împotriva poruncii a cincea.

Cultura morții

Biserica, prin glasul magisteriului, a lansat în timpurile noastre o expresie pe care o auzim la tot pasul. Este expresia "*cultura morții*". Moarte, crime au existat întotdeauna în lume, începând cu crima lui Cain, după izgonirea din paradisul pământesc, dar moarte, crimă cultivată, încă nu s-a pomenit până acum. Cultura morții a ajuns cultura dominantă a lumii, sprijinită fiind de marile finanțe internaționale, promovată fiind de mari somități ale științei, printre care laureați ai premiului Nobel, instituționalizată, globalizată, internaționalizată fiind această cultură a morții de O.N.U. și organisme sale, cu complicitatea unor rețele ale morții care lucrează la nivel planetar. Dacă aveți curiozitatea și posibilitatea, interesați-vă ce s-a dezbătut la ultimele conferințe demografice ale O.N.U. de la Beijing și Cairo.

Este un singur glas care strigă mereu, se pare că în pustiu, în favoarea unei culturi a vieții: e glasul Sfântului Părinte Papa. Spunea Sfântu Părinte - pentru a câta oară? -, adresându-se tinerilor din Lombardia la 20 iunie 1992: "*Prietenii mei preaiubiți, nu vă fie teamă să apărați viața, viața în totalitatea ei. De la germen până la apusul ei... Trebuie să spuneți și să strigați că viața este un dar minunat al lui Dumnezeu și că nimeni nu este stăpânul ei, că avortul și eutanasia sunt crime îngrozitoare împotriva demnității omului*".

Viața umană, așadar, trebuie apărată din germen. "*Embrionul uman, amintește din nou Biserica în documentul *Donum vitae*, trebuie tratat ca persoană umană, trebuie tratat în integritatea sa, îngrijit, vindecat, pe cât este posibil, ca orice persoană umană*" (nr. 2274).

Cultura morții e o cultură a ipocriziei. Ziarele, radio-televiziunea, își arată, indignarea, de pildă, pentru faptul oribil că sunt folosite cadavre umane ca material de experiențe pentru testarea mașinilor în caz de accident, sau ca ținte pe poligoanele de tragere și nu mai conțin să condamne holocaustul evreiesc, crimele naziste din timpul ultimului război mondial, dar nu pomenesc nimic despre genocidul copiilor avortați sau prezintă avortul ca pe un semn al progresului, ca pe unul din drepturile omului care, în sfârșit, a fost cucerit prin luptă pe baricade.

Se știe că în prezent numărul oficial al copiilor nevinovați uciși prin avort într-un singur an e mult mai mare decât numărul persoanelor ucise în toți anii în ultimul război mondial: peste 50 de milioane, după statisticile oficiale; cât populația Franței sau a Italiei. Numărul real e probabil dublu.

Orice viață, mai mult decât rodul iubirii părinților, e rodul iubirii lui Dumnezeu. Chiar când nu e rodul iubirii părinților, ci se naște dintr-un simplu instinct animalic, viața e rodul iubirii lui Dumnezeu. De aceea, suprimarea unei vieți e pumnal înfipt în inima lui Dumnezeu.

La viața omului se poate atenta în multe feluri. Dar, fără îndoială, cea mai odioasă crimă, "*crimă abominabilă*", cum o numește Conciliul, e uciderea copilului nenăscut. Soldatul ucis pe front are o armă în mână cu care se poate apăra; apoi, de bine, de rău cel puțin vreo douăzeci de ani, soldatul tot s-a bucurat de viață. Avortul însă înseamnă distrugerea unei ființe nevinovate, complet neînarmată, care nu a văzut nici măcar o clipă lumina soarelui.

Dramaturgul spaniol, Calderon de la Barca, în piesa sa, *Teatrul lumii*, pune pe scenă un copilăș care lansează în noapte în numele tuturor copiilor care, ca și el, nu s-au născut, acest strigăt, această acuză: "*Am fost sortiți să fim fii ai luminii, în schimb am murit în întuneric; în locul unui leagăn cald, am găsit un mormânt rece; în locul unei mame, am găsit o asasină*".

Din momentul concepției, prima celulă umană, zigotul în termeni științifici, deși invizibilă cu ochiul liber, e o persoană umană având toată zestrea genetică. În codul genetic al primei celulei e programat totul, până și culoarea ochilor, și culoarea părului. În prima celulă până și firele de păr de pe cap sunt numărate și Tatăl cerească vede în ascuns le cunoaște. E o ființă umană nu în potență, cum se spune în filosofie, ci în dezvoltare, care până la naștere, și după naștere până la moarte, devine ceea ce este deja în prima celulă, în embrion. E un lucru pe care îl învață nu numai

Biserica bazându-se pe Biblie și pe tradiție, dar și știința cea mai avansată. Descoperirile făcute în ultimii ani de marele savant francez, profesor de embriologie la Paris, Jérôme Lejeune, președintele Academiei Pontificale de Științe sunt decisive. Am avut fericirea să-l văd și să-l ascult de mai multe ori pe Profesorul Lejeune la Congresele internaționale ale medicilor din Vatican. A murit acum doi ani. Dușmanii lui Dumnezeu și ai adevărului l-au penalizat sever. La ultimul Congres, (1996) astă toamnă, cardinalul F. Angelini spunea că Profesorul Lejeune nu a primit premiul Nobel numai pentru faptul că a fost catolic. Dacă a fost frustrat de premiul Nobel, în schimb, zicea cardinalul, sperăm că nu va fi frustrat de onoarea de a fi ridicat într-o zi la cinstea altarului. Știți că astă vară (1997) cu ocazia ultimei vizite la Paris, Papa a mers și s-a recules la mormântul Profesorului Lejeune. Gest profetic.

Mai sunt și alte atentate la viața copilului nenăscut, care au apărut în ultima vreme: fecundarea în eprubetă care, spre a fi realizată, presupune producerea unui mare număr de embrioni ce trebuie apoi distruși; experiențele făcute pe embrioni, clonarea, ingineria genetică ce urmărește modificarea speciei umane sau producerea de material biologic disponibil, adică piese de schimb pentru tratarea bolnavilor, diagnosticul prenatal cu ajutorul ecografiei care coincide cu o condamnare la moarte prin avort, dacă se constată că e bolnav copilul sau că nu corespunde așteptărilor părinților, de pildă, nu le place părinților că e fată și nu băiat sau invers, sau nu le place culoarea ochilor.

Atentat împotriva vieții e sinuciderea, atentat împotriva vieții este eutanasia, adică uciderea bătrânilor, a handicapaților, a incurabililor, a muribunzilor. Reîntoarcere la barbarie. La un popor barbar din antichitate era următorul criteriu de selecție pentru eutanasi: bătrânii erau urcați în copac și se scutura copacul. Cine se putea ține de creangă, mai trăia, cine cădea, era ucis. Legalizarea eutanasiei s-a făcut prima dată în California, apoi în Danemarca, Olanda, Australia și problema e în dezbatere în Italia, Franța și Anglia. Dar mult mai practică este eutanasia nelegalizată. Când un guvern nu alocă fonduri suficiente pentru sănătate, când nu sunt medicamente, nu sunt condiții minime de îngrijire în spitale, ce altceva este decât eutanasi în masă?

Atentate împotriva vieții sunt războaiele, răpirea și luarea de ostateci, terorismul, tortura, amputările, mutilările, sterilizările. Sunt apoi atentatele indirecte împotriva vieții. Numai Dumnezeu știe câți producători și negustori de armament, de droguri, de alcool, de țigări se vor trezi la judecata de pe urmă în rândurile criminalilor!

Crima, sub orice formă s-ar comite, este unul din păcatele care strigă răzbunare la cer. "*Voi cere socoteală pentru sângele fiecăruia dintre voi*". Sigur, bunătatea lui Dumnezeu e nesfârșită, dar cumplită e moartea celui care i-a luat omului darul cel mai de preț pe care l-a primit de la Dumnezeu: viața. Orice rău, orice pagubă i-ai făcut altuia poți repara, poți restitui, poți despăgubi. Dar dacă i-ai luat altuia viața, n-o mai poți restitui. Nu mai poți despăgubi cu nimic, fiindcă o viață valorează mai mult decât universul întreg. Stalin a fost unul din marii călăi ai omenirii. Fiica lui Stalin, Svetlana Alileuieva, care s-a convertit și a fugit în Occident, ne descrie moartea îngrozitoare a tatălui ei lovit de apoplexie. Vă spicuiesc din memoriile ei:

"Tatăl meu a murit de o moarte grea și teribilă. Era pentru prima dată și până în prezent pentru ultima dată că vedeam pe cineva murind... Hemoragia s-a răspândit treptat în tot creierul... A fost o agonie îngrozitoare (12 ore). În timp ce priveam fix la el, el se sufoca încet, încet, până la ultima respirație. Când părea că este în ultima clipă, dintr-odată și-a deschis ochii mari și i-a fixat pe rând cu privirea pe toți cei care se aflau în cameră. A fost o privire teribilă, sălbatică, furibundă și plină de groază în fața morții și a chipurilor necunoscute ale medicilor aplecați asupra lui. Această privire a trecut asupra tuturor într-o clipă. Atunci s-a întâmplat un lucru de neînțeles și teribil, pe care nu-l pot pricepe nici azi și pe care nu-l pot uita: și-a ridicat dintr-odată mâna stângă ca și cum ar fi voit să arate ceva acolo sus sau să lanseze un blestem asupra noastră a tuturor. Un gest inexplicabil, dar foarte amenințător și nimeni nu a putut spune spre ce sau spre cine îl îndrepta. În clipa următoare, sufletul, cu o ultimă efort, s-a smuls din trup".

Nu încape îndoială că cel care inspiră și răspândește în lume cultura urii și a morții este Satana, cel pe care Isus îl numește ucigaș de la început, dușmanul Dumnezeului iubirii și al vieții. Ținta urii lui distrugătoare sunt, în primul rând, copiii nevinovați, căci chipul lui Dumnezeu apare în copiii frumoși și neîntinși. Toți creștinii care n-au dezertat din tabăra lui Cristos și nu au trecut în tabăra Satanei sunt chemați să lupte pentru instaurarea în lume a culturii iubirii și a păcii. "*E nevoie, în primul rând, cum ne învață Noul Catehism, de rugăciune și pentru victime și pentru călăi*".

Există crime care ne cutremură fiindcă vedem sânge care curge: un om înjunghiat, un om strivit de o mașină care se scaldă în propriul sânge, un câmp de luptă acoperit cu morți și răniți, un copil avortat înotând în sânge, zbatându-se încă în găleata în care e aruncat, până moare. Dar sunt și alte crime care nu sunt considerate crime și ucigașii nici nu au măcar sentimentul culpabilității fiindcă nu văd victimele scaldate în sânge. Oare statele bogate care alocă sume uriașe pentru a trimite nave spațiale pe lună și pe Marte, societățile bogate care aruncă mâncarea în mare pentru a nu scădea prețul alimentelor, bogații care se lefăie în huzur, care cheltuie enorm pentru întreținerea câinilor și a măștelor, în timp ce milioane de copii mor anual în lume de foame, în timp ce milioane de oameni mor după o agonie lentă, îndelungată și dureroasă din cauza sărăciei, mizeriei, a subnutriției, a lipsei de medicamente, se pot disculpa? Acestea, indirect, oare nu sunt tot crime? Nu sunt atentate la viața umană?

E cazul să ne examinăm și noi conștiința: cultivăm noi sensibilitatea umană și creștină față de cei lipsiți, săraci, flămânzi, bolnavi? Nu cumva cultivăm egoismul, viața comodă, huzurul, dorința de înavuțire, luxul, risipa? Îi ajutăm pe cei nevoiași? Sau trecem nepăsători pe lângă ei? "*Unam hanc vocem nostri - scrie Sfântul Vasile - non habeo, non dabo, pauper enim sum. Ac sane pauper es omnisque expers boni; inops caritate, inops humanitate, inops fide in Deum, inops spe aeterna. (Atâta știm să spunem: nu am, nu dau, căci sunt sărac. Într-adevăr ești sărac și lipsit de toate: lipsit de dragoste, lipsit de omenie, lipsit de credință în Dumnezeu, lipsit de speranță veșnică)*".

Mens sana in corpore sano

(Minte sănătoasă în corp sănătos)

"*Viața și sănătatea fizică sunt bunuri prețioase, încredințate de Dumnezeu. Trebuie să avem grijă de ele în mod rezonabil*" (C.B.C. nr. 2288). Așa se exprimă Catehismul Bisericii Catolice tratând despre respectul pe care trebuie să-l avem pentru sănătatea noastră.

A murit de curând Maica Tereza de Calcutta, această femeie extraordinară care a reamintit omenirii secolului nostru acest adevăr: că viața e marele dar făcut nouă de Dumnezeu, că nu suntem proprietarii vieții, ci doar administratorii ei, că suntem datori să ne îngrijim de sănătate, luptând împotriva bolii și a degradării fizice când e vorba de viața noastră sau a altora, că nu există, cum se exprima Maica Tereza, deșeuri umane, că nu există viață fără valoare ca să poți spune: nu are rost să mă îngrijesc de o viață care nu valorează nimic. Știm că Maica Tereza și-a început activitatea sa caritativă punând mâna pe un vechi templu indian pe care l-a transformat în "*obitoriu*", adică loc unde se moare. Încăpeau în el 60.000 de muribunzi culeși de pe stradă care mureau cu demnitate, după ce primeau ultimele îngrijiri.

Știind că în multe cazuri copiii abandonați sunt aruncați la grămada de gunoaie, într-o zi, Maica Tereza merge la locul unde se depozitau gunoaiile orașului și începe să caute ceva împreună cu câinii vagabonzi și șobolanii care căutau de mâncare. Scormonește printre mizeriile acelea respingătoare și cu mâinile sale noduroase, la un moment dat, scoate afară trupușorul unui copil abia venit pe lume. Îl scutură de murdărie, îi face masaj, îi face respirație gură la gură. Operatorii televiziunii care o urmăreau neobservați se apropie și îi spun: "*E mai bine să-l lași să moară*". "*Nu, căci e viu și ce e viu e aproapele nostru*", răspunde Tereza. Îl strânge în brațe și îl duce acasă.

Altădată, pe o grămadă de resturi menajere găsește o femeie pe jumătate moartă, având corpul ros de șobolani și furnici. O ia în spate și o duce la spital. Aici este respinsă: "*Nu putem să-i facem*

nimic". Tereza insistă. Femeia este internată și salvată. Chiar fiul ei o aruncase la gunoi.

Dar meritul cel mare al Maicii Tereza, despre care nu prea se vorbește, e altul: ea a fost un adevărat apostol al Evangheliei vieții, cum se exprimă Sfântul Părinte Papa Ioan Palul al II-lea în recentul său document *Evangelium vitae*, printre indienii victime ale mentalității și prejudecăților lor religioase cu privire la viață. Din credința în reîncarnare se naște la indieni atitudinea lor fatalistă în fața bolii și a morții: omul suferă și trebuie lăsat să sufere ca să-și ispășească păcatele din viața anterioară sau din viețile anterioare.

Concepția dominantă a lumii antice de dispreț față de trupul uman provenea din aceeași credință în metempsihoză sau reîncarnare. Ce era pentru Platon trupul omenesc altceva decât o închisoare mizerabilă a sufletului, din care trebuie să te eliberezi cât mai repede? Când filosofii greci l-au auzit în areopagul de la Atena pe Apostolul Pavel rostind cuvântul Anastasis, în primul moment au crezut că e vorba de o divinitate nouă, cum era Isis sau Osiris. Dar când și-au dat seama că vorbește despre învierea trupului, afirmând că și trupul acesta mizerabil ar intra într-o zi strălucitor împreună cu sufletul în Câmpiile Elizee, l-au expediat, ironizându-l : "*Despre asta te ascultăm altă dată*".

Unii predicatori creștini, în intenția foarte lăudabilă de a-i convinge pe ascultători să nu-și idolatrizeze trupul, să nu se expună pericolului de a se exclude de la mântuirea veșnică din cauza plăcerilor păcătoase ale trupului, - iar pericolul este real -, vorbesc uneori inspirându-se mai mult din Platon decât din Evanghelie, aducând exemple, pentru a impresiona, din viețile marilor asceți care și-au torturat trupul spre a ține în frâu carnea.

Cât valorează trupul omului? Nimic sau aproape nimic. Directorul C. Maye din Rochester a calculat și a dovedit științific acest lucru. Trupul uman conține: grăsime, atât cât s-ar putea face din ea șapte săpunuri; fier, suficient să se facă din el un cui de mărime mijlocie; zahăr, atât cât să poți îndulci o ceașcă de cafea; calciu, atât cât să poți văruți un coteț de găini; cu fosforul dintr-un corp uman s-ar putea face 2200 de bețe de chibrit; sulf, atât cât să ucizi puricii la un câine; puțin magneziu, puțin potasiu, și asta e tot.

Savantul calculează precis la ce preț ajung substanțele din care este compus trupul uman: cinci mărci. În bani românești vreo douăzeci de mii de lei. Atâta valorează trupul nostru pe care îl idolatrizăm și pentru care sacrificăm mântuirea noastră veșnică! Concluzia e mai mult decât deprimantă. De fapt, în fața evaluării pe care o face savantul, entuziasmul și uimirea noastră nu ar trebui să cunoască margini. Cu materiale în valoare de numai douăzeci de mii de lei, Dumnezeu, în înțelepciunea și atotputernicia sa, reușește să construiască zece milioane de uzine, căci într-un trup omenesc funcționează, într-adevăr, zece milioane de uzine dintre cele mai perfecționate, complet automatizate.

După cum ne arată biologia moleculară, cu materiale în valoare de numai douăzeci de mii de lei, Dumnezeu reușește să facă 100.000 de miliarde de piese, adică de celule, câte are un corp uman. Fiecare celulă, compusă la rândul ei din mii de miliarde de molecule, este un enorm laborator chimic, extrem de sofisticat și complet automatizat, având funcția sa proprie și lucrând în interdependență și armonie cu celelalte 100.000 de miliarde de laboratoare, adică de celule. Nu ne rămâne decât să cădem în genunchi, să adorăm și să exclamăm cu Psalmistul: "*Te preamăresc, Doamne, pentru că m-ai făcut o făptură atât de minunată! Doamne Dumnezeule, ce este omul că te gândești la el, sau fiul omului că-l iei în seamă? L-ai făcut pe el cu puțin mai prejos decât pe îngeri!*".

Enciclica Papei Ioan Paul al II-lea, *Evangelium Vitae*, este un imn admirabil închinat vieții. Viața, scrie Sfântul Părinte, trebuie nu numai îngrijită, protejată, dar trebuie contemplată și celebrată. "*E urgent, spune Papa, să cultivăm la noi și la alții, o privire contemplativă asupra vieții, o privire care se naște din credința în Dumnezeul vieții, care l-a creat pe fiecare om ca pe o făptură minunată. E privirea celui care nu se consideră stăpânul vieții, ci primește viața ca pe un dar. Însuflețit de această privire contemplativă, cu sufletul plin de uimire, noul popor al celor răscumpărați nu poate să nu izbucnească în imnuri de bucurie, de laudă și mulțumire pentru darul*

neprețuit al vieții" (nr. 83).

Numeroase sunt deja în Vechiul Testament îndemnul la prețuirea și îngrijirea sănătății. *"Mai de preferat este săracul sănătos și tare cu puterea, decât bogatul care zace de boală îndelungată. Sănătatea și buna tărie este mai de preferat decât tot aurul, și trupul sănătos și cu putere, decât averea nenumărată. Nu este mai bună averea decât sănătatea trupului și nu este bucurie mai mare decât bucuria inimii. Mai bună este moartea decât viața amară sau decât boala neconținută"* (Ben Sirah 30, 14-17).

Isus a venit în lume pentru ca lumea să aibă viață și să o aibă din belșug. El, medicul trupurilor și al sufletelor, nu numai că i-a vindecat pe bolnavii care i-au ieșit în cale, dar, trimițându-i pe ucenicii săi în lume, le-a încredințat, printre altele, și această misiune: vindecați bolnavii.

Apostolul Pavel ne arată un motiv în plus pentru care trebuie să prețuim trupul nostru, să îngrijim și să ocrotim sănătatea trupului: *"Nu știți că trupul vostru este templul Duhului Sfânt?... Preamăriți-l pe Dumnezeu în trupul vostru"* (1 Cor 6,19). Minunate sunt catedralele și bazilicile din lume: S. Pietro din Roma, Notre Dame din Paris, Domul din Köln și câtă grijă, și câtă cheltuială pentru întreținerea lor! Trupul nostru, așa cum am explicat, e o catedrală cum numai din mâinile lui Dumnezeu putea să iasă. Această catedrală nouă ne-a încredințat-o Dumnezeu ca să o îngrijim, să o păstrăm curată și în bună stare. Cu toate acestea, ne atrage atenția Catehismul, *"dacă morala cheamă la respectul pentru viața trupului, ea nu face totuși din aceasta o valoare absolută. Ea (morală) se ridică împotriva unei concepții neopăgâne care tinde să promoveze cultul trupului, să-i sacrifice totul, să idolatrizeze perfecțiunea fizică și reușita sportivă"* (nr. 2283). E spus, cu alte cuvinte, ce spunea odinioară cardinalul Faulhaber: cine se îngrijește numai de trup, neglijând sufletul, își irosește viața îngrijind un cadavru. Porunca a V-a ne impune respectarea normelor de igienă, controlul medical necesar, evitarea a tot ce ne pune în pericol sănătatea. *"Virtutea cumpătării, ne spune în continuare Catehismul, dispune la evitarea oricărui exces: abuzul de mâncare, de alcool, de tutun și de medicamente. Cei care în stare de ebrietate sau din patima vitezei pun în pericol siguranța altora și a lor proprie... se fac vinovați în mod grav"* (nr. 2290). Întotdeauna păcătuiesc grav cei care consumă droguri.

Dumnezeu vrea să avem un trup sănătos și frumos. Păcatul, indiferent care este el, trebuie în primul rând evitat și eliminat, căci el este marele dușman al sănătății și frumuseții noastre nu numai sufletești, dar și fizice. Dintre toate terapiile, cea mai necesară este *Cristoterapia*, cum scrie Bernard Tyrell în cartea cu același nume.

Capitolul cel mai frumos din cartea lui M. Quoist, *Réussir*, publicată recent și în românește, este cel intitulat *Îngrijirea frumuseții*. Spune printre altele autorul: *"Frumusețea adevărată vine din interior, se naște din spirit... Vrând-nevrând, ai chipul sufletului tău... Dacă vei cultiva în tine frumusețea "animală", ea va fi limitată și trist vulnerabilă. Dacă înnobilezi și-ți împodobești sufletul, frumusețea ta de om se va putea deschide spre infinit... Dumnezeu permite uneori ca sfinții să reflecte în propriul lor trup trăsăturile lui Cristos. Dar nu le-a rezervat numai sfinților privilegiul acesta. "Dacă trăiești din Cristos, privirea ta va deveni privirea lui Cristos, zâmbetul tău, zâmbetul lui Cristos, obrazul tău, obrazul lui Cristos"*.

Scandalul

Pe lângă viața trupului, viața biologică, omul posedă cealaltă viață, viața sufletului, viața spirituală, care constă în harul sfinților, în prietenia cu Dumnezeu. Porunca a cincea: "*Să nu ucizi!*" se referă nu numai la viața biologică, dar și la viața sufletului. Păcatul prin care i se ucide altuia viața sufletului e păcatul scandalului. E și aceasta o crimă. Și cum viața sufletului e infinit mai prețioasă decât viața trupului, e vorba de o crimă mult mai gravă decât distrugerea unei vieți biologice. Scandal - *scandalum* - etimologic înseamnă *piatră de poticneală*. Definiția Sfântului Toma de Aquino e cea mai bună: "*Scandalul este un cuvânt, o faptă, o omisiune care este pentru alții ocazie de ruină sufletească*".

Noul Catehism al Bisericii Catolice, în cadrul poruncii a cincea, nu putea să nu trateze și despre această formă de crimă, care este scandalul. Din cuvintele Catehismului se desprind limpede trei lucruri.

Mai întâi, scandalul, fiind vorba de o moarte sufletească, este o adevărată crimă. "*Scandalul este atitudinea sau comportamentul care îl determină pe altul să săvârșească răul. Cel care scandalizează se face ispitorul aproapelui său... îl poate duce pe fratele său la moartea spirituală. Scandalul constituie o greșeală gravă dacă cel care îl provoacă... îl duce deliberat pe altul la o greșeală gravă*" (nr. 2284).

Despre gravitatea acestui păcat vorbește însuși Cristos și nu cred că există în Evanghelie cuvinte mai severe decât cele care se referă la scandal. Punând un copilăș în mijlocul ucenicilor, Isus le spune: "*Pentru oricine va scandaliza (va face să păcătuiască) pe unul din acești micuți, care cred în mine, ar fi mai bine să i se atârne de gât o piatră mare de moară și să fie înecat în adâncul mării. Vai lumii, din cauza scandalurilor! Nu se poate să nu vină scandaluri, dar vai omului prin care vine scandalul!*" (Mt 18, 6-7). Cuvântul ebraic folosit de Isus, care s-a tradus cu "vai", în românește nu spune nimic, sau aproape nimic. În ebraică exprimă ceva mult mai amenințător. Mai bine tradus ar fi fost așa: Blestemată să fie lumea din cauza scandalurilor, blestemat să fie omul prin care vine scandalul! Ați reținut expresia folosită de Catehism: "*Cel care scandalizează se face ispitorul aproapelui său*". Este o aluzie transparentă la reproșul șocant pe care Isus i l-a făcut lui Petru: "*Pleacă de la mine, Satano! Tu ești un scandal (o piatră de poticnire) pentru mine!*" (Mt 16, 23).

Lucrurile sunt clare: cine dă scandal, cine este prilej de păcat pentru altul, face munca, meseria Satanei. Căci meseria Satanei aceasta este: să-i smulgă lui Dumnezeu sufletele și să le împingă la păcat, la pierzarea veșnică.

Dintre toți scriitorii Bisericii, Sfântul Bernard prezintă cel mai bine enormitatea și monstruoșitatea acestui păcat. El arată că cei care dau scandal sunt mult mai periculoși decât prigonitorii Bisericii, ei de fapt, sunt cei mai mari prigonitori ai Bisericii. Cristos, Fiul lui Dumnezeu, s-a umilit pe sine, s-a făcut om asemenea nouă, a murit răstignit pe cruce. Cel care dă scandal zădărnicește toată lucrarea de mântuire înfăptuită de Cristos, dă în mâinile și în stăpânirea Satanei suflete pentru care Cristos și-a vărsat sângele. Călăii care l-au ucis pe Cristos au fost instrumente involuntare care au colaborat la planul lui Dumnezeu de mântuire a lumii. Cel care prin scandal îi împinge pe alții la păcat dă peste cap planul de mântuire al lui Dumnezeu. Și în acest caz, se întrebă Sfântul Bernard: "*Si Christus proprium sanguinem fudit in redemptionem animarum, nonne tibi videtur gravius peccare, qui avertit ab eo animas quas redemit, quam qui sanguinem Christi fudit?*". (Dacă Cristos și-a vărsat propriul sânge pentru mântuirea sufletelor, oare nu ți se pare că păcătuiește mai grav cel care îndepărtează de la el sufletele pe care le-a mântuit, decât cei care au vărsat sângele lui Cristos?).

În al doilea rând, Catehismul atrage atenția asupra gravității deosebite pe care o are scandalul

atunci când îl dau cei care dețin o anumită autoritate sau o anumită funcție: *"Scandalul dobândește o gravitate deosebită datorită autorității celor care îl cauzează... Scandalul este grav atunci când vine din partea celor care, prin natura sau funcția lor, sunt obligați să-i învețe și să-i educe pe alții. Isus le reproșează acest păcat cărturarilor și fariseilor: îi compară cu niște lupi deghizați în miei"* (nr. 2285). În continuare, Catehismul îi amintește expres pe profesorii care dau scandal elevilor.

E normal ca gravitatea scandalului să fie mai mare când e dat de cei care dețin o funcție sau o autoritate. Dacă un bețiv la un moment dat, în cârciumă, scoate pantoful și lovește cu el în masă, faptul trece neobservat. Dar când președintele Hrușciiov la Conferința O.N.U. a scos pantoful din picior și a început să bată în tribună, faptul a provocat un scandal monstru: căci Hrușciiov atunci reprezenta, întruchipa, un stat, un popor.

Dacă un muncitor pe șantier înjură sau vorbește murdar, lucrul acesta nu impresionează pe nimeni; dar când un seminarist sau un preot înjură sau vorbește murdar, e grav. Chiar dacă pe buzele altora aceste lucruri pot fi păcate ușoare, pe buzele seminaristului sau ale preotului ele devin grave.

Fără îndoială că gravitatea supremă păcatul scandalului o cunoaște la preoți. Veți zice: nu suntem preoți, nu ne interesează. Ba vă interesează. Preoții decăzuți, bețivi, destrăbălați, hoți, vânzători de frați, deci care dau scandal, provin întotdeauna din seminariști fără conștiință, fără morală, care intră în preoție în mod necinstit, pe ușa din dos. E deosebit de grav scandalul dat oamenilor de către preoți, căci ei sunt lumina lumii și sarea pământului și fără lumină, fără sare, fără conservant, lumea zace în întuneric și se corupe. *"Causa ruinae populi sunt sacerdotos mali"*, scrie Sfântul Grigore cel Mare. (Cauza prăbușirii poporului sunt preoții răi). *"Când voi vedeți un copac că se veștejește și că frunzele se îngălbenesc, zice Sfântul Ioan Gură de Aur, voi vă dați seama că acel copac are o boală la rădăcini; la fel, când veți vedea un popor dezordonat, vă veți da seama, fără îndoială, că preoții care îl cârmuiesc sunt corupți"*. *Sacerdos alter Christus*: preotul îl întruchipează, îl personifică pe Cristos, el trebuie să arate lumii chipul lui Cristos. Or, un preot care dă scandal, ce chip al lui Cristos prezintă lumii? Un Cristos bețiv? Un Cristos cu țigările cele mai scumpe în gură? Un Cristos care își trădează frații și vinde Biserica? Un preot scandalos își trădează misiunea sa care este aceea de a salva și nu de a pierde sufletele. Într-un cimitir din Franța, pe mormântul unui medic se află această inscripție curioasă: *"Ci gât par qui tant d'autres gisent"* (Aici zace unul care i-a făcut pe foarte mulți să zacă, adică aici zace unul care, în loc să salveze vieți omenești, a ucis). Ce s-ar putea scrie pe mormântul celor chemați să salveze sufletele care, în loc să le salveze, prin viața lor scandaloaasă, le împinge la osândă?

Dacă scandalul unui laic intră în mormânt odată cu el, scandalul clerului supraviețuiește după multe generații. Găsești parohii unde după multe generații lumea spune: a fost odată la noi un preot care era așa și așa. Scandalul se transmite verbal din generație în generație. *"Cercetând istoria veche, scrie Sfântul Ieronim, (și, când scria el, istoria Bisericii nu avea mai mult de patru sute de ani) am găsit că cei care au sfâșiat Biserica și au împins popoarele la rătăcire nu au fost alții decât cei care au fost orânduși de Dumnezeu ca preoți"*. Și ce a constatat el, s-a petrecut în continuare în Biserică. Toți făuritorii de erezii și de schisme au fost preoți, călugări, episcopi, patriarhi: Arius, Macedoniu, Nestoriu, Fotie, Pelagiu, Eutiches, Luther, Zwingli, Calvin. Iar urmările scandalului lor, ereziile, dezbinările, sub o formă sau alta, continuă și azi și vor continua până la sfârșitul lumii, când, spune Mântuitorul: *"Fiul omului va trimite pe îngerii săi și ei vor smulge din Împărăția lui toate scandalurile și pe cei care săvârșesc fărădelegea"* (Mt 13, 41).

În sfârșit, spune Catehismul, cel care se face vinovat de scandal este răspunzător de răul pe care l-a favorizat direct sau indirect și, ca atare, este obligat să-l repare, să-l îndrepte (cf. nr. 2287). Cum? E foarte greu. De unde vorba lui Isus cu piatra de moară legată de gât.

Pocăința este singurul remediu. Așa cum a înțeleș-o Sfânta Pelagia, cunoscută de toată lumea pentru viața sa destrăbălată. Într-o seară intră la ea un tânăr cu gânduri păcătoase. Cum trece pragul casei, tânărul cade dintr-odată mort. Consternată, Pelagia se convertește, face o spovadă generală, taie o mână a mortului și fuge cu ea în pustiu. Își face o celulă, atârnă mâna și, ori de câte ori o

privește, își bate pieptul și cere iertare lui Dumnezeu, zicând: "*Pelagia un suflet arde în iad din cauza ta*".

Nu numai păcatul, dar și ceea ce în sine nu e păcat trebuie, pe cât posibil, să evităm dacă pentru alții e ocazie de păcat. Câtă delicatețe la apostolul Pavel: "*Să mănânci carne jertfită idolilor, le scrie Corintenilor, nu-i nici un păcat, fiindcă, la urma urmei, idolii nu sunt nimic. Dar dacă un frate al meu pentru care a murit Cristos cade în păcat, se scandalizează, din cauza slăbiciunii lui, văzându-mă pe mine că mănânc carne închinată idolilor, în veci nu pun carne în gură*" (Cf 1 Cor 8). Îndemnul adresat Corintenilor e pentru toată lumea: "*Să nu dați scandal nimănui; nici Iudeilor, nici Grecilor, nici Bisericii lui Dumnezeu. După cum mă silesc și eu în toate lucrurile să plac tuturor, căutând nu folosul meu, ci al celor mulți, ca să se mântuiască*" (1 Cor 10, 32-33).

"Eu însă vă spun"

"În cuvântarea de pe munte, Domnul reamintește porunca: "Să nu ucizi" (Mt 5, 21) și adaugă la ea interzicerea mâniei, a urii și a răzbunării. Mai mult, Cristos îi cere ucenicului său să întoarcă și celălalt obraz, să-și iubească dușmanii. El însuși nu s-a apărat și i-a spus lui Petru să-și pună sabia în teacă" (C.B.C. nr.2262).

Aceste cuvinte pe care le-am citat din Catehismul Bisericii Catolice prezintă tema acestei meditații.

Cristos este radical. Și orice ucenic al lui Isus trebuie să fie radical. Radical vine din latinescul "*radix, radiceis*" care înseamnă rădăcină. Radical nu în sensul politic al cuvântului. În politică radical înseamnă extremist, fanatic, fundamentalist. Paradoxal, partidele politice devin extremiste tocmai fiindcă nu au rădăcini în profunzime și, rămânând la suprafață, se extind până la extreme, fie la dreapta, fie la stânga.

Isus este radical în sensul că merge la rădăcina păcatului și vrea să o extirpeze. Crima se naște în inima omului. Rădăcina e ura. Dacă din inimile oamenilor ar dispărea orice sentiment de ură, ar dispărea orice crimă în lume și fiindcă crima se naște în inima omului, Apostolul Ioan spune: "*Cine urăște pe fratele său este ucigaș*".

Și fiindcă Dumnezeu este iubire, iar Satana este ură, pentru același apostol Ioan, deosebirea dintre fiii lui Dumnezeu și fiii Satanei este extrem de ușor de făcut: cei care iubesc îl au pe Dumnezeu de tată; cei care urăsc îl au pe Satana de tată. Comentând aceste cuvinte ale Sfântului Ioan, Sfântul Augustin scria: "*Sola dilectio discernit filios Dei a filiis diaboli. Baptizentur omnes, signent se omnes signo crucis, intrent omnes ecclesiam, content omnes Alleluia, non discernuntur filii Dei et filii diaboli, nisi charitate*". (Numai iubirea îi deosebește pe fiii lui Dumnezeu de fiii diavolului. N-au decât să se boteze toți, n-au decât să facă toți semnul crucii, n-au decât să intre toți în biserică, să cânte Aleluia, dar numai iubirea îi deosebește pe fiii lui Dumnezeu de fiii diavolului). Exprimându-se puțin diferit, același lucru îl spune Sfântul Grigore cel Mare: "*Si Dei vocantur filii qui pacem faciunt, procul dubio Satanae sunt filii qui facem confundunt*". (Dacă făcătorii de pace fiii lui Dumnezeu se vor chema, fără îndoială, cei care distrug pacea fiii Satanei se vor chema).

"Ați auzit că s-a zis: "Să iubești pe aproapele tău și să urăști pe dușmanul tău". Dar eu vă spun: Iubiți pe dușmanii voștri, binecuvântați pe cei care vă blestemă, faceți bine celor care vă urăsc și rugați-vă pentru cei care vă asupresc și vă prigonesc, ca să fiți fii ai Tatălui vostru care este în ceruri; căci el face să răsară soarele său și peste cei răi și peste cei buni și face să cadă ploaia și peste cei drepți și peste cei nedrepți" (Mt 5, 43-45).

"Eu vă spun: Iubiți pe dușmanii voștri".

Iubirea aceasta pe care o cere Isus nu ține de sentiment, ci de voință. Sentimentele nu depind de noi. Când treci pe lângă o murdărie, nu ești tu vinovat de mirosul urât care îți lovește nările. Și nu poți face ca murdăria să miroase a parfum. Singurul lucru pe care îl poți face este să nu stai cu nasul deasupra murdăriei, ci să te îndepărtezi, să o ocolești. La fel, când cineva te-a insultat, te-a brutalizat, te-a calomniat, ți-a făcut un rău, o nedreptate, nu ești responsabil și nici vinovat de sentimentele care se nasc spontan în inima ta: durere, mâhnire, umilire, indispoziție. Acestea, fără voia ta, le poți simți zile, luni, ani, fără să le poți uita. Și sunt răni săpate în inimă care nu se închid decât în mormânt. A iubi înseamnă a nu mocni în inimă, a nu nutri în mod voit asemenea sentimente, a nu le lăsa să degeneze în sentimente de ură, de răzbunare. Legea naturii e aceasta: reacția la insultă este mânia, ura, răzbunarea, ochi pentru ochi, dinte pentru dinte. Împărăția cerurilor se cucerește prin violență. Isus ne cere violență asupra firii noastre omenești decăzute și rebele: să nu urmăm pornirile naturale care cer răzbunare, ci să mergem împotriva lor; nu numai să

nu ne răzbunăm, dar să facem bine celor care ne urăsc. E greu, e imposibil, e peste puterile omenești. Dar e posibil când intervine harul lui Dumnezeu. Împreună cu harul lui Dumnezeu sunt necesare însă eforturi îndelungate și uneori eroice de stăpânire de sine: de stăpânire a nervozității, a mâniei, a dorinței de răzbunare.

Cunoaștem cazul Sfântului Francisc de Sales, coleric temperamental, care prin luptă cu el însuși, a ajuns la o stăpânire de sine totală: prin blândețea și bunătatea sa a convertit o regiune întreagă de calviniști. Dar cunoaștem mai puțin cazul Monseniorului von Ketteler, celebrul episcop de Mainz, din secolul trecut. Când era student era din fire extrem de nervos și violent. Într-o zi, fiind la vânătoare a împușcat o rață sălbatică într-o mlaștină. A trimis câinele să o aducă. Câinele a apucat-o cu dinții și i-a sfărâmat capul. Furios, tânărul lovește cât poate în animal. Împușcă a doua rață; aceeași poveste. Împușcă a treia rață, la fel. Atunci țintește și împușcă câinele. Merge acasă furios. Își aruncă arma și cartușiera. Încearcă să scoată cizmele: nu ieșeau, se umflaseră de apă. Ia un cuțit, le taie de sus până jos și le izbește de pereți. Intrând în seminar, ajungând preot, duce o luptă eroică cu el însuși și ajunge de nerecunoscut. Ca episcop de Mainz, ieșea într-o zi din catedrală, era în anul 1848, vremuri de revoluție și anticlericalism. Un copil se apropie de el și vrea să-i sărute mâna. În loc să i-o sărute o scupă și încearcă s-o ia la fugă. Episcopul îl reține și îi zice cu bunătate: "*Dragul meu, cât ți-au dat ca să faci lucrul acesta?*" "*Doi pfenigi*". "*Uite, eu îți dau zece, dar altă dată să nu mai faci așa ceva*".

"*Faceți bine celor care vă urăsc, rugați-vă pentru cei care vă asupresc și vă prigonesc*". Ei caută să vă distrugă, voi în schimb, doriți-le binele. Judecătorii Sfântului Tomas Morus au venit în celula închisorii în care acesta zăcea, ca să-i comunice condamnarea la moarte. L-au întrebat dacă mai are vreo dorință înainte de a muri. Răspunsul: "*Nu mai am nimic de spus decât un singur lucru: așa cum sfântul apostol Pavel care și-a dat consimțământul la moartea lui Ștefan, acum se află împreună cu el printre sfinții lui Dumnezeu și trăiește în viața veșnică, la fel și eu doresc să mă întâlnesc cu înălțimile voastre care acum mă condamnați la moarte, acolo, în cer în fericirea fără de sfârșit*".

Cel care se lasă stăpânit de ură, de mânie, de răzbunare, nu-i face atât rău celui pe care îl urăște, cât mai ales sieși își face rău. Scrie Sfântul Augustin: "*Nici un dușman, oricât ar fi el de turbat, nu-ți poate dăuna atât cât îți dăunezi tu singur, dacă îl urăști. El îți poate distruge gospodăria de la țară sau casa, îți poate omorâ vitele, servitorul, servitoarea, fiica sau soția, sau, cel mult, dacă poate, îți ucide trupul, dar nu poate provoca sufletului tău paguba pe care i-o poți provoca tu singur*". Continuă Sfântul Augustin: "*Dacă ai ști că în casa ta se află un șarpe sau o insectă otrăvitoare, oare nu ai depune toate strădaniile ca să izgonești din casa ta o asemenea insectă? Ura și dușmănia nu sunt altceva decât șerpi și scorpioni otrăvitori. Și nu vrei să faci curat în inima ta, care este templul lui Dumnezeu?*"

Ura, răzbunarea îmbracă uneori forme absurde, iraționale. Patima aceasta îi fură omului mințile, îl orbește și omul e în stare să sacrifice orice ca să-și satisfacă apetitul de răzbunare. E o realitate pe care antichitatea greacă o ilustra prin această anecdotă: Doi vecini trăiau în cea mai cruntă dușmănie. Dar s-a întâmplat ca într-o zi un zeu să coboare din Olimp și să meargă în vizită la unul din ei. La despărțire îi zice: "*Dacă dorești ceva, spune-mi, și îți împlinesc dorința. Dar am să trec și pe la vecinul tău și lui o să-i dau dublu ce ceri tu pentru tine*". "*Bine, zice omul, doresc să rămân orb de un ochi, pentru ca vecinul meu să orbească de amândoi ochii*".

Două lucruri mai trebuie precizate. Primul: forma cea mai absurdă, cea mai sălbatică, cea mai oarbă de ură este aceea care se naște din invidie. E o formă satanică, fiindcă nu are nici o justificare, nu se obține din ea nici un folos: e ură pură. De aceea e satanică, fiindcă satana urăște fără nici un motiv și fără nici un profit. Diavolul e ucigaș de la început. Prin invidia diavolului a intrat moartea în lume.

Și al doilea lucru: cele mai cumplite și mai distrugătoare forme de ură se înregistrează în lumea clericală, atunci când inimile apostolilor, în loc să fie focare de iubire, se transformă în focare de ură, de invidie, de răzbunare. E o lege a firii: *Corruptio optimi, pessima*. Cel mai mare istoric al

Bisericii din zilele noastre, Daniel Rops, descrie într-unul din volumele sale drama vieții părintelui Félicité de Lamennais, preotul francez din secolul trecut, personalitate excepțională, ireproșabil din punct de vedere moral, genial scriitor. Operele sale, își dau cu părerea Daniel Rops, ar putea sta alături de ale Sfinților Părinți. Nimeni nu se îndoia că într-o zi va fi ridicat la cinstea altarelor. Atâta l-au invidiat confrății, atâta l-au mâncat, l-au asuprit, atâta l-au bârfit, l-au calomniat și l-au călcat în picioare, încât i-au distrus sistemul nervos: Pr. De Lamennais iese din preoție, părăsește Biserica, refuză să primească la urmă sacramentele, nu vrea înmormântare religioasă, cere să nu i se pună cruce pe mormânt. Istoricul încheie descrierea cu această deprimantă și tulburătoare concluzie: dușmăniile clericale au în ele ceva inexpiabil, ceva ce nu mai poate fi ispășit, nu mai poate fi reparat.

Citiți și meditați profund cap. al XIII-lea din Prima Scrisoare a Sfântului Pavel către Corinteni. De ai cunoaște toate limbile pământului, dacă nu ai dragoste, nu ești nimic. De ai avea toată știința și toate doctoratele, și toate gradele academice, și toate titlurile bisericești și lumești, dacă nu ai dragoste nu ești nimic. Dar cum? Poți să faci fapte de iubire, să dai pomană, și să nu ai iubire? Da. E ceea ce explică genial în timpurile moderne teologul rus V. Soloviov, vorbind de Anticristul caritativ care face faptele carității, ale iubirii, dar nu are substanța iubirii, adică pe Dumnezeu, care este iubire.

Și dacă ai merge cu asceza până acolo încât ți-ai arde trupul de viu, dacă nu ai dragoste, nu ești nimic. Fără dragoste ești doar o aramă sunătoare, un chimval zăngănitor.

PORUNCA A VI-A

SI

PORUNCA A IX-A

Să nu faci fapte necurate.
Să nu poftesti femeia aproapelui tău.

Libertate și sclavie

Formulată biblic, porunca a VI-a a lui Dumnezeu sună puțin diferit decât în formularea sa catehetică: "Să nu comiți adulter!" sau, în traducerea Bibliei ortodoxe, "Să nu te desfrânezi!". Pedeapsa stabilită de Dumnezeu pentru cine încalcă această poruncă este severă: "Dacă se va desfrâna cineva cu o femeie măritată, adică dacă se va desfrâna cu femeia aproapelui său, să se omoare desfrânatul și desfrânata" (Lev 20,10).

Într-un prim moment, se pare că această poruncă avea o motivație de natură pur juridică. Femeia fiind proprietatea bărbatului, atât bărbatul adulter, cât și femeia adulteră lezează dreptul de proprietate a bărbatului înșelat. E tulburare de proprietate, cum se spune în limbajul juridic actual. Având în vedere revelația divină în ansamblul ei, formularea catehetică este pe deplin justificată: "Să nu faci fapte necurate!", indiferent cum sunt comise aceste fapte, de unul singur sau cu alții. Și nu e vorba numai de fapte necurate, ci de tot ce se împotrivesc virtuții castității: gânduri, dorințe, cuvinte rușinoase.

Tratarea acestei porunci cere o înțelegere clară a sexualității.

Fără îndoială că sexualitatea umană în sine este bună, dacă este trăită după legile hotărâte de Dumnezeu, urmărind scopurile fixate de el. Dacă am spune altfel am cădea în erezia maniheistă. Dumnezeu, prin tot ce interzice în Biblie în porunca a VI-a, vrea să protejeze căsătoria, familia, iar prin aceasta urmărește binele și realizarea persoanei umane. Exact același lucru îl urmărește Biserica prin morala sexuală pe care o propune. Scrie Papa Ioan Paul al II-lea în *Familiaris Consortio*: "În contextul unei culturi care deformează grav sau distruge de-a dreptul semnificația adevărată a sexualității umane, întrucât o dezrădăcinează din legătura sa esențială cu persoana, Biserica simte mai urgentă și de neînlocuit misiunea sa de a prezenta sexualitatea ca valoare și îndatorire a persoanei în totalitatea ei creată, bărbat și femeie, după asemănarea lui Dumnezeu"(32). Ați reținut din cuvintele Sfântului Părinte două expresii: persoana umană în totalitatea ei și persoana creată după asemănarea lui Dumnezeu. Mentalitatea care domină lumea de astăzi - cel puțin societatea așa-zisă creștină - este o mentalitate ateistă, materialistă, care mutilează persoana umană, negându-i dimensiunea sa spirituală și reducând-o la dimensiunea sa animalică. Omul e un mamifer mai evoluat, dar tot animal.

Persoana umană e creată după asemănarea lui Dumnezeu. Și dacă Dumnezeu este iubire, persoana umană este creată ca să iubească asemenea lui Dumnezeu. Dar dacă dimensiunea spirituală dispăre din om, dispăre și asemănarea sa cu Dumnezeu, dispăre și iubirea umană, prin iubire înțelegându-se instinct, poftă, plăcere, adică ceea ce omul are în comun cu animalul.

Ce stabilește Leviticul e o prevedere juridică pe care o găsim și în alte legislații ale timpului. De pildă, codul lui Hammurabi la art.129 prevedea: "Dacă soția unui bărbat este surprinsă în adulter cu un alt bărbat, să fie legați și aruncați în apă. Dacă stăpânul soției (adică bărbatul) își lasă în viață soția, atunci și regele îl va lăsa în viață pe slujitorul său, supusul, (adică pe bărbatul prins în adulter)".

Iubirea autentică umană, aceea care reflectă chipul și asemănarea lui Dumnezeu din om, poate să existe chiar făcând abstracție de instinctul biologic, animalic, al reproducerii. Povestește marele binefăcător al celor suferinzi, Raoul Follereau, un fapt petrecut într-una din leprozeriile sale dintr-o insulă a Pacificului. O leprozerie e un spectacol de groază: cadavre care se mișcă, disperare, furie, răni, trupuri mutilate oribil. Dar în această atmosferă dezolantă, un bătrân lepros avea mereu ochii surprinzător de luminoși și de zâmbitori. Suferea în trupul său ca și nefericiții săi tovarăși, dar ținea la viață, nici vorbă de disperare și dădea dovadă de o mare bunătate față de ceilalți. Neputând să-și explice acest miracol al vieții în acest infern al leprozeriei, Follereau a voit să afle secretul. L-a pus pe bătrân, discret, sub observație. A descoperit că zilnic, cu regularitate, la răsăritul soarelui,

bătrânelul se târa spre gardul care înconjura leprozeria, se așeza întotdeauna în același loc și aștepta. Nu aștepta răsăritul soarelui, nici spectacolul aurorei deasupra Pacificului. Aștepta până când, de cealaltă parte a gardului, apărea o femeie bătrână ca și el, cu fața acoperită de riduri foarte fine, cu ochii plini de bunătate. Femeia nu vorbea. Lansa doar un mesaj tăcut și discret: un zâmbet și bătrânelul răspundea cu un alt zâmbet. Dialogul acesta mut dura puține clipe, după care bătrânelul se ridica și se îndrepta, cu pași mărunți, spre barăci. Și așa, în fiecare dimineață. Un fel de împărtășanie zilnică. Bătrânul, hrănit și întărit cu acel zâmbet, putea să suporte încă o zi și putea să reziste până la o nouă întâlnire cu zâmbetul acelui chip de femeie. Când Follereau l-a întrebat cine e femeia, leprosul i-a răspuns: "*E soția mea*". Și după o clipă de tăcere: "*Înainte de a veni aici m-a îngrijit în ascuns, cu tot ce avea la îndemână. Un vraci i-a dat o unsoare... Dar totul a fost zadarnic. Atunci m-au luat și m-au adus aici. Dar ea m-a urmat. Și când o văd din nou în fiecare zi, numai de la ea știu că mai sunt în viață, numai pentru ea mai găsesc plăcerea de a trăi*".

Anarhia sexuală din vremurile noastre își are rădăcinile în ateism: nici Dumnezeu, nici lege, nici răspundere, nici cont de dat în fața cuiva. Problema etică este eliminată din comportamentul sexual. Bine și rău este ce hotărăște fiecare în mod subiectiv. Libertate totală, eliberare de tabu-uri. Scrie Papa Ioan Paul al II-lea în Enciclica *Veritatis splendor*: "*Unele tendințe ale culturii de astăzi... atribuie fiecărui individ sau grupuri sociale dreptul de a decide ce este bine și ce este rău: ca și cum libertatea umană ar putea să creeze valori și s-ar bucura de un primat asupra adevărului, până acolo încât adevărul însuși ar trebui considerat drept un produs al libertății*".

De fapt, așa-zisa libertate sexuală, e o iluzie de libertate, e "*patologia libertății*", cum o numește Marcel De Corte, care duce la degradarea omului și la cea mai rușinoasă formă de sclavie. Decalogul, așa cum spuneam la începutul acestui curs de meditații, înseamnă zece căi spre libertate. Porunca a VI-a : "*Să nu faci fapte necurate!*" e una din aceste căi spre adevărata libertate. În această privință nu găsim cuvinte mai convingătoare decât cele scrise în Catehismul Bisericii Catolice: "*Curăția cere o ucenicie a stăpânirii de sine, care este o pedagogie a libertății umane. Alternativa este clară: omul, ori poruncește pasiunilor sale și dobândește pacea, ori se lasă aservit de ele și devine nefericit. Demnitatea omului îi cere să se comporte conform unei alegeri libere și conștiente, impulsivă și determinată de o convingere personală și nu sub simplul impuls al stimulilor instinctivi sau din cauza unei constrângeri exterioare. Omul dobândește o asemenea demnitate când, eliberându-se de orice sclavie a patimilor, se îndreaptă spre scopul său într-o alegere liberă a binelui și își procură, în mod eficient, mijloacele corespunzătoare prin efortul și pricepera sa*" (nr. 2339).

Mai pe înțeles, vrea să spună Catehismul că cine luptă și își înfrânează patima sexualității, își găsește libertatea, pacea, bucuria; cine se lasă stăpânit de patimă, devine sclav, trist și nefericit. Scriitorul Helmut Schulze, referindu-se la unul din marii responsabili ai depravării din timpurile noastre, S. Freud, remarcă faptul curios că în opera lui Freud nu există nici cuvântul bucurie, nici conceptul de bucurie. "*Freud vorbește de plăcere, dar nu de bucurie. Un om care ajunge obosit și transpirat, cu degetele rănite de stâncile ascuțite și cu durere în mușchi pe vârful unui munte necucerit mai înainte, cu perspectiva de a fi nevoit să înfrunte imediat pericolele și oboselile încă și mai mari ale coborârii, probabil că nu simte nici o plăcere, în schimb simte bucuria cea mai mare care se poate imagina. E posibil să obții plăcerea fără să plătești prețul unui efort atât de dur, dar în acest caz, cu siguranță că nu îți se aprinde în suflet scânteia divină a bucuriei*".

Citind capitolul al IV-lea din Scrisoarea către Galateni, găsim un tablou complet al viciilor care marchează lumea de astăzi, de parcă apostolul Pavel ar fi contemporanul nostru. În capul listei e necurăția: "*Faptele trupului sunt cunoscute, și ele sunt: adulter, desfrânare, necurăție, destrăbălare, închinare la idoli, vrăjitorie, vrajbe, certuri, gelozii, mâinii, gâlcevi, dezbinări, invidie, pizmuri, ucideri, beții, chefuri*". Apostolul descrie precis ce urmează după căderea în păcatul necurăției în diferitele lui forme. Urmează mai întâi, pierderea credinței, ruperea raporturilor cu Dumnezeu, idolatria. Din pierderea credinței se nasc surrogatele credinței: vrăjitoria, superstiția, horoscopul. În al treilea rând, dacă necurăția ucide iubirea, necurăția e însoțită întotdeauna de

violență, care se manifestă într-o sută de forme: mânie, ceartă, invidie, crimă. Iar cum necurăția aduce nefericirea, tristețea, pustiirea în inimă, desfrânatul caută să evadeze într-un paradis iluzoriu, drogându-se; Apostolul amintește drogul celor săraci: alcoolul, bețiile, chefurile. Apostolul spune clar unde sfârșește drumul rușinii început cu păcatul necurăției: "*Vă spun dinainte, precum dinainte v-am și spus, că cei ce fac unele ca acestea nu vor moșteni împărăția lui Dumnezeu*".

Lupta pentru castitate

Castitatea a venit în lume odată cu Cristos. Cristos cel curat și feciorelnic, a voit să se nască dintr-o mamă curată și fecioară. Curat și feciorelnic a voit să fie și tatăl său purtător de grijă, curat și feciorelnic a fost și Ioan Botezătorul, cel care i-a pregătit calea în pustiu, iar ucenicul predilect i-a fost un ucenic feciorelnic; Ioan, căruia i-a îngăduit la Cina cea de Taină să-și plece capul pe pieptul său și să-i asculte bătăile inimii. Lui Ioan, ucenicului feciorelnic, și nu altuia Isus i-a încredințat-o la urmă pe Mama sa. Trebuie remarcat faptul că, în viața sa publică, Isus a îngăduit prigonitorilor săi să-l taxeze drept impostor, hulitor, nebun, gurmand, rebel și instigator la revoltă, stăpânit de diavol și tot ce mai putea inventa răutatea omenească; a îngăduit să fie bătut, palmuit, scuipat. Un singur lucru nu a îngăduit: să i se arunce în față păcatul necurăției. În pustiu i-a îngăduit diavolului să-l ispitească, să-l atragă la mândrie, la lăcomie, la idolatrie. Dar pe terenul castității Satana nu a avut acces. În Apocalipsă, celor feciorelnici le este rezervat un loc special în preajma Mielului, pe care, urmându-l, cântă o cântare specială pe care alții nu o pot cânta.

Să ne gândim care era situația până la venirea lui Cristos în lume. Roma avea șase vestale, șase tinere care trebuiau să rămână fecioare, având misiunea să țină aprins focul sacru al Zeiței Vesta. Pentru a le încuraja să facă acest sacrificiu, să renunțe la căsătorie, Roma le acorda favoruri extraordinare. Vestalele erau mai presus de lege. Lictorii trebuiau să încline fasciile în fața lor; consulii trebuiau să le cedeze lor primul loc; mărturia lor la procese nu se pune în discuție; călăii îi cruțau pe condamnații la moarte dacă în drumul spre locul de execuție întâlneau o vestală și aceasta cerea grațierea. Cu toate favorurile și onorurile acordate, Roma nu a găsit niciodată, printre cele 200 de milioane de supuși ai săi, șase vestale care să accepte de bună voie să rămână fecioare. Și atunci a recurs la forță. A obligat șase tinere să rămână fecioare pentru a putea fi păstrat focul sacru al Imperiului. Iar pedeapsa pentru vestala infidelă era cumplită: era îngropată de vie. Vine Cristos. Nu promite favoruri, dimpotrivă, prigoană și cruce, nu amenință, nu obligă, ci doar invită. Și cine ar putea număra milioanele de tineri și tinere care au îmbrățișat idealul vieții de castitate desăvârșită pe care l-a trăit Cristos?

Dar nu este vorba numai de idealul castității desăvârșite la care sunt chemați, relativ, puțini, ci de virtutea castității ca atare, virtute pe care trebuie să o practice în mod desăvârșit și cei chemați la căsătorie până la căsătorie, și cei căsătoriți în funcție de starea lor specifică.

Marele predicator francez H. Lacordaire făcea din virtutea castității pe care Cristos a sădit-o în lume, o dovadă a divinității creștinismului. Unui tânăr care i se plângea că este ispitit împotriva curăției Lacordaire i-a răspuns: "*Patima care te chinuie pe tine îi tiranizează pe cei mai mulți dintre oameni, ea este universală și victoria pe care Evanghelia a repurtat-o asupra ei este una din dovezile divinității creștinismului*".

În continuare, vreau să dezvolt trei gânduri pe care Noul Catehism le formulează, tratând la porunca a VI-a despre chemarea la curăție.

Mai întâi, castitatea e o victorie, iar o victorie presupune un război: "*Curăția cere o ucenicie a stăpânirii de sine, care este o pedagogie a libertății umane*". Cuvântul ucenicie, folosit de Catehism, are sensul de luptă, de antrenament, de exerciții, așa cum se antrenează sportivii pe terenul de antrenament dacă vor să dobândească victoria la un meci, așa cum se exercită soldații pe poligonul militar dacă vor să dobândească victoria pe front, în război. Spune, în continuare, Catehismul: "*omul, ori poruncește pasiunilor sale (adică luptă împotriva pasiunilor sale) și dobândește pacea, ori se lasă subjugat de ele și devine nefericit*". Sunt cuvinte care confirmă un celebru dicton latin: "*Si vis pacem, para bellum*" (dacă vrei pacea, pregătește-te de război). Aici se adeverește întocmai cuvântul lui Isus: "*N-am venit să aduc pace, ci sabie*". Apostolul Pavel nu se jena să recunoască acest război pe care îl avea de purtat în el însuși și pe care îl descrie în Scrisoarea

către Romani în termeni dramatici: *"După omul dinlăuntrul meu îmi place legea lui Dumnezeu; dar văd în mădularele mele o altă lege, care se luptă împotriva legii primită de mintea mea și mă ține sclav legii păcatului care este în mădularele mele. O, nenorocitul de mine! Cine mă va elibera de acest trup al morții?"* (Rom 22-24).

Scrie mai departe Catehismul: *"Cel care vrea să rămână credincios făgăduințelor de la botez și să reziste ispitelor va avea grijă să folosească mijloacele potrivite"*. Iar cel dintâi dintre mijloace este *"cunoașterea de sine"* (nr. 2340).

Când e vorba de cunoașterea de sine, primul lucru care trebuie știut este acesta: a fi ispitit, a fi înclinat spre necurăție e condiția normală a omului normal. N-ai nici un motiv să intri în panică, să te tulburi, să te simți umilit sau să fii complexat că ești cumva un caz special. E foarte exactă observația unui psihiatru francez, Dr. Déjerine, care scrie în cartea sa *Psihonevroze*: *"Că e vorba de o somitate a științei, sau de un baron al finanțelor, sau de un moștenitor al tronului sau de cel mai modest dintre supușii săi, sentimentele care fac să acționeze oamenii sunt absolut asemănătoare"*.

N-au fost scutiți nici sfinții de ispitele de necurăție. Știm din viețile lor scrise în mod obiectiv, că, lăsând la o parte unele privilegii ale harului, pacea sufletească absolută de care s-au bucurat sfinții a fost răsplata unei lupte eroice împotriva ispitelor. Să ne amintim de Sfântul Toma de Aquino, de Sfântul Alfons Rodriguez, de Sfântul Iosif de Cupertino, de Sfânta Angela de Foligno, de Sfânta Ecaterina de Siena. Unii sfinți recurgeau la soluții extreme pentru a-și învinge ispitele deosebit de violente: Sfântul Petru Damiani se arunca în apă înghețată, Sfântul Benedict se tăvălea în spini.

Ascultați mărturisirea sinceră și impresionantă care vine din partea Sfântului Ieronim. Se retrăsese în pustiu al Palestinei pentru a scăpa de dezmăturile și atracțiile Romei corupte. Dar a trebuit să continue lupta în pustiu: *"Ah ! de câte ori în pustiu, în această imensă singurătate devorată de razele de foc ale soarelui, adăpostul sălbatic al călugărilor, m-am trezit cu imaginația în mijlocul plăcerilor seducătoare ale Romei! Mă așezam de o parte, plin de amărăciune. Ciliciul îmi apăsa mădularele; fața îmi era înnegrită ca a unui etiopian. În fiecare zi lacrimi, în fiecare zi gemete și când uneori somnul mă răpunea, oasele mele descărnate se prăbușeau pe pământul gol, fără a-și găsi odihnă."*

Iar eu care mă condamnasem la această închisoare, (închisoarea lui poate fi văzută și astăzi: e o grotă săpată în stâncă în apropierea grottei în care s-a născut Cristos la Betleem), fără altă companie decât aceea a scorpionilor și a animalelor sălbatice, îmi închipuiam adesea că mă găsesc în vârtoarea petrecerilor romane! Da, postul ofilise dorințele mele, cu toate acestea sufletul meu ardea de dorințe!

Într-un trup înghețat, într-o carne dăruiată, anticipat, morții, numai flăcările patimilor fierbeau neconținut... Petreceam săptămâni în post pentru a-mi ține în frâu trupul rebel... Mă afundam în pustiu... Zăream adâncul unei văi, un pisc prăpăstios, o stâncă abruptă, acolo îmi găseam un adăpost pentru rugăciune, o temniță pentru carnea mea mizerabilă". Concluzia pe care o trage Sf. Ieronim: *"Păstrarea castității e un soi de martiriu"* (Ep. XXIII către Eustochium).

În al treilea rând, scrie Catehismul: *"Stăpânirea de sine este o lucrare de lungă durată. Niciodată nu se poate considera dobândită odată pentru totdeauna. Presupune un efort reluat la toate vârstele. Efortul pe care îl cere poate fi mai intens la anumite vârste ca, de exemplu, în copilărie și la adolescență, atunci când se formează personalitatea"* (nr. 2342).

Într-adevăr, lupta pentru castitate începe la vârsta numită critică: la pubertate, la adolescență. Până acum castitatea a fost inocență, din acest moment ea devine virtute, se câștigă prin luptă. Să nu uităm că *"virtute"* vine din latinescul *"virtus"* și înseamnă forță, tărie. Dacă la această vârstă nu începe lupta, ci încep căderile, cu cât lupta de recuperare a castității începe mai târziu, cu atât șansele de recuperare sunt mai scăzute. Mulți așteaptă bătrânețea ca să se îndrepte, atunci când patimile se sting. E și o vorbă: la vârsta de 70 de ani omul fără să vrea devine virtuos. Complet fals: la această vârstă omul poate să devină impotent, dar nu virtuos. Șansele de corijare și de convertire scad cu cât omul înaintează în viciu. E mai ușor să te corectezi la 16 ani decât la 20 de ani; la 20 de

ani decât la 30 de ani; la 30 de ani decât la 40 de ani. E abuzul în har, dar este și formarea reflexelor, a obișnuinței care devine o a doua natură. Sexualitatea e cel mai puternic drog și urmează legea drogului. Ca regulă generală, cine înaintează mult în aceste vicii, droguri, alcool, desfrâu, moare drogat, moare alcoolic, moare desfrânat. Efectele viciului sunt, în primul rând: abrutizarea minții și slăbirea voinței. Tinerețea este vârsta curajului, forței entuziasmului, idealului, a capacității de sacrificiu. Tinerii mor la revoluție; bătrânii profită doar pe urma lor, procurându-și certificate de revoluționari. Luptele sportive, războaiele nu se fac cu bătrâni: la 30 de ani cel mult, sportivii se retrag din sport; la 40-50 de ani militarii sunt trecuți în rezervă. Prin urmare, lupta pentru castitate la tinerețe se poartă.

În încheiere, vă îndemn cu apostolul Pavel: "*Luați toate armele lui Dumnezeu ca să vă puteți împotrivi în ziua cea rea... Stați gata, așadar, având mijlocul încins cu adevărul, îmbrăcați cu platoșa dreptății... luați scutul credinței, cu care veți putea stinge toate săgețile arzătoare ale Celui rău. Luați, de asemenea, coiful mântuirii și sabia Duhului*" (Ef 6, 13-17).

Cunoașterea de sine

Primul lucru pe care Catehismul Bisericii Catolice îl cere de la cel care vrea să rămână credincios făgăduințelor de la botez și să reziste ispitelor, este cunoașterea de sine. Am văzut în ultima meditație, că orice om, exceptând cazurile patologice sau intervențiile excepționale ale harului lui Dumnezeu, are de luptat pentru a se menține curat sau pentru a-și recupera virtutea castității în caz că a căzut în păcat. Dar această luptă nu este egală pentru toți. Atracția mai mare sau mai mică spre păcat depinde de mulți factori. Factori naturali, afară de ispitele Diavolului.

Un factor este temperamentul cu care se naște și rămâne fiecare om până la moarte. Un sangvinic este mult mai ispitit decât un abulic.

Un alt factor este vârsta: un bătrân de 80 de ani nu are de luptat cu ispitele cât are de luptat un adolescent ajuns la vârsta critică a pubertății - în jur de 14 ani băieții, în jur de 12 ani fetele, sau cel ajuns la sfârșitul vârstei mature - 40 - 45 de ani - numită și vârsta câinelui, când omul traversează o perioadă de criză, ca și la pubertate.

Un alt factor este climatul și anotimpurile anului. Africanii de la Ecuator sunt mult mai atrași spre necurăție decât rușii din Siberia. Iar dintre toate anotimpurile anului, primăvara este sezonul solicitărilor erotice.

Trebuie ținut cont apoi de ceea ce ne spun fiziologii, anume că există în organismul uman un ritm asemenea fluxului și refluxului: două săptămâni patima merge crescendo, atinge maximum de intensitate, apoi două săptămâni merge descrescendo, spre a-și relua din nou mersul.

Un cuvânt greu de spus îl are starea sănătății fizice și psihice. Sfânta Tereza cea Mare scria cu mult simț practic și cu multă sinceritate despre ea însăși: *"În unele zile constat că sunt lașă; examinându-mă, constat că mai degrabă nu stau bine că sănătatea, că am avut digestia proastă și că am dormit rău. În alte zile constat că sunt plină de fervoare; dar privind lucrurile mai îndeaproape, constat că stau mai bine cu sănătatea, că digestia a fost mai bună și că am dormit mai bine"*.

Un profesor de morală, celor anemici care se plâneau de ispite de necurăție, la recomanda, cât în glumă, cât în serios, pe lângă rugăciune, fleici și vin de Bordeaux.

După cum stările de anemie nu stimulează virtutea castității cu atât mai puțin o stimulează excesul în mâncare: mâncărurile excitante, picante, și mai presus de toate, abuzul de băuturi alcoolice. Apostolul Pavel îi îndemna pe Efeseni: *"Nu vă îmbătați cu vin din care vine destrăbălarea"* (Ef 5, 18). Completează Sfântul Atanasie: *"Bucuria diavolilor, chefurile și bețiile"*.

Un factor extrem de important în acest război este ereditatea, zestrea genetică cu care vine fiecare pe lume. E foarte adevărat ce scrie un autor francez, Melch de Vogüe în cartea sa *Morții care vorbesc*: *"Voi vă închipuiți că vedeți gesturile, că ascultați cuvintele contemporanilor... Priviți în urma lor o mulțime nenumărată: miliardele de morți care îi împing din urmă pe acești oameni, le comandă gesturile, le dictează cuvintele. Noi avem impresia că pășim pe cenușa inertă a morților, în realitate, ei ne învăluie, ne apasă, ne sufocă sub greutatea lor; ei sunt în oasele noastre, în sângele nostru, în miezul creierului nostru și mai ales..., când marile pasiuni intră în joc, ascultați-le bine vocea: sunt morții care vorbesc"*.

Avea dreptate Anatole France când scria: *"Când ne-am născut, eram deja atât de bătrâni!"*. Împăratul Napoleon I a pus odată această întrebare: *"Știți când începe educația unui copil?"* Răspunsul l-a dat tot el: *"Cu o sută de ani înainte de a se naște"*.

În general, senzualitatea se transmite ereditar de la mamă la fiu, de la tată la fiică. Un proverb românesc spune: *"Capra sare masa, iada sare casa"*. Mai exact, ar trebui spus: *"Capra sare masa, iedul sare casa, țapul sare masa, iada sare casa"*.

Pe lângă acești factori interni sunt o mulțime de alți factori externi care pot influența, provoca,

solicita în mod diferit pe unul sau pe altul, ca de pildă: lipsa de igienă, hainele prea strânse pe trup, obiceiul de a ține mâinile până la coate băgate în buzunare, anturajul, mediul în care trăiești: una e să trăiești în mijlocul naturii, într-un sat, alta e să trăiești într-un oraș poluat sau într-un port pe țărmul mării unde microbii desfrâului plutesc în aer.

Dar toți acești factori dinăuntru sau din afara omului nu sunt o fatalitate. Ei pot constitui circumstanțe atenuante pentru cei care păcătuiesc, dar nu justifică păcatul și nu înlătură culpabilitatea. Temperamentul, înclinațiile rele le moștenim, dar păcatul, viciul nu se moștenește, el depinde de voința noastră personală, de liberul arbitru. Trebuie să avem convingerea fermă că stăpânirea de sine, că evitarea păcatului, e posibilă. Că victoria asupra instinctului sexual e posibilă. Dacă nu credem în victorie, pierdem sigur războiul, după cum o armată care nu are convingerea că învinge, pierde sigur războiul. Cine nu crede că poate trăi cast ajunge sigur desfrânat.

E necesar, în această privință, să înfruntăm mentalitatea greșită și prejudecățile care domină lumea. Lozinca trâmbițată pe toate căile este: "*castitatea este imposibilă*". Materialiștii, pentru care omul nu este decât un animal, susțin sus și tare: "*Nu e posibil. Castitatea este un mit*". Castitatea înseamnă astăzi a refuza cu încăpățănare să fii animal. Prejudecățile vin uneori din partea științei care afirmă: "*Instinctul sexual este glasul naturii. Castitatea este împotriva naturii. Omul, ori își urmează instinctul, ori se îmbolnăvește și crapă*". Răspunsul este simplu: glasul naturii pentru om este glasul naturii pe care i-a dat-o Dumnezeu, iar natura omului este cu totul diferită de natura animalului. Pentru un motan este natural să-și urmeze instinctul, și nici nu poate să nu-l urmeze, întrucât este lipsit de judecată și de voință; pentru om, având minte și voință liberă, natural este să-și stăpânească instinctul sexual atunci când legea morală o cere. La animal nudismul este natural, la om este împotriva naturii.

Cât privește îmbolnăvirea din cauza castității, toți medicii serioși afirmă la cele mai prestigioase congrese că nu există vreo boală cauzată de castitate, de înfrânare, dar că există o mulțime de boli cauzate de viciu, de desfrâu. Avem un exemplu clar cu SIDA. După statisticile O.M.S. sunt azi în lume peste treizeci de milioane de contaminați cu virusul HIV înregistrați; numărul real este de patru ori mai mare. Pentru anul 2000 se prevăd patruzeci de milioane; înmulțit cu patru, înseamnă o sută șazeci de milioane. Ei bine, SIDA e provocată nu de castitate, ci de desfrâu, de vagabondajul sexual și mai ales, de homosexualitate; homosexualitatea pe care acum românii, acest popor încreștinat de Sfântul Andrei, s-au hotărât să o legalizeze, sau mai exact, să nu se mai penalizeze, la cererea Consiliului Europei, spre a fi la nivelul "*Europei civilizate*". Se știe că împotriva SIDA nu există nici un vaccin și nici un remediu; singurul remediu e înfrânarea, castitatea.

Dar cele mai mari nenorociri în această privință le-au adus în lume ideile lui Freud și ale adepților săi, potrivit cărora cauza tuturor bolilor mintale și a tulburărilor psihice e de natură sexuală; prin urmare, nu există altă cale pentru sănătatea mintală și altă terapie împotriva dezechilibrului psihic decât eliberarea totală a instinctului sexual, înlăturarea oricărei bariere, eliberarea de acest tabu.

Freud și adepții săi, psihanalistii, nu numai că și-au pus teoriile în circulație, dar au practicat desfrâul, inclusiv homosexualitatea, după caz, ca terapie pentru vindecarea pacienților lor psihopați. Nu numai că nu au vindecat pe nimeni, dar au înnebunit ei înșiși. E lucru știut că Freud a fost un dezechilibrat mintal - urmare a vieții sexuale dezordonate și a drogurilor. Psihologul italian Ennio Innocenti, în cartea sa, *Critica alla psicoanalisi*, psihanalizându-l pe Freud și pe primii săi colaboratori îi găsește pe toți nebuni: pe primii săi adepți, Adler și Yung, însuși Freud i-a calificat drept "*neunii cei mai odioși*". "*Prietenul său Weiss s-a spânzurat când s-a întors din luna de miere; Otto Gross... a devenit criminal și a murit sinucigându-se; Frink a murit nebun după falimentul căsătoriei pe care însuși Freud i-o recomandase cu căldură; Tausk a murit sinucigaș, lovit de o nebulie înspăimântătoare; Federn a avut o soartă asemănătoare; Rank însuși, prea devotatul secretar al lui Freud, nu a putut scăpa de sinucidere, urmare a unei periculoase nebulii care l-a răvășit timp de mai mulți ani; nebun a murit și Reich; Ferenți, personaj cu și mai mare*

autoritate, a murit complet nebun". Și lista ar putea continua.

Desigur, e mai ușor să te menții curat fără să fi căzut în păcat, decât să-ți recuperezi virtutea curăției după ce ai făcut experiența tristă a păcatului. Un fruct, un măr, se păstrează mult mai ușor dacă nu e tăiat, nu e rănit, decât unul care a fost tăiat sau zgâriat - zice Sfântul Francisc de Sales. Dar omul își poate domina instinctul, se poate ridica. Scrie iezuitul Eymieu, în cartea sa, *Stăpânirea de sine*:

"Omul supune animalele... El supune pământul zgârcit obligându-l să-i dea recoltă. Supune munții, deschizându-i cu o scânteie pe care un copil o poate aprinde de departe, apăsând cu degetul pe un buton. Supune metalele dure, făcându-le să curgă ca apa... El se poate supune pe el însuși! Zadarnic se scuză spunând: e temperamentul meu! Așa-s făcut eu! De ce nu spui pământului nedefrișat: așa-i temperamentul lui, așa-i făcut el? Sau fiarei care sare asupra ta ca să te sfâșie: așa-i temperamentul ei, așa-i făcută ea? Așa ești tu făcut, dar stă în puterea ta să te refaci, să te transformi". Sfinții care au rămas curați toată viața și cei care s-au ridicat din noroi după ce au căzut sunt dovada cea mai grăitoare că, într-adevăr, castitatea e posibilă pentru toți. Având în față exemplul lor, suntem îndreptățiți să spunem cu Sfântul Ignățiu de Loyola, în momentul convertirii sale: *"Dacă ei au putut, eu de ce nu aș putea?"*.

Duhovnicul sau psihiatrul?

Scriitorul italian Fortunato Pasqualino, în recentul său roman *Un penitent ciudat*, ne vorbește despre un tânăr cu cercei în urechi și cu pantofi cu tocuri înalte de femeie în picioare, având mâinile legate la spate cu un lanț. Intră în bazilica S. Pietro din Roma, străbate navata de la un capăt la altul și se prăbușește în genunchi la confesionalul de lângă altarul Sfântului Norbert. Începe să-și descarce sufletul: *"Părinte, am doi cercei de aur în urechi și încălțăminte cu tocul înalt de femeie, în picioare. Dar sunt bărbat, mă auziți? Mă vedeți? ... Nu știu, nu mă simt bine, mi-e teamă că mă aflu într-o stare de necurăție monstruoasă, să zicem de păcat, mai mult decât de indispoziție și de rușine. Nu, nu glumesc, vă rog să mă credeți... Vă înțeleg să nu aveți încredere, având în vedere nerușinarea, obrăznicia mea... Aveți dreptate, ar fi trebuit să-mi scot măcar cerceii înainte de a îngenunchea... Poftim? Spuneți că trebuie să mă duc la medic să mă tratez, nu să mă spovedesc? Poate aveți dreptate, dar acum vreau să mă spovedesc, înțelegeți? Și să mă eliberez de partea de vinovăție pe care o am în treaba asta... Eu m-am rugat, mă rog mereu... Cum? Rugăciunile nu sunt de ajuns? Dumnezeu sfinte, dar nu ne-ați învățat, și voi și duhovnicii, că împotriva atacurilor, împotriva ispitelor cum se chemau altă dată, nu sunt remedii mai bune decât rugăciunea, frecventarea Sacramentelor, în special a Spovezii?... Sunt remedii de ordin supranatural, înțeleg, la care trebuie să le adăugăm pe cele de ordin natural, știința, medicina. Dvs. însă, mă iertați că o spun, am impresia că vă îndoiiți de eficacitatea remediilor sacramentale în cazuri cum e al meu. Doresc să fiu ascultat de un preot înainte de a fi ascultat de un psihanalist. Iar dvs. înțelegeți care este motivul. Păcatul este îndepărtat prin spovadă. Boala nu. De aceea reclam partea mea de păcat, recunosc că într-un fel am consimțit la rău, la viciu. A nega că aș fi putut să păcătuiesc ar însemna să mă privez de voința mea conștientă, de libertatea mea, de mine însumi. Vă rog să mă ajutați să-mi găsec vina. O am. Simt starea mea de necurăție... Vă rog să mă ajutați să recunosc păcatul care este în mine. Am nevoie, într-o lume și într-o epocă în care nimeni nu se mai gândește la păcat, ca și cum acesta nu ar mai exista...".* Și tânărul nu se mai poate opri. Continuă, continuă să se mărturisească, până când, în sfârșit, un bătrânel se apropie, îl bate pe umăr și îi spune: *"Tinere, nu-i nimeni în confesional"*. Într-adevăr, preotul, văzându-l pe acest hipi extravagant și scrântit îngenunchind, părăsise pe neobservate confesionalul, lăsându-l să vorbească singur.

Romanul lui Pasqualino conține un mesaj deosebit de actual și de grav: mulți preoți, mulți duhovnici au abandonat confesionalul, cedând locul duhovnicilor laici, adică psihiatrilor. Ei cred mai mult în psihanaliză decât în puterea dată lor de Cristos de a ierta păcatele. Ei, care pot smulge rădăcina răului, trimit penitenții la cei care nu pot face altceva decât să amortească, pentru moment, prin calmante, conștiința chinuită de păcatul necurăției.

Nu putem vorbi de cunoașterea de sine, ca fiind primul mijloc de luptă împotriva necurăției, fără a vorbi de spovadă și de direcțiunea spirituală. Și aici găsim deosebirea infinită între psihiatru și duhovnic. Psihiatrul te poate ajuta să-ți descoperi, să-ți cunoști boala, și să te obișnuiești cu gândul că trebuie să o suporti, n-ai încotro; duhovnicul te ajută nu numai să-ți cunoști boala, păcatul, dar, cu puterea primită de la Dumnezeu, te poate întotdeauna vindeca.

Iată câteva îndrumări practice pentru spovadă și pentru direcțiunea spirituală.

Mai întâi, dreptul de a alege duhovnicul este sacru. Ești liber să mergi la cine ai încredere. Nimeni nu-ți poate impune duhovnicul. Alege, prin urmare, un duhovnic care să fie chipul și icoana îndurării și bunătății lui Dumnezeu, dar în același timp, care să fie ferm, decis, care să-ți spună adevărul în față și care să-ți prescrie remediile necesare, oricât de amare ar fi ele. La duhovnic bunătatea nu se confundă cu slăbiciunea sau cu sentimentalismul. Un medic, un chirurg care e milos, sentimental, dar lipsit de curaj, incapabil să taie în carne vie când e cazul, nu te poate vindeca de boală. Sfântul Alfons de Liguori, patronul moralistilor creștini, tratând despre spovadă, scrie

aceste cuvinte: duhovnicul "*quanto magis rigorem cum poenitente adhibebit, tanto magis eius saluti proderit; et contra, tanto magis cum illo immanis erit, quanto magis benignus erit in permittendo ut ille in occasione maneat aut se immittat*" (*Prax. Confess.*, 65). Ceea ce în traducere liberă, înseamnă: când e vorba de castitate, duhovnicul milos și exigent salvează, recuperează, cel milos dar slab, e un dezastru.

Desigur că pentru spovadă și chiar pentru colocviu spiritual poți să mergi la primul duhovnic pe care îl întâlnești, așa cum, când ești bolnav, poți să mergi la primul medic la care nimerești. Dar e mult mai folositor în viața spirituală ceea ce se vrea acum la noi cu noua reformă a sănătății: să ai un medic de familie - un duhovnic în cazul nostru - permanent, care să-ți stabilească etiologia - cum se spune în medicină -, cauzele bolii, să-ți pună diagnosticul, să-ți urmărească evoluția bolii, să-ți cunoască antecedentele, temperamentul, să-ți prescrie remediile cele mai potrivite. A trece de la un duhovnic la altul pentru a te eschiva, pentru a nu fi cunoscut, a tot căuta până când găsești un duhovnic care să-ți convină ție, care, de pildă, să-ți spună că masturbația nu e păcat, ar fi o tragi-comedie, ar însemna să te minți pe tine însuși.

Un lucru foarte important este ca atunci când, ferească Dumnezeu, ai căzut într-un păcat grav, să te spovedești imediat, să scoți imediat puroiul din suflet. Cu cât rămâi mai mult infectat, cu atât rana e mai greu de vindecat. Să nu spui: dacă tot am căzut și am pierdut harul lui Dumnezeu, decuma tot atâta e. Pot continua; ce mi-e un păcat, ce mi-s zece? Nu e tot atâta: una e să ai o singură rană, alta e să ai zece. Mult mai ușor te convertești după un păcat decât după zece sau douăzeci sau după ce păcatul a devenit obișnuință, după ce conștiința s-a tocit, înăbușindu-i sistematic glasul, adică remușcările, după ce abuzezi de harul lui Dumnezeu.

Lucru de cea mai mare importanță este sinceritatea, transparența atât la direcțiunea spirituală, cât mai ales, la spovadă. Să nu ascunzi nimic. Dacă din cinci răni grave, una nu o descoperi medicului, fiindcă ți-e rușine, degeaba le descoperi pe celelalte patru. Tot mori. Medicul nu te poate vindeca. La fel, dacă un singur păcat grav este ascuns la spovadă, nu numai că nici un păcat nu este iertat, dar se adaugă păcatul sacrilegiului, eventual al împărtășaniilor sacrilege care urmează. Sacrilegiul, păcat pe cât de grav, pe atât de absurd. Căci orice alt păcat cum este mândria, răzbunarea, lăcomia, necurăția, provoacă o plăcere, ce-i drept vinovată și efemeră, dar reală. În schimb, sacrilegiul ce altceva provoacă decât remușcare? Păcat absurd și sub alt aspect. La judecata de pe urmă se va da totul în vileag:

Liber scriptus proferetur

In quo totum continetur.

(Va fi adusă cartea scrisă

În care totul e cuprins).

Așa cum cântăm în *Dies irae*. Nu e mai logic să ștergem, în această viață, la spovadă, păcatele scrise în cartea care se va deschide la marea judecată?

Este extrem de folositor ca la spovadă să descoperim duhovnicului nu numai păcatele, dar și ispitele, luptele, dificultățile noastre sufletești, pentru demascarea Ispititorului.

Ne explică Sfântul Ighațiu de Loyola în a XIII-a regulă pentru discernerea spiritelor: "*Tactica Diabolului este aceea a unui seducător: el cere să se țină secretul și de nimic nu se teme mai mult decât să fie descoperit. Un seducător care o solicită pe fiica unui tată cinstit sau pe soția unui bărbat cinstit vrea ca insinuările și cuvintele sale să rămână secrete. Se teme strașnic ca nu cumva fiica să-i descopere tatălui sau femeia bărbatului cuvintele sale înșelătoare și intenția sa perversă. Își dă seama ușor că, în acest caz, nu poate izbuti în planurile sale păcătoase. La fel, dușmanul omului, când vrea să înșele un suflet drept prin vicleniile și cursele sale, dorește și vrea ca acesta să asculte și să păstreze secretul. Dar dacă acest suflet descoperă totul unui duhovnic luminat... care cunoaște înșelătoriile și vicleniile dușmanului, ispitorul simte o mare neplăcere, fiindcă știe că toată răutatea lui va rămâne neputincioasă, din clipa în care ispitele sale sunt descoperite și scoase la lumina zilei*".

Inutil să mai amintesc că spovada fără hotărâre puternică de îndreptare nu e spovadă oricât de

sinceră și precisă ar fi mărturisirea păcatelor cu numărul și cu specia lor. Spovada nu este o simplă operație matematică sau un bilanț de contabilitate, ea presupune convertirea.

Preoții antici vorbeau despre fântâna lui Iuventius, cu apă miraculoasă: bătrânii care coborau în ea ieșeau afară fără riduri, fără infirmități, frumoși și tineri ca la douăzeci de ani. Această fântână n-a existat decât în imaginația poezilor. Biserica posedă o asemenea fântână: e taina spovezii care ne redă tinerețea și frumusețea sufletească.

Sunt momente de dificultate psihică, de jenă, de rușine, de teamă, de reținere în fața duhovnicului, dar cine depășește aceste momente face experiența bucuriei pe care a trăit-o poetul francez Adolf Retté, convertit de la o viață de depravare, experiență pe care o descrie în cartea sa *"De la Satana la Dumnezeu"*: *"Odinioară la gândul de a-l căuta pe primul duhovnic eram cuprins de o adevărată panică... (Dar odată spovedit), în stradă simțeam că am aripi. Îmi ziceam: Sunt iertat! Sunt iertat! Ce fericire! O sută de glasuri cântau în inima mea "Aleluia" și aveam senzația că întinerit cu zece ani"*.

Veghere și prudență

"*Vegheați și vă rugați! Duhul este prompt, dar carnea este slabă*". Nicăieri nu este mai valabil avertismentul Mântuitorului ca în domeniul castității, unde chiar și cei mai puternici sunt atât de slabi! Prezumția, imprudența, e fatală. Nu suntem mai sfinți decât David, iar David a căzut în păcatul necurăției. Nu suntem mai înțelepți decât Solomon, iar Solomon a căzut în păcatul necurăției. Nu postim, nu petrecem nopțile în rugăciune și nu ne biciuim trupul mai mult decât Sfântul Ieronim, iar Sfântul Ieronim, e drept, nu a căzut în păcatul necurăției, ne amintim însă dintr-o meditație precedentă, cât era de chinuit și obsedat de imaginile dezmățului de la Roma. Nu suntem mai erudiți și mai mari oratori decât Luther, iar Luther a căzut în păcatul necurăției. Se spune că într-o seară stătea la fereastră împreună cu Ecaterina Bora, călugărița pe care o scosese din mănăstire și cu care trăia, și priveau amândoi cerul înstelat. La un moment dat Luther oftează: "*Vezi cerul cât e de frumos? Nu e pentru noi. Noi doi nu vom merge acolo*".

Fii prudent. Legenda spune că salamandra poate să treacă prin foc fără să pătească nimic. Necurăția este un foc prin care nimeni nu trece fără să se ardă.

Taretul este o vietate aproape invizibilă. Dar Olanda de zeci de ori a fost în pericol să dispară sub apele mării. Aceste vietăți minuscule rod, fac mici găuri în diguri prin care pătrunde apa, punând în pericol să se prăbușească cele mai solide diguri din lume. Microbii necurăției sunt prezenți pretutindeni în jurul nostru. Trebuie să luăm toate măsurile de profilaxie spre a nu ne infecta. Ca și în cazul bolilor trupești, e mult mai prudent și mai ușor să previi boala decât să te vindeci după ce te-ai îmbolnăvit. Igiena e de preferat medicamentelor. Sunt cunoscute versurile lui Ovidiu:

*"Principiis obsta! Sero medicina paratur
Cum mala per longas invaluere moras"*.

Rezistă de la început. Mai târziu, după ce răul a pătruns, te așteaptă doctoriile amare.

Fii hotărât, categoric, intransigent. Nu negocia cu dușmanul. Sfântul Ignațiu de Loyola, pe care Léon Daudet îl numește "*regele psihologilor*", în a douăsprezecea regulă a "*Discernământului spiritelor*" ne prezintă o comparație care ar putea să le supere pe feministe, dar care este extrem de sugestivă: "*Dușmanul nostru (diavolul) se aseamănă cu o femeie. Găsim la el slăbiciune și încăpățănare. E caracteristic femeii ca, atunci când se ceartă cu un bărbat, să-și piardă curajul și să o ia la fugă, de îndată ce acesta se încrunță la ea. Dimpotrivă, dacă bărbatul începe să se teamă și să dea înapoi, furia, răzbunarea și ferocitatea acelei femei cresc și nu mai cunosc măsură.*

La fel, este caracteristic dușmanului, să slăbească, să piardă curajul și să o ia la fugă cu ispitele sale, când o persoană care se îndeletnicește cu lucrurile spirituale dă dovadă de multă fermitate în fața Ispititorului și face tocmai contrariul a ceea ce îi sugerează el. Dimpotrivă, dacă persoana care este ispășită începe să se teamă și să suporte atacul cu mai puțin curaj, nu este fiară mai feroce pe pământ care să egaleze în cruzime răutatea infernală".

Pentru a ne forma o conștiință corectă în ceea ce privește castitatea, trebuie să avem foarte clare câteva principii.

Mai întâi, când e vorba de păcatul necurăției nu există, ca în cazul altor păcate, materie gravă și materie ușoară; întotdeauna materia e gravă și, când este știință și voință deplină, e întotdeauna păcat de moarte. Aici e valabilă legea drogului. Unele țări, la ora actuală, acceptă să legalizeze, să permită să se vândă și să se cumpere droguri în cantitate mică. Biserica condamnă o asemenea lege. Când e vorba de consumul de droguri nu există materie ușoară; și consumul de droguri în cantitate mică este păcat grav, fiindcă, în mod inevitabil, de la cantitate mică se ajunge la cantitate mare. Am spus că materia este întotdeauna gravă, dar păcatul poate să nu fie grav, ci ușor din două motive: fiindcă nu este știință deplină sau nu este voință deplină, cum poate fi cazul în semi-somn, până

adormi complet sau până te trezești complet, pierderea sau trezirea conștiinței având loc în mod progresiv. Nu e nevoie să mai spun că fenomenele naturale care se întâmplă în somn nu sunt nici un fel de păcat: nici mare, nici mic, afară de faptul că ești vinovat în cauză: de pildă, înainte de culcare, te-ai lăsat stăpânit de bună voie de gânduri și dorințe rușinoase, ai citit o carte murdară sau ai privit un film imoral.

Un alt lucru ce trebuie știut: gravitatea păcatului de necurăție nu depinde de durata lui. Îl poți săvârși într-o clipă: clipa în care ai consimțit. Crimele și catastrofele cele mai mari se săvârșesc într-un timp extrem de scurt: e de ajuns o clipă ca să-ți pălmuești un prieten, ca să te sinucizi, aruncându-te pe fereastră; i-a fost de ajuns o clipă dezechilibratului din bazilica S. Pietro ca să lovească cu ciocanul și să desfigureze statuia Pietà a lui Michelangelo și tot o clipă i-a trebuit pilotului american în ultimul război mondial ca să arunce bomba atomică asupra orașelor Hiroșima și Nagasaki și să ucidă sute de mii de oameni.

Nimeni nu-și poate justifica păcatul spunând: "*N-am intenționat să-l ofensez pe Dumnezeu*". Intenția explicită de a-l ofensa pe Dumnezeu este rară și se constată doar la păcatele de răutate diabolică. Dar pentru a săvârși un păcat de moarte e suficientă intenția implicită și aceasta e prezentă și în păcatele de slăbiciune. Păcatul prin natura sa este un act de neascultare față de Dumnezeu. Ce ați spune de un copil care ar spune tatălui său: "*Mi-ai poruncit să nu fac cutare lucru, totuși îl voi face, dar nu intenționez să te supăr?*".

De asemenea, trebuie să fie foarte clar că ispita sau plăcerea involuntară nu e totuna cu păcatul. O mie de ispite la un loc nu echivalează cu un păcat, după cum o mie de mere nu echivalează cu o portocală. Așa cum căsătoria nu e valabilă până nu se spune "*da*", un păcat nu e valabil până nu se spune "*da*".

"Ce n'est rien de sentir,

C'est tout de consentir" - spun francezii, "*nu înseamnă nimic a simți, totul e a consimți*". Sau latinii: "*Non nocet sensus, ubi non est consensus*". "*Nu dăunează ce simți, dacă nu consimți*".

Chiar dacă ispitele te chinuie zi și noapte, te obsedează, nu trebuie să te pierzi cu firea. Chiar dacă te atacă în momentele cele mai sfinte, la rugăciune, la Liturghie, înainte de împărtășanie, nu te descuraja: atâta vreme cât nu ești sigur că ai consimțit, fă eventual un act de căință și mergi la împărtășanie. A nu te apropia de împărtășanie pentru faptul că ești ispitit, înseamnă a face jocul Ispititorului. Iată sfatul de aur pe care ni-l dă Sfântul Francisc de Sales: "*Ești pradă ispitelor. Nu trebuie să te neliniștești pentru aceasta...! E diavolul care dă târcoale sufletului tău, pândind să vadă dacă nu găsește vreo ușă deschisă. Așa făcea și cu Iov, și cu Sfântul Antonie, și cu Sfânta Ecaterina de Siena și cu o mulțime nenumărată de suflete bune. Trebuie să te necăjești pentru aceasta? Lasă-l până se plictisește. Ține toate căile bine blocate; până la urmă va obosi sau, dacă nu obosește, Dumnezeu îl va obliga să ridice asediul. E semn bun că face atâta zgomot și furtună în jurul voinței tale; e semn că nu e înăuntru!*".

Pot fi situații chinuitoare de perplexitate, de dubiu, de îndoială: Am consimțit? Nu am consimțit? În acest caz se aplică principiul: "*In dubiis iudicandum est ex ordinarie contingentibus*" (Te judeci după cum te comporți în mod obișnuit). Ceea ce înseamnă că cel care are o conștiință laxă, cel care în mod obișnuit cedează la ispite, trebuie să considere că și în situația de îndoială a consimțit; în schimb, cel care are o conștiință delicată, cel care în mod obișnuit rezistă ispitelor, trebuie să considere că în situația de îndoială nu a consimțit și poate merge la împărtășanie fără a fi nevoie de spovadă.

Am spus la început: veghere, prudență, intransigență când este vorba de castitate. Ceea ce nu înseamnă însă teamă bolnăvicioasă, obsesie, frică exagerată de a nu consimți la ispită. Teama exagerată, obsesia, duce la epuizare nervoasă, la dezechilibrul psihic, la confuzie și produce efectul contrar. Sfântul Francisc de Sales, cu extraordinarul său simț psihologic, ne spune că una din sursele de ispite este tocmai teama prea mare de ispite: "*Ispitele ne tulbură pentru că ne gândim prea mult la ele și fiindcă ne temem prea mult de ele*".

Exact ca în povestea cu omul care a aflat secretul magic al îmbogățirii rapide. Cum? Foarte simplu. E de ajuns să frece două monede una de alta timp de cinci minute, dar cu o condiție: în acest timp să nu se gândească deloc la un elefant. După cinci minute monedele se dublează. Și omul a murit sărac. Toată viața nu a reușit să frece cele două monede timp de cinci minute, fără să se gândească la un elefant. Cu cât se forța mai mult să scoată elefantul din mintea sa, cu atât animalul pune mai mult stăpânire pe mintea și imaginația sa.

Iată sfatul înțelept pe care ni-l dă același Sfântul Francisc de Sales: "*De ce îți pierzi stăpânirea de sine, enervându-te? Panica întreține și intensifică aceste ispite. Păstrează-ți voința generoasă, iar inima păstrează-o calmă. Iritarea înseamnă forță deplasată (deplasată în terenul dușmanului). Încearcă mai curând să nu dai atenție, să disprețuiești ispitele*".

Puțină psihologie

Reluăm tema pe care am tratat-o în meditația precedentă: castitatea se clădește pe o temeinică cunoaștere de sine. Vom trata alte aspecte ale problemei, luându-l, în continuare drept călăuză pe "regele psihologilor", pe Sfântul Ignațiu de Loyola.

Un fenomen care provoacă multă confuzie și împiedică o cunoaștere de sine justă și obiectivă este scrupulozitatea.

Cuvântul să nu ne sperie. În viața spirituală e o probă aproape obligatorie în procesul de purificare și maturizare sufletească și nu știu care dintre sfinți și dintre convertiți nu a trecut prin acest purgator. În Regulile sale pentru cunoașterea și discernământul scrupulelor, Sfântul Ignațiu consideră că această încercare "*este foarte folositoare, pentru un timp... căci contribuie enorm în a face sufletul mai strălucitor și mai curat, separându-l în întregime de orice aparență a păcatului, după cuvântul Sfântului Grigore: "Bonarum mentium est, ibi culpam agnoscere, ubi culpa nulla est" - (e o însușire a sufletelor bune să vadă greșeala acolo unde nu este nici o greșeală).*

Lucru curios este faptul că scrupulozitatea poate conviețui cu laxismul la aceeași persoană: și scrupule și păcate de moarte. Dar această situație nu poate dura multă vreme: unul dintre cei doi dușmani în cele din urmă îl elimină pe celălalt. Și nu ne vine uneori a crede să constatăm că persoane scrupuloase - sau cel puțin, latura aceasta ieșea în evidență - ajung la o depravare ieșită din comun.

Înclinațiile omului sunt diferite: unii au o conștiință mai fină, mai sensibilă la păcat; alții au conștiință mai atrofiată, mai laxă, mai puțin sensibilă la păcat. Diavolul este un foarte bun psiholog, ne cunoaște perfect aceste înclinații și ține cont de ele. Ce-i de făcut? Ne răspunde Sfântul Ignațiu în *Regulile discernământului spiritelor*:

"Dușmanul (Satana) studiază cu atenție dacă un suflet este puțin scrupulos (lax) sau dacă este timorat (delicat). Dacă este timorat, el încearcă să-l facă delicat până la extrem, cu scopul de a-l arunca mai ușor în tulburare și de a-l doborî. Vede, de exemplu, că nu consimte nici la păcatul de moarte, nici la păcatul venial, nici la ceea ce ar putea să fie umbră de păcat deliberat: în acest caz, fiindcă nu-l poate face să cadă nici în ceea ce ar putea să semene a greșeală, va încerca să-l facă să creadă că este păcat acolo unde nici vorbă nu e de păcat... Dimpotrivă, dacă sufletul e puțin scrupulos, dușmanul se va strădui să-l facă și mai puțin scrupulos. De pildă, dacă până acum nu făcea de loc caz de păcatele veniale, îl va convinge să facă puțin caz de păcatele de moarte. Și dacă mai făcea cumva caz de păcatele de moarte, îl va convinge să le acorde mult mai puțină importanță sau să le disprețuiască.

Sufletul care dorește să înainteze în viața spirituală, trebuie să procedeze întotdeauna într-o manieră contrară aceleia a dușmanului. Dacă dușmanul vrea să-l împingă spre laxism, el să încerce să devină timorat și delicat; dacă dușmanul se forțează să-l facă excesiv de timorat, el să încerce să se consolideze într-o înțeleaptă poziție de mijloc și să rămână cu desăvârșire calm".

Cel scrupulos, dacă vrea să se elibereze de această tortură interioară, trebuie să țină cont neapărat de două lucruri.

În primul rând, să asculte orbește de duhovnic, să facă întocmai ce spune el, chiar când crede că duhovnicul greșește. Scrupulosul pierde capacitatea de a-și evalua în mod obiectiv gravitatea păcatelor, țânțarul devine armăsar, de aceea trebuie să accepte să judece cu capul duhovnicului. Și dacă duhovnicul îi spune la spovadă să nu se mai gândească la păcatele din trecut și să nu le mai repete la spovadă, gata, nu se mai gândește la ele și nu mai repetă povezile, chiar dacă i se pare lui că toate povezile din viață au fost rele, și că nu i s-a iertat nici un păcat fiindcă poate nu a avut căință, poate nu le-a spus, poate nu le-a spus cum trebuie, poate că preotul la spovadă nu a înțeles cum trebuie.

Și în al doilea rând, scrupulosul să nu judece anumite lucruri săvârșite în copilărie, când nu-și dădea seama că sunt păcate sau că sunt păcate de moarte, cu judecata și cu cunoștințele pe care le are acum, când a crescut mare, aflând cu ocazia unei predici, a unor exerciții spirituale ce păcate mari au fost acestea. E absurd să se culpabilizeze pentru niște fapte săvârșite în copilărie, de care, în fața lui Dumnezeu nu s-a făcut vinovat. Dumnezeu îl judecă privind la conștiința de atunci, nu de acum.

Diavolul, spuneam, e un bun psiholog. Ne observă înclinațiile, punctele slabe, spre a crea o breșă și a introduce păcatul necurăției. Aceste puncte slabe trebuie să ni le cunoaștem bine și noi; punct slab poate fi curiozitatea, poate fi lenea, poate fi înclinația spre alcool, pot fi prietenii cu persoanele de alt sex. Aceste puncte slabe trebuie ținute sub control și consolidate. Sfântul Ignațiu care, ofițer fiind de profesie, luase parte la multe războaie înainte de convertire, ne spune în *Regula a XIV-a a discernământului spiritelor* că diavolul se aseamănă cu un comandant militar care caută să descopere locul cel mai potrivit unde să dea atacul atunci când vrea să cucerească o poziție: "*El își așează tabăra, studiază forțele și poziția cetății și o atacă din latura cea mai slabă. La fel procedează dușmanul ființei umane. Dă mereu târcoale în jurul nostru. Examinează din toate laturile fiecare din virtuțile noastre teologale, cardinale și morale și când a găsit în noi locul cel mai slab și mai puțin dotat cu armele mântuirii, prin acel loc ne atacă și încearcă să obțină victoria deplină asupra noastră*".

Dar spre deosebire de toate celelalte războaie, în războiul cu ispitele, cu patima necurăției în special, tactica cea mai bună nu este lupta corp la corp, care este o luptă extenuantă și fără mari rezultate. Tacticile cele mai eficiente sunt diversiunea, substituirea și sublimarea. Termenii sunt foarte actuali. Diversiunea se practică cu mult succes în politică: când sunt probleme grele în țară și stări de tensiune, atenția poporului este distrasă de politicieni și abătută în alte direcții, spre niște probleme create artificial: ba că vin rușii, ba că ne ocupă ungurii și lumea uită de foame. Foarte reușită e diversiunea din ultimile săptămâni la noi. Se ajunsese la mare încordare cu dosarele securității și cu inovații pentru morții de la revoluție și de la mineriade. S-a creat artificial o criză de guvern și toată lumea a uitat și de dosarele securității, și de revoluție, și de mineriade. Teoria diversiunii nu e nouă. O cunoștea acum patru sute de ani în urmă marele episcop Bossuet care o propunea în lupta cu patimile. Când e vorba de patimi, spune Bossuet, în loc să lupți frontal, aruncă-te într-o parte, schimbă direcția prin diversiune. Când un obiect, o persoană ți-a apărut în minte și îți provoacă imagini și gânduri urâte, îndreaptă-ți imediat mintea spre alt obiect curat, care îți produce gânduri și sentimente frumoase, nevinovate. Aceasta este tactica diversiunii.

Iar despre substituire și sublimare vorbește psihanaliza. Dar nu sunt invenția lui Freud sau a psihanalizatorilor. Același Bossuet vorbește despre aceste lucruri mult mai frumos și mai competent decât Freud. Ar fi complet greșit și inuman să distrugi, să înăbuși, să reteze toate pasiunile, toate emoțiile, toate afecțiunile pentru a te elibera de ispite și a obține pacea, liniștea interioară desăvârșită. Acesta nu este creștinism, ci stoicism, sau budism, și ar fi o gravă mutilare a naturii umane. În lupta pentru castitate substituirea înseamnă patima necurăției înlocuită cu o altă pasiune nobilă, frumoasă, cum ar fi arta, poezia, muzica, filosofia, teologia, o anumită știință ș.a.m.d. Iar sublimarea înseamnă captarea forțelor sălbatice și oarbe ale instinctului sexual și punerea lor în serviciul unui ideal nobil, al unei pasiuni frumoase. Forța oarbă a vântului e folosită de navigator pentru a împinge corabia în direcția în care vrea el. Forța oarbă a apelor e captată de hidrocentrale pentru a produce curent electric. Despre marele Einstein se spune că cei care îl vizitau trebuiau să depună eforturi mari ca să poată deschide și închide poarta casei sale când intrau și ieșeau. Un prieten îi zice într-o zi: "*Domnule Einstein, un savant ca dvs. nu poate inventa un sistem ca să se poată deschide și închide mai ușor poarta aceasta?*" "*Prietene, îi răspunde savantul, poarta casei mele e în legătură cu o pompă de apă. Vizitatorii care vin și pleacă, fără să-și dea seama, îmi urcă apă în bazinul din pod*". Energiile uriașe ale instinctului sexual pot fi captate și puse în slujba unor idealuri înalte. Așa se explică realizările extraordinare ale unor oameni geniali care au renunțat la căsătorie, precum un Beethoven, un Michelangelo, un Eminescu și ar fi un mare păcat ca preoții

catolici care renunță la căsătorie să-și trăiască viața într-o lamentabilă mediocritate fiindcă nu știu să capteze, să canalizeze uriașele energii de care dispun și să realizeze lucruri mărețe.

N-am intenționat să transform această meditație într-o lecție de psihologie. Castitatea este în primul rând darul lui Dumnezeu, e lucrarea harului, dar totodată, lucrarea omului. Pentru a trăi virtutea castității trebuie recurs la toate mijloacele naturale și supranaturale. Iar printre mijloacele naturale se numără cunoașterea și practicarea unei psihologii sănătoase.

Lenea, sursă de necurăție

Știți ce înseamnă în limbaj medical idiosincrazie? Este modul special în care un individ reacționează în fața unui microb sau a altui agent patogen, sau, după definiția marelui naturalist Littré: "*este dispoziția proprie fiecărui subiect, în virtutea căreia aceleași cauze produc la diferiți subiecți efecte diferite*". Din punct de vedere fiziologic fiecare om are un punct slab; punctul slab poate să fie sistemul cardiac sau pulmonar, sau renal, sau arterial ș.a.m.d. Astfel încât anumiți microbi pot să însemneze un pericol mortal pentru un bolnav de plămâni, dar nu pentru un cardiac, și invers.

Principiul idiosincraziei e valabil nu numai pentru sănătatea corporală, dar și pentru sănătatea morală, în cazul nostru, când e vorba de castitate.

Anumite pericole și situații pot fi fatale pentru unii, pot să nu fie nici un pericol pentru alții. Și aici m-aș opri la cazul celor care au dobândit anumite obișnuințe păcătoase prin săvârșirea repetată a unui anumit păcat. Aici intră în funcție anumite mecanisme nu numai de ordin psihologic, dar și de ordin fiziologic. Este vorba de așa-numitele reflexe condiționate sau reflexe dobândite, descoperite de savantul rus Pavlov. Despre câinele lui Pavlov ați auzit cu toții. Este exemplul clasic de reflex condiționat pe care îl găsim în toate manualele de anatomie. În ce constă? Când i se dă câinelui o bucată de carne, el salivează. Dacă în timp ce i se dă carne se fluieră, sau se aprinde o lumină, sau e scărpinat pe spate ș.a.m.d., și se repetă operația, în general, de zece ori, s-a format la câine un reflex condiționat. Când se fluieră, se aprinde lumina, e scărpinat, la câine se declanșează salivarea, fără să i se mai dea carne. O dată Pavlov s-a făcut de râs în fața auditoriului invitat să vadă experimentul. Condiționase salivarea de sunetul unui diapazon. Sună din diapazon, dar câinele nu salivează. Mai încearcă, nimic. Atunci intră în laborator asistentul. În acel moment câinele salivează. Condiția care provoca reflexul nu fusese sunetul diapazonului, ci halatul alb al asistentului.

Omul își dobândește și el nenumărate reflexe condiționate. Când este vorba de obișnuința păcatului de necurăție, ca de altfel și de alte obișnuințe păcătoase, cum ar fi beția, la actul păcătos se asociază anumite imagini, sunete, alți stimuli care, devenind condiții reflexe, declanșează automat reacții care provoacă păcatul necurăției. De aici, obligația pentru fiecare persoană de a evita anumite locuri, persoane, obiecte, imagini, anturaje devenite condiții reflexe, care pentru unii sunt un pericol de recădere în păcat, pentru alții nu sunt nici un pericol. Aceasta este legea idiosincraziei în viața morală.

Dar, lăsând la o parte această problemă care vizează conștiința personală a fiecăruia, trebuie să vorbim de niște pericole de ordin general, care sunt pericole absolut pentru toată lumea. Și aș începe cu primul pericol și cu prima sursă a necurăției care este lenea, trândăvia. Spuneau deja romanii din antichitate: "*Otium, malorum omnium origo*" - lenea este mama tuturor viciilor. Mai presus de toate însă, e mama desfrâului. Așa se explică faptul că în timpul vacanței, când nu se muncește sau se muncește prea puțin, căderile în păcatul necurăției sunt mult mai frecvente decât în timpul școlii când se muncește.

Câtă dreptate are Sfântul Bernard când spune că așa cum apa unui pârau care curge repede și zglobie este curată, transparentă, e bună de băut și în ea cresc peștii cei mai gustoși, cum sunt păstrăvii, în timp ce o apă stătută se acoperă de mătreață, te îmbolnăvești dacă bei din ea, mirosurile ei insuportabile otrăvesc atmosfera până departe și nu mișună în ea decât broaște și alte vietăți scârboase, la fel omul harnic e curat la suflet, transparent, iar faptele vieții sale sunt plăcute în ochii lui Dumnezeu și ai oamenilor. În schimb, sufletul unui om, mai ales la vârsta tinereții, incapabil de efort, de muncă, trăind ca un parazit pe spatele și din munca altora, care se târăște de ici-colo, fără tragere de inimă pentru nimic, care mai mult vegetează, într-o stare permanentă de somnolență, care

nu mai aşteaptă nimic în viaţă decât să vină ora mesei, odihnindu-şi veşnic mâinile în fundul buzunarelor, privind pierdut şi melancolic în zare spre nimic, plictisit de viaţă şi veşnic obosit, deşi nu face nimic, un asemenea om putem presupune uşor, şi se poate citi pe faţă, că e o apă stătută şi urât mirositoare în care colcăie gândurile, imaginaţiile şi poftele ruşinoase de tot felul.

"*Facito aliquid operis, ut te semper diabolus inveniatur occupatum; otium rubigo sapientiae et ingenii*" (Fă ceva, ca diavolul să te găsească întotdeauna ocupat; lenea este rugina înţelepciunii şi a inteligenţei) (Sfântul Ieronim). "*Otiositas, diaboli pulvinar*". (Lenea e perna diavolului) (Sfântul Ioan Gură de Aur).

Dacă vrei să ieşi învingător în lupta cu ispitele şi pornirile de necurăţie, şi să fii cast, iubeşte munca, activitatea. Munca fizică, manuală, mişcarea, sportul, recreaţiile, plimbările în aer liber, dar mai ales munca intelectuală. Studiază temeinic. Fă-ţi o pasiune, un hobi, dintr-o anumită ştiinţă sau din studierea unor limbi străine, din artă, din muzică, din literatură sau altă preocupare bună şi folositoare. Nu uitaţi că sediul pasiunilor, instinctelor, emoţiilor este creierul. Dominarea instinctului sexualităţii depinde în mare măsură de igiena generală a corpului, dar în primul rând depinde de igiena creierului, mai exact, de oxigenarea creierului. Orice activitate, dar mai ales activitatea intelectuală, face să urce automat o cantitate mai mare de sânge şi, prin aceasta, de oxigen la creier. Fiindcă, din tot organismul uman, creierul are nevoie de cel mai mult oxigen, el este organul cel mai vascularizat: un milimetru cub de substanţă cenuşie are peste un metru de vase capilare. În 24 de ore prin creierul omului trec 2.160 litri de sânge; de circa 400 de ori masa totală a sângelui. Avea dreptate Sfântul Ieronim când spunea că lenea este rugina inteligenţei. Fiindcă creierul primeşte o mai mare cantitate de oxigen în timpul activităţii intelectuale, un creier care nu lucrează devine anemic, se atrofiază, aşa cum se atrofiază orice organ, de pildă muşchii care nu se mişcă, nu fac nici o activitate. Dacă această centrală care este creierul, cu miliardele ei de piese, adică de neuroni, de celule nervoase, nu e bine întreţinută, nu este oxigenată, eventual mai este intoxicată cu nicotină şi cu alcool excesiv - ceea ce contribuie foarte mult la atrofierea creierului - e de la sine înţeles că nimic nu poate funcţiona normal nici în viaţa biologică, şi nici în viaţa morală şi spirituală.

Vorbind despre lene, trebuie amintite două momente deosebit de periculoase: dimineaţa la sculare şi seara la culcare. Francezii au o vorbă: *Le diable est caché sous l'oreiller* - diavolul stă ascuns sub pernă. A te culca la timp şi a te scula devreme sunt două lucruri sănătoase din toate punctele de vedere. "*Sculatul de dimineaţă îţi asigură sănătatea şi sfinţenia*"; la santé et la sainteté - obişnuia să spună Sfântul Francisc de Sales. În cartea sa, *Educaţia voinţei*, francezul Payot scrie: "*Spune-mi la ce oră te scoli şi îţi voi spune dacă eşti vicios*". Lenea dimineaţa la sculare este cea mai periculoasă dintre toate formele de trândăvie. Când a sunat deşteptarea, coboară imediat din pat, fără să mai zaci nici măcar o clipă. Fă semnul crucii şi oferă-i lui Dumnezeu ziua întreagă, spune Psalmistul: "*Dumnezeul meu, pe tine te caut dis-de-diminează*" (Ps 63). Deschide imediat geamul ca să intre aer proaspăt, fă câteva minute respiraţie profundă la fereastră, fă un pic de gimnastică, un pic de masaj pe traseul vaselor principale care duc sângele la creier şi începe hotărât şi energic munca, fără a-ţi continua somnul la rugăciune, la liturghie, la cursuri. Culcă-te seara la program. Nu citi, nu studia niciodată în pat. Dacă vei munci cu hărnicie ziua întreagă, seara vei cădea de oboseală, vei adormi îndată, fără să te zvârcoleşti ceasuri întregi în pat chinuit de ispite şi de dorinţe scabroase. Somnul îţi va fi liniştit şi odihnitor. Un pat prea moale nu favorizează nici somnul bun şi nici virtutea castităţii.

"*Fericiţi cei cu inima curată, căci ei îl vor vedea pe Dumnezeu*". Fiziologic vorbind, inima este în creierul omului. Căci tot ce atribuim noi inimii, toate senzaţiile nevinovate sau vinovate, toate imaginaţiile şi sentimentele nobile sau josnice, toate plăcerile îngăduite sau ruşinoase, toate se realizează în creier, la nivel de scoarţă cerebrală. Parafrazând cuvintele lui Isus, putem să spunem fără a greşi: "*Fericiţi cei cu creierul curat, oxigenat prin muncă şi hărnicie, căci ei îl vor vedea pe Dumnezeu*".

Alte pericole

"Cine iubește primejdia va cădea într-însa" (Ben-Sirah 3,25). Cuvintele acestea nu sunt doar concluzia unei experiențe umane evidente. Sunt cuvintele lui Dumnezeu scrise în Biblie. Prezumția, subestimarea pericolelor, mai ales în domeniul castității, este fatală. Iar limbajul prezumției e acesta: "Eu nu mai sunt copil. Sunt matur. Lucrurile acestea pe mine nu mă afectează". Realitatea este că te afectează tocmai fiindcă nu mai ești copil. Dacă ai fi copil n-ar fi nici un pericol. Solomon n-a căzut în desfrâu în copilărie, ci la bătrânețe. Libidinoșii din istoria Suzanei nu erau niște copii, ci niște bătrâni. Înviniitorii femeii prinse în adulter s-au retras începând cu cei mai bătrâni, când și-au văzut păcatele scrise de Isus cu degetul în praf. Isus n-a scris niciodată cu degetul în praf păcate ale copiilor. Știm cum s-a soldat și prezumția lui Petru cel încrezut și viteaz: "Chiar dacă toți te vor părăsi, eu nu!". I s-au tăiat picioarele în fața unei servitoare! Ce bine ar fi fost s-o fi luat la fugă cu ceilalți apostoli care nu se credeau atât de viteji! "Cine stă în picioare, să fie cu băgare de seamă să nu cadă" (Cor 10, 12).

Un mare pericol îl prezintă pentru virtutea castității cărțile imorale, revistele porno, filmele murdare, care contribuie enorm la coruperea moravurilor și la răspândirea dezmațului. Mijloacele moderne de comunicare socială sunt, în primul rând, responsabile de prăbușirea morală, mai ales a tineretului, la care asistăm în prezent. Conciliul a tras un semnal de alarmă. Ne spune în Decretul *Inter Mirifica*: "Sfânta Maică Biserică știe că aceste mijloace (presa, cinematograful, radioul, televiziunea și altele de acest fel), bine întrebuințate, oferă neamului omenesc avantaje mari, întrucât contribuie mult la destindere și la răspândirea și întărirea Împărăției lui Dumnezeu. Mai știe însă că oamenii le pot folosi împotriva planului Creatorului divin și le pot întoarce spre propria pierzare; mai mult, ea se neliniștește și inima ei de mamă se umple de durere văzând pagubele pe care folosirea lor rea le-a adus adesea omenirii" (nr. 1). În continuare, Conciliul le atrage atenția tinerilor și părinților: "...cei tineri, trebuie să aibă grijă să se deprindă cu o utilizare moderată și disciplinată a acestor mijloace... Părinții să-și amintească de îndatorirea lor de a veghea cu grijă ca nu cumva să treacă pragul casei lor spectacole, publicații etc. contrare credinței sau moravurilor bune și nici copiii lor să nu vină în contact cu ele în altă parte" (nr.10).

În ceea ce privește cărțile, romanele licențioase, la romani scriitorul Quintilianus spunea: "Prefer să nu știi să citești decât să citești o carte care îți dăunează integrității moravurilor".

Regele Ludovic al XVI-lea, înainte de a fi dus la ghilotină de revoluționari, referindu-se la două cărți pline de otravă puse în circulație pe vremea lui, a făcut această mărturisire: "Aceste două cărți mi-au ruinat Franța".

Leccióna a învățat-o, îndată după Revoluție, cel care a sechestrat Revoluția franceză, împăratul Napoleon Bonaparte, care a interzis cărțile imorale, spunând: "Nu mă simt destul de puternic ca să conduc un popor care ar citi romanele lui Voltaire și ale lui Rousseau".

Înșiși autorii de cărți rele își dau seama de răul imens pe care îl propagă în lume și mărturisesc uneori că sunt instrumente oarbe în mâinile unor forțe malefice. "Pe care dintre cărțile tale îmi recomanzi să o citesc?" - îl întreabă într-o zi pe Nietzsche mamă-sa. Răspunsul: "Nici una, mamă. Cărțile mele nu sunt scrise pentru dumneata". Ch. Baudelaire, autorul poeziilor *Rugăciune către Satana* și *Litaniile Satanei*, scrie în celebrul său volum de versuri "*Fleurs du mal*" aceste versuri:

"Cititor pașnic și bucolic,
Om de bine cumpătat și naiv
Aruncă această carte saturniană,
Orgiască și melancolică!
Dacă n-ai făcut studiile de retorică
La Satan, profesorul viclean,

Arunc-o !...".

Adevărații criminali nu sunt cei din pușcării, ei sunt victime; adevărații criminali sunt cei care scriu, publică, răspândesc romane imorale sau alte materiale provocatoare, lucru știut fiind că dezmațul merge întotdeauna mână în mână cu violența.

Cazul soldatului francez Bonard, condamnat și executat prin împușcare în 1874, înainte să fi fost abolită pedeapsa cu moartea, a zguduit Franța. Făcuse mai multe crime, printre altele aruncase în Sena un polițist. S-a convertit și s-a pregătit creștinește pentru moarte, dar înainte de execuție a declarat: *"Mor plin de încredere în Dumnezeu, căruia i-am cerut iertare pentru nelegiuirile mele. Sunt foarte vinovat, dar sunt alții mult mai vinovați decât mine; sunt scriitorii și redactorii de publicații rele care m-au dus la pierzare"*.

Excepție făcând revistele porno, cărțile, în ultima vreme au din ce în ce mai puțin căutare. Se citește foarte puțin de când au intrat televizoarele și aparatele video în toate casele. Psihologii trag semnale de alarmă asupra efectelor negative pe care le are televizorul, în special asupra copiilor și tinerilor care sacrifică mai mult timp pentru televizor decât pentru pregătirea lecțiilor. Este vorba de scăderea capacității intelectuale; e o adevărată atrofiere a creierului, o abrutizare, căci urmărirea de imagini nu ajută la irigarea creierului și nici la dezvoltarea inteligenței.

Dar ravagiile sunt mai ales în domeniul moralității. Sfinții Părinți ai Bisericii s-au ridicat cu vehemență împotriva teatrului, a spectacolelor păgâne, corupătoare de moravuri. Nu știm ce ar spune ei astăzi văzând cum puhoiul de imoralitate și murdărie se scurge în case prin zeci și sute de canale ale televiziunii, cu filmele imorale, provocatoare pe care le transmit.

În cartea *Cateheza Satanei* în care cunoscutul exorcist italian Pellegrino Ernetti ne arată ce-i place și ce nu-i place Satanei, - cartea este scrisă pe baza declarațiilor forțate pe care Duhul întunericului le-a făcut prin gura celor posedați - în topul preferințelor Satanei, televiziunea ocupă locul cinci, după liturgiile negre mult favorizate de împărtășania dată în mână, după sacrilegiile continui ale preoților care trăiesc în desfrânare, după înscrierea preoților și episcopilor în masonerie și după nudism. Citez din cartea lui Ernetti: *"Ah, televizorul... e aparatul meu, eu l-am inventat... ca să distrug sufletele și familiile... le dezbin, le sfâșii cu programele mele extrem de subtile și de penetrante... ah, televizorul este centrul de atracție spre care îi împing și pe atâția preoți, călugări și călugărițe, în special la orele mici, și apoi îi fac să nu se mai roage (un hohot prelung de râs). Într-o clipă mă fac prezent în toată lumea... toți mă ascultă, mă văd... (un alt hohot de râs prelung)"*. Deși este mincinos și tată al minciunii, de data aceasta, în cuvintele de mai sus, diavolul spune un mare adevăr: primul efect al filmelor porno este distrugerea vieții de rugăciune. Ochii pângăriți cu imagini rușinoase privite pe ecranul televizorului, ecran devenit icoană a Satanei, nu mai îndrăznesc să privească icoana curată a Mântuitorului sau a Maicii Domnului și să se mai roage.

În sfârșit, un pericol real și o ocazie de cădere în păcatul necurăției îl prezintă dansul atunci când dansul este o simplă expresie a instinctul sexual. Dansul e prezent și în viața păsărilor și a animalelor în perioada de reproducere: e un adevărat dans ritual de nuntire, în vederea împerecherii. Dansul onest, curat, în văzul tuturor, astfel încât cel care dansează de la dans să poată merge direct la Sfânta Împărtășanie, fără a mai trece pe la scaunul de spovadă, pentru cei care se pregătesc la viața de căsătorie sau sunt deja căsătoriți, în sine nu este păcat. Nu trebuie să uite însă dansatorii că și în timpul dansului rămâne valabil cuvântul greu al Mântuitorului: *"Cine privește la o femeie cu dorință păcătoasă a și săvârșit adulterul în inima lui"*. Cuvintele sunt valabile și pentru femeie. Dar având în vedere că în foarte multe cazuri în dansuri se caută senzualitatea, plăcerea păcătoasă, întunericul, este evident că Duhul întunericului e cel care, în general, trage folos. De aici, iarăși cuvintele deosebit de severe ale Sfinților Părinți ai Bisericii în privința dansurilor: *"ubi saltatio, ibi diabolus"* - spunea Sf. Ioan Gură de Aur (Unde e dansul, acolo e diavolul).

În cartea lui Ernetti, discotecile vin pe locul șase în topul preferințelor Satanei. Citez din nou: *"Discotecile... ce frumos... ele sunt palatele mele de aur unde atrag cele mai bune speranțe ale societății, pun stăpânire pe ele, distrugându-le sufletele și trupurile... câte mii și mii (de suflete)"*

câștig (la discotecii) cu alcoolul, drogul, sexul..., ah, ce recoltă continuă... Le-am închiriat (discotecile) atâtor oameni politici, atâtor persoane consacrate... Eu sunt adevăratul rege al lumii, nu Dumnezeuul vostru pe care eu l-am răstignit". Desigur, cele spuse despre dans, despre discotecii, nu-i privește pe cei care au îmbrățișat sau intenționează să îmbrățișeze viața celibatară: persoanele consacrate, preoții, seminariștii. A mai căuta asemenea distracții care, când sunt oneste, sunt îngăduite celor chemați la viața de căsătorie, pentru cei chemați la viața celibatară ar însemna nesinceritate, duplicitate, ipocrizie, inconștiență, lipsă elementară de logică, de coerență cu ei înșiși.

Recomand tuturor o scurtă rugăciune pe care E. Psichari a adoptat-o și o spunea mereu după convertirea sa: "*Doamne, ajută-mă să fiu logic*".

Prietenii periculoase

Tratăm în această meditație o temă delicată și extrem de importantă pentru toată lumea, dar în special pentru cei chemați la viața de celibat; eventual, pentru cei care nu sunt chemați la o asemenea stare de viață, dar care, din inconștiență, sau din lipsă de maturitate umană și psihică, merg pe un drum greșit, pe un drum care nu este al lor. Este vorba de relațiile cu persoanele de alt sex: fete, femei.

E un domeniu în care imprudența se plătește scump.

Însuși Dumnezeu în Sfânta Scriptură ne îndeamnă la prudență maximă. Citim în cartea *Proverbelor*:

"Prudența va veghea asupra ta și priceperea ta va păzi... Fiule, ia aminte la înțelepciunea mea și pleacă urechea la învățătura mea ca să fii cu chibzuință. Buzele femeii străine strecoară miere și cerul gurii ei este mai lunecos decât untdelemnul, dar la urmă este amară ca pelinul, ascuțită ca o sabie cu două tăișuri. Picioarele ei coboară întru moarte, pașii ei duc în locuința morților..."

Stăteam la fereastra casei mele și mă uitam printre zăbrele. Am zărit printre cei lipsiți de experiență, am văzut printre tineri un băiat fără minte... Și iată că i-a alergat înaintea o femeie... ea l-a ademenit și l-a atras cu buzele ei înșelătoare. Deodată a început să meargă după ea, ca boul care se duce la măcelărie... ca pasărea care se năpustește în laț, fără să știe că o va costa viața, până ce săgeata îi va străpunge ficatul..."

Nu te bizui pe înțelepciunea ta...

Nu te socoti singur înțelept...

Ca nu cumva să spui la urmă...: "Cum am putut eu să urăsc dojana și cum a disprețuit inima mea mustrarea? Cum am putut să nu ascult glasul învățătorilor mei și să nu iau aminte la ceea ce mă învățau?" (Cap.2-7).

"Dumnezeu l-a făcut pe om; bărbat și femeie i-a făcut". Diferența de sexe, atracția între persoane de sex diferit, frumusețea sunt lucrarea lui Dumnezeu, intră în planul lui Dumnezeu și acest plan se realizează atunci când legile morale sunt respectate.

Faptul că Sfânta Scriptură avertizează asupra pericolului feminin nu autorizează misoginismul, disprețul față de femeie, expresii triviale sau insultătoare la adresa femeii, precum este expresia pe care o auzim la tot pasul: femeia e dracul. Numai cine uită că are o mamă poate să spună o asemenea vorbă; cine spune o asemenea vorbă trebuie să accepte să aibă drept mamă un diavol.

Prudența la care ne îndeamnă Sfânta Scriptură se întemeiază pe două realități: una voită de Dumnezeu, cealaltă nevoită de Dumnezeu. Prima realitate: din voința lui Dumnezeu, la specia umană, femeia este aceea care emite ceea ce psihologia numește "*semnalele erotice*". De aceea bărbatul este mult mai atras spre femeie decât femeia spre bărbat. La alte specii de animale și păsări lucrurile se întâmplă invers: masculul este cel care emite semnalele erotice.

A doua realitate pe care nu a voit-o Dumnezeu: e păcatul originar; concupiscenta, patimile dezlănțuite, care cu greu pot fi dominate de o voință rănită și slăbită. Nicăieri nu-și face mai mult simțite păcatul originar, urmările, ravagiile, ca în domeniul sexualității.

Sfinții Părinți ai Bisericii atribuie păcatului originar tendința femeii de a-și amplifica semnalele erotice prin farmecele vanității, create artificial, cu scopul de a prinde în mrejele ei admiratori sau chiar închinători idolatri. Sfântul Clement Alexandrinul, în cartea sa, *Discipolul*, după ce descrie splendorile templelor egiptene, spune: "*Dacă uluit de acest mare spectacol, ceri să ți se arate statuia zeului pentru care s-a construit un templu atât de magnific și dacă unul dintre sacrificatori vine să dea la o parte vâlul sanctuarului, un sentiment amar de scârbă vă cuprinde*

sufletul din cauza admirației deziluzionate; acest dumnezeu puternic, această statuie magnifică pe care vă grăbiți să o vedeți, e o pisică, e un crocodil, e un șarpe sau oricare alt monstru asemănător.

Nu e aceasta imaginea acelor femei acoperite toate de aur... cu obraji strălucind de fard, cu sprâncenele impregnate de vopsele?

Dacă ați vedea realitatea acestui nou templu, dacă ochii voștri ar pătrunde prin aceste haine de purpură, prin aceste bijuterii, prin aceste vopsele, dacă ați pătrunde până în sufletele lor, ceea ce ați găsi v-ar îngreșoșa și v-ar produce groază".

Datorită limbajului lor tăios, unii sfinți Părinți au fost acuzați de misoginism. Dar să o ascultăm pe Sfânta Tereza cea Mare care afirma că numai o femeie poate cunoaște cu adevărat sufletul unei femei și scria Părintelui Grațian, provincialul ei: "*Ascultați, Părinte! Îngăduiți-mi să vă dau un sfat: nu vă încredeți niciodată în femei*".

Desigur, pentru cei care sunt chemați la viața de căsătorie o prietenie nevinovată, o iubire curată, serioasă, întâlniri din care este exclus pericolul păcatului, cadouri, vizite, discuții, distracții cum ar fi dansurile oneste, sunt lucruri normale și chiar necesare în vederea cunoașterii reciproce și a căsătoriei. Dar toate acestea nu au justificare la cei chemați la viața consacrată, la preoție, la celibat. Conciliul spune clar în Decretul *Optatam totius*, documentul destinat seminariștilor: "*Seminariștii care, conform legilor sfinte în vigoare pentru Ritul lor, urmează tradiția venerabilă a celibatului preoțesc, trebuie educați cu atenție pentru această stare în care, renunțând, pentru Împărăția cerurilor, la viața de căsătorie (cf. Mt 19, 12), se atașează de Cristos cu o iubire neîmpărțită... Să fie avertizați asupra primejdiilor care le amenință curăția, mai ales în societatea de azi; ajutați de mijloacele potrivite, divine și umane, să învețe... să dobândească o stăpânire mai temeinică a sufletului și a trupului, o maturizare mai deplină și o pătrundere mai desăvârșită a fericirii evanghelice*" (nr. 10).

Aceasta este, în esență, învățătura Conciliului, care de fapt este învățătura Sfântului Pavel, chemarea la viața celibatară: iubire neîmpărțită, inimă neîmpărțită, inimă dăruită total și exclusiv lui Cristos; nu jumătate lui Cristos, jumătate unei făpturi. Cunoscutul teolog și filosof S. Kierkegaard, scrie undeva: "*cast, curat este cel care vrea un singur lucru*". Fericiti cei cu inima curată. Curată este inima în care iubirea dăruită lui Cristos nu e amestecată cu iubirea pentru vreo făptură, după cum curat este vinul care nu e amestecat cu apă. Fecioria, celibatul nu se reduce doar la dimensiunea sa biologică; în primul rând e curăția inimii, adică neîmpărțirea inimii: *virgo corpore, virgo mente* - cum se exprimă Sfinții Părinți: feciorelnic, curat cu trupul, feciorelnic curat cu sufletul. A te îndrepta spre preoție, a urma chemarea la celibat, a pretinde că vrei să-l urmezi și să-l slujești pe Cristos cu inimă neîmpărțită și totodată să ai inima legată de vreo persoană, să întreții afecțiuni, să ții prietenii cu fete, să ai întâlniri, discuții inutile, scrisori, să glumești, să te distrezi, să te porți cu persoane de alt sex exact cum se comportă tinerii din lume pe stradă sau în parc, înseamnă lipsă de maturitate, înseamnă necinste, înseamnă a trișa, a-l trișa pe Dumnezeu, Biserica, pe tine însuși, înseamnă a trăi în minciună, în duplicitate, în echivoc. Iar echivocul e cea mai înspăimântătoare invenție a lui Satan - spune muzicianul nostru Dimitrie Cuclin. Diavolul își trage numele din grecește: *dia* și *bolos* = cel care separă; te separă de Dumnezeu, dar te separă în tine însuși, îți rupe în două propria inimă, făcându-te să trăiești în duplicitate, divizat.

Seminariștii să dobândească o temeinică stăpânire a trupului și a sufletului - spune Conciliul - stăpânire a trupului, adică a simțurilor exterioare. Stăpânirea privirilor. Scrie Sfântul Augustin: "*E urâciune pentru Domnul cel care își fixează privirea asupra unei creaturi. Nu poți merge cu ochii închiși, dar nu uita cuvântul lui Cristos cu privire la cel ce privește o femeie cu gând păcătos*".

Stăpânirea limbii și auzului: evită discuțiile, glumele care denotă frivolitate, senzualitate, comportament afemeiat: lucru rușinos la un tânăr din lume, scandalos la un seminarist.

Stăpânirea pipăitului. Nu vă puteți imagina ce importantă este observarea regulei *tactus* spre a ști ce să faci în viață cu mâinile.

Stăpânirea, în al doilea rând, a sufletului, stăpânirea interioară. Căci ce rost are să-ți păzești

bine intrările templului, se întreabă Sfântul Ioan Gură de Aur, dacă în interior templul îți este răvășit? Stăpânire a imaginației, a inimii.

Sufletul celui care a îmbrățișat viața de castitate desăvârșită, spune Sfântul Vasile cel Mare, trebuie să fie ca o oglindă curată; dar o oglindă care nu trebuie să reflecte chipul vreunei făpturi, ci numai chipul lui Cristos.

Ce fericiți vom fi să putem spune la sfârșitul vieții cuvintele pe care le-a spus Sfântul Dominic pe patul de moarte confracților săi: *"Îndurarea lui Dumnezeu mi-a păstrat până în acest moment curăția pe care am avut-o în leagăn. E o mare binefacere; dar trebuie să știi să faci eforturile necesare pentru a o avea. E necesară vegherea, rugăciunea, fuga de orice familiaritate cu persoanele de alt sex. Nimeni să nu-și pună virtutea în pericol, căci castitatea desăvârșită este ca și viața; ușor o poți pierde, dar n-o mai poți recupera"*.

Pudoarea

Are dreptate Sfântul Ioan Gură de Aur când scrie: a deveni asemenea animalelor e mai rău decât a te naște animal. A fi din natură lipsit de minte e suportabil. Dar a te naște om, înzestrat cu rațiune, și apoi a trăi ca un animal, urmând poftele cărnii, fără a ține cont de rațiune, e un lucru intolerabil. Înseamnă a acționa mai rău ca un animal care acționează potrivit firii sale. Ce ați spune de un om care, fiindcă așa îi place, ar locui în grajd cu caii, s-ar hrăni ca și ei cu ovăz și fân, ar dormi pe paie? Mai rău se comportă în fața lui Dumnezeu cel care se lasă stăpânit de patimă.

Pe lângă rațiune, mai există o însușire care îl deosebește pe om de animal: e pudoarea, sau simțul rușinii, sau capacitatea de a roși. Un câine sau oricare alt animal nu simte nevoia să-și pună haine pe el când iese în public. Omul, când își pierde mintea, își pierde, totodată, și simțul rușinii. Nudismul, observă Giovanni Papini, la om e semnul nebuniei.

Pudoarea ocupă un loc foarte important în povestirea păcatului originar. *"Atunci lor (lui Adam și Eva) li s-au deschis ochii la amândoi; au cunoscut că erau goi, au cusut laolaltă frunze de smochin și și-au făcut șorțuri din ele"* (Gen 3,7). Rușinea îi făcea să se ascundă de privirea lui Dumnezeu. *"Ți-am auzit glasul în grădină și mi-a fost frică, pentru că eram gol și m-am ascuns"* (Gen 3,10). Dar pestelca din frunze de smochin nu era suficientă, acum după căderea în păcat, pentru a proteja intimitatea omului. Trebuia protejat mai bine și mai complet. *"Domnul Dumnezeu a făcut lui Adam și nevestei lui haine din piele și i-a îmbrăcat cu ele"* (Gen 3, 21).

Pudoarea sau simțul rușinii este o barieră psihică pusă de Dumnezeu în ființa umană pentru a ocroti floarea delicată a castității. Nimic mai umilitor și mai rușinos pentru un om decât să-i spui că și-a pierdut simțul rușinii, numindu-l nerușinat.

Sfânta Scriptură cultivă cu grijă pudoarea. Cain, fiul lui Noe, e blestemat de Dumnezeu, el și urmașii lui, fiindcă s-a arătat lipsit de rușine într-un moment când tatăl său era dezvelit. Mical, fiica lui Saul îl disprețuiește pe David considerând comportarea lui indecentă și rușinoasă când a dansat îmbrăcat sumar în fața chivotului Legământului. Din motive de decență, Dumnezeu a dispus ca altarul din templu să nu fie prevăzut cu trepte. Dar mai ales este accentuat acest aspect când e vorba de femei. Dat fiind faptul că femeia la specia umană este cea care emite semnalele erotice, la ea Dumnezeu a sădit mai profund simțul rușinii și al modestiei. *"Dar peste dar este femeia rușinoasă și nici o comoară nu prețuiește cât o femeie înfrânată"* (Ben Sirah 2,7). Înfrânat, desfrânat, limbajul și simțul comun vorbesc despre această frână pusă în psihicul omului de Dumnezeu, care este pudoarea, rușinea. Când această frână e distrusă, nu mai există, omul nu mai are nici un control asupra lui, exact ca o mașină fără frână, în plină viteză. *"Vreau, de asemenea, ca femeile să se roage îmbrăcate în chip cuviincios, cu rușine și sfială"* (1 Cor 2,9).

Ilumiștii raționaliști au proclamat că omul este bun de la natură - nici vorbă de păcat originar și de concupiscentă - și au predicat întoarcerea la natură. Care natură? Natura animalului. Ei nu au realizat că natura omului nu e totuna cu natura animalului. Și în continuare, știința pozitivistă materialistă din secolul al XIX-lea, darwinismul, ideologiile și filosofii materialiste dominante, psihanaliza lui Freud, s-au străduit să convingă pe toată lumea că omul nu este altceva decât un animal; ce-i drept, un animal superior, dar tot animal. S-au străduit, și au reușit în mare măsură, să-l întoarcă pe om la natură, la natura animalului, distrugând pudoarea, simțul rușinii, al modestiei care îl deosebește pe om de animal. Și l-a coborât pe om mai jos decât animalul. Homosexualitatea și alte perversiuni sexuale nu se pomenesc în lumea animalelor. Nudismul, pornografia, erotismul, dezmațul în toate formele sale, sunt efectul distrugerii acestei bariere puse de Dumnezeu în om: pudoarea. Deși studii temeinice, în special de etnologie, arată clar că simțul pudorii e un instinct înnăscut, că face parte din structura psiho-fizică a omului, s-a impus în lume mentalitatea iluministă a revenirii la natură, la natura animalului. Pudoarea, ne spun teoreticienii

acestei mentalități, nu e înnăscută omului, ci e un tabu, o conveniență socială, care a apărut din faptul că primitivii au început să umble îmbrăcați, ceea ce este împotriva naturii și nesănătos; animalele nu umblă îmbrăcate. Și de ce au început să umble primitivii îmbrăcați? Se aduc cele mai fanteziste explicații. Din motive magice, ne spune, de pildă, Durkheim din dorința de a ascunde diformitățile corporale, inferioritatea anatomică la femeie, deci motive de estetică, de vanitate, de igienă, după Spencer, W. James, Dumas, Freud și alții, care pornesc de la realitatea că simțul pudorii este mai accentuat la femei.

De fapt, Dumnezeu a pus în natura omului o dublă barieră de protecție, am zice două sisteme imunitare: unul biologic, în trupul omului, altul psihic, în sufletul omului: e pudoarea.

Pe plan biologic, mecanismul de apărare a organismului e format din leucocite și anticorpi. Când în organism pătrunde fatalul virus al SIDA (HIV - virusul imunodeficienței umane), el distruge complet mecanismul de apărare al trupului într-o perioadă de timp ce poate ajunge până la zece ani. Din acest moment, organismul nu mai are nici o posibilitate de a se apăra împotriva microbilor, a virusilor: intră așa-numitele "*boli oportuniste*": cancer, tuberculoză ș.a.m.d. Nu mai e nimic de făcut. E moartea. Aceasta este propriu-zis SIDA - sindromul imunodeficienței dobândite - care amenință astăzi omenirea cu exterminarea.

Mecanismul de apărare a sufletului este simțul pudorii: când acesta e distrus, intră nestingheriți toți virusii și microbii păcatelor: odată cu necurăția intră alcoolismul, drogurile, violența, crima, adulterul, divorțul, distrugerea familiei ș.a.m.d. De altfel, la om aceste două sisteme de apărare sunt legate între ele, trupul și sufletul constituind o unitate substanțială. SIDA a fost depistată pentru prima dată în 1981, la homosexualii din Statele Unite și căile principale de propagare sunt tocmai păcatele de necurăție: homosexualitatea, prostituția, infidelitatea conjugală.

Cade bariera psihică, automat cade și cea biologică.

Când este vorba de fapte necurate, mai este întrucâtva o anumită jenă, o reținere; se caută locuri mai retrase, mai întunecoase, se mai evită ochii oamenilor, dacă nu ai lui Dumnezeu. Dar este un domeniu unde rușinea și bunul simț rar se mai întâlnesc. E domeniul discuțiilor, al vorbelor care îi corup deja pe copiii mai înainte ca aceștia să priceapă sensul cuvintelor. Pretutindeni atmosfera e otrăvită de cuvinte grosolane, josnice, triviale, de discuții vulgare, de glume murdare, de aluzii lascive, cuvinte cu două înțelesuri, de cântece obscene. Cuvintele care ies din gura omului arată ce este în inima omului căci, spune Mântuitorul, din prea plinul inimii vorbește gura. Medicul când vede un om că limba are culoare neagră, își dă seama că ceva e bolnav înăuntrul lui și când gura îi miroase urât își dă seama că stomacul îi este bolnav. La fel, limba spune ce este în inima omului. Cuvintele sunt răsuflarea inimii. Răsuflarea urât mirositoare nu poate ieși dintr-o inimă plină de parfumul delicat al castității.

Imaginea psalmistului e și mai șocantă: "*gâtlejul lor este un mormânt deschis*" (Ps 5,9), și dintr-un mormânt deschis ne dăm seama ce miresme pot ieși; de cadavru intrat în putrefacție.

Trupul nostru e templul lui Dumnezeu - ne învață Apostolul Pavel; e tabernacol viu. Inima noastră e "*vasul delicat al sufletului*" - cum se exprimă scrisoarea lui Barnaba; ciboriu viu, când intră în ea Cristos în Sfânta Împărtășanie. Iar vasele în care se păstrează Sfânta Împărtășanie obligatoriu trebuie să fie din aur. Atunci cum pot ieși din inima creștinului mirosurile pe care le simțim când trecem numai pe lângă lăzile de gunoi? Cum poate fi profanată cu trivialități limba pe care se așează Cristos în Sfânta Împărtășanie? Păcat că s-a scos ritul sării din celebrarea botezului. Pe limba catecumenului, înainte de a primi euharistia, se pune sare binecuvântată spre a o purifica și dezinfecă de toată vorba murdară.

Thuribulum divinitatis - numea un vechi autor limba omului; cădelnița divinității din care se înalță fumul de tămâie al rugăciunii; cum pot ieși dintr-o cădelniță mirosuri respingătoare de latrină?

Patima necurăției îl trage mereu pe om în jos, în noroi. Patima, scrie A. Daudet, "*caută animalul în străfundul omului, caută să trezească ce a rămas din făptura cu patru picioare în patrupele care s-a ridicat în două picioare*". Ea trezește "*bătrâna maimuță lascivă care moșăie în*

noi" (*Taine*).

Urâte pe buzele unei femei, care din natura sa trebuie să fie mai pudică, cuvintele și glumele triviale: femeie ordinară se spune despre o asemenea femeie. Dar urâciune și scandal ar fi asemenea cuvinte și glume degradante pe buzele unui slujitor al altarului. Atenție la amenințarea lui Isus: Mai bine ar fi să-și lege o piatră de moară și să se arunce în mare. Că cineva e trivial și vulgar în vorbire, e urât, dar ar fi culmea să mai fie și grobian, adică să cultive vulgaritatea, să se fălească, să o considere drept semn de bravură și bărbăție și să-i disprețuiască pe cei care nu se pretează la vulgaritate. Instinctul, simțul pudorii toți îl au de la Dumnezeu, dar se poate toci. Trebuie cultivat cu grijă prin contribuția minții și a voinței și atunci pudoarea devine *pudicitia*; e virtute, e noblețe, e finețe sufletească.

"Curvia sau orice altfel de necurăție... să nu se pomenească între voi, așa cum se cuvine unor sfinți... Să nu se audă nici cuvinte porcoase, nici vorbe nechibzuite, nici glume proaste, care nu sunt cuviincioase... din pricina acestor lucruri vine mânia lui Dumnezeu peste oamenii neascultători. Să nu vă asociați câtuși de puțin cu ei" (Ef 5, 3-7).

Curăția inimii

Nu am de gând să mă opresc și să tratez despre diferitele categorii de păcate comise cu fapta, prin care este încălcată virtutea castității. Aș vrea să amintesc doar unul dintre aceste păcate: masturbația. Sunt voci, sunt cărți care tratează cu ușurătate această problemă, afirmând că o asemenea faptă nu-i nici un păcat. Afirmatia este greșită și imorală. Biserica își reafirmă învățătura sa cu privire la acest păcat în Noul Catehism, unde găsim scris: "În linia unei tradiții constante, atât Magisteriul Bisericii, cât și simțul moral al credincioșilor au afirmat fără ezitare că masturbația este un act în mod intrinsec și grav dezordonat". *"Oricare ar fi motivul, folosirea deliberată a facultății sexuale în afara relațiilor conjugale normale îi contrazice finalitatea"*. Plăcerea sexuală este căutată în afara *"relației sexuale cerute de ordinea morală, aceea care realizează, în contextul unei iubiri adevărate, sensul integral al dăruirii reciproce și al procreării umane"* (nr. 2352). Catehismul citează aceste cuvinte dintr-un recent document al Bisericii, *Persona humana*.

Să ne oprim în această meditație la rădăcina și izvorul tuturor păcatelor de necurăție, izvor care se află în inima omului. E vorba de gânduri și dorințe rușinoase. Acestea țin de acum de porunca a noua a lui Dumnezeu. Și e normal ca de la porunca a șasea să trecem imediat la porunca a noua, deoarece există o legătură strânsă între aceste porunci. Nici un păcat nu ar exista în exterior dacă el nu ar fi mai întâi în interior, în inima omului. E ceea ce ne învață Mântuitorul în Evanghelia Sfântului Matei: *"Din inimă ies gândurile rele, crimele, destrăbălările, curviile, furturile, mărturiile mincinoase, hulele. Iată lucrurile care îl spurcă pe om"* (Mt 15, 19-20). Porunca a noua nu este un simplu adaos, un apendice la porunca a șasea, nici o dublură a acesteia. Păcatul este ca un aisberg, ca un ghețar. Partea de deasupra apei, care se vede, a ghețarului e mică și neînsemnată în comparație cu partea care nu se vede, care e scufundată în apă. Porunca a noua ne pune în fața ochilor partea invizibilă a păcatului de necurăție care se află în inima omului. Războiul împotriva păcatului de necurăție se duce în inima omului. Aici e frontul de luptă, potrivit dictonului: *principiis obsta* - rezistă de la început. Cine are inima curată, cine este stăpân pe gândurile și dorințele sale, este curat în întregime și în faptele și în cuvintele sale.

"Să nu poftești casa aproapelui tău. Să nu poftești femeia aproapelui tău, nici sluga lui, nici slujnica lui, nici boul lui, nici asinul lui și nimic din ceea ce este al aproapelui tău" (Ex 20, 17). În cartea Exodului e o singură poruncă ce interzice să poftești proprietatea altuia, iar proprietatea în Israel cuprindea aceste trei elemente: femeia, sclavii și animalele. Cateheza catolică și luterană a separat această unică poruncă în două: porunca a noua și a zecea. *"Să nu poftești"* - *hamad* în ebraică. S-ar părea deci că Dumnezeu vrea prin această poruncă să apere dreptul de proprietate, femeia fiind considerată, la vremea când s-a dat porunca, proprietatea bărbatului. Căci după ce ai poftit în inima ta, următorul pas este acela de a-i smulge altuia ceea ce poftești. David nu l-ar fi ucis pe Urie ca să-i ia femeia, dacă mai întâi n-ar fi poftit-o pe Betsabea în inima sa. Regele Ahab nu l-ar fi ucis pe Nabot ca să-i ia via, dacă mai întâi nu ar fi poftit în inima sa bucata de pământ a vecinului său.

Morala și cateheza catolică nu puteau să nu separe unica poruncă din Deuteronom în două porunci distincte. Cine încalcă porunca a zecea: Să nu poftești boul și asinul aproapelui, lezează într-adevăr dreptul de proprietate, aproapele având dreptul să posede animale. Dar cine încalcă porunca a noua: Să nu poftești femeia, lezează un alt domeniu: cel al sexualității, al castității, fiindcă aproapele nu poate fi proprietar de femei, nici femeia proprietară de bărbați.

Aceasta este linia pe care merge revelația ulterioară și predica marilor profeți ai Vechiului Testament cu privire la porunca inițială din Deuteronom. Dorința, pofta, e păcat nu numai când e vorba de femeia aproapelui. *"Am făcut legământ cu ochii mei să nu-mi opresc privirile asupra unei fecioare"* spunea Iob, *"omul fără prihană, curat la suflet, temător de Dumnezeu, care se abătea de*

la rău" (Job 31, 1; 1,1). Iar Eclesiasticul: "Nu-ți opri privirea asupra unei fecioare... Nu privi pe ulițele cetății, nici nu rătăci prin locurile ei dosnice" (Ecles 9, 5-7).

Că e vorba de păcat împotriva castității și nu doar de o nedreptate făcută aproapelui, ne-o arată și traducerea greacă a Septuagintei. Să nu poftești, *hamad* din ebraică, e tradus în greacă cu "*epityméseis*". În limba greacă "*epitymia*" indică unul din caii imaginați de Platon înhămați la căruța sufletului, mai exact, e vorba de dorința sexuală. Isus clarifică perfect lucrurile: "Ați auzit că s-a zis celor din vechime: "Să nu săvârșești adulter". Eu însă vă spun că oricine se uită la o femeie, dorind-o, a și săvârșit cu ea adulterul în inima lui" (Mt 5, 27-28). Ce-i de făcut cu ochiul prin care intră în inimă dorința păcătoasă? "Și dacă ochiul tău te face să cazi în păcat, scoate-l; este mai bine pentru tine să intri în Împărăția lui Dumnezeu numai cu un ochi, decât să ai doi ochi și să fii aruncat în focul gheenei, unde viermele nu moare și focul nu se stinge" (Mc. 9, 47-48). La aceste cuvinte se adaugă cele rostite în predica de pe munte: "Fericiți cei cu inima curată, căci ei îl vor vedea pe Dumnezeu" (Mt 5,8).

Pentru a ne păstra inima curată e necesară strădania, vegherea, lupta permanentă. "Păstrează-te în simplitate, în nevinovăție și vei fi ca pruncii care nu cunosc răul ce pustiește viața oamenilor", ne îndeamnă una din primele scrieri creștine (Păstorul lui Hermas). Inima noastră, ne spune la tot pasul Apostolul Pavel, e templul, e locuința lui Dumnezeu: "Nu știți că voi sunteți templul lui Dumnezeu și că Duhul lui Dumnezeu locuiește în voi?... Sfânt este templul lui Dumnezeu care sunteți voi" (1 Cor 3, 16-17). "Noi suntem templul Dumnezeului celui viu" (2 Cor 6, 16). Cum ar putea să locuiască Dumnezeu într-un templu, într-o inimă murdărită de gânduri și dorințe rușinoase? Poți fi asaltat uneori de ispite urâte, săcâitoare, obsedante. Trebuie să ai răbdare, calm și statornicie în a le alunga. După învățătura înțeleaptă a Sfântului Francisc de Sales, trebuie să procedezi cu ispitele cum procedezi cu muștele săcâitoare care vin și ți se așează pe cap fără să le chemi tu. Ce faci când vin și ți se așează pe cap? Le alungi. Și dacă vin din nou? Le alungi din nou. Și de câte ori să le mai alungi? De câte ori vin și ți se așează pe cap.

Arma pe care o avem mereu la îndemână e rugăciunea. Sfântul Augustin recunoaște motivul căderilor sale când scrie: "Credeam că înfrânarea e în puterile noastre, puteri pe care nu știam că le am, căci eram atât de prost încât nu știam că nimeni nu poate fi înfrânat dacă nu-i dai tu (darul înfrânării)... De bună seamă tu mi l-ai fi dat, dacă aș fi bătut la ușa urechilor tale cu suspinul meu lăuntric și cu credință tare aș fi aruncat asupra ta grija mea".

"Cine nu primește Împărăția lui Dumnezeu ca un copil, nu va intra în ea" (Mc 10, 15). Nu poate intra în cer cine nu are o inimă curată de copil. Această învățătură a Mântuitorului o dezvoltă admirabil Părintele M. Quoist în cea mai frumoasă poezie din volumul său *Pričres* intitulată *Iubesc copiii*:

"Iubesc copiii, spune Domnul, și vreau ca toți să fie la fel ca ei.

Nu-i iubesc pe cei bătrâni, spune Domnul, dacă nu au rămas copii în inima lor.

De aceea, am hotărât ca Împărăția mea să fie locuită numai de copii!

Infirmi, gheboși, zbârșiți, numiți-i cum vreți, copii cu barbă albă, copii de toate soiurile, dar care sunt totuși copii.

Aceasta este dorința mea. Nu mai încape nici o îndoială. Nimeni altcineva nu are ce căuta acolo!...

Iubesc copiii, spune Domnul, căci în ei imaginea mea este neatinsă.

Nimic nu a împruținat chipul meu în ei; sunt curați, sunt neîntinați, sunt neprihăniți și fără nici un cusur.

Astfel, când mă aplec cu drag peste ei, mă recunosc în ei întocmai...

Cel mai mult iubesc copiii, spune Domnul. Îi iubesc pentru

privirea lor.

Numai în ea le pot vedea și citi vârsta...

Dar nu e de mirare, spune Domnul, căci eu locuiesc în interiorul misterios al inimii lor; eu sunt cel care privesc prin fereastra sufletului lor.

Dacă întâlnești vreodată în drumul vieții o astfel de privire curată, să știi că eu zâmbesc prin ea.

Nu cunosc în schimb ceva mai sumbru, ceva mai jalnic, decât imaginea unui copil în ochii căruia s-a stins raza seninătății..."

Dar și în pieptul celor îmbătrâniți de păcate, Domnul poate să creeze o inimă nouă și curată de copil:

"Aleluia, aleluia, spune Domnul, deschideți ușa voi, sărmani bătrânei.

Iată, Dumnezeuul vostru, cel Înviat vine să reînvie copilul dinlăuntrul vostru!

Grăbiți-vă! Acum e momentul! Sunt gata să vă ofer un chip nou, frumos, de nou născut, să aveți toți priviri de copil.

Căci eu iubesc copiii, spune Domnul, și vreau ca toți să fiți ca ei..."

Vae victis!

"Toți cei care luptă pe stadioane, se supun la tot felul de înfrânări. Și ei fac lucrul acesta ca să primească o cunună care se veștejește: noi să facem lucrul acesta pentru o cunună care nu se veștejește. Eu, așadar, alerg, dar nu ca și cum n-aș ști încotro alerg. Mă lupt cu pumnul, dar nu ca unul care lovește în vânt. Ci mă port aspru cu trupul meu și-l țin în stăpânire, ca nu cumva, după ce am propovăduit altora, eu însumi să fiu lepădat" (1 Cor 1, 25-27).

Cea mai frumoasă și cea mai glorioasă dintre toate victoriile este victoria în lupta cu tine însuși. Iar dintre victoriile în lupta cu tine însuși cea mai frumoasă și mai glorioasă este castitatea.

Pe mormântul lui Scipio Africanul, cuceritorul viteaz, cu viață austeră și ireproșabilă, a fost scris acest epitaf: "*Maxima cunctarum victoria: victa voluptas*" (Cea mai mare dintre victorii e voluptatea învinsă). Istoricul Plutarh, notând că regele Alexandru cel Mare după ce l-a învins pe Darius a refuzat să o vadă pe soția și fiicele acestuia, conchide admirativ: "*S-a arătat mai rege învingându-se pe sine, decât învingându-l pe dușman*".

E o realitate pe care Sfânta Scriptură nu poate să o treacă sub tăcere: "*Cine se stăpânește pe sine este mult mai de valoare decât cel care cucerește cetăți!*" (Prov 16, 32).

Ca în orice război, și în acest război pe care îl ai de purtat în tine însuși, cu patima necurăției, dacă te lași învins, vei fi prizonier, vei fi sclav lipsit de libertate. Experiența acestei sclavii a făcut-o și Sfântul Augustin. Ne-o descrie în Confesiunile sale: "*Trăgeam după mine lanțul și mă temeam să fiu eliberat... Nimicurile nimicurilor, vanitățile vanităților, vechile mele prietene (patimile josnice) mă trăgeau de veșmântul cărnii și jos de tot îmi șopteau la ureche: Cum? Ne izgonești? Din acest moment nu vom mai fi cu tine? Aceste două voințe: cea veche și cea nouă, cea carnală și cea spirituală, luptau una împotriva celeilalte și, în această luptă, sufletul meu era parcă sfâșiat... Îți cerusem, Doamne, curăția; însă... nu chiar acum! Tremuram de teama că o să fiu ascultat și o să fiu vindecat pe loc. Timebam ne me exaudires. Eu eram cel care voiam și tot eu eram cel care nu voiam; începeam, și nu începeam. Ego eram qui volebam, ego eram qui nolebam. Mă simțeam ținut de vechile mele păcate și scoteam strigăte mizerabile: Măine! Măine! Dar de ce nu imediat? De ce rușinea mea să nu înceteze chiar în clipa aceasta? Quare non hac hora finis turpitudinis meae?"*

Și, ca orice sclav, cine este sclavul plăcerilor rușinoase e nefericit, e veșnic nemulțumit. Apa trece, pietrele rămân. Plăcerea păcătoasă trece: rămân în urmă bolovanii care apasă pe conștiință, remușcărilor, regretul, deprimarea, tristețea, melancolia. Pentru că "*pofta când a zămislit, naște păcatul și păcatul, odată consumat, aduce moartea*" (Iac 1, 14); moartea harului sfinților, moartea bucuriei.

Același Sfânt Augustin, care a sorbit din plin din paharul otrăvit al plăcerilor păcătoase, își descrie în termeni dramatici nefericirea: "*Doamne, tu știi ce sufeream! Eram măcinat înăuntrul meu. Cât eram de nefericit! Quam miser eram! Obișnuința de a vrea să-mi potolesc nepotolita concupiscentă, mă făcea să sufăr cumplit! Ce chinuri, ce gemete! O asemenea viață, oare mai era viață? Talis vita, numquid vita erat? Inima îmi era plină până la refuz de o tristețe fără margini. Doamne, tu ne-ai făcut inima pentru tine și neliniștită este până când nu se odihnește în tine!*"

Păcatul necurăției este izvor de pesimism, de nemulțumire, de nefericire radicală; iar nemulțumirea dinăuntru se transformă în nemulțumire în afară; în critică nemiloasă la adresa oricui și a orice. Are dreptate La Bruyère când spune în Cugetările sale: "*critica este arma celor slabi*", a celor slabi în fața patimilor din ei înșiși. Francezilor profund nemulțumiți de relele și bolile de care suferă societatea contemporană, scriitorul Paul Bourget le dădea acest sfat: "*Vindecă Franța în tine însuși*".

Îi scrie Sfântul Pavel ucenicului său, Tit: "*Pentru cei curați totul este curat, dar pentru cei necurați și necredincioși nimic nu este curat, fiindcă mintea și cugetul lor le sunt spurcate*" (Tit 1,

15). E drept că ne vedem și propriile greșeli, că ne căim de păcatele noastre, zilnic ne lovim pieptul cu pumnul spunând: din vina mea, din vina mea, din prea mare vina mea, dar poate că în penitența noastră ne asemănăm cu Sancio Panza, personajul lui Cervantes. Într-o zi, cuprins de căință pentru păcatele sale, Sancio Panza a început să se biciuiască. Se lovea cu biciul; când obosea cu o mână, continua cu cealaltă. Numai că în loc să lovească în el, lovea în scoarța unui copac gros pe care stătea călare. Iar stăpânul său, Don Chijote, auzind de departe gemetele de durere pe care le scotea penitentul sub loviturile de bici, îi plângea de milă.

În lupta împotriva necurăției avem la dispoziție trei arme puternice. Prima e gândul permanent la prezența lui Dumnezeu. Dumnezeu mă vede, Dumnezeu nu stă ascuns undeva departe, dincolo de stele: e lângă mine, e în mine. *"El nu este departe de noi - spunea Sfântul Pavel în Areopag. În el suntem, trăim și ne mișcăm"*. *"Cei răi zic: "Domnul nu vede și Dumnezeul lui Iacob nu ia aminte". Totuși, învâțați-vă minte, oameni fără minte! Când vă veți înțelepți, nebunilor? Cel ce a sădit urechea, s-ar putea să nu audă? Cel ce a întocmit ochiul, s-ar putea să nu vadă?... Domnul cunoaște gândurile omului" (Ps 94). "Nici o făptură nu este ascunsă de El, ci totul este gol și descoperit înaintea ochilor Aceluia, în fața căruia vei da socoteală" (Evr 4, 13). Dacă tu crezi în Dumnezeu, crezi că el te vede și pe stradă, și când ești în singurătate, în intimitate totală, gândește-te la ochii lui Dumnezeu, de prezența căruia nu poți scăpa și nu săvârși acele fapte de care ți-ar fi rușine să le faci dacă te-ar vedea oamenii, prietenii, superiorii, tata și mai ales mama. Nu primi în mintea și inima ta gânduri și sentimente de care te-ai rușina dacă ai ști că alții ți le cunosc. Le cunoaște Dumnezeu, chiar dacă nu ți le cunosc alții, și asta e de ajuns.*

A doua armă este examinarea permanentă a conștiinței; examenul particular, mai ales cel de seară, înainte de culcare. Un război în care nu e supravegheat permanent frontul, metru cu metru, poziție cu poziție, spre a se vedea zilnic cât s-a înaintat, cât s-a dat înapoi, e un război pierdut. A fugi de tine însuși, a înăbuși glasul conștiinței căutând zgomotul, trăncăneala, pălăvrăgeala, a-ți amorți remușcărilor de conștiință cu tot felul de distracții, de mici droguri, înseamnă dezertare de la lupta nobilă și sfântă pe care o ai de purtat, înseamnă război pierdut.

Sfântul Augustin recunoaște în Confesiunile sale că tocmai curajul de a se privi în față, de a se vedea în toată urâciunea sa, de a nu trăi în iluzie, l-a salvat: *"Constituebam me ante faciem meam, ut viderem quam turpis essem et quam distorsus, sordidus, et maculosus et ulcerosus" (Mă plasam în fața propriilor mei ochi ca să văd cât sunt de scârbos, și diform, și murdar, și pătat și plin de ulcere)"*.

Și a treia armă: gândul salutar la cele de pe urmă ale omului - *novissima*: moartea, judecata, iadul. A cultiva o frică salutară, frica ce se naște din aceste adevăruri ale credinței creștine, e o frână în calea păcatului. E adevărat că trebuie să trăim în iubire ca fiii ai lui Dumnezeu și nu în frică precum sclavii; iubirea e desăvârșită și trebuie să înlocuiască frica ce este nedesăvârșită. Dar unde nu există nici măcar frica nedesăvârșită, ce să înlocuiască iubirea desăvârșită?

Sfântul Ignățiu de Loyola dă dovadă de realism și înțelepciune când scrie în cursul său de Exerciții: *"Deși mai presus de toate e de dorit ca oamenii să-i slujească lui Dumnezeu, Domnul nostru, având drept motiv iubirea pură, totuși trebuie să apreciem mult frica față de maiestatea divină; căci nu numai frica filială este cucernică și prea sfântă, dar și frica servilă; când omul nu se ridică la ceva mai bun și mai util, îl ajută mult să iasă din păcatul de moarte; și când a ieșit, ajunge ușor la frica filială care este cu totul plăcută și dragă lui Dumnezeu"*.

Sfântul Ignățiu recomandă gândul la moarte și la judecată: *"Mă voi examina închipuindu-mi că sunt în clipa morții; cum aș dori atunci să mă fi comportat?... să pun acum în practică ce voi dori atunci să fi făcut... Să consider cu atenție care vor fi gândurile mele la Judecată. Să urmez acum drumul pe care voi dori atunci să-l fi urmat"*. Nu mai puțin salutar e gândul la iad: *"Voi cere sentimentul interior al chinurilor pe care le îndură osândiții, pentru ca, dacă greșelile mele m-ar face să uit vreodată de iubirea Domnului veșnic, cel puțin teama de păcate să mă ajute să nu mai cad deloc în păcat"*. De altfel, să nu uităm că Sfânta Tereza cea Mare a ajuns la cel mai înalt grad de iubire, la cununia mistică cu Cristos, pornind de la frica de iad. Într-un extaz care a durat o clipă,

dar Terezei i s-a părut o sută de ani, Dumnezeu a făcut să vadă iadul cu tot ce suferă osândiții. Și i-a arătat și o nișă în cuptorul cu foc; era locul pregătit pentru ea, unde ar fi ajuns dacă ar fi continuat calea pe care apucase la vârsta de 14-15 ani; cu păcate de vanitate, grijă prea multă pentru mâini și unghii, pentru păr, romane ușurate pe care le citea, prietenii și discuții frivole; nu păcate grele, dar lucruri mici care conduc la păcate grele.

Îndemnul Sfântul Pavel, pe care l-a auzit în mod misterios odinioară la Milano, Sfântul Augustin, e veșnic actual: "*Fraților, este ceasul să vă treziți, în sfârșit, din somn... Să trăim cuviincios, ca în timpul zilei, nu în chefuri și în beții, nu în destrăbălări și în poftes de rușine... ci îmbrăcați-vă în Domnul Isus Cristos și îngrijirea trupului să nu o faceți întru stârnirea poftelor*" (Rom 13, 12-14).

Lucrarea Duhului

Curăția, ne învață Catehismul Bisericii Catolice, presupune un efort reluat la toate vârstele. Efortul pe care îl cere este mai intens la anumite vârste. Însă efortul omenesc nu e suficient pentru a ne păstra curați. Curăția, ne învață mai departe Catehismul, este în primul rând, un dar al lui Dumnezeu, este un har, e rodul lucrării Duhului Sfânt. Duhul Sfânt îi dă celui pe care l-a renăscut prin apa botezului, harul de a imita curăția lui Cristos (cf. nr. 2345). Mentalitatea generală a lumii este aceea că, de fapt, castitatea nu este posibilă; a trăi curat până la căsătorie, a trăi toată viața în curăție desăvârșită, fecioria, celibatul, povești ! Nu le mai crede nimeni! Cei care pretind că trăiesc în curăție sunt ipocriți, reușesc să se ascundă, mint. Câtă dreptate are lumea când gândește și vorbește în felul acesta! Într-adevăr, numai cu forțele proprii castitatea, indiscutabil, este imposibilă, dar este posibilă când intervine harul lui Dumnezeu. Iar Dumnezeu nu-i refuză harul său celui care i-l cere cu umilință. Sfântul Pavel le scrie Corintenilor: "*Dumnezeu, care este fidel, nu va îngădui să fiți ispitiți peste puterile voastre, ci împreună cu ispita, a pregătit și mijlocul ca să ieșiți din ea, ca să o puteți suporta*" (1 Cor 10, 13). "*Fără mine nimic nu puteți face*". Spunea Sfântul Augustin: "*Dumnezeu ne poruncește două categorii de lucruri: lucruri posibile pe care să le facem și lucruri imposibile, pentru care trebuie să cerem forță ca să le facem*". Castitatea face parte din a doua categorie, din categoria lucrurilor imposibile, astfel încât în această privință, cum spune Dr. Alexis Carrel, omul are nevoie de Dumnezeu, cum are nevoie de apă și de oxigen.

Castitatea este, deci, în primul rând, lucrarea harului, iar Dumnezeu a rânduit trei izvoare prin care ne vine harul.

Primul izvor este spovada: spovada deasă, spovada făcută cu sinceritate. Prin spovadă cel care a căzut greu și a pierdut harul botezului, redobândește harul sfinților, în cel care nu a căzut, e numai ispășit, harul sfinților sporește. Spovada sinceră, nu superficială. Superficialitatea la spovadă poate să apară și în modul cum ne mărturisim păcatele, cosmetizându-le, recurgând la expresii și formulări eufemiste, elegante, precum: m-am lăsat cuprins de sentimente romantice sau am săvârșit acțiuni auto-erotice. Pentru a ne pregăti bine la spovadă, Sfântul Ignațiu de Loyola ne îndeamnă să reflectăm profund la enormitatea și monstruoșitatea păcatului văzut cu ochii credinței: "*Voi cântări păcatele mele, adică voi considera urâciunea și răutatea fiecărui păcat de moarte. Voi considera că atâtea păcate au ieșit ca dintr-un buboi, dintr-un abces. Și atunci, dintr-un suflet profund zguduț, va ieși un strigăt de uimire. Voi face să defileze prin fața mea toate creaturile, le voi întreba cum de m-au mai lăsat în viață... Îi voi întreba pe îngerii, care poartă sabia dreptății divine, cum de m-au suportat și m-au păzit, cum de s-au mai rugat pentru mine; pe sfinți, de asemenea, cum de au mijlocit și s-au rugat pentru mine. Mă voi uimi de faptul că cerul, soarele, luna, stelele și elementele naturii, roadele pământului, păsările, peștii și animalele, că toate făpturile au continuat să-mi facă servicii și nu s-au ridicat împotriva mea, că pământul nu s-a deschis ca să mă înghită*".

Al doilea izvor de har este euharistia, pâinea îngerilor, pâinea celor tari. Cum ar putea să nu fie curat cel care se unește zilnic cu cel care este curăția însăși? Scrie Sfântul Francisc de Sales în "*Introducerea la viața evlavioasă*": Filoteia, "*împărtășește-te des căci, crede-mă: iepurii devin albi în munții noștri, iarna, fiindcă nu văd și nu mănâncă altceva decât zăpadă. Adorând și mâncând frumusețea, bunătatea și curăția însăși în acest sacrament dumnezeiesc, vei deveni cu totul frumoasă și cu totul curată*".

Continuă Sfântul Francisc de Sales: "*Dacă fructele cele mai fragile și mai supuse putrezirii cum sunt cireșele, caisele și căpșunele se păstrează ușor tot anul când sunt îndulcite cu zahăr și cu miere, să nu ne mirăm că inimile noastre, deși slabe și fragile, rămân neatinse de corupția păcatului când înoată în zahărul și mierea trupului și sângelui... lui Cristos*".

Sfânta Împărtășanie este antidotul prin excelență împotriva păcatului de necurăție. Este o dumnezeiască terapie, e serul, vaccinul care previne boala, ne imunizează împotriva virusilor necurăției de care este otrăvită atmosfera în jurul nostru și pe care îi respirăm în permanență, e medicamentul care ne vindecă sufletul când totuși microbii necurăției s-au infiltrat, ne-au contaminat sufletul.

Dumnezeiescul medic, Cristos, ne invită în fiecare zi la Sfânta Liturghie: "*Luați și beți, acesta este sângele meu*". Celor slabi, anemici, care au pierdut sânge, li se face transfuzie de sânge. Celor care au tot sângele bolnav, otrăvit, li se face dializă: cu ajutorul unor aparate speciale, li se scoate complet sângele infectat din organism și e înlocuit permanent cu sânge nou, proaspăt, sănătos. Zilnic Cristos, în Sfânta Împărtășanie ne face o transfuzie, o dializă: ne scoate sângele contaminat de microbii necurăției și îl înlocuiește cu sângele său curat. Așadar, toți au nevoie de acest medicament dumnezeiesc, de euharistie: cei sănătoși ca să nu se îmbolnăvească, cei bolnavi ca să se vindece.

Al treilea izvor al harului este rugăciunea. În efortul nostru de a ne menține curați, ne sfătuiește Sfântul Ignațiu de Loyola, trebuie să ne rugăm ca și cum totul ar depinde de Dumnezeu și trebuie să muncim, să luptăm, ca și cum totul ar depinde de noi. "*Trebuie să vă rugați neconținut*", nu numai cu buzele pe care le mișcăm mecanic, ci cu inima. "*Vae soli!*" - spuneau latinii. Vai celui singur, celui care nu-l are pe Dumnezeu alături în această luptă pe viață și pe moarte. Grecii din antichitate își imaginau că dacă un om este scufundat în apele râului Styx devine invulnerabil, săgețile îndreptate împotriva lui ricoșează. Viteazul Ahile a fost scufundat și el în acest râu și a devenit invulnerabil cu excepția călcâiului de care îl ținuse mama sa când îl scufundase. O săgeată care a nimerit tocmai în călcâi i-a fost fatală. Ceea ce este o poveste în păgânism, este realitate în creștinism. Omul care e scufundat permanent în rugăciune, devine invulnerabil; săgețile de foc ale dușmanului, ispitele, ricoșează, nu-l ating.

"*E lucrul rușinos să te rogi*", scria Nietzsche. Rușinos este să păcătuiești, nu să te rogi. Numai în genunchi omul este cu adevărat mare și puternic. Nu e rușinos să te rogi, după cum nu este rușinos să mănânci, să bei și să respiri.

Sociologi evrei și americani au făcut niște teste la bolnavii care au avut infarct și au ajuns la o concluzie foarte interesantă: cei care nu se roagă, deci n-au credință, sunt mult mai expuși la infarct decât cei care se roagă, iar dacă se roagă înseamnă că au credință. La cei care nu se roagă proporția este de 50 %; la cei care se roagă este de numai 20%. În lagărele naziste, în pușcăriile comuniste, au rezistat, au supraviețuit cei care s-au rugat. Dacă atâta forță are rugăciunea în viața biologică, ce să mai spunem de viața spirituală?

Rugăciunea noastră pentru curăție trebuie să se îndrepte în chip cu totul special către Neprihănită pe care în litanie, o invocăm cu cuvintele: "*Mater purissima, Mater castissima, ora pro nobis*".

Și acum un gând inspirat din piesa pe care ați jucat-o aseară și ați intitulat-o "*Trădătorul*". Aș vrea să fie, în același timp, un avertisment: cine se îndreaptă spre preoție fără să aibă chemarea, carisma celibatului sau nu este fidel acestei carisme are toate șansele să ajungă nu un alter Christus, ci un alter Iuda. Dușmanii lui Dumnezeu, în timpul comunismului, dar nu numai, au făcut și fac din seminariștii și preoții prinși în păcate de necurăție trădători de frați, vânzători ai Bisericii, recurgând la șantaj: ori ne faci servicii, ori te divulgăm. Cunoașteți cu siguranță istoria lui Leonardo da Vinci când a pictat Cina cea de Taină. Ani de zile artistul a străbătut străzile Romei căutând un model pentru chipul lui Cristos. În sfârșit a găsit un tânăr cu chip îngeresc într-o biserică din Roma. Se numea Pietro Bandinelli. După o vreme, a ajuns să picteze chipul lui Iuda. A pornit din nou în căutare de model. L-a găsit la un colț de stradă: un cerșetor cu față respingătoare, hidoasă. Era tot Pietro Bandinelli. Viciul, necurăția, îl transformase pe Cristos în Iuda. Vă citesc câteva rânduri dintr-o cutremurătoare scrisoare trimisă de un preot decăzut marelui apostol al carității din zilele noastre, Părintele Werenfried: "*Reverende Părinte... Odinioară eram un preot călugăr, acum sunt unul care se numește "preot însurat sau răspopit". Eram unul din atâția preoți tineri care nu mai*

credeau în diavol. Cu multă prezumție am pornit la luptă împotriva tradițiilor medievale din Biserică. Acum cred din nou că Satana există. Pot să vă asigur că m-am aflat pe pragul sinuciderii... Fiecare zi începe pentru mine cu o luptă împotriva disperării, a dezgustului, a amărăciunii, a urii... Papa, din câte am aflat, ne-a comparat cu Iuda. După părerea mea are perfectă dreptate și îi sunt recunoscător pentru că nu ne-a cruțat, spunându-ne acest adevăr dur...".

PORUNCA A VII-A
SI
PORUNCA A X-A

Să nu furi.
Să nu poftesti casa aproapelui tău
și nici un lucru ce este al lui.

Două căi ale libertății

Porunca a VII-a "*Să nu furi!*" nu poate fi despărțită de porunca a X-a : "*Să nu poftești casa aproapelui tău și nici un lucru ce este al lui*". Nimeni nu încalcă porunca a VII-a fără a o încălca mai întâi pe a zecea, căci cum să furi casa aproapelui tău sau un alt lucru ce este al lui dacă n-ai poftit mai întâi în inima ta casa sau lucrul aproapelui tău? Hoțul păcătuiește în inima sa mai înainte de a băga mâna în buzunarul altuia. "*De unde vin luptele și certurile între voi?*" se întreabă Apostolul Iacob în Scrisoarea sa. "*Nu vin oare din poftele voastre care se luptă în mădulele voastre? Voi poftiți și nu aveți... pizmuiți și nu izbutiți să căpătați*" (Iac 1,4).

Primul lucru pe care trebuie să-l avem în vedere pentru a înțelege ce ne cere Dumnezeu prin porunca a VII-a este acesta: cine fură sau nedreptățește pe cineva, nu păcătuiește împotriva omului care este un simplu administrator și beneficiar al bunurilor acestui pământ, ci împotriva lui Dumnezeu, stăpânul absolut al pământului, cu tot ce este pe el. Cine fură, bagă mâna în buzunarul lui Dumnezeu.

Acesta e un lucru pe care Dumnezeu îl amintește la tot pasul în Sfânta Scriptură: "*Pământurile să nu se vândă de veci; căci țara este a mea, iar voi sunteți la mine ca niște străini și venetici*" (Lev 25, 23).

Acesta a fost motivul pentru care Nabot a refuzat categoric să-i vândă regelui Ahab ogorul: nu el, ci Dumnezeu era proprietarul ogorului și nu avea dreptul să vândă proprietatea altuia. "*Al Domnului este pământul cu tot ce este pe el, lumea și cei ce o locuiesc*" (Ps 24, 1). "*A mea este lumea și tot ce cuprinde ea*" (Ps 50, 12). Pentru ca nimeni să nu-și facă impresia că poate fi stăpânul absolut al vreunui alt om sau al vreunui lucru, Dumnezeu stabilește în cartea Leviticului anul jubiliar: în fiecare al 50-lea an toți sclavii trebuiau eliberați, iar lucrurile înstrăinate, vândute, amanetate între timp trebuiau să revină la foștii lor proprietari.

Dumnezeu, stăpânul absolut și Creatorul lumii, a creat bunurile acestei lumi pentru ca toți oamenii să se bucure și să beneficieze de ele. Cine din egoism și lăcomie acaparează mai mult decât are nevoie, lăsându-i pe alții să ducă lipsă, să sufere, păcătuiește împotriva voinței Creatorului. Catehismul Bisericii Catolice, tratând despre porunca a VII-a, începe cu acest titlu: *Destinația universală a bunurilor și proprietatea privată asupra lor*. Remarcă Sfântul Ambrozie: "*Lumea a fost creată pentru toți. Natura nu face distincții, pentru că ne naște pe toți săraci. Nu ne naștem cu îmbrăcăminte; goi ne va primi pământul. Săracului ca și bogatului îi este de ajuns un petec de pământ pentru înmormântare; iar pământul, prea mic pentru dorințele bogatului cât e viu, îl înghite în întregime când e mort. Cum e posibil să deosebești printre morți cine este bogat și cine este sărac? Săpați pământul și arătați-mi bogatul*".

Mai departe, ceea ce vrea Dumnezeu în primul rând să apere prin porunca a VII-a nu sunt banii sau bunurile materiale, ci omul, demnitatea și libertatea omului. Decalogul înseamnă zece căi ale libertății. Dumnezeu l-a promulgat imediat după eliberarea poporului evreu din sclavia Egiptului pentru ca evreii să trăiască liberi, să nu mai cadă în sclavie. Porunca a VII-a e una din cele zece căi ale libertății. "*Eu sunt Domnul Dumnezeuul tău care te-am scos din țara Egiptului, din casa sclaviei... Să nu furi*". Ce să nu furi? Să nu furi oameni ca să-i faci sclavi, ca să-i cumperi și să-i vinzi.

Pentru furtul de obiecte sau animale, pedeapsa prevăzută de Dumnezeu în Sfânta Scriptură este mare: "*Dacă un om fură un bou sau o oaie, și-l taie sau îl vinde, să dea cinci boi pentru bou furat și patru oi pentru oaia furată*" (Lev 21, 1). Dar numai pentru furtul de persoane este prevăzută pedeapsa cu moartea: "*Cine va fura un om, și-l va vinde sau îl va ține în mâinile lui, să fie pedepsit cu moartea*" (Ex 21, 16). "*Dacă se va găsi cineva care să fi furat pe vreunul din frații lui, pe vreunul din fiii lui Israel, și să-l fi făcut sclav sau să-l fi vândut, hoțul acela să fie pedepsit cu*

moartea" (Deut 24, 7). Așa se explică faptul că frații lui Iosif care l-au sechestrat și l-au vândut pe Iosif ca sclav ismaeliților, când l-au descoperit pe fratele lor în Egipt s-au făcut albi ca varul la față de frică. Știau ce pedeapsă îi așteaptă: moartea.

Să nu furi! Cuvântul ebraic folosit în Biblie este verbul *ganab* care înseamnă în primul rând: să nu sechestrezi, să nu răpești persoane. Explică Talmudul: "*Maeștrii noștri învățau: Să nu furi! Scriptura vorbește aici de răpire de persoane*". Așadar, porunca a VII-a nu-i vizează în primul rând pe borfași, pe hoții de buzunare. Hoț este cel care, într-un fel sau altul, atentează la libertatea și la demnitatea unei persoane umane, cel care îi tratează pe semenii lui ca pe niște sclavi. Înțelegem aici corect cuvântul libertate, nu cu sensul de libertinaj sau anarhie. Hoți sunt teroriștii care răpesc, sechestrează persoane, hoți sunt cei care în războaie iau prizonieri și-i tratează ca pe sclavi; hoți sunt cei care bagă oameni nevinovați în pușcărie; hoți sunt tiranii, dictatorii de tipul lui Hitler, Stalin, Ceaușescu, care închid oameni în lagăre de concentrare sau își sechestrează propriile popoare, transformându-le în turme de sclavi.

Desigur, porunca a VII-a interzice și furturi de bunuri materiale, dar scopul interzicerii este același: salvarea libertății și demnității omului. Omul redus la sărăcie prin furt, înșelăciune, nedreptate, e redus la condiția de sclav. E un lucru pe care îl precizează bine Catehismul, vorbind despre proprietatea privată când spune: "*Însușirea bunurilor este legitimă pentru a garanta libertatea și demnitatea persoanelor*" (nr. 2402). Și aici, iarăși trebuie subliniat că vinovați în fața lui Dumnezeu de furt nu sunt micii găinari, micii borfași. Vinovate, în primul rând, sunt popoarele bogate ale lumii, considerate avansate, civilizate, care, neținând cont că Dumnezeu la origini a dăruit pământul omenirii în ansamblul ei, au acaparat bogățiile pământului ținând două treimi din populația globului în sărăcie, adică în condiție de sclavi. Trăiesc într-un huzur fără margini, fără să le pese că în lume, la fiecare două secunde un copil moare de foame.

"În folosirea bunurilor, omul nu trebuie să considere niciodată lucrurile exterioare pe care le posedă în mod legitim, ca fiind numai ale lui, ci ca fiind și comune, în sensul că trebuie să-i fie de folos nu numai lui, ci și altora. Proprietatea asupra unui bun face din deținătorul lui un administrator al Providenței pentru a-l face să rodească și a împărtăși binefacerile lui cu alții, și în primul rând cu cei apropiați" (C.B.C. 2404).

Cine știe să împărtășească bunurile sale cu alții a găsit secretul fericirii. Ilustrez aceste cuvinte ale Catehismului cu o anecdotă a lui Anthony de Mello, luată din cartea lui intitulată *Rugăciunea unei broaște*. Undeva, într-un sat, o femeie se trezește că-i intră în casă un om bine îmbrăcat și îi cere ceva de mâncare. "*Îmi pare rău, îi zice femeia, dar în clipa aceasta n-am nimic de mâncare în casă*". "*Nu-i nimic, spune omul. Am în desagă o piatră pentru supă. Fac imediat supă, numai să-mi dai o oală mare*". Curioasă, femeia pune oala cu apă pe plită la foc și merge să dea de veste unei vecine. Într-un minut s-a umplut casa cu femei curioase să vadă ce supă o să iasă dintr-o piatră. Omul pune piatra în oală și când apa clocotește ia cu lingura, gustă și exclamă: "*E nemaipomenită. Lipsesc numai niște cartofi*". "*Uite aici cartofi*", zice stăpâna casei și pune cartofii în oală. După câteva minute gustă din nou: "*E grozavă, numai că ar mai trebui ceva carne*". O vecină se repede acasă și vine cu o bucată de carne pe care o aruncă în oală. Fierbe carnea, gustă din nou: "*Excelentă, dar dacă ar avea și ceva zarzavaturi, ar fi perfectă*". Una dintre femei aleargă acasă și se întoarce cu un coș cu morcovi și ceapă. După un timp gustă din nou: "*Sare și sos*" - strigă pentru ultima dată. Stăpâna casei toarnă în oală sare și sos. "*Gata! Farfurii și linguri pentru toată lumea!*". Femeile aleargă și își aduc tacâmuri. Câteva aduc pâine și fructe. Omul le umple farfuriile cu nemaipomenita supă. Femeile sunt în al nouălea cer, bucuroase, niciodată nu mai mâncaseră împreună. În mijlocul veseliei generale, străinul dispare neobservat, lăsându-le piatra miraculoasă să o folosească și altă dată când vor voi să facă supă cea mai bună de pe lume.

Dezlipirea inimii

La vremea sa, Sfântul Vasile cel Mare remarca foarte bine că porunca a VII-a nu este dată atât pentru hoți, cât mai ales pentru oamenii cinstiți sau, mai exact, care se cred cinstiți și nu-și dau seama că sunt hoți. Scrie undeva marele episcop de Cezareea: *"Fără îndoială că prin hoți nu trebuie să se înțeleagă doar borfașii sau cei care fură hainele celor care fac baie; dar trebuie să se înțeleagă, de pildă, cel care a ajuns comandant de armată, sau mai marele unei cetăți, sau suveranul unui popor, sau cine fură public, oficial... În realitate noi ar trebui să călcăm în picioare toate aroganțele lumii, cu pompele și fastul lor. În schimb, când vedem că tribunalele îi condamnă pe micii borfași și nu pe hoții cei mari, simțim o mare antipatie față de prăpădiții aceia pentru micile lor găinării și o mare admirație față de ceilalți. Pe cei dintâi îi ocolim fiindcă sunt hoți; pe ceilalți îi admirăm cu gura căscată fiindcă își adună averi, furând"*.

Iar porunca a zecea s-ar părea că în lumea modernă chiar că nu mai are rost: *"Să nu poștești casa aproapelui tău, nici ogorul lui, nici robul lui, nici roaba lui, nici boul lui, nici măgarul lui..."* (Deut 5, 21). Ce să mai poștești? Tractorul a înlocuit boul și măgarul. Robul și roaba au dispărut acum vreo sută treizeci de ani odată cu dezrobirea țiganilor de către domnitorul Cuza.

Și totuși, putem fi hoți într-o mie de feluri, fără a băga mâna în buzunarul altuia. Iubirea dezordonată de bani, de avere și folosirea lor egoistă e furt. Spune clar Sfântul Ioan Gură de Aur: *"Să nu faci parte săracilor de bunurile tale înseamnă să-i furi și să le iei viața. Nu sunt ale noastre bunurile pe care le stăpânim, ci ale lor"...* *"Când dăm săracilor cele de neapărată trebuință, spune Sf. Grigore cel Mare, nu facem un act de dărnicie personală, ci le dăm înapoi ce este al lor. Îndeplinim mai degrabă o datorie de dreptate decât un act de caritate"*.

Paradoxal, poți să păcătuiești împotriva poruncii a VII-a chiar și atunci când dai de pomană la săraci; e păcatul celor care cred că fac fapte de caritate descotorosindu-se de boarfele, de vechiturile de care nu mai au nevoie.

Scrie Raoul Folereau:

"Doamnă, am venit pentru săraci". Doamna din baie, răspunde: "Dați-i haina cea veche a lui domnul și păpușa pe care Marilena nu o mai vrea. Ah!...dați-i și ursulețul, vedeți, acela care e acolo sus pe șifonier. E stricat, dar, oricum, se descurcă ei".

Și în timp ce cel care deranjează nu mai contenește cu mulțumirile, Madame rămâne cu privirea pierdută... gândindu-se la binele pe care l-a făcut.

Și totuși săvârșise un gest condamnabil. Nu, doamnă, săracii nu trebuie "să se descurce" cu deșeurile voastre. A pune pe umerii celor necăjiți sau în brațele copiilor lor ceea ce cu siguranță ați fi aruncat la sacul de vechituri, e un gest murdar. Nu e ceva care să vă facă inima să se umfle de mândrie...

N-ați înțeles că săracii sunt oameni, că pruncii săracilor sunt fii de ființe umane și, chiar dacă le primesc, împinși de o lipsă cumplită, nu vreau ceea ce voi nu mai vreți. E caritate aceasta? Da, e caritatea osului care se aruncă la câine".

Mântuitorul vorbește despre un adulter al inimii: *"Cine se uită la o femeie, dorind-o, a și săvârșit adulterul în inima lui"*. La fel există un furt, o hoție a inimii: cine privește la un lucru sau la ceea ce posedă aproapele, dorindu-l în mod dezordonat, a și săvârșit furtul în inima lui. În două feluri putem comite furtul în inima noastră. Mai întâi lăsându-ne stăpâniți de aviditate, de cupiditatea dereglată, născută din patima nepotolită după bani, după bogății. Explică Catehismul (2536): *"Când Legea spune "Să nu poștești", ea ne spune cu alte cuvinte să ne îndepărtăm dorințele de tot ce nu e al nostru. Căci stă ascunsă în noi o sete după bunul aproapelui nemărginită, fără sfârșit și niciodată sătulă, după cum e scris: "Avarul nu se va sătura niciodată de bani" (Sir 5,9).*

În al doilea rând, comitem furtul în inima noastră atunci când ne lăsăm stăpâniți de invidie,

invidia, "*păcatul diabolic prin excelență*", cum se exprima Sfântul Augustin. Căci, scrie Sfântul Grigore cel Mare, "*din invidie se nasc ura, clevetirea, calomnia, bucuria pentru răul altuia, tristețea pentru binele altuia*".

Porunca dezlipirii inimii de bani, de bogății, este obligatorie pentru toți cei care vor să intre în Împărăția cerurilor: "*Fericiți cei săraci în spirit*". Am avut în zilele noastre un om fericit ca și Sfântul Francisc odinioară, datorită dezlipirii și sărăciei totale a inimii: e vorba de celebrul Giorgio la Pira. Dădea totul la săraci, iar când nu mai avea nimic ce să dea, oferea un sfat, o încurajare sau un zâmbet. Scotea banii din buzunar fără să se uite cât dă. N-a știut niciodată ce salariu a avut ca profesor universitar, parlamentar, primar de Florența. Când primea salariul, dădea imediat plicul la un călugăr ca să împartă la săraci. Dormea și mânca la o mănăstire și se îmbrăca cu hainele purtate pe care i le dădeau prietenii. Într-o zi, ieșind din Parlament, a voit să dea o atenție portarului. S-a scotocit în buzunare, dar n-a găsit nimic. Mare i-a fost surpriza când s-a trezit că portarul îi pune în mână 50 de lire.

Aviditatea, rapacitatea, dorința de bani și bogății este un păcat respingător care îl discreditează mai mult ca orice alt păcat pe un ucenic al lui Cristos. Poporul creștin e dispus uneori să ierte necurăția la un slujitor al altarului, spunând: e om și el ca toți oamenii, dar nu iartă niciodată lăcomia de bani. Oare cei chemați la sfânta preoție sunt scutiți de sărăcia efectivă și se pot mulțumi cu sărăcia afectivă sub pretextul că nu fac votul sărăciei cum îl fac călugării? Ascultați cuvintele Conciliului din Decretul *Presbyterorum Ordinis* și dați-vă singuri răspunsul: "*Așadar (slujitorii altarului) folosind lucrurile din lume ca și cum nu le-ar folosi, vor ajunge la acea libertate prin care, eliberați de orice grijă dezordonată, devin ascultători față de glasul lui Dumnezeu în viața de toate zilele... Ei să nu considere funcția bisericească drept o sursă de câștig și nici să nu folosească veniturile ce le revin de pe urma ei pentru sporirea avutului personal. De aceea preoții, nelipindu-și în nici un fel inima de bogății, să evite pururi orice fel de lăcomie și să se ferească cu grijă de orice activitate ce ar putea avea aspect de comerț. Mai mult, ei sunt îndemnați să îmbrățișeze sărăcia de bună voie, prin care se fac asemenea lui Cristos în chip mai vizibil, și devin mai disponibili pentru slujirea lor sacră. Într-adevăr, Cristos, bogat fiind, s-a făcut pentru noi sărac, pentru ca prin sărăcia lui să ne îmbogățească. Așadar, îndemnați de Duhul Domnului care l-a uns pe Mântuitorul și l-a trimis să binevestească săracilor, preoții precum și episcopii, să evite tot ce i-ar putea îndepărta în vreun fel pe cei săraci, eliminând, mai mult decât toți ceilalți ucenici ai lui Cristos, orice umbră de vanitate în lucrurile pe care le posedă" (17).*

Cine sunt hoții

Că poporul nostru e certat cu porunca a VII-a nu e un secret pentru nimeni. Călătorii străini din secolele al XV, XVI, XVII-lea, mai ales misionarii italieni, în impresiile lor de călătorie și în corespondența lor sunt unanimi în a acorda românilor trei calificative: hoți, bătauși și superstițioși. Puneau noaptea în ogradă mâncare pentru sufletele morților. O mâncau câinii și pisicile.

Se spune că a ajuns și pe meleagurile noastre Diogene, extravagantul filosof din antichitate, care căuta un om cu felinarul aprins ziua - în amiaza mare. "*Ce cauți, Diogene?*" - l-au întrebat. "*Caut felinarul*". Românii îi furaseră felinarul. Furtul este deci în zestrea genetică a românilor. Comunismul, obligându-i pe oameni să-și fure propria muncă, le-a distrus românilor complet conștiința morală în acest domeniu. Când după revoluție s-a făcut cunoscut că vor dispărea C.A.P.-urile, bunii noștri creștini au intrat în panică. Se întrebau îngrijorați: "*Dacă se desființează C.A.P.-urile, noi de unde mai furăm?*"

Hoți și necinstiți au fost de când lumea; dar un lucru era clar absolut pentru toți: că e rușinos să furi. Ce e grav astăzi, e faptul că s-a creat o mentalitate generală a hoției și a necinstei, hoția și escrocheria ca stil de viață normal, furtul, șmecheria, corupția, mita sunt dovezi de istețime și inteligență, cei cinstiți și corecți sunt taxați de proști și compătimiți. M-am convins de lucrul acesta, când, cu ani în urmă, am încercat să ajut un contabil, un om necăjit, intervenind la directorul unei instituții, rugându-l să-l primească în serviciu. L-am descris exact, i-am spus că este un om corect, cinstit până la scrupulozitate, că nu ar fura nici cinci bani. Când am terminat pledoaria, credeam că l-am convins. Da de unde! Efectul a fost tocmai contrariul. Directorul se uită la mine, zâmbește sceptic și îmi zice: "*Ce să fac cu un om ca ăsta? Astăzi cine e cinstit e prost!*".

O anchetă făcută în Italia, în 1990, a dus la concluzia că zilnic cincisprezece mii de italieni sunt victime ale furturilor. Lista e variată și merge de la cei care intră în casă și găsesc pereții goi până la borfașii extrem de abili care fură portmoneele de la o stație de autobuz la alta. Aspectul cel mai interesant și, sub anumite aspecte, cel mai alarmant, e faptul că numai două la sută din furturi sunt anunțate la poliție. Astfel încât 99,1 % dintre delictе rămân nepedepsite. Lumea nu se mai sinchisește: furtul intră în normalitatea vieții. Ceea ce m-a uimit a fost constatarea că într-o țară creștină domină o mentalitate și o cultură a necinstei și furtului și într-o altă țară, necreștină, arabă, domină o mentalitate a cinstei și a respectării bunurilor altuia. Cu puțin înainte ca ziarul Corriere della Sera să publice statistica pe care am amintit-o, vizitasem Egiptul cu o agenție de turism israeliană. Când am ajuns la Cairo, la hotel, ni s-a spus că putem lăsa ușile descuiate și că putem lăsa orice în camere, inclusiv acte și bani. Credeam că e o glumă. Eram toți europeni și câțiva americani, canadieni, deci toți creștini. La nedumerirea și întrebările noastre ni s-a răspuns că dacă se fură ceva, hotelul se obligă să ne despăgubească. La Cairo nu se fură, nu se știe ce înseamnă a fura. A fost pe vremuri un pașă care le tăia capul pe loc celor care furau ceva - un fel de Vlad Țepeș - și i-a lecut pentru totdeauna de hoție pe arabi.

Catehismul Bisericii Catolice amintește câteva moduri în care se păcătuiește împotriva poruncii a șaptea; e cu neputință să le enumerăm pe toate; "*Orice mod de a lua sau de a deține pe nedrept bunul altuia, chiar dacă nu contravine dispozițiilor legii civile, este contrar poruncii a șaptea. De exemplu, a reține în mod deliberat bunuri luate cu împrumut sau obiecte pierdute; a înșela în comerț; a plăti salarii nedrepte; a ridica prețurile, speculând ignoranța sau mizeria cuiva.*

Sunt, de asemenea, ilicite din punct de vedere moral: corupția (mita)... însușirea și folosirea în interes privat a bunurilor sociale ale unor întreprinderi; lucrările prost executate, fraudă fiscală (a nu plăti impozitele), falsificarea cecurilor și a facturilor, cheltuielile excesive, risipa. A produce în mod voit pagubă proprietății private sau publice este contrar legii morale și pretinde reparare" (nr. 2409).

Catehismul mai amintește și alte păcate, cum ar fi nerespectarea promisiunilor și contractelor, jocurile de noroc și pariurile devenite patimă aducătoare de ruină pentru sine și pentru familie.

Și în câte alte moduri nu se poate fura! De exemplu, călătorind în tramvai, în autobuz, pe tren, fără bilet. Furt comite și elevul și studentul care pierde timpul la studiu, e neatent și doarne la cursuri, nu-și face datoriile, trăind ca un parazit din banul și munca părinților și binefăcătorilor, furt este și copiatul la lucrări și la examene.

Catehismul atrage atenția asupra obligației de a restitui lucrul furat, de a repara paguba provocată. *"Isus îl binecuvântează pe Zaheu pentru angajamentul său: "Dacă am păgubit pe cineva, îi dau înapoi împătrit" (Lc 19,8). Cei care în mod direct sau indirect, au pus stăpânire pe un bun al altuia sunt obligați să-l restituie sau să dea înapoi echivalentul în natură sau în bani dacă lucrul a dispărut, precum și roadele și avantajele pe care le-ar fi obținut în mod legitim proprietarul lui. De asemenea, sunt datori să restituie în proporție cu responsabilitatea și profitul lor toți aceia care au participat în vreun fel la un furt sau au profitat de el în cunoștință de cauză: de pildă, cei care l-au poruncit, au ajutat la comiterea lui sau au ascuns cele furate"* (nr. 2412).

Înțelepciunea populară a inventat o mulțime de anecdote și povestiri pentru a ilustra principiul enunțat de vechii romani: *"res clamat ad Dominum"*. (Lucrul strigă către stăpânul său). De pildă, povestea cu vițelul sfântului Medard. Un hoț i-a furat sfântului Medard un vițel care purta o talangă la gât. Hoțul i-a luat-o de la gât, dar talanga suna în continuare. A ascuns-o în grajd, dar tot suna. A ascuns-o într-un stog cu fân, suna și mai tare. A îngropat-o în pământ, suna mai departe. N-a avut încotro: a dus vițelul înapoi la Sfântul Medard, căruia i-a cerut iertare.

Inutil de spus că Dumnezeu nu iartă păcatul la spovadă dacă nu se restituie ce s-a furat și nu se repară dauna. E cunoscut cuvântul Sfântului Augustin: *"non remittitur peccatum, nisi restitatur ablatum"* - (nu ești iertat de păcat până nu înapoiezi ce-ai luat).

Apostolul Pavel îi îndemna pe Efeseni: *"Cine fură, să nu mai fure; ci mai degrabă să lucreze cu mâinile lui la ceva bun, ca să aibă ce să dea celui lipsit"* (4, 28). Iar în Prima Scrisoare către Corinteni îi exclude pe hoți de la Împărăția cerurilor, punându-i alături de închinătorii la idoli, de curvari, de homosexuali, de bețivi, de hrăpăreți (I Cor 6, 10-11).

Din cauza hoției și un apostol se poate exclude de la Împărăția cerurilor. Nu putem uita de cazul lui Iuda, cel care juca teatrul carității, și despre care evanghelistul notează că nu-l durea inima de săraci, ci era hoț și, ca unul ce ținea punga comunității, fura din ce se punea întrânsa.

Pentru a fi eliberați de lăcomia de bani și avere și de tentația de a fura, ne vom ruga cu înțeleptul Solomon: Doamne, *"să nu-mi dai nici sărăcie, nici bogăție, dă-mi pâinea de care am nevoie. Ca nu cumva, bogat fiind, să mă lepăd de tine zicând: "Cine este Domnul?" Sau nu cumva, sărac fiind, să mă apuc de furat și să pângăresc numele Domnului"* (Prv 30, 8-9).

Vai vouă, bogaților!

Lucrurile pe care le veți auzi la meditația de astăzi s-ar părea că nu sunt pentru voi, seminariștii, ci pentru preoți. Și totuși, pentru voi sunt, fiindcă preotul corect, cinstit, bun de mâine este seminaristul corect, cinstit, bun de astăzi. Conștiința viitorului preot se formează pe băncile seminarului.

Un păcat deosebit de grav pe care îl poate comite mai târziu unul care intră în preoție, stăpânit de patima lui Iuda, cu inima alipită de bani și din dorința de a se îmbogăți este acela de a strânge bani pe liturghii, de a lua de peste tot stipendii, de a încasa banii și de a nu celebra liturghiile. Am spus că e un păcat deosebit de grav, deoarece, dacă pentru un furt obișnuit, ca să faci păcat grav e de ajuns să furi atât cât câștigă în medie un om pe zi, când e vorba de liturghii, e păcat grav a nu celebra o singură liturghie pentru care ai luat bani, indiferent la cât se ridică stipendiul liturghiei.

Și ca să vă dați seama de gravitatea acestui păcat, ascultați ce vă povestesc acum. Nu e vorba de o anecdotă sau de o legendă ca cea cu vițelul Sfântului Medard, ci un fapt real, autentic pentru care pot să garantez personal. Faptul s-a petrecut acum vreo treizeci de ani în urmă. L-am auzit din gura a doi preoți venerabili: parohul de atunci din satul meu natal și provincialul franciscanilor, azi mort și el, care abia ieșise din pușcărie. A trăit mai mulți ani la parohia din Adjudeni un preot bătrân, convertit de la ortodoxie, fost stareț la Mănăstirea Neamț. La câteva zile după înmormântare, cei doi preoți stăteau la cină când dintr-odată în camera de deasupra sufrageriei, unde locuise preotul mort, aud zgomote teribile de lucruri răsturnate. Aleargă amândoi sus să vadă cine intrase în cameră. Nu era nimeni. Toate lucrurile erau răvășite: pernele, așternutul de pe pat, vasele de flori, cărțile împrăștiate pe jos, scaunele răsturnate. Parcă fusese o furtună. Au făcut ordine. A doua seară, exact același lucru s-a întâmplat. Cei doi preoți au luat cu de-amănuntul și au răsfoit cărțile, caietele, hârtiile rămase de la răposat. Între filele unei cărți au găsit o hârtie pe care erau notate câteva intenții de liturghii. Au celebrat acele liturghii și fenomenul nu s-a mai repetat. Când îmi povesteau aceste lucruri, glasul celor doi preoți le tremura de emoție și de teamă.

Ascultați ce vorbește Duhul Sfânt prin glasul Conciliului. Citim în Decretul *Optatam totius* nr.9: Seminariștii "*să fie educați cu grijă deosebită la viața de sărăcie și la spiritul de abnegație, așa încât să se obișnuiască să renunțe fără ezitare la cele care sunt îngăduite dar nu sunt de folos și să se conformeze lui Cristos cel răstignit*".

Am reținut câteva cuvinte cheie: sărăcie, abnegație, renunțare, conformare cu Cristos cel răstignit. Educați în acest spirit, viitorii preoți vor putea practica solidaritatea, fraternitatea, comuniunea de bunuri între ei și vor avea o inimă sensibilă la suferințele celor săraci. Așa cum ne îndeamnă același Duh Sfânt în documentul destinat preoților: "*Însuflețiți de spirit fratern, preoții să cultive... facerea de bine și împărțirea bunurilor proprii, având o deosebită grijă față de aceia care sunt bolnavi, întristați, copleșiți de muncă, izolați, exilați sau prizoniți*" (P.O. 8). În ceea ce privește distribuția echitabilă a bunurilor, Conciliul propune ca model prima comunitate creștină: "*O anumită folosire în comun a lucrurilor, după exemplul comuniunii de bunuri lăudat în istoria Bisericii de la început, e un mijloc foarte bun pentru a deschide calea iubirii pastorale și prin această formă de viață preoții pot pune în practică, în mod lăudabil, spiritul de sărăcie recomandat de Cristos*" (P.O. 18). Dar mai ales se atrage atenția preoților ca prin stilul lor de viață să nu-i umilească pe săraci și să nu le sporească suferințele. "*Ei să-și orânduiască în așa fel locuința încât să nu-i apară nimănui inaccesibilă și nimeni, de condiție oricât de joasă, să nu se teamă să intre în ea*" (P.O. 17).

După aceste principii evanghelice a organizat marele episcop de Ipona, Sfântul Augustin, viața clericului său: "*Clericii stăteau mereu împreună cu el, în aceeași casă, la aceeași masă, hrăniți și îmbrăcați pe cheltuiala comunității*". În predicile sale, Sfântul Augustin îi implora pe credincioșii

săi ca, prin ofertele lor, să nu dea peste cap idealul pe care îl propune el: *"Iată îndemnul meu, fraților, în cazul în care vreți să dați ceva clericilor, darurile voastre să nu fie de așa natură încât să alimenteze patimile lor, împotriva dispozițiilor mele. Oferiți comunității ce voiți, oferiți în mod spontan. Ceea ce vom avea în comun va fi împărțit după trebuințele fiecăruia... Nu vreau ca voi (Sfințenia Voastră) să-mi oferiți, de pildă, o mantie prețioasă; poate s-ar cuveni așa ceva pentru un episcop, dar nu pentru Augustin, un om care s-a născut sărac din oameni săraci. În acest caz mi s-ar putea obiecta că am găsit aici acele haine prețioase pe care nu aș fi putut să le am nici în casa tatălui meu, nici cu meseria pe care o practicam în lume. Nu se poate !... Dacă cineva îmi donează o haină prețioasă, o vând, după cum îmi este obiceiul... și dau la săraci. Dacă unuia îi face plăcere să mă îmbrace cu o haină, să-mi dea una de care să nu trebuiască să roșesc".* Dar câtă delicatețe la Augustin față de preoții din comunitatea sa, care aveau nevoie de o îngrijire specială! Le spunea credincioșilor la predică: *"Vă spun totuși că dacă, din întâmplare, este în casa sau în comunitatea noastră vreun bolnav sau vreun convalescent care are nevoie să se întărească înainte de ora meselor, nu interzic persoanelor miloase să le trimită cât le este de folos; totuși nimeni nu va putea să ia prânzul sau cina în afara casei"* (Sermo 356).

Același biograf scrie că, la sfârșitul vieții, Augustin *"nu a făcut nici un testament, deoarece fiind un sărac al lui Dumnezeu, nu avea ce să lase în testament"*. În schimb *"a lăsat Bisericii un cler foarte numeros, ca și mănăstiri de bărbați și femei pline cu persoane dăruite vieții de înfrânare sub ascultarea superiorilor lor, și a mai lăsat biblioteci cuprinzând cărțile și discursurile sale și ale altora"*.

Sfântul Augustin este unul din nenumărații păstori care l-au urmat pe Cristos cel sărac. Într-o zi un cunoscut l-a surprins pe Sfântul Francisc de Sales cârpindu-și hainele. Văzându-l mirat, îi zice: *"Eu le-am rupt, eu le cârlesc. Ce vezi rău în asta?"* Cine se apropia de Papa Pius al XII-lea, putea să observe că purta o reverendă uzată și cârpită.

Catehismul Bisericii Catolice, la porunca a VII-a are cinci pagini mari despre doctrina socială a Bisericii, despre echitate, despre dreptate și solidaritatea între oameni, între națiuni, între clase sociale, potrivit minunatelor enciclice sociale ale Papilor din timpurile moderne. Dar cum ar putea slujitorii altarelor predica lumii aceste principii inspirate din Evanghelie, dacă nu înfăptuiesc între ei caritatea, egalitatea, solidaritatea, justiția socială, dacă se lasă călăuziți de egoism, de aviditate, de poftă de înavuțire, dacă îi calcă pe alții în picioare, dacă vânează posturi și parohii bogate prin toate mijloacele: servilism, lingușire, relații, aranjamente? Pe vremea comunismului mai era și păcatul lui Iuda: colaboraționismul, turnarea fraților la dușmanii lui Cristos și ai Bisericii.

"Adevăr vă spun: greu va intra un bogat în împărăția cerurilor. Repet: este mai ușor să treacă o cămilă prin urechea acului, decât să intre un bogat în împărăția lui Dumnezeu" (Mt 19, 23-24). Bogăția pe care o condamnă Isus nu este atât în sacii plini cu bani cât mai ales în inima plină de egoism, de aviditate, de insensibilitate față de cei lipsiți, de dorința de a trăi în lux și risipă.

Noi, cei care ne ocupăm cu studiile teologice putem fi ușor derutați de unii moraliști și de unii exegeți care, cu interpretările lor subtile și cu comentariile lor încâlcite, golesc de conținut cuvântul lui Isus din Evanghelie. Spune ironic Chesterton: *"Acești teologi au cerut ajutorul constructorilor și al zootehniștilor. Constructorilor le-au cerut să le facă un ac uriaș, cât un arc de triumf; zootehniștilor le-au cerut să producă o specie de cămilă minusculă care să poată trece prin urechea acului făcut de cei dintâi"*.

Se impune o riguroasă și matură examinare a conștiinței și a vieții prin confruntarea cu cuvintele lui Isus din Evanghelie:

"Nimeni nu poate sluji la doi stăpâni: și lui Dumnezeu și Mamonei".

"Era un bogat care se îmbrăca în profiră și în subțire; și în fiecare zi benchetuia "luxuriaese" - în dezmăț. La ușa lui zăcea un sărac, numit Lazăr, plin de bube" (Cf. Mt 19, 16-25; Lc 16, 13-26).

"Nebunule, chiar în noaptea aceasta ți se va cere înapoi sufletul și cele adunate ale cui vor fi?" (Cf. Lc 12, 13-21).

"Vai vouă, bogaților, pentru că voi v-ați primit aici mângâierea! Vai vouă care sunteți sătui

acum, pentru că voi veți flămânzi!" (Cf. Lc 6, 24-25).

"Ce i-ar folosi omului de ar câștiga lumea întreagă dacă s-ar pierde sau s-ar ruina pe el însuși?" (Lc 9, 25).

PORUNCA A VIII-A

Să nu mărturisești strâmb
împotriva aproapelui tău.

Adevărul vă va face liberi

"Să nu mărturisești strâmb împotriva aproapelui tău".

"Șase lucruri urăște Domnul, găsim scris în Cartea Proverbelor, ba chiar șapte îi sunt insuportabile: ochii trufași, limba mincinoasă, mâinile care varsă sânge nevinovat, inima care urzește planuri nelegiuite, picioarele care aleargă repede la rău, martorul mincinos, care spune minciuni, și cel care stârnește certuri între frați" (Prov 6, 16-19). Șapte păcate care se învârt în jurul unui singur păcat: nesinceritatea. Orice păcat are ceva fals, neautentic, în el, căci vine întotdeauna în contradicție cu Dumnezeu, cu tine însuți, cu propria conștiință, cu semenii. Cine e dispus să-l mintă pe Dumnezeu sau propria conștiință sau pe semenii săi, e dispus să comită orice păcat. Este experiența pe care a făcut-o Sfântul Augustin în copilărie și pe care o descrie în Confesiunile sale (I, 9): "Eram doar copil, dar eram de o răutate ieșită din comun; îi înșelam la tot pasul prin minciuni pe educatorii, pe părinții, pe învățătorii mei. La minciună nu a întârziat să se alăture furtul, pentru că furam de la părinții mei tot ce făceau pentru mine, fie din cămară, fie din bucătărie. Luam și de la masă ca să mănânc pe ascuns sau ca să fac schimb cu prietenii. Necinstit chiar și la joc, de câte ori, învins, nu mi-am atribuit, din vanitate copilărească de a fi deasupra, victoria prin înșelăciune? Acuma, Doamne, cu o bucurie nestăvilită îți mulțumesc că mi-ai eliberat inima și limba de viciile înșelătoriei și minciunii".

E interesant de observat că în comparație cu celelalte porunci ale lui Dumnezeu, porunca a VIII-a este tratată în general foarte superficial; e considerată un fel de apendice la Decalog. Celelalte porunci tratează probleme serioase: viața, căsătoria, proprietatea. Porunca a VIII-a cu ce se ocupă? Cu micile păcate ale limbii. Minciuna. Dar mai poate fi aceasta un păcat? Toată lumea este astăzi de acord că fără să minți nu mai poți trăi, nu te mai descurci în viață. Politica, diplomația, partidele, mijloacele de informare în masă, afacerile, tribunalele, procesele, toate au la bază minciuna; cine e cinstit, cine nu minte, nu înșală, e sincer, nu trăiește cu picioarele pe pământ, n-are nici o șansă de reușită, dă faliment. Nicicând n-au fost mai adevărate cuvintele Sfântului Ioan: *"Toată lumea e sub stăpânirea celui Rău"*, adică a celui care este mincinos și tată al minciunii.

Și totuși, porunca a VIII-a este unul din preceptele fundamentale ale Decalogului. A trăi la periferia adevărului nu este o bagatelă, ci înseamnă a pierde contactul cu centrul de gravitate al vieții. De vreme ce Cristos s-a numit pe sine *"Adevărul"*, a pierde contactul cu adevărul înseamnă a nu-l avea pe Cristos.

"Să nu dai mărturie falsă împotriva aproapelui tău". Poate că n-am trata atât de superficial păcatele împotriva acestei porunci dacă am avea mereu prezent în minte faptul că un păcat împotriva acestei porunci a dus la condamnarea la moarte a Fiului lui Dumnezeu: a fost declarația falsă a celor doi martori mincinoși care cu greu s-au pus de acord între ei la procesul lui Isus.

Pentru a ne da seama de importanța acestei porunci, e bine să ne amintim care era în Israel practica procedurală în materie de justiție. Nu era poliția modernă cu metodele ei de cercetare penală, nici procuratură care să facă investigații preliminare. În orice oraș, în orice sat, cel puțin până la regele Iozia care a stabilit tribunalul la Ierusalim, era un judecător ales de popor. Procesul avea loc în public. Martori puteau fi numai bărbații, nu femeile și nici copiii. Procesul avea loc la poarta cetății, acolo unde se discutau problemele întregii obști și prin unele treceau toți cei care mergeau sau se întorceau de la muncă.

Martorul, în acest sistem judiciar, avea o responsabilitate enormă, fiind singurul factor de stabilire a adevărului. De mărturia lui depindea sentința finală: acuzatul putea să-și piardă onoarea, averea sau chiar viața. Martorii luau parte activă la execuție, fiind primii care aruncau cu piatra în condamnat: *"Cel vinovat de moarte să fie omorât pe mărturia a doi sau trei martori; să nu fie omorât pe mărturia unui singur martor. Întâi mâna martorilor să se ridice asupra lui ca să-l*

omoare, și apoi mâna întregului popor" (Deut 17, 6-7).

Porunca a VIII-a în Vechiul Testament pare să-și găsească aplicarea numai la procese și îi privea numai pe bărbați, fiindcă numai ei puteau fi martori. Isus, care n-a venit să desființeze Legea, ci să o desăvârșească, a desăvârșit și porunca a VIII-a. Adevărul e obligatoriu pentru toți, în orice împrejurare: "Ați auzit că s-a zis celor din vechime: "Să nu juri strâmb..." Dar eu vă spun: Să nu jurați nicidecum...". Cu alte cuvinte: trebuie să spuneți întotdeauna adevărul astfel încât să nu fie niciodată nevoie de jurăminte ca să vă întăriți cuvintele. "Felul vostru de a vorbi să fie: Da, da; nu, nu. Ce este mai mult vine de la cel Rău" (Mt 5, 33-37).

Notează Catehismul Bisericii Catolice (nr. 2482): "Domnul condamnă minciuna ca pe o lucrare diabolică: "Voi sunteți ai tatălui vostru... în el nu este adevăr; când spune minciuna, vorbește dintru ale sale, pentru că el este mincinos și tatăl minciunii" (In 8,44).

Cuvintele lui Cristos își găsesc ecoul în scrisorile Sfântului Pavel. Apostolul Pavel le scrie Efesenilor: "Lăsați-vă de minciună. Fiecare dintre voi să spună aproapei adevărul, pentru că suntem mădularii unii altora" (Ef 4, 26). Iar Colosenilor: "Nu vă mințiți unii pe alții, întrucât v-ați îmbrăcat cu omul cel nou" (Col 3, 9-10).

Dând definiția minciunii, Catehismul scrie: "A minți înseamnă a vorbi sau a acționa împotriva adevărului pentru a induce în eroare pe acela care are dreptul să-l cunoască" (2483). Așadar, nu e minciună și nu e păcat a tăinui adevărul celor care nu au dreptul să-l cunoască. Naziștii care percheziționau mănăstirile maicilor spre a descoperi copiii handicapați și a-i trimite la camerele de gazare nu aveau dreptul să cunoască adevărul cu privire la copiii ascunși de maici. Securiștii care căutau delatori și te torturau spre a le spune ce știi despre unii și despre alții, nu aveau dreptul să afle adevărul. În acest caz se poate recurge și la restricția mintală: fără a minți, poți să-l tragi pe sfoară pe cel care nu are dreptul să cunoască adevărul. E clasic cazul Sfântului Atanasie, episcop de Alexandria. Urmărit de soldații împăratului Iulian Apostatul, spre a fi ucis, închiriază o barcă și pornește în larg. Dar observă că din urmă vine o barcă cu soldați. O manevră rapidă de întoarcere și Atanasie vâslește către urmăritorii lui. Când se apropie, soldații care nu-l cunoșteau personal, îl întrebă: "Nu l-ai văzut pe Atanasie?" "Da, răspunde el, nu e departe de voi". Și își vede de drum. Bucuroși, soldații pleacă mai departe cu convingerea că în curând pun mâna pe Atanasie. Episcopul nu mințise: Atanasie era, într-adevăr, aproape de ei.

"Minciuna, explică din nou Catehismul, este condamnabilă în natura ei". Nu e permisă, nu se justifică niciodată. Nu ai voie să minți nici măcar pentru a-ți salva viața. Nu există minciuni convenționale, minciuni diplomatice. Un creștin nu are dreptul să se justifice: am mințit, dar n-am avut încotro, am mințit ca să ies din încurcătură, am mințit dar n-am făcut rău nimănui. Fals. Cine minte, întotdeauna face rău: își face lui rău și face rău tuturor membrilor Bisericii cu care formează un singur trup. "Nu mințiți fiindcă sunteți mădularii unii altora" - scria Sfântul Pavel Romanilor. Un creștin care minte, desfigurează chipul lui Cristos, al cărui mădular este. Un trup cu cap frumos și mâini sau picioare false de lemn, e monstruos. Un mădular nu-și face niciodată rău numai lui; face rău întregului trup.

Marele filosof și umanist Thomas Masaryk, politician, fondatorul statului ceh (1850-1937) a impresionat pe toată lumea prin integritatea sa morală. N-a mințit niciodată în viață. Marea Revoluție din Rusia l-a surprins la Moscova. Fiind pe stradă, s-a trezit în mijlocul unei ambuscade: gloanțele zburau din toate părțile. A alergat spre un hotel din apropiere și a încercat să intre. Portarul îl oprește: "Sunteți dintre clienții hotelului? Altfel nu puteți intra. Hotelul e ocupat complet". Nu era, dar strigă la portar: "Lasă prostiile! Deschide!" Și îi deschide. Își amintește mai târziu: "N-am voit să mint chiar dacă eram în pericol de moarte".

Iată un îndemn care, chiar dacă vine de la Ian Hus, un eretic, nu are nimic eretic în el și merită să fie urmat: "Bunule creștin, caută adevărul, ascultă adevărul, învață adevărul, spune adevărul, păstrează adevărul, apără adevărul până la moarte".

Adevăr și iubire

De ce împotriva minciunii se predică atât de rar? Sau se predică vreodată? Când ați auzit ultima dată predicându-se împotriva minciunii? Sau ați auzit vreodată vreo predică în biserică având acest subiect? E semn că ne-am resemnat și gândim ca toată lumea: minciuna intră în normalitatea vieții; nu mai poți trăi fără să minți. Minciunea e un păcat mic al limbii, o bagatelă, nu-i cazul să-i acorzi prea multă importanță.

Dar dacă ne confruntăm cu cuvântul lui Dumnezeu din Sfânta Scriptură, ne dăm seama că lucrurile nu stau chiar așa, că în ochii lui Dumnezeu minciuna nu este o bagatelă.

A fost o minciună aceea care la începutul istoriei omenirii l-a separat pe om de Dumnezeu. A fost minciuna Satanei: "*Dacă veți mânca, vi se vor deschide ochii și veți fi ca Dumnezeu*". Ochii li s-au deschis, dar în loc să constate că sunt ca Dumnezeu, au constatat că sunt goi. "*Diavolul are două nume, scrie Victor Hugo; unul este Satana, celălalt este Mincinosul*". Explicând Decalogul, Sfântul Toma de Aquino spune: "*Minciuna este interzisă fiindcă ne face asemănători diavolului. Precum un om după limba pe care o vorbește se trădează, descoperă cărei nații îi aparține, la fel minciinoșii se trădează că sunt progenituri ale Satanei și se numesc fiii lui*".

Citim în cartea lui Ben-Sirah: "*Mai bun este hoțul decât cel care veșnic minte; dar amândoi vor fi moștenitorii pieirii. Năravul omului mincinos este ocară și rușinea lui îl însoțește pururea*" (20, 26-27).

"Urâciune sunt înaintea Domnului buzele care rostesc minciuna" (Prov 12, 22).

După felul în care Dumnezeu pedepsește minciuna, nu rezultă de loc că în ochii lui minciuna ar fi o bagatelă. Profetul Elizeu n-a acceptat nici o răsplată de la Naaman Sirianul pe care îl vindecase de lepră. Servitorul lui Elizeu, Giezi, a alergat după Naaman și, mințind că profetul s-a răzgândit, a cerut ca din partea lui doi talanți și două rânduri de haine. După ce ascunde toate acestea în casă vine la profet. "*Unde ai fost Giezi?*" - îl întreabă. "*Nicăieri*". Iarăși minte. Pedepsa: "*Să se lipească lepra lui Naaman de tine și de urmașii tăi în veci*". Și a ieșit Giezi de la Elizeu alb de lepră ca zăpada. (Cf. 2 Regi cap.5).

Nu mai e nevoie să vă povestesc cazul celor doi soți, Anania și Zafira din Faptele Apostolilor care, mințindu-l pe Petru cu privire la prețul ogorului vândut, au căzut unul după altul loviți pe loc de moarte.

Dar ce înseamnă în ochii lui Dumnezeu minciuna, cel mai bine o vedem în Sfânta Evanghelie. Mântuitorul a fost înțelegător, plin de bunătate și i-a iertat pe hoți, pe vameși, pe prostituate, dar a fost necruțător cu o categorie de oameni care întruchipau minciuna, falsitatea, nesinceritatea: fariseii, ipocrizia lor reprezentând cea mai respingătoare formă de minciună. Împotriva lor aruncă cuvintele cele mai grele pe care nu le-a aruncat împotriva prostituatele: fățarnici, morminte spoite, neam de vipere, cloacă de răutate. Nu găsim în Evanghelii nici un fariseu convertit și iertat de Cristos. Dovadă că omul fals, care îl minte sistematic pe Dumnezeu, pe semenii și pe sine, își pervertește conștiința; minciuna devenind o a doua natură, greu se mai poate converti.

Cristos a venit în lume ca să distrugă lucrarea Satanei, adică minciuna. El este Calea, Adevărul și Viața. El fiind Adevărul, ne arată calea care ne conduce din nou la viață, la mântuire, adică la Dumnezeu de care Satana ne-a îndepărtat prin minciună.

Dar să aprofundăm puțin motivul pentru care Dumnezeu condamnă atât de sever minciuna. Motivul principal este acesta: Dumnezeu vrea să protejeze omul și societatea în care trăiește omul. Viața comunitară nu se poate clădi pe minciună, ci pe adevăr, pe sinceritate. Unde domnește minciuna, nu poate fi armonie, încredere, iubire, ci e neîncredere, suspiciune, haos, faliment. "*Gândiți-vă un pic, zice Sfântul Ioan Gură de Aur, ce s-ar alege de noi dacă unul din membrele trupului nostru le-ar minți mereu pe celelalte. Dacă, de pildă, ochiul ar spune mâinii că cărbunii*

aprinși sunt flori și că florile sunt cărbuni aprinși; dacă i-ar spune piciorului că scorpionii sunt furnici și că furnicile sunt scorpioni; dacă ar spune cerului gurii că mâncarea este otravă și că otrava e mâncare; vai de noi! Ar trebui să murim de mai multe ori pe zi. Or, o asemenea dezordine introduc mincinoșii în viața societății care este ca un trup tainic, compus din atâtea mădulare câți oameni conviețuiesc împreună".

"Să nu dai mărturie falsă împotriva aproapelui tău".

Termenii în care este formulată porunca a VIII-a ne arată clar că ea e destinată să-l protejeze pe aproapele. Minciuna lezează întotdeauna iubirea de aproapele, e păcat împotriva iubirii. Adevărul și iubirea - sunt două realități inseparabile: ceea ce Dumnezeu a unit, omul să nu despartă. Spunea Papa Paul al VI-lea: *"Adevărul fără iubire ucide, iubirea fără adevăr e oarbă"*. Spunea aceste cuvinte referindu-se la acele forme degenerate de ecumenism pe care el le numea fals irenism, fals pacifism, în care nu se mai ține cont de adevăr: proclamă toate religiile adevărate. Că ești creștin, catolic sau budist, sau musulman, sau evreu, n-are nici o importanță; important este să ne iubim, să trăim în pace și înțelegere, să nu ne mai certăm pentru probleme de credință, să fim una.

De mințit, e clar, nu avem voie să mințim niciodată, oricât de dificilă și fără ieșire ar fi situația în care ne-am afla. Dar suntem obligați să spunem întotdeauna adevărul sau îl putem tăinui? Iubirea ne obligă uneori să tăinuim adevărul. Nu numai cine minte păcătuiește împotriva poruncii a VIII-a, dar păcătuiește și cel care, spunând adevărul, lezează iubirea. Afirmății categorice precum: *Pareat mundus, fiat veritas* (Să piară lumea, numai să iasă la lumină adevărul) sau: *eu o spun pe șleau, ce-am în gușă și-n căpușă*, nu sunt neapărat de inspirație divină și pot fi absolut imorale.

Scrie B. Pascal: *"Nu putem face un idol nici măcar din adevăr, fiindcă adevărul fără iubire nu este Dumnezeu... e un idol pe care nu trebuie nici să-l iubim, nici să-l adorăm; și cu atât mai puțin nu trebuie să iubim și să adorăm contrarul lui care este minciuna"* (Cugetări).

Iată, pentru exemplificare, câteva cazuri în care a dezvălui adevărul e păcat întrucât este lezată iubirea legitimă față de noi înșine și față de aproapele.

Cardinalul ceh Trochta, pe vremea nazismului simplu preot, a fost închis de naziști. În timpul unei execuții în masă a fost și el împușcat, dar nu mortal. A fost aruncat și el împreună cu celelalte cadavre duse la groapa comună. S-a prefăcut mort până a putut să dispară dintre cei morți. Îl obliga oare porunca a VIII-a să le spună asasinilor adevărul? *"Vedeți, nu sunt mort de-a binelea. Vă rog, încă un glonte"*. Dacă ar fi deschis gura ar fi fost un sinucigaș.

Un alt exemplu. Când copilul abia ajuns la vârsta priceperii începe să-și pună întrebări și îi întreabă pe părinții săi cum a venit pe lume, părinții păcătuiesc mințindu-l, spunându-i povestea cu barza. Dar ar păcătui și mai grav dacă i-ar expune adevărul crud și brutal, șocant pentru vârsta lui, provocându-i astfel o traumă psihică de care rămâne marcat toată viața.

Alt caz. Un bolnav lovit de o boală incurabilă are dreptul să cunoască adevărul cu privire la starea sa reală. A-l minți pe bolnav că nu are nimic, că se va face bine, expunându-l astfel să se prezinte nepregătit în fața lui Dumnezeu, e o crimă iremediabilă. Dar spunându-i dintr-odată tot adevărul în față îl poți ucide pe loc și e tot crimă. Adevărul trebuie descoperit bolnavului treptat, puțin câte puțin, alegând momentele și cuvintele cele mai potrivite.

Lucrurile pe care politicienii le dezvăluie unii despre alții în mas-media în fața opiniei publice, pot fi adevărate; dar păcătuiesc când caută să-și distrugă astfel rivalii și să pună ei mâna pe putere. Dar e o obligație să se sună adevărul despre ei, să fie demascați, când sunt corupți și necinstiți la putere fiind deja, spre a fi îndepărtați de la posturile de conducere. Astfel s-a procedat corect când președintele Statelor Unite, amestecat în afacerea Watergate, a fost obligat să-și dea demisia. În acest sens, e o obligație gravă deschiderea dosarelor securității la noi, pentru ca să fie demascați oamenii compromiși ai vechiului regim, care mai dețin funcții de răspundere în stat și în Biserică. E o obligație impusă de iubirea față de popor, față de Biserică.

Crimele, violurile, hoțiile, sinuciderile de care sunt pline ziarele, sunt lucruri adevărate, nu sunt minciuni; pornografia prezintă lucruri adevărate cu privire la anatomia corpului uman, nu

mente și totuși, se păcătuiește grav propagând murdăria, corupția, imoralitatea, pe aceste căi.

Scrie D. Bonhoeffer: "*A fi sincer nu înseamnă a da la iveală tot ce există. Însuși Dumnezeu a făcut îmbrăcămintea pentru primii noștri părinți*" (Gen 3, 21). *In statu corruptionis multe lucruri trebuie ascunse omului, iar răul, chiar dacă nu reușim să-l eliminăm, în tot cazul trebuie să rămână acoperit; a-l etala e o lucrare cinică; și chiar dacă cinicul pozează în om cinstit sau se prezintă ca fanatic al adevărului, el totuși nesocotește adevărul definitiv, adică adevărul că, începând cu păcatul originar, trebuie să existe vălul și secretul*".

Păcatele limbii

"Seminariștii... să învețe să prețuiască virtuțile care sunt mult apreciate de oameni și care îl fac iubit pe un slujitor al lui Cristos, cum ar fi sinceritatea... fidelitatea față de cuvântul dat,... caritatea în discuții" (O.T. 11).

Într-adevăr, chiar dacă se minte mult și lumea învață în minciună, acesta este singurul criteriu prin care se deosebește omul de caracter de omul de nimic: sinceritatea, dragostea de adevăr. Împăratul Augustus, învingătorul lui Antonius și al Cleopatrei, a întâlnit un om de 60 de ani care în viața lui nu mințise niciodată. L-a așezat alături de el la intrarea triumfală în Roma și i-a ridicat o statuie pe Capitoliu ca unui erou.

Romanii antici îi marcau pe cei prinși cu minciuna cu fierul roșu pe frunte; mincinoșii purtau veșnic întipărit semnul infamiei. Împăratul Traian era și mai sever. Îi arunca pe cei prinși cu minciuna pe o barcă fără cârmă și fără vâsle și îi împingea în largul mării, lăsându-i să piară în mijlocul valurilor.

Dacă pentru oricare om, fie el și ateu, minciuna este o rușine și o notă infamantă, ea capătă un aspect deosebit de grav la un membru al poporului lui Dumnezeu, la un creștin. Motivul? Ni-l prezintă Catehismul Bisericii Catolice unde citim: "*Porunca a VIII-a interzice falsificarea adevărului în relațiile cu alții. Această prescripție morală decurge din vocația poporului sfânt de a fi martor al Dumnezeului său, care este (adevărul) și vrea adevărul. Încălcările adevărului exprimă prin cuvinte sau fapte, un refuz de a se angaja în corectitudinea morală; ele sunt infidelități fundamentale față de Dumnezeu și în acest sens atacă temelia Legământului*" (nr. 2464). Mai pe înțeles: orice creștin trebuie să fie un martor al lui Dumnezeu în lume, un vestitor al adevărilor descoperite de Dumnezeu. Or, dacă el minte, se descalifică în ochii lumii, își pierde credibilitatea, nu mai poate fi un martor al lui Dumnezeu care este adevărul însuși. Adevărul, spune Catehismul, poate fi încălcat nu numai prin cuvinte, dar și prin fapte. Când creștinul își trăiește viața în contradicție cu adevărurile de credință și principiile morale pe care pretinde că le îmbrățișează și pentru care trebuie să dea mărturie, atunci însăși viața lui devine o minciună permanentă; viața lui îmbracă forma cea mai urâtă de minciună și cea mai condamnată de Cristos, care este ipocrizia. În felul acesta creștinul mincinos, ipocrit atacă temelia Legământului, subminează temelia Împărăției lui Dumnezeu.

Nu mai e nevoie să spun cât e de gravă, sub acest aspect minciuna, ipocrizia, la un slujitor al altarului. Cea mai mică minciună ieșită de pe buzele lui îl descalifică, îl face să-și piardă autoritatea în fața credincioșilor. Le poate minți cu vorba sau cu viața sa. Dacă una învață pe alții și alta face, poate să fie orator genial, poate să facă minuni, nu-l mai crede nimeni, nu mai valorează doi bani în ochii lumii. Parafrazând cuvintele Sfântului Francisc de Sales cu "*umilința*", dacă cineva m-ar întreba: care este lucrul cel mai important în viața unui preot și a unui viitor preot, aş răspunde: sinceritatea. Dar al doilea? Sinceritatea. Dar al treilea? Sinceritatea. Și ori de câte ori mă vei întreba, tot de atâtea ori îți voi răspunde: sinceritatea.

Despre mărturia falsă și despre minciuna ca atare, ca păcate împotriva poruncii a VIII-a, am vorbit deja. Să amintim, pe scurt și celelalte păcate care se pot săvârși împotriva acestei porunci.

Există un păcat făcut numai cu mintea. E judecata temerară, care înseamnă a gândi despre altul de rău, a-l bănuși, a-l acuza fără teme, în loc să te gândești la propriile păcate. E și aceasta o formă de ipocrizie pe care Isus o condamnă sever: "*Fățarnicule, de ce vezi paiul din ochiul altuia și nu vezi bârna din ochiul tău?... Nu judecați și nu veți fi judecați... Cu măsura cu care măsurați pe alții veți fi și voi măsurați*".

Cu un subtil simț psihologic, Sfântul Pavel, analizând acest fenomen, le arăta Romanilor că a vedea răul din alții înseamnă, de fapt, a proiecta asupra altora răul din tine însuși: "*Așadar, omule,*

oricine ai fi tu, care judeci pe altul, te osândești singur, fiindcă tu, care judeci pe altul, faci aceleași lucruri" (Rom 2,1). Comentează Sfântul Ioan Gură de Aur aceste cuvinte ale Apostolului: "*După cum este greu să întâlnești un om bun care să-l bănuiască pe altul de rău, la fel este greu să întâlnești un om rău care să-l judece pe altul de bine*".

Trecând la păcatele limbii, unul din cele mai răspândite păcate împotriva poruncii a VIII-a este vorbirea de rău sau bârfa, sau clevetirea care constă în a dezvălui defectele și greșelile cuiva altor persoane care nu le cunosc, fără un motiv serios din punct de vedere obiectiv. La nimic nu ține omul mai mult decât la prestigiul, la bunul nume, la onoarea sa, la reputație. "*Mai mult valorează bunul nume decât mulțimea de bogății*" - găsim scris în Cartea Proverbelor (22,1). De aceea Sfântul Francisc de Sales consideră că cine îi fură aproapelui reputația prin bârfă e mai vinovat decât hoțul care îi fură banii din buzunar. "*Ceea ce ție nu-ți place, altuia nu-i face*" - e un precept pe care îl găsim în codul moral al tuturor popoarelor. Nu-ți place ca alții să te bârfească, să te vorbească de rău, să atenteze la onoarea ta, nu bârfi nici tu pe alții.

Mai gravă decât vorbirea de rău e calomnia, atunci când se inventează pe seama cuiva lucruri neadevărate, false și se afirmă, se răspândesc.

Explicând cuvintele Scripturii: "*Limba lor e sabie ascuțită, venin de vipere e sub buzele lor, limba lor e mai rea decât iadul*", Sfântul Leonard zice: Într-adevăr e mai rea decât iadul, fiindcă iadul îi arde numai pe cei vinovați, în timp ce o limbă rea îi arde mai mult pe cei nevinovați decât pe cei vinovați. Iadul este efectul dreptății lui Dumnezeu, o limbă rea este efectul nedreptății și perversității omului. Iadul face deosebire între viciu și viciu, între crimă și crimă și îi pedepsește pe vinovați proporțional cu delictele lor, în schimb, o limbă rea transformă virtutea în viciu, prezintă evlavia drept ipocrizie, castitatea drept slăbiciune, blândețea drept lașitate ș.a.m.d.

Desigur, sunt și alte păcate împotriva poruncii a VIII-a, cum ar fi lăudăroșenia, când cineva umflă faptele ca să se dea mare în fața altora cu isprăvile sale sau ironia, când altul este caricaturizat cu răutate.

Dar în mod cu totul deosebit trebuie subliniat un păcat propriu sufletelor meschine: lingușirea sau adularia. Meschin e cel care caută lingușitori, care să-l fleteze; meschin e și lingușitorul care fletează spre a se pune bine, spre a intra sub pielea altuia, spre a obține avantaje pe care nu le merită, spre a fi bine văzut, spre a face carieră. Zice Sfântul Augustin: "*Persoanele valoroase suferă când sunt lăudate, persoanele lipsite de valoare caută lauda și se înconjoară de lingușitori*".

Se povestește că Alexandru cel Mare traversa odată cu barca un fluviu împreună cu scriitorul Aristotel. Acesta îi citea din biografia pe care i-o scrisese, o carte plină de elogi și lingușiri. Împăratul îi smulge cartea din mâini și i-o aruncă în apă.

Ladislau, regele Poloniei, considera drept o palmă un cuvânt de lingușire. Când cineva îl flata, îl pâlmuia. Întrebat: "*De ce mă bați?*" Răspundea: "*Îi pâlmuiesc pe cei care mă pâlmuiesc*".

Catehismul atrage atenția că cei care se pretează la lingușire, la adulare, devin complici la viciile și păcatele celor pe care îi adulează, încurajându-i și aprobându-i prin aceasta pe cei adulați în răutatea faptelor lor și în perversitatea purtării lor.

Cu amărăciune ne amintim cum un popor întreg, poporul nostru, timp de aproape 50 de ani a înălțat osanale unor paranoici ca Stalin sau Ceaușescu, unor tirani care au dus țara la ruină morală și materială. Tiranii au murit, complicii lor trăiesc. Avea dreptate Sfântul Ieronim când scria: "*Plus nocet lingua adulatoris quam gladius persecutoris*" (Mai mult rău face limba lingușitorului decât sabia prigonitorului).

În încheiere, să reflectăm la urmările pe care le au aceste păcate ale limbii: "*Orice greșală săvârșită la adresa dreptății și a adevărului atrage datoria de a repara chiar dacă autorul ei a fost iertat... Această datorie de reparare privește și greșelile săvârșite la adresa reputației altora*" (nr. 2487). Și cât e de greu să mai repari ce ai dăunat prin vorbe!

Avea dreptate Sfântul Filip Neri: e mai ușor strângi penele unei păsări pe care le-ai împrăștiat cu o zi înainte, pe drum, decât să strângi vorbele care au ajuns la urechile altora. Închipuiți-vă că vedeți pretutindeni cuvintele pe care Sfântul Augustin le-a scris pe peretele sufrageriei sale:

*"Quisquis amat dictis absentium rodere vitam,
Hanc mensam vetitam noverit esse sibi".*

(Dacă cineva vrea să muște prin vorbele sale din reputația celor care nu sunt de față, să știe că nu are loc la această masă).

CUPRINS

Urcarea Sinaiului 3

Tablele Legii 9

Decalogul și Fericirile 14

PORUNCA I 19

"Eu sunt Domnul Dumnezeuul tău" 21

Să nu ai alți dumnezei în afară de mine 26

Să nu-ți faci chip cioplit 31

Idolii minții 36

Numai lui să te închini 41

Închinarea 46

Adorație și jertfă 51

Impietatea 56

PORUNCA a II-a 61

Numele lui Dumnezeu 63

Manipularea numelui lui Dumnezeu 68

Înjurătura 73

Jurăminte și voturi 77

PORUNCA a III-a 81

Ziua bucuriei 83

Bucuria pascală 88

Artizani ai bucuriei 94

Martorii bucuriei 100

Liturghia duminicală 106

Zi de odihnă 111

Ziua carității 116

PORUNCA a IV-a 121

"Cinstește pe tatăl tău și pe mama ta" 123

Un fiu care nu-și ascultă tatăl pământesc 127

Familia se întemeiază pe iubire 131

Îndatoririle copiilor față de părinți 136

Îndatoririle părinților față de copii 141

PORUNCA a V-a 147

Dumnezeu este unicul stăpân al vieții 149

Cultura morții 154

Mens sana in corpore sano 159

Scandalul 164

"Eu însă vă spun" 169

PORUNCA a VI-a și PORUNCA a IX-a 175

Libertate și sclavie 177

Lupta pentru castitate 182

Cunoașterea de sine 187

Duhovnicul sau psihiatrul? 192

Veghere și prudență 197

Puțină psihologie 202

Lenea, sursă de necurăție 207

Alte pericole 211

Prietenii periculoase 216

Pudoarea 221

Curăția inimii 226

Vae victis! 231

Lucrarea Duhului 236

PORUNCA a VII-a și PORUNCA a X-a 241

Două căi ale libertății 243

Dezlipirea inimii 247

Cine sunt hoții 251

Vai vouă, bogaților! 255

PORUNCA A VIII-A 259

Adevărul vă va face liberi 261

Adevăr și iubire 265

Păcatele limbii 270

Editura Arhiepiscopiei Romano-Catolice
București

Tipografia Editurii Arhiepiscopiei Romano-Catolice de București
Director tipografie: **Pavel Butnaru**

BUZĂU - 1999